מיט דער שארית הפליטה אין וואשינגטאן

A HAPPY NEW YEAR! ראש השנה נומער לשנה טובה תכתבו!

BIALYSTOKER STIMME

ביאַליסטאָקער שטימע

אָפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 333 • ראש השנה, תשמ"ד — ניו יארק, סעפטעמבער, 1983 • 62־טער יאָרגאַנג

די ביאַליסטאָקער ביים היסטאָרישן צוזאַמענפאָר

THE BIALYSTOKER AT THE HISTORICAL GATHERING

A group of officers, members, and friends of the Bialystoker Center and Home for the Aged in New York, survivors of the Holocaust under Hitler in Europe, at the great historic gathering in Washington, D.C. April 11-14, 1983.

א גרופע טוער, מיטגלידער און פרינט פון דעם ביאליסטאקער צענטער און היים אין ניו יאָרק, נעראטעוועטע פון אומקום בייַ היטלערין אין אייראָפּע, ביים גרויסן און וויכטיקן צוזאמענפאר אין וואשינגטאן, אפריל 14—11, 1983

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

בלויז אַ קליינע צאָל איז פאַרבליבן פון דעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

איצט, אַ יאָר נאָכדעם, ווי עס איז דערשינען און מיר האָבן אָנגעהויבן פאַרשפרייטן דעם נייעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך — אַרויסגעגעבן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק — ווילן מיר מיט צופרידנהייט פעסטשטעלן, אַז די ווירדיקע אויסגאַבע האָט געהאַט, און האָט אויך ווייטער, אַ גרויסן אָפּקלאַנג בייַ אונזערע לאַנדסלייט און פריינט.

אין פאַרלויף פון דעם יאָר איז דער יזכור־בוך פאַרקויפט געווארן אין אַ גרויסער צאָל, עס זיינען נאָך פאַרבליבן בלויז אַ קליינע צאָל עקזעמפלאַרן. צוזאַמען מיט דעם גרויסן אָפּרוף פון קויפן און פאַרשפרייטן דעם ווירדיקן יזכור־בוך, באַקומען מיר אויך כסדר לויב־ווערטער פאַר דער אויסגאָבע. ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אויך פריינט, סאי אין אַמעריקע און אין אַנדערע לענדער, דריקן אויס אַנערקענונג צו די פירער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער פאַר אַרויסגעבן דעם בוך, פאַר ניט קאַרגן מי און אַנשטרענגונגען בייַם העלפן דורך דעם אויף אַ ווירדיקן אופן פאַראייביקן הונדערטער יאָרן אידיש לעבן אין ביאַליסטאָק, פון אַנהויב ווען די קהילה איז אָנטשטאַנען ביזן טראַגישן סוף בייַ היטלער'ן.

מיר זיינען באַזונדערס צופריידן פון דעם, אַז אַ צאָל אונזערע לאַנדסלייט האָבן דעם נייעם מאַנומענטאַלן יזכור־בוך געקויפט ניט בלויז פאַר זיך, נאָר אויך פאַר זייערע פאַרהייראָטע קינדער און אייניקלעך. ווי באַקאַנט אָנטהאַלט דער גרויסער בוך אויסער אירער פיר הונדערט זייטן אין אידיש, אויך העכער צוויי הונדערט זייטן אין ענגליש, מיט פיל בילדער. דאָס דערמעגלעכט די נייע דורות צו לייענען און דערווייסן זיך ווען זייער גרויסן יחוס, ווען זייער דערהויבענעם אָפּשטאַם ווּאָס ציט זיך פון דער אַמאָליקער טיערער אידישער ביאַליסטאָק.

עס איז טאַקע ווייטיק, אַז ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אויך פריינט זאָלן קויפן דעם נייעם יזכור־בוך — אויסער פאַר זיך — אויך פאַר זייערע קינדער און אייניקלעך. די אויסגאָבע איז אַ פיינע מתנה פאַר בר־מצוה בחורים, צו חתונות און אַנדערע שמחות, ווי אויך סתם אַ גוטע און ווירדיקע מתנה פאַר נאָענטע און פריינט.

ווי געזאָגט, זיינען פאַרבליבן בלויז נאָך אַ קליינע צאָל עקזעמפלאַרן פאַר דעם נייעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך. דער מינימום פרייז פאַר אַ יזכור־בוך איז דרייסיק דאָלאַר, פלוס פיר דאָלאַר פאַר איבערשיקן מיט דער פּאָסט. איילט זיך צו מיט אייער באַשטעלונג, פילט אויס דעם בייגעלייגטן קופּאָן און שיקט דאָס גלייך צום ביאַליסטאָקער צענטער מיט אייער טשעק, אויפן אַדרעס:

BIALYSTOKER CENTER Book-Committee
228 East Broadway, New York, N.Y. 10002

צום קאָמיטעט פון דעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך,

זייט אַזוי גוט און שיקט מיר דעם נייעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, וואָס איז איצט אַרויסגעגעבן געוואָרן פון אייער צענטער. בייגעלייגט איז מיין טשעק אויף _____ דאָלאַר.

Name.....

Address.....

City.....State.....

אינהאַלט

ביים שארית הפליטה צוזאַמענפאַר
אין וואַשינגטאַן ..... איסאַק ריבאַלאָווסקי 1
בריוו פון מעיאַר קאַטש
און בנימין מיד 3
די ערשטע יאָר פון דער
האַנטווערקער־שולע ..... זרח שווּעץ 4
אויף וויכטיקער שליחות
אין מדינת ישראל ..... איסאַק ריבאַלאָווסקי 6
רירענדע באַגעגעניש פון סעם סאַלאַזש
מיט לאַנדסלייט 14
מיין זיידע ..... סאַל (שלמה) קרים 16
גרויסער דערפאָלג פון בענ'ס
קונסט־שאָפונגען 17
ביאַליסטאָקער־גראָדנער אזכרה 18
די באַדייטונג פון דעם
ביאַליסטאָקער יזכור־בוך ..... וועלע זאַבלודאָווסקי 19
דער אָפּיס פון אַדוואָקאַט
צבי קלעמענטינאָווסקי ..... קאַפל לב 20
אַ ביאַליסטאָקער ישיבה אין ירושלים 22
זכרונות פון ביאַליסטאָק ..... מאיר בארַאַק 23
אַ ביאַליסטאָקער חזן פארשאָפט שטאָלץ 25
באַמיאונגען פאַר אַ לאַנדספרוי
אין מאָסקווע 27
בריוו מיט בענקשאָפט 28
שלום ביאַליסטאָק 30
אַ חתונה וואונטש / ליד ..... מרים יהב 30
בייַ אונזערע לאַנדסלייט
אין אַרגענטינע ..... יצחק צעסלער 32

פון אונזער אינסטיטוציע:

באַריכטן פון טעטיקייטן, מעלדונגען, נאָטיצן 34
יערלעכע אזכרה בייַ
די פרוזשאַנער ..... משה רודניצקי 36
אברהם שייקעוויטש ..... קאַפל לב 37
ראַבאַי אשר קירשבלום 38
אַ תפלה / ליד ..... חנה שטיינמאַן 38
דאַראַ רובינא ..... אַסקאַר מעקלער 39
שטוטהאַף / ליד ..... דאַראַ רובינאַ 39
משה אייזענשטאַדט ..... דוד פאַדליאַשוק 40

אַרויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער
228 איסט בראָדווייַ, ניו יאָרק

דוד סאָהן ע"ה, גרינדער

רעדאַקציע־קאָלעגיום — איסאַק ריבאַלאָווסקי, רעדאַקטאָר

ביאליסטאקער שטימע

אפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאליסטאקער לאַנדסמאַנשאפט אין אמעריקע

נומער 333 ■ ראש השנה, תשמ"ד — ניו יארק, סעפטעמבער, 1983 ■ 62-טער יאָרגאַנג

ביים שאריט הפליטה צוזאַמענפאָר אין וואַשינגטאָן

פון איסאַק ריבאַלאָווסקי

נעמעראַל-סעקרעטאַר פון ביאליסטאקער צענטער, היים פאר עלטערע מענטשען און שפיטאל

א היסטאָרישע פאַסירונג

דער אימפאַזאַנטער צוזאַמענקום פון דער שארית הפליטה אין אמעריקע און קאַנאַדע אין וואַשינגטאָן, וואָס איז פאַרגעקומען אין די טעג פון דעם 11טן ביזן 14טן אפריל ה.י., איז ניט בלויז געווען א וויכטיקע פאַסירונג פאַר דער שארית הפליטה. דאָס איז אויך געווען, און עס וועט אויך שטענדיק פאַרבלייבן, א גרויסע היסטאָרישע פאַסירונג אין אידישן לעבן אין אמעריקע בכלל, ווי אויך פאַר דעם אלגעמיינעם אמעריקאַנער לעבן.

עס איז דערביבער ניט קיין וואונדער, אז ביים צוזאַמענפאָר אין אמעריקע'ס הויפט-שטאָט האָט מען אין דער צייט געוען הונדער-טער זשורנאַליסטן, טעלעוויזיע און ראַדיא רעפאָרטערס, וועלכע האָבן איבערגעגעבן וועגן דעם צוזאַמענפאָר צו מיליאָנען מענטשן. פאַרשטייט זיך, אז פאַר די פיל טויזנטער באַטיליקטע אין דעם צוזאַמענפאָר שארית הפליטה אידן, איז דאָס געווען א גאָר באַוונדערע אומגעוויינלעכע אביבערלעבעניש וואָס מען וועט קיינ-מאָל ניט פאַרגעסן. מען וועט וועגן דעם רעדן, דערציילן און שרייבן נאָך א לאַנגע צייט.

עס קומט גרויס אַנערקענונג דעם קאָמיטעט און די אַלע אקטיוויע פירער, וועלכע האָבן אויף אַזא אויסגעצייכנטן אופן פאַלאַניזירט, אַרגאַניזירט און דורכגעפירט דעם אימפאָזאַנטן צוזאַמענפאָר. ספעציעלע אַנערקענונג דארף אויסגעדריקט ווערן צו דעם אומדערמידלעכן בנימין מיד, פרעזידענט פון דעם אמעריקאַנער צוזאַמענקום פון דער שארית הפליטה. פון אָנהויב ביזן סוף, ווען מען האָט געגנומען צוגרייטן דעם צוזאַמענפאָר און דאָס איז דורכגעפירט געוואָרן, זיינען אַלע פעדעס פון דער היסטאָרישער פאַסירונג געווען אין די הענט פון דעם ערערגישן בנימין מיד. ער האָט מיט דעם אַלעם געלעבט ממש 24 שעה אין מעת לעת ביים פאַלאַניר און זאַרגן, אז אַלץ זאָל דורך אין אַרדענונג. ווי דער שטייגער איז געווען, איז ביי זיין זייט די גאַנצע צייט געשטאַנען און אים מיט אַלעם אַרויסגעהאָלפן, זיין ליבע פרוי וועלאדקע מיד, די באַקאַנטע געוועזענע קעמפערין אין דעם אידישן ווידערשטאַנד קעגן די נאַציס.

מען דאַרף דערמאָנען, אז בנימין מיד, וועלכער איז אן אנגע-זעענער ביזנעסמאַן, האָט אויף א יאָר צייט אויפגעגעבן אין אפגע-שטעלט אַלע זיינע ביזנעסן, כדי זיך צו קענען אפגעבן מיט צוגרייטן אין דורכפירן דעם ויכטיקן צוזאַמענפאָר פון דער שארית הפליטה. נאכמער, מר. מיד האָט אויך אין משך פון דער צייט אויסגענוצט די אנגעשטעלטע פון זיינע ביזנעס, וועלכע האָבן גהאַלפן טוען דאָס נויטיקע, אז די אונטערנעמונג זאָל זיין א דערפאָלג. עס איז דערביבער ניט קיין וואונדער, וואָס בנימין מיד (מיט זיין פרוי וולאדקע) זיינען שטאַרק געלויבט געוואָרן מצד אלעמען סאי בעת-צוזאַמענקום און סאי אויך די גאַנצע צייט נאָכדעם, וועו עס איז שוין נאָך דער היסטאָרישער פאַסירונג. אזוי וועט געוויס אויך זיין וויייטער, אויך שטענדיק. מען וועט דאָס קיינמאָל ניט פאַרגעסן.

אונזער ביאַליסטאַקער גרופע

אזוי ווי דאָס איז געווען מיט צוויי יאָר צוריק — איז יוני 1981 — וועו אונזער ביאליסטאקער צענטער האָט זיך דאן באַטיילט מיט א גרעסערער גרופע לאַנדסלייט ביים היסטאָרישן צוזאַמען-פאָר פון דער שארית הפליטה אין ירושלים, אזוי אויך איז געווען עגדלעך דאָסמאָל מיט וואשינגטאָן. גלייך נאָר ווי עס איז באַקאַנט געווארן וועגן די צוגרייטונגען צו דעם צוזאַמענפאָר אין אמע-ריקע'ס הויפט-שטאָט, האָבן מיר געמוטמעט אַרגאַניזירן א גרופע פון אונזערע לאַנדסלייט וואָס זאָלן זיך אין דעם באַטייליקן.

אונזערע גרופע אין וואַשינגטאָן איז באַשטאַנען פון פופציק פערזאָן, ביאליסטאקער לאַנדסלייט אין פריינט. עס דארף געזאגט ווערן, אז מיר האָבן גהאַט פיל מער וועגדונגען אַבער מיר האָבן באַשלאָסן צו באַגרענעצן דאָס צו דער צאָל. אונטער מיין אנפירערשאפט איז די גרופע אַרויסגעפאָרן פון ניו יארק מאַנטיק, דעם 10טן אפריל, פרי אין מיר זיינען אנגעקומען קיין וואַשינגטאָן אַרום 12 בייטאָג. ביים אַרויספאָר, האָבן מיר זיך פאַרזאַמלט אין בראיטאָן ביטש, ביי די טראַמפ-וואַרבאָם הייזער. מיר זיינען אויך צוריקגעקומען צו דעם פלאָץ, דאָנערשטיק, דעם 14טן אפריל. אין אונזער גרופע זיינען אויך געווען אַלטע לייט וועלכע קינדער פון גערמא-וועטע, ווי אויך צוויי איינזיקלער.

די גאַנצע צייט אין פאַרלויף פון דעם צוזאַמענפאָר אין וואַשינגטאָן, האָבן מיר געהאַט צו אונזער דיספאָזיציע אַן אייגענעם פיינעם באַס, מיט וועלכן מיר זיינען אויך אַרויסגעפאָרן פון ניו יארק און צוריקגעקומען. מיר זיינען איינגעשטאַנען אין איין האָטעל, אונזער גרופע האָט געגעסן צוזאַמען און אויך זיך באַ-טייליקט אין אַלע צוזאַמענקונפטן און אונטערנעמונגען צוזאַמען. די הויפט-מאַלצייטן האָבן מיר געגעסן אין דעם רעסטאָראַן פון יאַנג איזראַעל טעמפל אין סילווער ספרינג, וואָס איז א פאַרשטאַט פון וואַשינגטאָן.

אין פאַרלויף פון די פיר טעג, וואָס אונזער גרופע פון פופציק פערזאָן זיינען געווען צוזאַמען און זיך באַטייליקט אין דעם צוזאַמענפאָר, איז די שטימונג ביי אלעמען געווען א ווארעם-היימישע, ווי מען איז דאָס געווארענט שטענדיק ביי ביאליסטאקער ביי אזעלכע גלעגענהייטן. די שטימונג צווישן אונז אין די האַלטונג פון דער גרופע, איז געווען ווי אין איין גרויסער טרייער משפחה. אומעטום ווען אונזער גרופע איז געקומען ביים צוזאַמענפאָר, האָבן מיר זיך אַנגעזוען מיט חשיבות און אַרויסגערופן צו זיך דרך-ארץ.

עס איז פאַר אונז אויך געווען א גרויסער שטאָלץ בייצו-וואוינען, צו זען און הערן ווי אונזער גוטער פריינט, דער באַ-וואוסטער חזן סאָל זים פון דעם האַליסהיל דושואיש צענטער, איז אַרויסגעטראָטן מיט זיין פרעכטיקן געזאַנג ביים שלוס פון הים-טאַרישן צוזאַמענפאָר, מיטוואָך אונט, ביים וואַשינגטאָן מאַנו-מענט וואו עס זיינען געווען פאַרזאַמלט איבער צוואַנציק טויזנט פערזאָן. חזן סאָל זים, וועלכער איז א גוטער פריינט פון דעם

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

אַ טייל פון דעם עולם ביים קעפּיטאָל־היל אין וואַשינגטאָן

ביאַליסטאָקער צענטער, טרעט אויך אַרויס ביי די יערלעכע אזכרות אין אונזער צענטער און ער ווערט שטענדיק באַשאַנקן מיט דאַנקבאַרקייט ווי ער פאַרדינט דאָס. זיין אַרויסטריט ביים וואַשינגטאָן מאָנומענט, האָט באַגייסטערט דעם ריזיקן עולם.

אַ גרויסער שטאָלץ פאַר אידן

אין אַמעריקע׳ס הויפּט־שטאָט קומען אין פאַרלויף פון יארן פאַר פאַרשידענע וויכטיקע צוזאַמענפאַרן, קאַנוואַנשאַנס א.ד.ג. אַבער אַזעלכעס, ווי דאָס איז געווען דער צוזאַמענקום פון דער שארית הפליטה, איז נאָך אין וואַשינגטאָן ניט געווען. די פיל טויזנטער אידן פון דער שארית הפליטה — מענער, פרויען און אויך זייערע דערוואַקסענע קינדער — האָבן צו זיך אַרויסגערופן גרויס דרך ארץ מצד אַלעמען. אַזוי איז אויך געווען מיט די העכסטע רעגירונגס פירער פון אַמעריקע, בראש מיט פּרעזידענט ראָנאַלד רעיגען. די פירער פון דער רעגירונג וואָס האָבן זיך באַטייליקט אין דעם צוזאַמענפאַר מיט זייערע רעדעס און באַגרוסונגען, אַזוי ווי דאָס איז געווען מיט דער אַלגעמיינער באַפעלקערונג פון וואַשינגטאָן, זיינען געווען געריבט פון דעם וואָס זיי האָבן געזען אין די שארית הפליטה אידן.

ביז איצט האָבן די אַמעריקאַנער רעגירונגס־פירער ווי אויך מאָסן פון דער אַלגעמיינער באַפעלקערונג, געלייענט און געהערט וועגן די ניצול געווארענע אידן פון דעם היטלער־גיהנום. דאָס־מאָל אָבער, ביי דעם היסטארישן צוזאַמענפאַר, האָבן זיי דאָרט צום ערשטן מאָל געזען די „סורוואיוורס" פאַר זיך. און דאָס וואָס מען האָט געזען, האָט אַרויסגערופן גרויס באַוואונדערונג. דער אויסזען, האַלטונג און אויפּרונג פון דער גרויסער מאַסע שארית הפליטה אידן, איז מצד אַלעמען ווי געהעריק אַפּגעשאַצט געווארן. עס איז דעריבער ניט קיין וואונדער וואָס די איינווואוינער אין וואַשינגטאָן, אידן און ניט־אידן, האָבן אַרויסגעוויזן אַ זעלטענע וואַרעמע באַציאונג צו די געקומענע גערעטעוועטע אידן פון אומקום ביי היטלער׳ן.

אַ ספּעציעלן לויב קומט די אידן אין וואַשינגטאָן, וועלכע האָבן אַרויסגעוויזן אַן אויסערגעווייניליכע וואַרעמקייט צו די טויזנטער באַטייליקטע אין צוזאַמענפאַר. די אידישע פּעדעראַציע אין וואַשינגטאָן האָט אַרגאַניזירט אַ קאַמיטעט פון העכער טויזנט אידן, גרויס און קליין, וועלכע האָבן אלס „וואָלינטירן" מיט אַלעם נויטיקן אַרויסגעהאָלפן די מענטשן אין אַלעם וואָס איז געווען נויטיק. די אידישע איינוואוינער אין וואַשינגטאָן האָבן אויך ברייט געעפנט זייערע היימען פאַר געקומענע דעלעגאַטן צום צוזאַמענפאַר. צוליב מאַנגל אין האָטעלן האָבן די אידן אין וואַשינגטאָן אַריינגענומען צו זיך אין זייערע היימען טויזנט געקומענע שארית הפליטה אידן. מען האָט די דאָזיקע אידן אויפגענומען און באַהאַנדלט ווי אייגענע טייערע משפּחה־מענטשן.

אומפאַרגעסלעך איז געווען צו זען ביים צוזאַמענפאַר דעם אַנטייל פון די דערוואַקסענע קינדער פון שארית הפליטה אידן. אַרום דריי טויזנט אַזעלכע, שוין אויך מיט זייערע אייגענע קליינע קינדער, האָבן זיך באַטייליקט. צווישן די דאָזיקע זיינען די מערסטע געווען פּראָפעסיאָנאַלן פון פאַרשידענע וויכטיקע געביטן. אין משך פון דער גאַנצער צייט פון דעם צוזאַמענפאַר, האָבן די דערוואַקסענע און פאַרהייראָטע קינדער פון די שארית הפליטה אידן זיך אַקטיוו באַטייליקט אין אַלע צוזאַמענקונפטן, אויך דורכגעפירט אייגענע וויכטיקע סימפּאָזיומס און סעמינאַרן וועגן דעם אידישן חורבן און וויידערשטאַנד ביי די נאָצים. עס איז געווען גוט צו זען און עס איז גוט צו וויסן, אַז די נייע אידישע דורות נעמען מיט טריישאַפט איבער פון זייערע עלטערן דעם אָנזאָג און רוף ניט צו לאָזן פאַרגעסן וואָס עס איז געטאָן געווארן צום אידישן פאָלק, ביי דער גלייכגילטיקייט פון דער גרויסער וועלט.

אומפאַרגעסלעכע טעג

וועג מען איז אַריינגעקומען אין דעם ריזיקן קאַנווענשאַן צענטער, וואָס איז געווען די הויפּט־צענטראַלע פון דעם צוזאַמענ־קום, האָט מען דאָרט פאַר זיך געזען אַן אומגעווייניליכן בילד. דאָ האָבן זיך גרופירט די טויזנטער געקומענע אידן פון דער שארית הפליטה צום צוזאַמענקום, פונדאָנען איז מען אַרויסגעפאָרן און צוריקגעקומען פון אַלע אונטערנעמונגען. דאָ האָט מען אויך געזוכט קרובים, לאַנדסלייט, פריינט און יוגנט־חברים און אויב האָט זיך עמעץ אָפּגעזוכט, האָבן זיך דערביי אָפּגעשפּילט דראַמאַטישע סצענעס.

ביז גאָר אומפאַרגעסלעך איז געווען די פייערלעכע דער־עפענונג פון דעם היסטארישן צוזאַמענפאַר, מאַנטיק אַוונט, וואָס האָט זיך געצויגן ביז שפּעט נאָך האַלבער נאַכט. דאָס בילד פון דעם ניי־אויסגעבויטן פרעזידענטן קאַפּיטאָל צענטער, מיט די העכער צוואַנציק טויזנט פאַרזאַמלטע, מיט די רעדעס און באַגריסונגען, האָט געמאַכט אַן איינדרוק וואָס מען קען דאָס גאָרניט שילדערן. אַזוי איז אויך געווען דינסטיק בייטאָג און אין אַוונט, אין דעם באַרימטן היסטאָרישן קאַנסטיטושאַן האַל, וואו עס זיינען דורכ־געפירט געווארן צוויי גרויסע קולטור־אונטערנעמונגען. דורך געזאַנג, מוזיק, טענץ און קינסטלערישן פאַרלייענען איז דאָס אויפ־געלעבט געווארן דאָס אַמאַליקע אידישע לעבן אין מזרח־אייראָפּע, וואָס איז פאַרניכטעט געווארן פון היטלער׳ן. די אַלע וואָס האָבן דאָס בייגעוואוינט וועלן דאָס קיינמאָל אין לעבן ניט פאַרגעסן.

זייער אימפּאָזאַנט איז אויך געווען דאָס שליסן דעם גרויסן צוזאַמענקום, וואָס איז פאַרגעקומען ביים וואַשינגטאָן מאָנומענט, מיטוואָך אָוונט. דאָרט זיינען די טויזנטער פאַרזאַמלטע געזעסן מיט אַנגעצונדענע ליכט אין די הענט, אַלץ אַרום האָט געמאַכט אַן אומגעווייניליכן אייַנדרוק. דאָ האָבן אַלע פאַרזאַמלטע אויך באַקומען אַ באַשיידענעם „אָוונט־ברויט" וואָס איז געווען אַ שווערץ ברויטל, אַן עפּל, צוויי שטיקלעך קעז און אַ קליין פלעשעלע וויין. דאָס איז געווען צו דערמאָנען דעם עולם, אַז וועג מען איז געווען אין די פייניקונגס־לאַגערן ביי די נאָצים, איז די שטרענגע געווען אַז האָבן כאָטש אַזאַ באַשיידענעם מאָלצייט. די דאָזיקע פּעקלעך זיינען צוגעשטעלט געווארן וויי אַ מתנה פון צוויי גראַטעוועטע אידן פון די נאָצים, לעאָן וויינבערג און אברהם ראָזענהאַלץ, וועלכע וואוינען איצט אין העמדען, קאַנעטיקאָט.

ביי דעם גרויסן צוזאַמענפאַר איז אויך אַרויסגעבראַכט געווארן דאַנקבאַרקייט צו אַמעריקע, פאַר געבן אַ מעגלעכקייט די ניי־אַריינגעקומענע אידן נאָך דער מלחמה דאָ אויפצובויען זייער נייעם גוטן לעבן און דערציען זייערע קינדער אויף אַ גוטן אופן. עס איז אַבער גלייכצייטיק אויך אַרויסגעבראַכט געווארן דער פאַר־דרוס צוליב דעם, וויל אַמעריקע האָט אַזוי וויניק געטאָן כדי צו העלפן די גענייקטע אידן ביי היטלער׳ן. וועגן דעם האָבן געריבט כמעט אַלע פון די פירער פון דער שארית הפליטה, אין זייערע אַרויסטריטן ביי דעם צוזאַמענפאַר. אַ שטאַרקע רעדע וועגן דעם האָט אויך געהאַלטן מעיאָר עדוואַרד קאָטש, מיטוואָך אָוונט ביים שלוס פון דער פייערונג.

יאָ, דער גרויסער צוזאַמענקום פון דער שארית הפליטה אין וואַשינגטאָן איז געווען פון וויכטיקער היסטאָרישער באַדייטונג. דאָס וועט שטענדיק דערמאָנט ווערן מיט גרויס לויב און אַנערקענונג פאַר די ארגאַניזאַטאָרן, באַוונדערס פאַר בנימין מיד, וועלכער איז געווען דער הויפט פלאַנירער, ארגאַניזאַטאָר און דורכפירער פון דעם אַלעם. עס קומט אים אַ גרויסן יישר־כוח.

עטלעכע טעג נאָכן צוריקומען פון דעם אומפאַרגעסלעכן צוזאַמענפאַר פון דער שארית הפליטה פון וואַשינגטאָן האָב איך אַרויסגעשיקט צוויי באַוונדערע בריוו, צו בנימין מיד און צו מיינע עדוואַרד קאָטש, וואָס מיר ברענגען דאָ ווייטער:

Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged

ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל

מיינע עדוואַרד קאָטש,
סיטי האַל, ניו יאָרק.

זייער חשובער מיינע עדוואַרד קאָטש,

אונזער ביאַליסטאָקער צענטער איז געווען פאַרטראָטן מיט אַ גרויסער גרופּע מיטגלידער ביי דעם היסטאָרישן צוזאַמענפאַר פון דער שארית הפליטה אין וואַשינגטאָן, אין די טעג פון 14־11 אַפּריל, 1983.

מיר ווילן דורך דעם וועג אויסדריקן אייך אַ הארציקן דאַנק און אַנערקענונג פאַר אייער מוטיקער און קרעפטיקער באַגריסונגס־רעדע וואָס איר האָט געהאַלטן מיטוואָך אָוונט, דעם 13טן אַפּריל, ביים וואַשינגטאָנער מאָנומענט, וואו עס זיינען געווען פאַרזאַמלט פיל טויזנטער אידישע מענער, פרויען ווי אויך זייערע דערוואַקסענע קינדער פון דער שארית הפליטה.

אייער רעדע, וועגן דעם אידישן חורבן ביי היטלער'ן און ווי אַזוי די וועלט איז אין יענער צייט געווען גלייכגילטיק צו דער אידישער טראַגעדיע, האָט געריבט אונז אַלעמען.

מיר, די שארית הפליטה, וועלכע האָבן דורכגעמאַכט ליידן און פיין אין צייט פון דער מלחמה אין אייראָפּע, זיינען שטאָלץ מיט אייך, אַלס מוטיקער און ווירדיקער מעיאַר פון דער גרויסער ניו יאָרק.

זייט געזונט און בעסטע וואונטשן אייך,

איסאַק ריבאַלאָווסקי,
געזעראל סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער
און היים פאַר עלטערע מענטשן, ניו יאָרק

דעם 18טן אַפּריל, 1983

בנימין מיד
פּרעזידענט פון אַמעריקאַנער צוזאַמענקום פון דער שארית הפליטה

Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged

ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל

חשובער און ליבער פריינט בנימין מיד,

איך וויל דורך דעם וועג אויסדריקן אייך אַנערקענונג, אין נאָמען פון דער גרופּע פופציק ביאַליסטאָקער און גראַדנער לאַנדסלייט, וועלכע האָבן זיך באַטייליקט אין דעם אַמעריקאַנער צוזאַמענקונפט פון דער שארית הפליטה, אין די טעג 14־11 אַפּריל 1983, אין וואַשינגטאָן.

די דריי טעג וואָס מיר זיינען געווען ביים צוזאַמענקום, וועלן אויף שטענדיק פאַרבלייבן אין אונזער זכרון. אַזוי איז געוויס אויך ביי די טויזנטער אַנדערע שארית הפליטה אידן, וועלכע האָבן בייגעוואוינט דעם היסטאָרישן צוזאַמענקום.

אייך פּערזענלעך קומט גרויס אַנערקענונג פאַר פלאַנירן, צוגרייטן און אויף אַזאַ ווירדיקן אופן דורכפירן דעם גרויסן און וויכטיקן צוזאַמענקום אין אַמעריקע׳ס הויפּט־שטאָט. דער צוזאַמענקום האָט, און דאָס אפשר צום ערשטן מאָל, אויף אַזאַ ברייטן פאַרנעם אַרויסגעבראַכט פאַר דער אַמעריקאַנער עפנטלעכקייט וועגן אונזער חורבן ביי היטלער'ן, ווי אויך וועגן די געפאַרן וואָס לויערן איצט ווייטער אויף מדינת ישראל און אויף דעם אידישן פאָלק.

מיר ווילן דורך דעם וועג אויך אויסדריקן אַנערקענונג צו די אַלע טויער און אַקטיוויסטן, וואָס האָבן אייך געהאָלפן דורכפירן דעם גרויסן צוזאַמענפאַר. מיר וועלן דאָס קיינמאָל ניט פאַרגעסן.

זייט געזונט און געשטאַרקט אין אייערע ווייטערדיקע אַקטיוויטעטן פאַר דער שארית הפליטה און פאַר אידישע אינטערעסן בכלל.

איסאַק ריבאַלאָווסקי,
געזעראל סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער,
און היים פאַר עלטערע מענטשן, ניו יאָרק.

דעם 18טן אַפּריל, 1983

אַ גרופּע ביאַליסטאָקער פרויען ביים צוזאַמענפאַר

די ערשטע יאָרן פון דער אידישער האַנטווערקער־שולע אין ביאַליסטאָק

פון זרח שווץ (בני ברק, ישראל)

דער מחבר פון דעם אינטערעסאַנטן קאַפּיטל זכרונות וועגן די ערשטע יאָרן פון דער אַמאָליקער האַנטווערקער־שולע אין ביאַליסטאָק, לעבט שוין עטלעכע פופציק יאָר אין ארץ ישראל. ביזן אויסברוך פון דער צווייטער וועלט־מלחמה איז ער געווען קאָרעספּאָנדענט, פון ישראל, פון מיטאַרבעטער פון „דאָס נייע לעבן" און שפּעטער פון „אונזער לעבן", וואָס איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אין ביאַליסטאָק, אונטער דער רעדאַקציע פון באָרימטן שריפטשטעלער און פּירענדער פּאָלקס־פּירער, פּסח קאָפּלאָן ע"ה. פּריינט זרח שווץ דרוקט זיינע שאָפונגען אין פּאָרשידענע צייטשריפטן, אויך אין אויסגאָבעס פון אונזערע ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט. — רעדאַקציע.

לייענדיק דעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, וואָס איז דערשינען פון ביאַליסטאָקער צענטער אין אַמעריקע, האָב איך געזען דאָס בילד פון די חרובע וועלט פון דער אידישער האַנטווערקער־שולע אין ביאַליסטאָק, צוזאַמען מיטן גרויזאַמען אומקום פון אונזער היים־שטאָט דורך די נאַצישע רוצחים, ימח שמם. אין געדאַנק זיינען בייַ מיר אויפגעשוואומען זכרונות פון דער אידישער האַנט־ווערקער־שולע און די ערשטע יאָרן פון דער באַנייאונג פון דער שולע, נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה.

א קורצע צייט נאָך דער באָלשעוויסטישער אינוואַזיע אין פוילן, זיינען א גרופּע עסקנים פון דער אידישער אינטעלעגענץ אין ביאַליסטאָק, אַרויס מיטן געדאַנק אויפצולעבן די אידישע האַנט־ווערקער־שולע. דער גרויסער דריי־שטאָקיגער בנין פון דער „רעמעסלענע", אויף ליפאווע 41, וואָס איז געשטאַנען פאַר־וואַרלאָזט אין די יאָרן פון דער דייטשער אָקופּאַציע און געדינט צו פּאַרשיידענע צוועקן, האָט איצט געדאַרפט באַנייען זיין ציל, אויס־בילדן אידישע יוגנטלעכע פאַכמענער.

אין 1921 איז געעפנט געוואָרן די האַנטווערקער־שולע וויי א פּריוואַטע שולע פון ד"ר מ. פּערלשטיין (אויך זיין נאָמען איז אַרויסגעגעבן געוואָרן די קאַנצעסיע). די באַוואוסטע געזעלשאַפט „ארט", וואָס האָט אין דער צאַרישער רוסלאַנד זיך פאַרנומען מיט פּאַרשפּרייטן מלאכה צווישן די אידן, איז נאָך דאָמאָלסט אין פוילן ניט געווען טעטיק. ערשט מיט יאָרן שפּעטער איז די שולע אַריבער צו דער געזעלשאַפט „ארט" און פריי געמאַכט די טרייַע עסקנים, פון די שווערע דאגות, אויסצוהאַלטן די שולע אין קריטישן פינאַנציעלן מצב, אין וועלכן זי האָט זיך געפונען אין די ערשטע יאָרן.

ס'זיינען געעפנט געוואָרן דריי אָפּטיילונגען: שלאָסעריי־מעכאַנישע אָפּטיילונג, סטאָלעריי און וועבעריי אָפּטיילונג. ביי דער שלאָסעריי איז אויך געווען אין א קעלער א קליינע קוזשניע, א שמידעריי. די קלעפ פון גרויסן האַמער אויף דער קאַוואַלדע האָט מען געהערט איבערן גאַנצן בנין. אין דער וועבעריי אָפּטיילונג, זיינען געווען האַנט־שטולן, אויף וועלכע די נייע שילערס האָבן געמאַכט זייערע ערשטע שריט אין דעם פאַך. אין גרויסן זאָל זיינען געשטאַנען א צענדליק מעכאַנישע וועב־שטולן פון פאַרשיידענע טיפּן, כדי די שילערס זאָלן זיך באַקענען און לערנען די פאַר־שיידענע מאָדעלן פון וועב־שטולן, צווישן זיי צוויי זשאַקאַרד־שטולן. די שטולן זיינען געווען זייער אָפּגעלאָזן און די מייסטערס האָבן שווער געאַרבעט ביז מ'האָט זיי צורעכט געמאַכט. א פאַר יאָר שפּעטער האָט מען אריינגעשטעלט א צאָל שפּינעריי־מאַשינעס אין קעלער. אָבער דאָס איז געווען ניט צום עפענען א באַזונדער אָפּטיילונג פאַר שפּינעריי־אויסבילדונג, נאָר כדי די שילערס פון דער וועבעריי זאָלן קריגן א בריי־טן באַגריף, ווי אַזוי ס'וועט געשאַפן די גאַרן פאַר די קעטן און שוס פון וועב־שטול.

די פראַבלעמען פון אַראַנזירן די סטאָלעריי אָפּטיילונג, זיינען ניט געווען אַזוי קאַמפּליצירט. אויסער צוויי־דריי מאַשינעס זיינען געשטאַנען אויסגעשטעלט א פאַר צענדליק סטאָלערס־וואַרשטאַטן לערנט, קינדער, סטאָלעריי!

די עלעמענטאַרע און טעאָרעטישע אויסבילדונג איז געגעבן געוואָרן אין גרויסע, גרוימיקע צימערן מיט א סך בילדער אויף די וואַנט אויף טעכנישע, פיזיקאַלישע און כעמישע טעמעס. אָבט שעה זיינען די שילערס געווען פאַרנומען אין שולע, דערפון פיר שעה פראַקטישע אַרבעט און פיר שעה טעאָרעטישע לערנען.

די לערן־שפּראַך, איז, פאַרשטייט זיך, געווען אידיש. אָבער ווי לערנט מען די פאַרשיידענע געגנשטאַנדן אין אידיש, אַז ס'איז ניט געווען קיין שום פאַך — לערן — בוך אויף אידיש? אויסער דעם פעלן אין דער אידישער שפּראַך די פאַרשיידענע טעכנישע טער־מינען, וואָס מ'האָט קיינמאָל ניט באַנוצט אין אידיש. בקיצור, מ'האָט געדאַרפט שאַפן אַלץ, יש מאין.

און דאָ האָט זיך אַרויסגעוויזן מיט זיין גרויסקייט אינזש. מאָטיע זאָבלודאָווסקי, וועלכער איז געווען דער הויפּט־לערער פון דער האַנטווערקער שולע. אין משך פון יאָרן האָט ער פאַר־עפנטלעכט אין „דאָס נייע לעבן" און שפּעטער אין „אונזער לעבן" פאָפולערע וויסנשאַפטלעכע אַרטיקלען, איבער טעכנישע פראַ־בלעמען און דערפינדונגען. אַזוי האָט ער געשאַפן „לערן־ביכער", בעסער געזאָגט, לערן־העפטן. פון יעדן קלאַס האָט א שילער מיט א שיינער האַנטשריפט איבערגעשריבן מיט טוש דעם טעקסט פון דער לעקציע פון אינזש. זאָבלודאָווסקי, אַרויפגענומען דאָס אויף אַן העקטאַגראַף (קיין קאָפּיר־מאַשין, וויי איצט, איז דאָמאָלס ניט געווען) און דערפון אָפּגעקאָפּירט ביז 15 קאָפּיעס שוין צוזאַמען מיט די פיגורן (צייכנונגען) אין טעקסט. די בלעטלאָך האָט מען גערופן „קאַנספּעקטן" און זיי האָבן אַרומגענומען אַלע טעמעס פון פיזיקע, מאַגנעטיזם, קלאַנג, וואַרעמקייט, מאַטעריאַל־לערע, טעכנאָלאָגיע א.ד.ג.

די שילערס האָבן געקויפט די בלעטלער, זיי צוזאַמענגענייט און דערפון געלערנט. טאָקע אויפן סמך פון די דאָזיקע העפטלאָך איז אין 1929 דערשינען אין בוך־פאָרם „פיזיקע", פון אינזש. מרדכי זאָבלודאָווסקי. ער האָט אויך שטרענג מקפיד געווען די שילערס זאָלן ריידן און שרייבן א ריינעם אידיש. און אַז א שילער האָט אָמאָל געפרעגט וועלכע „טשיסלאָ" איז הייַנט (טשיסלאָ — אין רוסיש — דאָטע), האָט זאָבלודאָווסקי באָלד געענטפערט: „וועלכע ,טשיסלאָ' איז הייַנט וויַיס איך ניט, אָבער וועלכע דאָטע איז הייַנט וויַיס איך יא..."

ערגער איז געווען אין דער וועבעריי אָפּטיילונג. מיטן לערנען פון בינדונגס־לערע (טעקסטיל־מוסטערן). אויסער דעם, וואָס קיין טערמינאָלאָגיע אין אידיש אויף בינדונגען איז ניט געווען, איז אונזער לערער אויף דעם געביט געווען, אַן עלטערער מאַן, וואָס האָט געענדיקט א טעקסטיל הויך־שולע אין דייטשלאַנד. מיר האָבן געשריבן אין אונזערע העפטן די דייטשע טערמינען מיט אידישע אותיות....

לעקציעס פאַר טעכנאָלאָגיע, האָט געגעבן דער דירעקטאָר פון שולע אינזש. שמיגעלסקי. מיר פלעגן פאַרשרייבן דעם טעקסט אין אונזערע העפטן, און שפּעטער צייכענען די טיילן פון די וועב־מאַשינעס לויט א בוך איבער מעכאַנישע וועבעריי אין דער דייטשער שפּראַך. די שילערס פון דער האַנטווערקער־שולע זיינען כמעט אַלע געווען פון „עמך"־קרייזן, קינדער פון בעלי־מלאכות און קליין־הענדלערס, וואָס האָבן געוואָלט, אַז זייערע קינדער זאָלן לערנען א פאַך מיט בריי־טערע אויסבילדונג ארום דעם פאַך: קענען

מאכן אַ טעכנישע צייכנונג, קענען לייענען אַ צייכנונג, קענען מאַכן אַ חשבון פון מאַטעריאַל, מאַניפולאַציע א.א.וו. אָלץ כדי זיי זאָלן קענען בויען דעם יסוד פאַר זייער צוקונפט אין לעבן.

די מעשענע עמבלעמע (געבן) אויפן היטל, דער האַמער מיטן שוועדישן שליסל, פון די תלמידים, איז געווען אַ שם־דבר אין ביאַליסטאָק. אין דער צייגניש, וואָס דער שילער האָט באַקומען סוף יעדן האַלב־יאָר, איז געווען געדרוקט מיט גרויסע ווערטער די באַמערקונג: „באַטראַכט דעם רעזולטאַט פון דיין לערנען — דו שמידסט דיין אייגענעם גליק!". אַ טייל שילערס האָבן ניט געַ־ענדיקט די דריי יאָר לערנען, און נאָכן ענדיקן דעם צווייטן שול־יאָר, האָבן זיי פאַרלאָזן די שולע. די סיבה איז געווען אַ פשוטע: דער שווערער עקאָנאָמישער מצב האָט זיי געצוואונגען צו גיין אַרבעטן אין אַ וואַרשטאַט אָדער אין אַ טעקסטיל־פאַבריק, כדי צו העלפן זייערע אָרימע היימען.

שווער, זייער שווער, איז געווען פאַר דער לייטונג פון דער שולע אויסצוהאַלטן איר. אַ כסדרדיקער דעפיציט האָט געדריקט אויפן בודזשעט פון דער שולע, באַזונדערס אין די ערשטע צוואַנציקער יאָרן. נישט איינמאָל איז פשוט ניט געווען מיט וואָס צום קויפן מאַטעריאַל צו דער ארבעט פאַר די תלמידים, און מ'האָט מער געלערנט ווי געאַרבעט. אין שלאָסעריי און סטאָלעריי אַפּ־טיילונג האָט מען אָנגענומען פאַרשייַדענע אַרבעטן פון דרויסן. הגם ס'איז ניט געווען צום הָארצן אָנדערע בעלי מלאכות אין שטאָט. אין וועבעריי אָפּטיילונג האָט מען פאַרדונגען די וועב־שטולן אויף לוין. געבראַכט קעטן, געשטעלט וועבערס און געאַרבעט שטאַף ווי אַ לוין־קעטניק.

דאָס אָלץ איז געווען, כדי צו באַלאַנסירן דעם בודזשעט פון דער שולע. אָנדערע וועגן צו שאַפן הכנסה פאַר דער שולע, זיינען געווען די פאַרשייַדענע אימפּרעזעס, וואָס די שולע האָט איינגע־אָרדנט, אויסנוצנדיק דעם גרויסן טוכן־זאָל אויפן דריטן שטאָק פאַר אויסשטעלונגען, פאַרווייַלונגס־אָוונט ווי סילווועסטער און להבדיל חנוכה און פורים, און אָנדערע. אַ שיינעם פלאַץ האָבן פאַרנומען די אויסשטעלונגען פון די אַרבעטן פון דער שילערס, וואָס האָבן זיך אויסגעצייכנט מיט זייערע פיינע, פינקטלעכע אויס־אַרבעטונגען אויף די געביטן פון שלאָסעריי, סטאָלעריי און וועבעריי. דאָס איז פאַרקויפט געוואָרן צו די פיל־צאָליקע באַזוכער פון די אויסשטעלונגען.

אויסער דעם גרויסן זאָל אויפן דריטן שטאָק, האָט מען אויך רעקוויזירט דעם גרויסן רוים פון דער סטאָלעריי אָפּטיילונג. מען האָט אַרויסגערוקט די ווַארשטאַטן אין קאַרידאָר, פאַרהאָנגען די פאָליצעס מיט לייוונט און אָט האָסטו אַ פּרעכטיקן זאָל צום טאָנצן און זיך פאַרווייַלן ביז טאָג. אָרדנערס און היטערס פון דער גאַרדעראָבע, זיינען געווען די תלמידים פון שולע.

אַן אַריגינעלע שטאַרקע רעקלאַמע צו אָנאָ פאַרווייַלונגס־אָוונט אין די זאָלן פון דער שולע, געדענק איך, איז געווען ס'ערשטע מאָל אין ביאַליסטאָק. מיט אַ דערלויבעניש פון דער עלעקטראָוניע האָט מען אויפגעהאָנגען אויף די סלופּעס אין דער גאָנצער לענג פון סענקיוויטשע־גאָס, ביז צו דער בריק גרויסע ליכט־קאָסטנס מיט באַלויכטענע פאַרביקע אותיות, וועגן דעם גרויסן באָל אין דער האָנטווערקער שולע, וואָס וועט פאַרקומען אין דער באַ־שטימטער דאָטע. די אַרבעט פון די פאַר צענדליק קעסטלאָך, איז איינגעטיילט געוואָרן פאַר אָלע אָפּטיילונגען. די קעסטלאָך האָבן געמאַכט די סטאָלערס, די עלעקטרישע אייניריכטונג — די שלאָסערס, און אויסשניידן די אותיות אויף די קאַרטאָנען מיט די פאַרביקע פאָפּיר, דאָס איז געווען אונזער אַרבעט, די וועבערס.

דער שטאָלץ פון דער שולע איז אויך געווען דער בלאָז־אָרקעסטער, אונטער דער לייטונג פון קאָפּעל־מייסטער שקאָל־ניקאָוו. אַליין אַן אָפּשטאַם פון אַ מיליטעריישן אָרקעסטער איז צאָרישן רוסלאַנד, איז ער געווען ווייט פון אידישקייט, און ניט איינמאָל פלעגט ער זאָגן צו די חברה־שפּילערס: „נו, איצט וועלן מיר שפּילן די „טיקווע" (התקוה). ס'איז שיין געווען צו זען, ווי דער איינגעשפּילטער בלאָז־אָרקעסטער שפּאַנט לג־בעומר אין שפּיץ פון די רייען פון די שילערס, איבער די גאַסן פון שטאָט. פאַרויס גייט מיטן קלאַרנעט דיאָציע זאָבלודאָווסקי און לעבן אים דער ערשטער קאַרנעט שפּילער וואָראָן (שקאָלניקאָוו אַליין פלעגט גיין ביי דער זייט). די אָפּלאָדיסמענטן האָבן געהילכט פון אָלע זייטן.

לכבוד דער דערפענונג פון דעם העברעאישן אוניווערזיטעט אין ירושלים, אין יאָר 1925, האָט די ביאַליסטאָקער אידישע דיפּלאָמירטע אינטעלעגענץ איינגעאָרדנט אַ פּייערלעכן באָל, אין גרויסן זאָל פון דער האָנטווערקער־שולע. מיר, תלמידים, שוין פון דריטן קלאַס זיינען געווען, פּאַרשטייט זיך, די שומרים פון דער גאַרדעראָבע און אָרדנערס. דאָ האָבן מיר געהאַט אַן איינמאָליקע געלעגנהייט צו זען די גאַנצע „פּני" פון דער ביאַליסטאָקער אידישער אינטעלעגענץ: פּראָפעסאָרן, דאָקטוירים, אַדוואָקאַטן, אינזשינערן, אָלע אין זייערע שוואַרצע אָוונט־אַנצוגן מיט זייערע פרויען אין די שענסטע באָל־קלייַדער. דאָ האָבן מיר געזען, ס'ערשטע מאָל די בריי־טע, זיידענע, פאַרביקע לענטעס אויף די ברוסטן פון די מענער אונטער די שוואַרצע זשאַקעטן. דאָס זיינען געווען די פאַרשייַדענע אָפּצייכנס פון די סטודענטישע קאָרפּ־ראַציעס, צו וועלכע די דיפּלאָמירטע אינטעלעגענץ האָבן געהערט, וועו זיי זיינען נאָך סטודענטן געווען.

מאָטיע זאָבלודאָווסקי האָט געלאָזן אָפּקאָפּירן אויף אַן העקטאָ־גראָף בלעטלאָך מיט אידישע פאָלקס־לידער, און דער יום־טוב־דיקער עולם האָט זיי געזונגען ביים רייכן מאָלצייט.

אָנהויב 1925 האָט שוין אויך ביאַליסטאָק געהערט וועגן דער וויכטיקער דערפינדונג, וואָס הייסט „ראַדיאָ". ס'פאַרשטייט זיך, אַז די טעכניקער פון דער האָנטווערקער־שולע דאַרפן זיין די ערשטע, וואָס זאָלן די ראַדיאָ־קלאָנגען לאָזן הערן פאָרן ברייטן עולם. איבערן גאַנצן לענג פון דאָך פון דער שולע האָבן די שלאָסערס פאַרלייגט אַ ריזיקע אָנטענע, וואָס ביים היינטיקן טאָג וואָלט מען מיט אַזאַ געקענט אויפנעמען ראַדיאָ־זענדונגען פון דער לבנה... די לייטונג פון דער שולע האָט רעקלאַמירט, אַז פרייטיק צו נאָכטס וועט מען קענען הערן ראַדיאָ־מוזיק אין זאָל פון דער שולע (מיט איינטריטס־קאָרטן).

קיין ראַדיאָ־אַפּאַראַט איז ניט געווען, און אין פוילן איז אויך צו יענער צייט ניט געווען קיין ראַדיאָ־סטאַנציע. האָט מאָטיע זאָבלו־דאָווסקי צונויפגעקויפט פאַרשיידענע טיילן, אָלץ באָזונדער, לעמפּלאָך, סקאָלעס, פאַרבינדונגען, דראָטן און אַ גרויסן הילכער. ער האָט דאָס אָלץ אויסגעשטעלט אויף אַ גרויסן טיש אויף דער סצענע און געפּרואווט ערגעץ פון דייטשלאַנד אויפכאַפּן אַ ראַדיאָ־סטאַנציע. און דאָ האָבן זיך אָנגעהויבן הערן דורכן גרויסן הילכער משונה'דיקע קולות פון מוזיק, געשפּרעכן, גרילצעריי, פייפּעריי, ברומעריי און וואָס איר ווילט.

אינזש. זאָבלודאָווסקי האָט געהאַרעוועט, געפּורקעט, געדרייט — אָבער בעסער איז ניט אַרויסגעקומען. דער עולם האָט ניט געוואוסט צי זאָל ער באַוואונדערן די משונה'דיקע קולות אָדער ער זאָל לאַכן. אַ צווייטער פּרואוו איז געמאַכט געוואָרן דעם צווייטן פרייטיק צו נאָכטס, מיט ניט קיין גרעסערן דערפאָלג. און דערמיט האָבן זיך פאַרענדיקט דן ראַדיאָ־אויפירונגען פון דער האָנט־ווערקער שולע.

מיט די דאָזיקע שורות וויל איך שטעלן אַן אָנדענק־צייכן דער אידישער האָנטווערקער־שולע אין ביאַליסטאָק, וואָס איז חרוב גע־וואָרן, צוזאַמען מיט'ן אָלגעמיינעם אומקום און חורבן פון דער אידישער שטאָט ביאַליסטאָק.

קויפט און העלפט פאַרשפרייטן

דעם נייעם גרויסן

ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

אויף וויכטיקער שליחות אין מדינת ישראל

פון איסאַק ריבאַלאָווסקי

געגנעראַל-סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשען און שפּיטאָל

דאָנערשטיק אוונט, דעם 26טן מאי היינטיקס יאָר, בין איך צוזאַמען מיט סעם סאַלאָזש, דער פּרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, אָפּגעפלויגן אויף אַ קורצן און וויכטיקן באַזוך קיין מדינת ישראל. מיט אונז איז אויך מיטגעפלויגן דינה מעדוועדעוו, די קאָסירערין פון אונזער אינסטיטוציע. דאָס מאָל האָט אונזער צענטער ניט איינגעאָרדנט אַ טור קיין ישראל, ווי דאָס איז געווען פריער פּלאַנירט, ווייל מיט עטלעכע וואָכן פריער זיינען מיר געווען אויף דעם גרויסן צוזאַמענפאָר פון די שארית הפּליטה אין וואַשינגטאָן. דעם טור פון די מיטגלידער און פריינט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער קיין מדינת ישראל, האָבן מיר אָפּגעלייגט אויף שפּעטער.

אונזער רייזע דאָס מאָל קיין מדינת ישראל, פון פריינט סעם סאַלאָזש און מיר, איז געווען פאַרבונדן מיט דורכפירן אַ וויכטיקע שליחות. עס האָט זיך נעמלעך געהאַנדלט אין אויסטיילן פאַר אינסטיטוציעס אין ישראל דאָס איבעריקע געלט, וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט אין דער לעצטער צייט געזאַמלט מיט גרויס דערפאָלג אין דעם ספּעציעלן עמוירדזשענסי קאַמפּיין פאַר דער אידישער מדינה. דער קאַמפּיין איז פּראַקטיש געווארן גלייך נאָכדעם ווי ישראל האָט געמאַכט, אין יוני 1982, די אינוואַזיע אויף לבנון כדי צו פאַרניכטן דאָרט די טעראָר-באַנדעס פון דער פּ. ל. א. דער קאַמפּיין פון אונזער צענטער איז פּראַקטיש געווארן אַלס רעזולטאַט פון אַ באַריכט וואָס סעם סאַלאָזש האָט איבערגענומען נאָך זיין צוריקקומען פון ישראל, וואו ער איז געווען ביים אַנהויב פון דער מלחמה אין לבנון.

פרייטיק בייטאָג, ווען מיר זיינען אָנגעקומען מיטן „אל-על" עראָפּלאַן קיין ישראל, האָבן מיר אויפן לופט-פּעלד אין תל-אביב באַגעגנט אַ חשובע דעלעגאַציע וואָס האָט אויף אונז געווארט. געווען זיינען דאָס: געגנעראַל חיים גראַניט פון דער ישראל-ארמיי, וועלכער איז דער פּאַרשטייער אין אַמעריקע פון דער אַרגאַניזאַציע „האגודה למען החייל בישראל" וואָס העלפט אויף פאַרשידענע אופנים די סאַלדאַטן פון דער ישראל-ארמיי; מיכא גאָלד-מאַן, דער מעיאַר פון כפר-תבור; אַ פאַרשטייער פון דעם תל-השומר שפּיטאָל אין תל-אביב; אַ קאָמיטע פון „קרית ביאַליסטאָק", ווי אויך אַ צאָל פריינט. די באַגעגעניש איז געווען אַ זייער ווארעמע.

פון לופט-פּעלד זיינען מיר אַלע אָפּגעפאָרן אין דעם דיפּלאָמאַט-האָטעל וואו מיר האָבן געהאָט אַ קורצן שמועס. דאָן זיינען מיר ביידע, סאַלאָזש און איך פאַרבליבן אין דעם האָטעל.

אין קרית ביאַליסטאָק

צומאָרגנס, זיינען מיר געווען ביי אונזערע לאָנדסלייט און פריינט אין קרית ביאַליסטאָק, וואָס איז ניט ווייט פון תל-אביב. שבת פרי בין איך מיט פריינט סאַלאָזש געווען ביים דאָוונען אין דער דאָרטיקער שוהל. אין דער שוהל האָבן מיר באַגעגנט לאָנדסלייט און פריינט, און ווי דער שטייגער איז, האָבן מיר זיך דערפרייט מיט אַלעמען.

איך מיט סעם סאַלאָזש זיינען געווען צופרידן צו זען, אַז אין דער שוהל אין קרית ביאַליסטאָק און אויך אין דעם דאָרטיקן בית-עם איז אַלץ פאַריכט און ווי געהעריק איינגעאָרדנט געווארן אַזוי ווי מיר האָבן אָפּגערעדט דעם לעצטן מאָל בעת אונזער באַזוך דאָרט. מיר האָבן אויך פאַר דעם צוועק דאָמאָלט איבערגעלאָזט אַ נויטיקע סומע געלט. עס קומט אַ דאַנק דעם ועד פון קרית ביאַליסטאָק, וואָס מיר האָבן טאָקע אויסגעדריקט אויפן אָרט, פאַר דורכפירן די אַלע נויטיקע רעמאָנטן און אייניריכטונגען, אין דער שוהל און אין בית-עם.

אין הר-גילאָ, דער גרויסער צענטער פון „אגודה למען החייל לישראל". פון רעכטס צו לינקס: געגנעראַל חיים גראַניט, איסאַק ריבאַלאָווסקי, סעם סאַלאָזש און דער פאַרוואַלטער פון עס-זאַל

מיט צבי און איילין קלעמענטינאָווסקי

שבת אוונט האָבן מיר זיך באַגעגנט מיט אונזער חשובן לאָנדסמאַן און פּראָמינענטן לאָיער אין תל-אביב, אַדוו. צבי און איילין קלעמענטינאָווסקי. פאַר אונז איז געווען אַ גרויסער פאַרגעניגן זיך ווידער צו באַגעגענען מיט דעם ליבן פּאָרל. פריינט קלעמענטינאָווסקי מיט זיין פרוי האָבן איינגעלאָדן אונז, סעם סאַלאָזש מיט מיר, אין אַ פיינעם רעסטאָראַן אויף אַוונט-ברויט. מיר האָבן פאַרברענגט אויף אַ גוטן אופן און ביי אַ לאַנגן און וויכטיקן שמועס.

עס האָט זיך נעמלעך געהאַנדלט וועגן דער „קרית ביאַליסטאָק פאָונדעישאַן" וואָס איז אין אַמעריקע, און פון וועלכער דוד היין איז דער אַנפירער. אַיידער איך מיט סאַלאָזש זיינען אָפּגעפלויגן קיין מדינת ישראל, האָט פריינט היין אונז געבעטן דאָס דערליידיקן אין תל-אביב.

ביי דעם שמועס האָט פריינט צבי קלעמענטינאָווסקי אַרויסגעווייזן געהעריקע פאַרשטענדעניש פאַר דעם וויכטיקן ענין וואָס ציט זיך שוין אַ לענגערער צייט און וואָס מען האָט געמוזט דאָס ענדלעך דערליידיקן. איך מיט פריינט סאַלאָזש האָבן פאַרגעלייגט אונזער פּלאַן ווי אַזוי אַמבעסטן צו לייזן דעם ענין און מיר זיינען געווען צופרידן צו זען, אַז פריינט קלעמענטינאָווסקי האָט דאָס אַלץ אויפגענומען מיט געהעריקער אויפמערקזאַמקייט. צום סוף האָבן מיר, דאָס מיינט צבי קלעמענטינאָווסקי, סעם סאַלאָזש און איך, כמעט זיך געאייניקט אויף דעם פּלאַן וואָס מיר האָבן פאַרגעלייגט.

פאַר די העלדישע ישראל-סאַלדאַטן

זונטיק פרי, דעם 29טן מאי, איז צו אונז אין האָטעל געקומען געגנעראַל חיים גראַניט, אין באַגלייטונג פון פרוי פּאַלי לעיבאָוויטש, דעפיוטי-דירעקטאָר פון דער אָנפירערשאַפט פון „האגודה למען החייל בישראל". זיי האָבן אונז אָוועקגעפירט אין צוויי ערטער וואו עס זיינען גרויסע פאַסיקע אינסטיטוציעס, וואו מען העלפט אויף פאַרשידענע אופנים די סאַלדאַטן פון דער ישראל-

דער פּראָכטפולער עס־זאַל אין דעם צענטער פֿאַר ישראל־סאָלדאַטן, אויף הר־גילאָ, וואָס טראָגט דעם נאָמען פון ביאַליסטאָקער צענטער און קלוב גראָדנער פריינט, ניו יאָרק

ארמיי. איין פּלאַץ איז אין צענטער ירושלים און דער צווייטער אויף הר־גילאָ, וואָס איז אויף די העכסטע בערג אַרום ירושלים. ביידע גרויסע וויכטיקע אינסטיטוציעס זיינען איינגעאָרדנט אויף אַ פּראַכ־טיקן אופן מיט געהעריקע נוצלעכע באַדינגונגען. אין דער שליחות וואָס סעם סאָלאָזש און איך האָבן געהאַט דורכצופירן אויף אונזער איצטיקן באַזוך אין ישראל, איז אויך געווען צו באַשטימען און געבן אַ גרעסערע סומע געלט, פון דעם ספּעציעלן ביאַליסטאָקער עמוירדזשענסי קאַמפּיין, פאַר דער הילפס־ארבעט וואָס ווערט אַנגעפירט פאַר די ישראל־סאָלדאַטן.

אויך די דאָזיקע אינסטיטוציעס וואָס מיר האָבן געזען, אַזוי ווי דאָס איז אויך אין אַנדערע ערטער פון דער „האגודה למען החייל בישראל", זיינען פאַרשידענע אַפּטיילונגען אין וועלכע מען העלפט די סאָלדאַטן פון דער ישראל־ארמיי, דאָס זיינען ספּעציעלע ערטער פאַר יענע סאָלדאַטן וואָס ווערן באַפרייט, סעמינאַרן פאַר די יעניקע וואָס פאַרבלייבן ווייטער אין דער ארמיי א. ד. ג.

נאָכדעם ווי מען האָט אונז אַרומגעפירט און אַלץ באַווייזן, און מיר האָבן דערביי געהאַט אַן אינטערעסאַנטן און פריינטלעכן שמועס מיט גענעראַל חיים גראַניט און מרס. פּאַלי לעיבאָוויטש, האָב איך מיט סאָלאָזש באַשלאָסן אַז אונזער ביאַליסטאָקער צענ־טער אין ניו יאָרק זאָל אַדאָפּטירן דעם גרויסן פּראָכטפולן עס־זאָל פון דעם וויכטיקן דערציאונגס־צענטער אין הר־גילאָ. דאָס מיינט, אַז דער דאָזיקער מאָדערנער איינגעאָרדנטער עס־זאָל וועט פון איצט אָן טראָגן דעם נאָמען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, ווי אויך פון קלוב גראָדנער פריינט. פאַר דעם צוועק האָבן מיר צוגעטראָגן אַ גרעסערע סומע געלט, וואָס איז אַ טייל פון דעם דורכגעפירטן ספּעציעלן ביאַליסטאָקער עמוירדזשענסי קאַמפּיין.

אין דעם תל־השומר שפּיטאָל

מאָנטיק פרי, דעם 30טן מאי, איז צו אונז אין האָטעל געקומען אַ פאָרשטייער פון דעם תל־השומר שפּיטאָל אין תל־אביב, וועלכער האָט אונז אַוועקגעפירט אין שפּיטאָל אַריין. ביים אָנקומען אַהינצו האָט שוין אויף מיר און סאָלאָזש'ן געוואַרט דער דירעקטאָר פון שפּיטאָל, דר. משה מודאי. ער האָט אונז זייער פריינטלעך אויפ־גענומען און אונז אַרומגעפירט איבער פאַרשידענע אַפּטיילונגען פון דעם גרויסן און זייער וויכטיקן שפּיטאָל. מיר האָבן דאָרט גע־זען פיל פאַרוואונדעטע סאָלדאָטן פון דער ישראל־ארמיי וועמען מען העלפט אויף אַ ווירקזאַמען אופן.

נאָכדעם האָט דר. מודאי אונז אַוועקגעפירט וווייזן די נייע גרויסע געביידע וואָס ווערט איצט געבויט ביים תל־השומר שפּיטאָל. דאָס וועט זיין איינער פון די שענסטע, גרעסטע און מאָ־דערנסטע שפּיטאָלן אין דער וועלט. די בויאונג גייט־אַן מיט אַ גרויסער שנעלקייט און ווי נאָר עס ווערט פאַרענדיקט אַ שטאָק, ווערט דאָס גלייך פאַרנעמען און באַנוצט.

זייענדיק אין תל־השומר האָבן מיר דאָרט אויך געזען דעם קאָט־סקעון אַפּאַראָט פאַר וועלכן מיר האָבן מיט אַ קורצער צייט צוריק געקויפט צוויי נייע טיילן (דיסקס) און פאַר דעם באַצאָלט 25

אין תל־השומר, אין תל אביב. דר. משה מודאי, דירעקטאָר פון שפּיטאָל, ווייזט דעם געקויפטן דורכן ביאַליסטאָקער צענטער דיסק פאַרן קאָט־סקעון,
צו: איסאַק ריבאַלאָווסקי, דינה מעדוועדעוו און סעם סאָלאָזש

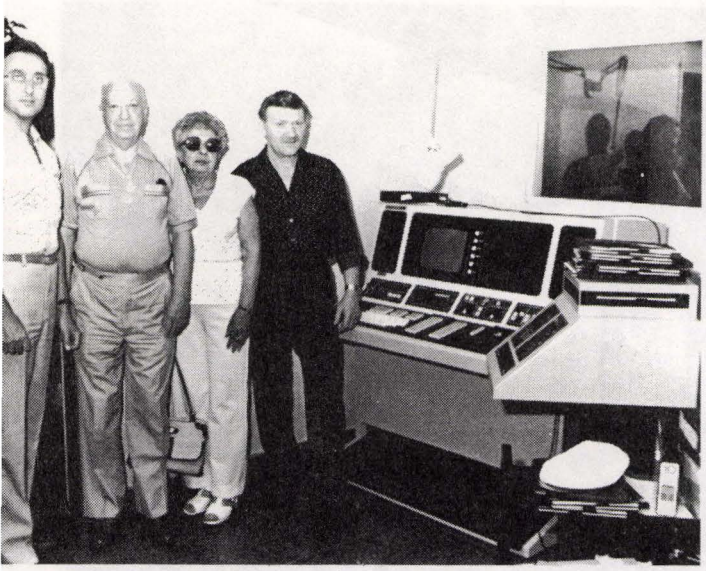
פראָפ. מרדכי שני, אָנפירער פון דעם תּל־השומר שפּיטאָל (צענטער), נעמט אויף די ביאַליסטאָקער געסט פון ניו יאָרק. לינקס איז דר. משה מודאַי

טויזנט דאָלאָר. דאָס איז געווען בעת דער מלחמה אין לבנון וועו די דיסקס זיינען געווען דרינגנד נויטיק. אויך די דאָזיקע סומע פון 25 טויזנט דאָלאָר האָט אונזער צענטער דאָן באַנוצט פון דעם ספּע־ציעלן ביאַליסטאָקער עמוירדזשענסי קאַמפּיין. מען דאַרף דער־מאָנען, אַז די דיסקס זיינען באַנוצט געוואָרן גלייך דעם זעלבן טאָג, וועו מיר האָבן פאָר דעם באַצאָלט אין אַמעריקע און דאָס איז צוגע־שטעלט געוואָרן אויף דער גיך אין דעם שפּיטאָל.

זייענדיק אין דער נייער געביידע פון דעם תל־השומר שפּיטאָל, האָב איך מיט סאָלאָזש'ן ווי אויך דינה מעדוועדעוו דאָרט גזעזען אויף געוויסע וועגט פּלאָקס מיט נעמען פון יחידים און אַרגאַניזאַציעס פון אַמעריקע און אויך פון אַנדערע ערטער, וועלכע האָבן צוגעטראָגן פאַרשידענע ביישטייערונגען פאָר די נוצן פון דעם וויכטיקן שפּיטאָל. צווישן דעם האָבן מיר אויך גזעזען דעם נאָמען פון לאָזאָר שאָברי ע"ה, אויף וועמענס נאָמען די משפּחה האָט פאַראייביקט א גאַנצן ריסוירטש־פלאָר. די דאָזיקע ביישטייערונג איז צוגעטראָגן געוואָרן פון פעלישיא דרעזנער און דער נעפּיו, קאַרל שאָברי. איך וויל דערמאָנען, אַז לאָזאָר שאָברי ע"ה איז געווען א לאַנגיאָריקער טרייער מיטגליד און גוטער בייי־שטייערער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, שפּיטאָל און היים פאָר עלטערע מענטשן אין ניו יאָרק. זיין נאָמען איז אויך פאָר־אייביקט אויף אווירדיקן אופן, אויף א ספּעציעלן פּלאַק, אין דער לאָבי פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער.

זייענדיק אין תל־השומר שפּיטאָל האָב איך און פריינט סא־לאָזש געבעטן, אַז מיר ווילן זיך באַגעגענען מיט פראָפ. מרדכי שני, דער דירעקטאָר פון דעם תל־השומר שפּיטאָל. ניט געקוקט אויף דעם וואָס פראָפעסאָר שני איז דאָמאָלט געווען זייער באַשעפטיקט צוליבן סטרייק פון די דאָקטוירים, איז ער גלייך געקומען. מיר האָבן מיט אים פאַרבראַכט א לענגערע צייט און ער איז געווען צופרידן מיט אונז זיך צו באַגעגענען. פראָפ. שני האָט אויך עפענט־לעך אונז באַדאַנקט פאָר די צוויי דיסקס פאָר דער קאַט־סקען מאַשין, וואָס אונזער צענטער האָט דאָס געגעבן פאָרן שפּיטאָל אין דער ריכטיקער צייט.

צום סוף פון אונזער פריינטלעכן שמועס האָבן מיר, — סעם סאָלאָזש, איך און דינה מעדוועדעוו — באַשלאָסן, מיט דער צושטימונג פון פראָפ. שני און דר. משה מודאַי, אַנצורופן א גרויסן אָפּעראַציע־זאָל מיט אַלע אָפּטיילונגען, אין דעם תל־השומר שפּיטאָל, אויפן נאָמען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאָר עלטערע מענטשן, אין ניו יאָרק. אויך פאָר דעם האָבן מיר איבערגעגעבן א גרעסערע סומע געלט פון דעם ספּעציעלן ביאַליסטאָקער עמוירדזשענסי קאַמפּיין, וואָס מיר האָבן אָנגע־פירט לעצטנס.

דר. משה מודאַי (לינקס) באַווייזט טיילן פון דעם וויכטיקן קאַט־סקען

מיר האָבן זיך געזעגנט אויף א זייער וואַרעמען אופן מיט פראָפ. שני, דר. מודאי און אַנדערע פירער פון שפּיטאָל. צום סוף האָבן מיר זיי איבערגעלאָזט צוויי עקזעמפּלאָרן פון דעם נייעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, וואָס איז אַרויסגעגעבן געוואָרן פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער. די פירער פון דעם שפּיטאָל האָבן אויסגעדריקט דעם וואונטש צו האָבן די יזכור־ביכער, וויייל זיי ווילן וויסן מער — האָבן זיי געזאָגט — וועגן אונזער אינסטי־טוציע אין ניו יאָרק, וואָס פירט אַן מיט די פאַרצווייגטע טעטי־קייטן סאַי פאָר די לאַנדסלייט און אידישע אינטערעסן, סאַי אויך פאָר מדינת ישראל.

צוזאַמענטרעף מיט די לאַנדסלייט

דעם זעלבן מאָנטיק אָוונט האָבן מיר געהאַט א באַגעגעניש און זיצונג מיט דעם עקזעקוטיוו־קאָמיטעט פון דעם „ארגון יוצאי ביאַליסטוק", וואָס איז פאַרגעקומען אין הויז פון די פּוילישע אידן, אויף 158 דיזענגאָף־גאַס, אין תל־אביב. עס איז געווען א פריינט־לעכע באַגעגעניש ביי וועלכער מיר האָבן אַרומגערעדט פאָר־שידענע ענינים פון געמיינזאַמען אינטערעס, ווי אויך וועגן דער קרית ביאַליסטאָק פאָונדעישאָן, וואָס איז אין אַמעריקע. נאָך א מיינונגס־אויסטויש זיינען מיר געקומען צו א געמיינזאַמער פאָר־שטענדעניש, אַז פון איצט אָן וועט די פאָונדעישאָן פונקציאָנירן פון תל־אביב. ביי דער געלעגנהייט האָבן מיר אויך באַגריסט פרוי שאָשע שחם, די באַאַמטע אַדוואָקאַטין אין תל־אביב, וועלכע וועט פון איצט אָן זיין איינע פון די פאַרטרעטערס, פון דעם ביאַלי־סטאָקער צענטער אין ניו יאָרק. שחם, וועלכע איז א געבוירענע אין קרית ביאַליסטאָק, איז א טאַכטער פון דעם באַקאַנטן טויער צוויישן די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין מדינת ישראל, שלמה גאַרבער.

די אַנדערע פאַרטרעטער פון ניו יאָרק אין דעם קרית ביאַלי־סטאָק פאָונדעישאָן — אויסער פרוי שאָשע שחם — זיינען: מאַקס ראַטנער, סעם סאָלאָזש, איסאָק ריבאָלאָווסקי און אייב מינץ.

ביי אונזער אַמבולאַנס אין עפולה

פאַרנדיק אויף וועג קיין כפר־תבור, האָבן מיר זיך אָפּגע־שטעלט אין עפולה. איך מיט סעם סאָלאָזש און דינה מעדוועדעוו זיינען געווען צופרידן דאָרט צו זען דעם נייעם פולן מאָדערנעם אויסגעשטאַטעטן אַמבולאַנס, וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאָר עלטערע מענטשן צוזאַמען מיטן קלוב גראַדנער פריינט האָבן מיט א קנאַפּן יאָר צוריק געשיקט קיין מדינת ישראל.

ווי שוין געמאָלדן, האָבן מיר פאָר דעם אַמבולאַנס באַצאָלט

ביים ביאַליסטאָקער אַמבולאַנס אין עפולה

איסאַק ריבאַלאָווסקי און דינה מעדוועדעוו, אַרומגערינגלט פון קינדער, אין דער טאָג־היים אין כפר תבור

העכער 25 טויזנט דאָלאָר, וואָס אין געווען אַ טייל פון דעם גרויסן און דערפאָלגרייכן ספּעציעלן עמירדזשענסי קאַמפּיין, וואָס מיר האָבן אָנגעפירט מיט אַ יאָר צוריק.

דער נייער אַמבולאַנס וואָס איז איצט אין עפולה, שטייט ניט ווייט פון דאָרטיקן שפּיטאָל גרייט פאַר דרינגנדער הילף פאַר די איינוואוינער אין יענער געגנט, ווי אויך פאַר די איינוואוינער אין כפר־תבור און אומגעגנט. מיר זיינען געווען שטאָלץ קוקנדיק אויף דעם פּרעכטיקן אַמבולאַנס, וואָס איז אַ טייל פון דער גרויסער הילפס־אַרבעט וואָס אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע איינוואוינער מיט דעם קלוב גראַדנער פריינט, פירן־אָן כסדר מיט גרויס איבערגעבנקייט.

עס דאַרף דערמאָנט ווערן, אַז דער דאָזיקער נייער אַמבולאַנס וואָס איז איצט אין עפולה, איז שוין דער דריטער מאַדערנער און פיין־איינגעאָרדנטער אַמבולאַנס וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט געשיקט קיין מדינת ישראל.

אַ באַזוך אין כפר תבור

דינסטיק פרי, דעם 31טן מאי, בין איך מיט פריינט סאָלאָזש אַוועקגעפאָרן קיין כפר תבור. ביים אָנקומען דאָרט זיינען מיר אויפגענומען געוואָרן פון מיכא גאָלדמאַן, דער מעיאָר פונם שטעטל. ווי שטענדיק, האָט ער זיך מיט אונז זייער דערפרייט און מיר האָבן פאַרבראַכט אין זיין אָפּיס, ביי אַ צובייס און געטראַנק. נאָכדעם האָט פריינט גאָלדמאַן אונז אַרומגעפירט ווייזן די שיינקייט און שנעלע פיינע אָנטוויקלונג פון כפר תבור. די לופט דאָרט און די נאַטור אַרום איז אַ פּרעכטיקע, אָלץ איז ריין און אויסגעפילט מיט שיינקייט. מיר האָבן געמיטלעך שפּאַצירט אין דער נייער פיינער אָספּאָלטירטער אָלעיע וואָס טראָגט דעם נאָמען „רחוב ביאַליסטאָק".

נאָכדעם זיינען מיר אַריינגעגאַנגען באַזוכן דעם נייעם מעדיקל־צענטער, וואָס איז אויפן נאָמען פון סעם און ראָזז סאָלאָזש. דאָרט איז אָלץ אינגעאָרדנט אויף אַ פּרעכטיקן און מאָדערנעם אופן, כדי ווי געהעריק צו באַדינען די קראַנקע פונם שטעטל און פון דער געגנט. אָלץ איז צו באַוואונדערן. מיר האָבן אויך געזען דעם וואָסער־קילער וואָס מיר האָבן געשיקט מיט אַ יאָר צוריק, און וואָס איז זייער וויכטיק פאַר כפר תבור. מיר האָבן אויפן וועג אויך באַזוכט פיל נייַ געביידעס, וואָס זיינען אין דער לעצטער צייט אויסגעבויט געוואָרן אין כפר תבור.

צום סוף זיינען מיר אַריינגעגאַנגען אין דער טאָג־היים פאַר קליינע קינדער, וואָס טראָגט דעם נאָמען פון איסאַק און מאָלי ריבאַלאָווסקי. דאָרט פאָרבראַכטן קינדער אין עלטער פון דרייַ חדשים ביז פינף יאָר, וועמענס מאַמעס אַרבעטן. אומעטום דאַ איז אַ זעלטענע ריינקייט מיט אָלע נויטיקע אייניריכטונגען פאַר די קינדער, וועלכע שלאָפן און עסן דאַ בייטאָג און מען שפּילט זיך אויך מיט זיי.

מען דאַרף געבן גרויס קרעדיט דעם מעיאָר פון כפר תבור מיכא גאָלדמאַן, פאַר אויפבויען און אָפּהיטן אָלץ אויף אַזאַ שיינעם אופן אין דעם שטעטל, וואָס דאַרף זיין אַ גוטער ביישפּיל אויך פאַר אַנדערע. מיר האָבן אויך געזען אין כפר תבור אַ נייעם גרויסן שיינעם קולטור־צענטער, אויפן נאָמען פון דעם פאַרשטאָרבענעם באָוואוסטן אַרבעטער־פירער יגאל אלון, וועלכער איז דאָרט געבוירן געוואָרן. פריינט גאָלדמאַן האָט אונז אַרומגעפירט אויך וועיזן אַנדערע נייַ־אויפגעבויטע אינסטיטוציעס.

נאָכדעם זיינען מיר איינגעלאָדן געוואָרן אויף אַ מאָלצייט אין הויז פון מיכא גאָלדמאַן און זיין פרוי, ציפּע. מיר האָבן זיך אַפּ־געראָטן און געהאַט אַ גוטן היימישן מאָלצייט. איך מיט פריינט סאָלאָזש און דינא מעדוועדעוו האָבן זיך אויך דורכגעשמועסט, מיט פריינט גאָלדמאַן און זיין פרוי, וועגן פאַרשידענע וויכטיקע ענינים. מיר האָבן זיך געזעגנט אויף אַ וואַרעמען אופן און אויסגע־דריקט אונזער דאַנקבאַרקייט דער פריינטשאַפט וואָס דאָס ליבע פאָלק האָט אָרויסגעוויזן צו אונז.

ביי אַ ספּעציעלער אויפנאָמע מיט אונזערע לאָנדסלייט

די צוויי הויפּט־פירער פון דעם גרויסן ביאַליסטאָקער צענ־טער און היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו יאָרק, סעם סאָלאָזש פרעזידענט, און איסאַק ריבאַלאָווסקי געניראַל־סעקרעטאַר, וועלכע זיינען געווען אויף אַ קורצן באַזוך אָנהויב דעם זומער אין מדינת ישראל, זיינען דאָ אויפגענומען געוואָרן מיט גרויס וואָרעמ־קייט פון די היגע ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט. באַזונדערס איז דאָס געקומען צום אויסדרוק אין קרית ביאַליסטאָק, וואו די חשובע געסט האָבן געהאַט אַ וויכטיקע זיצונג, מיט דעם מעיאָר פון יַהוּד, סדיה חתוכה, און דעם סעקרעטאַר פון דער הסתדרות אין יהוד, גבאי קאָזראָביצקי.

נאָך אַ לענגערן שמועס מיט די געסט האָט דער מעיאָר זיך פאַרפליכטעט דורכצופירן די אָלע נויטיקע זאַכן און ער האָט פאַר־זיכערט, אַז דעם קומענדן מאָל ווען די פריינט סאָלאָזש און ריבא־לאָווסקי מיט אַ גרופּע פון ביאַליסטאָקער צענטער ווילן זיין אויף אַ באַזוך אין קרית ביאַליסטאָק, וועלן זיי זען די נייַ אויפטוען.

אויפנאַמע בײַם מעיאָר פון יהוד, סדיה חתוכה, וועלכער זיצט אין צענטער, מיט סעם סאָלאָזש און איסאַק ריבאַלאָווסקי. עס שטייען די טוער פון קרית ביאַליסטאָק און פון יהוד

בײַם צוזאַמענקונפט אין קרית ביאַליסטאָק. פון לינקס צו רעכטס: סעם סאָלאָזש, איסאַק ריבאַלאָווסקי, צבי קלעמענטינאָווסקי, קאָפּל לב, מיכאל פליקער, שמעון בן־נפתלי

נאָך דעם דאָזיקן צוזאַמענטרעף בײַם מעיאָר פון יהוד איז אין אָוונט פאַרגעקומען, אין בית־עם אין קרית ביאַליסטאָק, אַ פּייער־לעכער קבלת פּנים פאַר די חשובע גאָסט פון ניו יאָרק. עס זיינען אָנוועזנד געווען איבער הונדערט מענטשן, עס וואָלט געווען מער אָבער עס איז אַ מהלך צו קומען פון תל־אָביב און פון אַנדערע ערטער.

דער אָוונט איז פאַרגעקומען אונטערן פאָרזיץ פון אַ. פּאָפּלאָווסקי, וועלכער האָט געגעבן אַ פּאָסיקן אַריינפּיר. אויסער דעם, האָבן באַגריסט: קאָפּל לב, זלמן ירושלמי, אַדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי, אַדוו. מ. עינת און א. צינאָוויטש. אַלע האָבן אין זייערע וועלטער אַרויסגעבראַכט לויב און אַנערקענונג פאַר די טוער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, וואָס טוט וויכטיקע אַרבעט ניט בלויז פאַר די לאַנדסלייט אין אַמעריקע און אין אַנדערע ערטער, נאָר אויך פאַר כלל־ישראל און גאָר באַזונדערס פאַר מדינת ישראל. גלייכצייטיק האָבן די רעדנער אויסגעדריקט דעם וואונטש צו די פריינט סאָלאָזש און ריבאַלאָווסקי, אַז די פירער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק זאָלן אויך ווערן פולע שותפים אין די פּלענער וואָס זענען פאָראויס צו פאַרשענערן און פאַרבעסערן קרית ביאַליסטאָק, וואָס פאָראייביקט אויף אַזא ווירדיקן וועג אין דעם אידישן היימלאַנד אונזער אַמאָליקע טייערע אַלטער היים, די בּאָרימטע ביאַליסטאָק מיט די דאָרטיקע טייערע אידן, וועלכע זיינען אומגעבראַכט געוואָרן בײַ די נאַציס.

סעם סאָלאָזש און איסאַק ריבאַלאָווסקי האָבן געהאַלטן קורצע עמאָציאָנעלע רעדעס אין וועלכע זיי האָבן באַדאַנקט די פירער און טוער פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין ישראל און פון קרית ביאַליסטאָק, פאַר דער וואָרעמער אויפנאַמע. בײַדע האָבן אויך אָרויסגעבראַכט און אָנגעווויזן אויף דער וויכטיקייט פון דער געמיינזאַמער און חבֿרישער צוזאַמענאָרבעט צווישן ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אומעטום, לטובת צו דערגרייכן גוטע רעזולטאַטן. ליידער איז די אַמאָליקע האָרציקע אידישע ביאַליסטאָק פאָרניכטעט געוואָרן אויף אַ גרויזאַמען אופן, עס איז גאָרניט פאַרבליבן פון דעם וואונדערלעכן ישוב וואָס האָט געצויגן אַ גרויסן יחוס אין פאָרלויף פון הונדערטער יאָרן. דערביבער מוזן מיר, די רעשטלעך פאָרבליבענע ביאַליסטאָקער אידן, אָפּהיטן די גרויסע גייסטיקע ירושה פון די קדושים און מאָרטירער, מיר מוזן אויך טאָן אַלץ, כדי צו שטאַרקן די פאָרבינדונג און צוזאַמענאָרבעט פון ביאַליסטאָקער אידן אומעטום.

מיט גרויס אינטערעס האָבן די פאָרזאַמלטע אויסגעהערט די וויכטיקע באריכטן, וואָס עס האָבן אָרויסגעבראַכט סאָלאָזש און ריבאַלאָווסקי. פריינט ריבאַלאָווסקי האָט דערציילט וועגן די פאָר־צווייגטע און פאַרשידנאַרטיקע טעטיקייטן וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק פירט־אָן פאַר די לאַנדסלייט אין ניו יאָרק און אין אַמעריקע בכלל, פאַר אידישע אינטערעסן און פאַר כלל־ישראל. פריינט סאָלאָזש ווידער האָט אָרויסגעבראַכט וועגן די וויכטיקע אַקטיוויטעטן און הילפס־אָרבעט, וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק פירט־אָן אויף פאַרשידענע געביטן פאַר מדינת ישראל.

מיט וואָרעמקייט איז ביי דער אויפנאַמע אויך באַגריסט געוואָרן די אַנווועזנדע דינה מעדווועדעוו, קאַסירערין פון דעם גרויסן ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן אין ניו יאָרק. די פּייערלעכע אויפנאַמע פאַר די חשובע גאָסט, האָט זיך פאָרענדיקט אין אַ געהויבענער שטימונג. ביז שפּעט ביינאַכט זיינען אָלע געווען אונטערן אײַנדרוק פון די זעלטענע גוט פאָרבראַכטע עטלעכע שעה'ן יענעם טאָג.

מיר האָבן אויך גוט געדענקט די פּיינע אויפנאַמע וואָס איז יענעם טאָג געגעבן געוואָרן פון דעם מעיאָר פון יהוד, סעדיה חתוכה, וואו עס זיינען געווען פאָרזאַמלט העכער דרייסיק פערזאָנען בײַ געדעקטע טישן און מיט ספּעציעלע ישראל־דיקע מאכלים. מיר אָלע זיינען געווען שטאָלץ צו הערן פון דעם מעיאָר'ס רייד, וועגן די ערשטע חלוצים פון ביאַליסטאָק וואָס האָבן מיט צענדליקער יאָרן צוריק זיך באַזעצט אין דער געגנט פון יהוד. שפּעטער זיינען די זעלבע געווען די בויער פון פּתח־תקוה. דער מעיאָר האָט אויך דערציילט ווי אַזוי ער האָט געקעמפט פאַר דעם, אַז דער נאַמען פונ'ם שטעטל זאָל פאָרבלייבן קרית ביאַליסטאָק.

דער וויצע־מעיאָר פון יהוד, מרדכי ליניק, האָט אין זיין באַגריסונג געזאָגט, אַז קרית ביאַליסטאָק איז ניט בלויז אַן אָנדענק נאָר אַ גרויסער און שעפּערישער אידישער קהילה אין מזרח־אייראָפּע, נאָר דאָס איז אויך אַ פּלאַץ צו לעבן און ווייטער צו ציען דעם המשך פון דער אומגעבראַכטער קהילה אין פּוילן. ער האָט אויך גערופן ביאַליסטאָקער אידן צו קומען און זיך באַזעצן וואוינען אין קרית ביאַליסטאָק. די אויפנאַמע פאַר די גאָסט פון ניו יאָרק איז געווען אַן אומפאַרגעסלעכער, מיר וועלן דאָס לאַנג געדענקען.

אונזער באַזוך אין ירושלים

דאָנערשטיק פרי, דעם 2טן יוני, זיינען צו אונז אין האָטעל גע־קומען מיט זייער קאָר אונזערע ליבע לאַנדסלייט שמואל און נחמה דינור־דראָגאָטשינסקי. זיי האָבן אונז אַוועקגעפירט קיין ירושלים, וואו דעם ערשטן באַזוך האָבן מיר געמאַכט ביי דער כותל מערבי. ווי דאָס איז מיט יעדן איד וואָס קומט אַהינצו, זיינען אויך מיר — סעם סאָלאָזש, איך און דינע מעדווועדעוו — געווען זייער געריר־

ביי אַ בר־מצוה פייערונג ביים כותל המערבי

ביי אַן אויפנאַמע־מאַלצייט פון יחזקאל און הינדע מינק (רעכטס), אין ירושלים. סעם סאָלאָזש, פרוי דינור און איסאַק ריבאַלאָווסקי

שטייענדיק ביי דער הייליקער וואַנט. מיר האָבן דאָרט אויך בייגע־ווינט דאָס פּראָווען אַ צאָל בר־מצווה'ס.

נאָכדעם זיינען מיר געפאָרן זיך זען מיט אַלעקסאַנדער שיפאָוו, אַ רוסישער איד, וועלכע מאַכט לעצנס גרויסע בא־מיאונגען צו העלפן עמיגרירן אַ אידישער פרוי וואָס שטאַמט פון ביאַליסטאָק, פון סאָוועט־רוסלאַנד קיין מדינת ישראל. די דאָזיקע פרוי, בערטא שאַכאָווסקי (פון דערהיים סאָקאָלסקי, וועלכע האָט פאָר דער מלחמה געוואוינט אויף 39 שיענקעוויטשא גאָס, אין ביאַליסטאָק), מיט איר טאַכטער לאַלא און איידעם לעאָניד פרייז־מאָן מיט זייער טעכטערל, איז אין צייט פון דער מלחמה פאָר־וואַגלט געוואָרן קיין סאָוועט־רוסלאַנד. זי מאַכט גרויסע בא־מיאונגען ארויסצופאָרן פון מאָסקווע קיין ישראל אָבער דאָס איז פאַרבונדן מיט גרויסע שוועריקייטן.

ווען מיר זיינען אַנגעקומען אין הויז פון אַלעקסאַנדער שיפאָוו, איז ער ניט געווען. מיר האָבן איבערגעלאָזט אַ צעטל ביי זיין פרוי, און צומאָרגנס איז ער געקומען אונז באַזוכן אין האָטעל דיפלא־מאַט, אין תל־אביב. מיר האָבן זיך דורכגעשמועסט וועגן דעם גאַנצן ענין און איצט ארבעטן מיר אויף אַ געמיינזאַמען אופן, כדי צו דערגרייכן גוטע רעזולטאַטן און העלפן אונזער לאַנדספרוי אין מאָסקווע, מיט איר משפחה, ארויסצופאָרן פון סאָוועט־רוסלאַנד קיין מדינת ישראל וואו זי האָט משפחה.

מיט יחזקאל און הינדע מינק

זייענדיק אין ירושלים האָבן מיר, פריינט סעם סאָלאָזש, דינע מעדוועדעוו און איך, זיך דאָרט אויך באַגעגנט מיט אונזער גוטן פריינט יחזקאל מינק און זיין פרוי, וועלכע האָבן אונז איינגעלאָדן אין זייער הויז אויף מאָלצייט. זיי וואוינען אין אַ פרעכטיקער נייער געביידע, אַ זעלטענער פיינער פראָיעקט, וואָס איז ניט וויט פון דעם כותל מערבי. אין דעם הויז וואוינען מערסטנס יונגע פאָר־לעך פון די ענגליש־רעדנדיקע לענדער.

מיר האָבן זייער גוט פאַרבראַכט אין הויז פון יחזקאל און הינדע מינק, וועלכע האָבן אונז אויפגענומען אויף אַ גאָר פריינט־לעכן אופן. ביידע, מר. מינק און זיין פרוי, האָבן זיך אויסגעפרעגט און פאַראינטערעסירט וועגן טעטיקייטן פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק און היים פאָר עלטערע מענטשן. די מינקס זיינען זייער גוטע פריינט און גוטע ביישטייערער פון אונזער אינסטיטוציע. אַ דאַנק יחזקאל מינק מיט זיין פרוי איז ביים ביאַלי־סטאָקער צענטער איינגעשטעלט געוואָרן די „מינק־פאָונדעישאָן", דורך וועלכער מען העלפט די ביסל פאַרבליבענע אידן אין דער איצטיקער ביאַליסטאָק וווי אויך אַנדערע לאַנדסלייט. מיר האָבן צום סוף זיך געזעגנט זייער האַרציק מיט דעם פאָרל און זיך גע־וואונטשן אין קורצן וויידער צו באַגעגענען.

דערפילט אַ וויכטיקע שליחות

זייענדיק דאָסמאָל אין ישראל, האָבן מיר ליידער ניט געהאַט פיל צייט צו באַגעגענען זיך מיט לאַנדסלייט, משפחה און פריינט ווי דאָס איז יעדעס מאָל ווען מיר קומען אין דער אידישער מדינה. מיר האָבן געהאַט דורכצופירן אַ וויכטיקע שליחות און דערצו נאָך בלויז אין אַ קורצער צייט. מיר וועלן דאָס געוויס פאָרבעסערן ביי דער נאָענטסטער געלעגנהייט.

זייענדיק אין תל־אביב האָט אונז טעלעפאָנירט אונזער חשובע לאַנדספרוי עווא גרינהאָוז, פון דרום־אַפריקע, וועלכע וואוינט אויך טיילווייז אין מדינת ישראל. היות ווי מרס. גרינהאָוז האָט לעצטנס דורכגעמאַכט אַן אַפּעראַציע און זי איז געווען אין הויז, בין איך גע־גאַנגען איר באַזוכן. איך האָב אויך אין הויז באַגעגענט פרוי גרינ־האָוז'ס שוועסטער, יעטא שמוש. מיר האָבן געהאַט אַ וואַרעמען שמועס בעת וועלכן די צוויי שוועסטער האָבן זיך פאַראינטערע־סירט וועגן די אַקטיוויטעטן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאָר עלטערע מענטשן, אין ניו יאָרק. פרוי גרינהאָוז און איר שוועסטער זיינען זייער איבערגעגעבענע פריינט און גוטע ביי־שטייערער פון אונזער אינסטיטוציע. ביים געזעגענען זיך האָב איך געוואונטשן מרס. גרינהאָוז אַ שנעלן און פולשטענדיקן געזונט ווערן.

ביי היימישע סאַבערס

דעם לעצטן טאָג פון אונזער זיין אין תל־אביב, שבת בייטאָג, האָט אריה און שאָשע שחם איינגעלאָדן דעם פריינט סעם סאָלאָזש, מיך און דינה מעדוועדעוו, אין אַ שיינעם רעסטאָראַן ביים ים וואו מיר האָבן געהאַט אַ צוביס. מיר האָבן זיך דערביי דורכגע־שמועסט וועגן פאַרשידענע ענינים אין פאַרבינדונג מיט אונזערע טעטיקייטן, ספּעציעל וועגן „קרית ביאַליסטאָק פאָונדעישאָן", פון וועלכער פרוי שאָשע שחם איז איצט איינע פון די פינף פאָר־טרעטער, אין נאָמען פון אונזער צענטער אין אַמעריקע.

* * *

מיר ווילן דורך דעם וועג זיך אַנטשולדיקן פאָר אונזערע פיל־צאָליקע לאַנדסלייט אין מדינת ישראל, פריינט און משפחה מיט וועמען מיר האָבן ניט געהאַט אַ געלעגנהייט זיך צו באַגעגענען, צוליב אונזער באַגרענעצטער צייט. מיר האָפן אין קורצן ווידער צו זיין אויף אַ באַזוך אין דער אידישער מדינה, ווען מיר וועלן האָבן מער צייט ווי דאָס איז געווען דעם איצטיקן מאָל, און מיר וועלן דאָס אויסבעסערן אויף אַ גוטן אופן. איך, סעם סאָלאָזש און דינה מעדוועדעוו — דאָס הייסט דער פרעזידענט, געזעראָל־סעקרע־טאַר און קאַסירערין פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל

ענעראַל עוזר ווייצמאַן (צווייטער רעכטס), בייַ אַ צוזאַמענטרעף און שמועס מיט דער דעלעגאַציע פון ניו יאָרק, אין תּל־השומר שפּיטאָל

פאַר עלטערע מענטשן אין ניו יאָרק — זיינען צופריידן צו פאַר־צייכענען, אַז אונזער איצטיקע שליחות אין ישראל איז דורכ־געפירט געווארן מיט געהעריקע גוטע רעזולטאַטן, ווי מיר האָבן דאָס פֿלאַנירט און דערוואַרט.

אַ מערקווירדיקע באַגעגעניש

שבת בייטאָג, אַ טאָג נאָכדעם ווי מיר זיינען אַנגעקומען קיין ישראל, האָב איך מיט פריינט סאַלאָש געהאַט אַ מערקווירדיקע באַגעגעניש. איך מיין, אַז דאָס איז ווערט דאָ איבערצוגעבן.

מיר בייַדע זיינען געזעסן אין דער לאַבי פון דעם האָטעל דיפּלאָמאַט. מיט אונז איז אויך געווען אונזער חשובער לאַנדסמאַן וואָס וואוינט אין תל־אביב, דר. טוביה ציטראָן, וועלכער איז אונז געקומען באַזוכן. מיר דריי האָבן געשמועסט און דר. ציטראָן, וועלכער האָט דורכגעמאַכט ליידן און פיין ביי היטלער׳ן, האָט פאַר אונז אַרויסגעבראַכט פאַרשידענע פאַקטן וועגן זיינע איבער־לעבענישן, געטאָ, אוישוויץ א.ד.ג. ער האָט אויך דערציילט שרעקלעכע אייַנצלהייטן וועגן דעם ווי אַזוי די נאַציס האָבן דער־הרג׳ט הונדערטער אידישע קינדער פון ביאַליסטאָק.

אין דער זעלבער צייט איז ניט וויַט פון אונז, אין דער לאַבי פון דעם האָטעל, געשטאַנען אַ מיטליאַריקער מאַן און זיך צוגע־הערט צו אונזער שמועס, אין אידיש. דער איד איז צוגעקומען צו אונז און געפרעגט פון וואַנען מיר שטאַמען? ווען מיר האָבן אים געענטפערט פון ביאַליסטאָק, האָט ער געזאָגט אַז ער קומט שוין עטלעכע מאָל קיין מדינת ישראל, פון אויסטראַליע וואו ער וואוינט אין די נאָך מלחמה־יאָרן, און זוכט אין ישראל כסדר אַרום אַ ביאַלי־סטאָקער דאָקטאָר מיטן נאָמען דר. טוביה ציטראָן. דאָ האָט זיך אויפגעשטעלט סעם סאַלאָש און אַנווייזנדיק אויף דר. ציטראָן וואָס איז געווען מיט אונז, האָט ער געזאָגט: „אָט דאָס איז דער ביאַליסטאָקער דאָקטאָר טוביה ציטראָן וועמען איר זוכט אַרום".

דער איד, וועמענס נאָמען איז פ. קלאָצמאַן און ער שטאַמט פון לאָדזש, איז אַרויפגעפאַלן אויף דר. ציטראָן און אים געהאַלדזט און געקושט. דערביי האָט ער כסדר אויסגערופן: „איר, דאָקטאָר ציטראָן, האָט דאָך גערעטעוועט מיין לעבן אין אוישוויץ!"

ווי עס האָט זיך אַרויסגעוויזן איז דער דאָזיקער איד, פ. קלאָצ־מאַן פון לאָדזש, אויך געווען אין דעם נאַצישן פאַרניכטונגס־לאָגער אוישוויץ וואו עס איז געווען אונזער ליבער לאַנדסמאַן און פראָמי־נענטער מעדיצינער דר. טוביה ציטראָן. איינמאָל איז דער איד אין לאָגער געווארן קראַנק, ער האָט געהאָט גרויסע טעמפּעראַטור און עס האָט אים געדראָעט, אַז די נאַצישע רוצחים וועלן אים אַרויס־פירן אויף פאַרניכטונג. דר. ציטראָן האָט דאָמאָלט געזאָגט דעם איד געהעריקע אַנווייזונגען און עצות וואָס צו טאָן, כדי אַראָפצו־שלאָגן די הויכע היץ וואָס ער האָט געהאָט. מר. קלאָצמאַן האָט אַזוי געטאָן און דאָס האָט געהאָלפן. ער האָט אַראָפגעשלאָגן ביי זיך די טעמפּעראַטור, ער איז געווארן געזונט און דאָס האָט אויסגעמיטן, אַז ער זאָל געשיקט ווערן — אַלס קראַנקער און אום־פּעאיקער צו דער אַרבעט — אויף פאַרניכטונג.

נו, איר קענט זיך שוין אַליין פאָרשטעלן וואָס עס האָט זיך אָפּגעשפּילט צווישן דר. טוביה ציטראָן פון תל־אביב און פ. קלאָצ־מאַן פון אויסטראַליע, דעם רעטער און גראַטעווטן פון אומקום ביי היטלער׳ן. אָלע מענטשן אַרום אין דער לאָבי פון האָטעל האָבן זיך צוגעקוקט צו דער דאָזיקער דראַמאַטישער באַגעגעניש.

אַן אינטערעסאַנטער גרוס פון אַ ביאַליסטאָקער אין שוועדן

פון דעם ווייטן שוועדן האָבן מיר לעצטנס באַקומען אַ צאָל בריוו פון אונזער חשובן ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, חיים קאַרש, וועלכער וואוינט אין יענער מדינה פון זינט נאָך דער מלחמה. אין זיינע בריוו דערציילט פריינט קאַרש וועגן זיין אָפשטאַם און משפּחה פאַר דער מלחמה אין ביאַליסטאָק, ווי אויך וועגן זיינע איבערלעבענישן אין צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה.

חיים קאַרש, וועלכער איז געבוירן געווארן אין יאָר 1921 אין ביאַליסטאָק, איז געווען אין דאַרטיקער געטאָ ביז אויגוסט 1943, וועו די געטאָ איז ליקווידירט געווארן. ער איז געווען אין געטאָ צוזאַמען מיט זיינע עלטערן, אַ שוועסטער און שוואָגער מיט זייער טאָכטער. זיין פאָטער׳ס נאָמען איז געווען שלמה קאַרש, אַן אָפשטאַמיקער פון בריסק. דער מוטער׳ס נאָמען איז געווען חנה, פון דער היים וואַרשאָפטיק פון ביאַליסטאָק. דער מוטער׳ס שוועסטער האָט געהייסן סאַראַ, זי איז געווען אַ לערערין און איז געווען פאָרהייראַט צו דעם לערער פון דער העברעאישער גימנאַזיע, משה זאַבלודאָווסקי.

ביזן אויסברוך פון דער מלחמה, דערציילט חיים קאַרש, האָט ער געלערנט אין דרוסקינ׳ס גימנאַזיע, אין ביאַליסטאָק. פריינט קאַרש, וועלכער האָט פאַרלאָרן די מערסטע פון זיין משפּחה בייַ די נאַציס, האָט אויך דורכגעמאַכט ליידן און פיין בעת דער מלחמה. ער זוכט איצט יוגנט־חברים, פריינט און — ווי דער שטייגער איז — אויך קרובים.

זיין אַדרעס אין שוועדן איז:

CHAIM KARSZ
Klockarvägen 3-IV
14147 Huddinge
Sweden

אויפמערקזאַם

מען קען באַקומען דעם נייַעם מאַנומענטאַלן
ביאַליסטאָקער יזכור בוך
אין ישראל, דורך
מר. ארי׳ עפרון
32 רחוב קראוזה, חולון, ישראל
טל. 84.49.47

American Gathering of Jewish Holocaust Survivors
אמעריקאנער צוזאמענקום פון דער שארית הפליטה

Benjamin Meed
President

יוני 20, 1983

מר. איסאק ריבאלאוסקי
געזעראל סעקרעטאר
ביאליסטאקער צענטער, היים
און שפיטאל פאר עלטערע מענטשן,
230-228 איסט בראדוויי,
ניו יארק, נ.י. 10002

טייערער מר. ריבאלאוסקי,

איך וויל דורך אייך אויסדריקן מיין הארציקן דאנק צום ביאליסטאקער צענטער פאר דער פארשטענדעניש, הילף און קאאפעראציע און פאר אייער אנטייל אין דעם היסטארישן צוזאמענקום פון דער שארית הפליטה וואס איז פארגעקומען אין וואשינגטאן, דעם לעצטן אפריל.

דער צוזאמענפאר וואס האט צונויפגעבראכט צוואנציק טויזנט שארית הפליטה אידן, וועט פארבלייבן אלס אן אויסנאמוויייזע היסטארישע פאסירונג אין אידישן לעבן. אייער פערזענלעכע הילף און באטיליקונג אין אונזערע צוגרייטונגען צו דעם צוזאמענקום, ווערן זייער אפגעשאצט.

איך וויל דורך דעם ווען אויסדריקן א דאנק צו אייך און די אנפירערס פון דעם ביאליסטאקער צענטער וואס זיינען געווען אקטיוו ביים העלפן מאכן דעם צוזאמענפאר אין וואשינגטאן וואס עס איז געווען — א מאנומענט — א זעלטענהייט אין אידישן לעבן.

איך האף צוזאמענצוארבעטן מיט אייך אין דער צוקונפט אויך פאר פיל אנדערע פראיעקטן. מיר זיינען שטאלץ צו האבן אייך צווישן אונזערע פירערס, און ספעציעל דריקן מיר אייך אויס אנערקענונג פאר דער ארבעט וואס איר טוט פאר די עלטערע איינוואוינער אין דער ביאליסטאקער היים.

נעמט אן מיינע הארציקסטע וואונטשן פאר פיל יארן געזונט און דערפאלגרייכער ארבעט.

מיט דרך ארץ,

בנימין מיד

א האַרציקער בריוו פון בני־ברק

פון בני ברק, מדינת ישראל, האבן מיר באקומען א הארציקן בריוו פון אונזער חשובן לאנדסמאן, זרח שווארץ. דער בריוו אנטהאלט פיל לויב־ווערטער פאַרן ביאליסטאקער צענטער אין ניו יארק, פאר ארויסגעבן עם מאנומענטאלן ביאליסטאקער יזכור־בוך, וואס האט א גרויסן אפקלאנג ביי אונזערע לאנדסלייט אומעטום ווי אויך ביי אונזערע פילצאליקע פריינט. פריינט שווארץ שרייבט:

„דער נייער פראכטפולער ביאליסטאקער יזכור־בוך וועט דינען ווי אן אייביקער מאנומענט פאר די קומענדע דורות, אפשטאמיקע פון ביאליסטאק אידישע קינדער, אייניקלעך און אור־אייניקלעך. עס איז א וואונדערלעכער בוך וואס דערציילט פון א שטאט אין פוילן, וואס איז געווען איינע פון די פערל פון די אידישע קהילות אין פוילן־לאנד. עס איז רירענד צו לייענען אין דעם בוך אנהויבנדיק פון דעם היסטארישן איבערזיכט, דורך די ברויזנדע יארן פון לעבן און אויפשטייג אויף אלע געביטן ביי די דאַרטיקע אידן, ביזן טרויעריקן סוף פון פיין, ליידן און אומקום פון דער אמאליקער טייערער אידישער ביאליסטאק".

• **שליסט זיך אן אלס מיטגלידער אין ביאליסטאקער צענטער, היים פאר עלטערע מענטשען און שפיטאל!**

אַ וואַרעמער אָפּרוף פון ראַיאַ זאַק
אויפן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

אונזער חשובע לאנדספרוי ראיא זאק, וועלכע איז א טרייע טוערין פון דעם ביאליסטאקער צענטער, היים פאר עלטערע מענטשן און שפיטאל, האט אונז צוגעשיקט א בריוול מיט פיל לויב און דאנקבארקייט פאר דעם נייעם גרויסן ביאליסטאקער יזכור־בוך. פריינדין זאק, וועלכע איז איינע פון די טראסטיס פון אונזער אינסטיטוציע, שרייבט אין איר בריוו, צווישן אנדערעס:

„איך האב פשוט ניט קיין ווערטער פון דאנקבארקייט פאר ארויסגעבן דעם גרויסן יזכור־בוך, וואס איז און וועט פארבלייבן אן אייביקער לעבעדיקער מאנומענט נאך דער אמאליקער טייערער אידישער ביאליסטאק, וואס מיר וועלן ניט פארגעסן ביזן סוף פון אונזער לעבן. איך לייען כסדר דעם בוך, אפטמאל געווויינט באשרייבונגען אפילו עטלעכע מאל, און איך בין טיף געירט פון דער אויסגאבע. אונזער ביאליסטאקער צענטער אין ניו יארק דארף זיין שטאלץ מיט דער דערגרייכונג. דאס באווייזט אויך ווידער־אמאל ווי וויכטיק עס איז דער ביאליסטאקער צענטער מיט זיינע פארצווייגטע אקטיוויטעטן, וואס ברענגט אזעלכע גוטע רעזולטאטן. איך בין באזונדערס שטאלץ מיט דעם, וואס אין דעם נייעם גרויסן יזכור־בוך איז אויך געדרוקט א וויכטיקער גרויסער ארטיקל פון מיין פארשטארבענעם מאן, שעפטל זאק ע״ה. אויך ער, האט, מיט זיינע אנווייזונגען און באטיליקונג פיל מיטגעהאלפן ביים צוגרייטן ארויסגעבן דעם יזכור־בוך. א שאד בלויז, וואס מיין ליבער שעפטל האט ניט דערלעבט צו זען די מאנומענטאלע אויסגאבע״.

ראיא זאק

די ״ביאַליסטאָקער שטימע״
אַלס גוטער ביישפיל

אין וואַרשע, די הויפט־שטאט פון פוילן, איז לעצטנס דערשינען א גרויסער וויכטיקער בוך אונטערן נאמען ״זשידזשי פאלסצי״ (די פוילישע אידן). אין דאזיקן בוך פון גרויסן פארמאט, וואס איז ארויסגעגעבן געוואָרן פון די פוילישע רעגירונגס־קרייזן, ווערט דערציילט וועגן די אידן און אידישן לעבן אין פוילן, אנהויבנדיק פון 18טן יאַרהונדערט ביזן אויסברוך פון דער צווייטער וועלט־מלחמה און דער חורבן ביי היטלער׳ן. אויסער אין פויליש, איז דאס וויכטיקע בוך אויך ארויסגעגעבן אין ענגליש און דייטש.

כמעט א העלפט פון דעם בוך, איז מיט פרעכטיקע בילדער וועגן אלטע רעליגיעזע חפצים, שוהלן אין פוילן, אידישע בית־עלמינס א. ד. ג. די מחברים פון דעם בוך זיינען: מאריאן פוקס, זיגמונט האפמאן, מאוריצי הארן און יעזשי טאמאשעווסקי. אין דער אויסגאבע ווערט הויפטזעכלעך דערציילט וועגן דעם אידישן קולטור־לעבן אין פוילן, פון די אלטע צייטן ביז אונטער דער גרויזאמער היטלער־אקופאציע.

אין דעם אריינפיר צום בוך ווערט ארויסגעבראכט, אז ניט גקוקט אויף דעם שרעקלעכן חורבן פון די אידן אין פוילן ביי היטלער׳ן, ציען פוילישע אידן ווייטער אומעטום מיט טריישאפט דעם יחוס פון דעם פארשניטענעם פוילישן אידנטום. דאס ווערט געטאן מיט טריישאפט, זאגט זיך אין דעם אריינפיר.

פוילישע אידן באמיען זיך אויך אומעטום צו פארשטיין און פאראיביקן די פארגאנגענע גלאריי־כע צייט, זאגט זיך אין דעם אריינפיר, דורך ארויסגעבן פנקסים און פארשידענע אנדערע אויסגאבן. פוילישע אידן אין פארשידענע טיילן ווועלט באמיען זיך אויך ארויסצוגעבן אייגענע, לאנדסמאנשאפטלעכע אויסגאבן. אין דעם ווערט אויך פארשריבן און פאראיביקט די גרויליקע צייט ביי היטלער׳ן. אלס גוטער ביישפיל פון דעם — ווערט אנגעווויזן אין דער אויסגאבע — ביים ארויסגעבן אייגענע צייטשריפטן, איז די „ביאליסטאקער שטימע״ אין ניו יארק.

רירענדע באַגעגעניש פון סעם סאָלאָזש מיט זיינע קנישינער לאַנדסלייט אין מדינת ישראל

בעת זיין לעצטן באַזוך אין מדינת ישראל אָנהויב זומער היינטיקס יאָר, אין דער וויכטיקער שליחות פֿאַרן ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, האָט סעם סאָלאָזש — דער פֿרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פֿאַר עלטערע מענטשן — דאָרט געהאַט אַן אומפֿאַרגעסלעכע איבערלעבעניש. ווי באַקאַנט, איז סאָלאָזש געווען אויף דעם באַזוך אין ישראל צוזאַמען מיט איסאַק ריבאַלאָווסקי, געוועזענעם סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פֿאַר עלטערע מענטשן.

דינסטיק אָוונט, דעם 31טן מאַי, איז סעם סאָלאָזש נעמלעך איינגעלאָדן געוואָרן אויף אַ צוזאַמענקונפט מיט זיינע לאַנדסלייט פון דעם היים־שטעטל קנישין, וועלכע לעבן אין מדינת ישראל. צו דער דאָזיקער היימישער מסיבה, וואָס איז פֿאַרגעקומען אין הויז פון פרוי מלכה ראָזענטאָל, איז אויך איינגעלאָדן געוואָרן איסאַק ריבאַלאָווסקי. עס זיינען געווען פֿאַרזאַמלט ביי דרייסיק לאַנדס־לייט, מענער און פרויען, פון וועלכע אַ טייל זיינען געווען מיט סעם סאָלאָזש אין צייט פון דער מלחמה אין די וועלדער ביי די פּאַרטיזאַנער. אַנדערע אַנווועזנדע האָבן דורכגעמאַכט ליידן און פּיין ביי היטלערן אין אַנדערע ערטער. צווישן די פֿאַרזאַמלטע זיינען אויך געווען אַ צאָל אַלט־איינגעזעסענע לאַנדסלייט פון קנישין אין מדינת ישראל. דאָס שטעטל קנישין איז געווען ניט וויַיט פון ביאַליסטאָק.

איסאַק ריבאַלאָווסקי איז געבעטן געוואָרן צו זאָגן אַ פּאָר ווערטער, וואָס איז פֿאַר אים געווען אַ גרויסער כבוד. ער האָט באַגריסט דעם עולם און דערציילט וועגן די פֿאַרצוויגטע אָקטי־וויטעטן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פֿאַר עלטערע מענטשן, פון וועלכן סעם סאָלאָזש איז פֿרעזידענט. כאָטש מר. סאָלאָזש איז ניט קיין ביאַליסטאָקער, האָט ריבאַלאָווסקי אַרויסגעבראַכט, איז ער אויף אַ זעלטענעם טרייַען אופן אָקטיוו פֿאַר דער אינסטיטוציע. סעם סאָלאָזש איז ביי אַלעמען באַליבט און מען ווייזט צו אים אַרויס גרויס דרך־ארץ. מר. סאָלאָזש, האָט ריבאַלאָווסקי ווייטער געזאָגט, איז גוט באַקאַנט און גערעכנט מיט אים אין דעם אידישן געזעלשאַפטלעכן לעבן אין ניו יאָרק בכלל.

ריבאַלאָווסקי האָט אויך דערציילט, אַז סעם סאָלאָזש האָט אין ניו יאָרק אַ צאָל גוטע פריינט, לאַנדסלייט פון קנישין, מיט וועמען מר. סאָלאָזש פירט זיינע געשעפטן אַלס באַוואוסטער פלייש־אונטערנעמער. צוזאַמען מיט אַט די פריינט שאַפט סאָלאָזש גרעסערע סומעס געלט, וואָס ווערט געשיקט צום קאַמיטעט פון די קנישינער לאַנדסלייט אין ישראל, כדי צו העלפן נויטבאַדערפ־טיקע לאַנדסלייט. „איר אַלע — האָט מר. ריבאַלאָווסקי פֿאַר־ענדיקט זיין קורצער באַגריסונג — לאַנדסלייט פון קנישין, דאַרפט זיין שטאָלץ מיט אייער טרייַען און פֿראַמינענטן לאַנדסמאַן מר. סאָלאָזש, וואָס ברענגט כבוד און ציט וויַיטער דעם שיינעם יחוס פון דעם אַמאָליקן האַרציקן אידישן שטעטל קנישין, וואָס איז פֿאַרניכטעט געוואָרן צוזאַמען מיט די דאַרטיקע טייערע אידן, פון די נאַצישע רוצחים".

ביז גאָר איינדרוקספול איז ביי דעם פיינעם צוזאַמענקונפט געווען דער אַרויסטריט פון סעם סאָלאָזש. ער האָט אין רירענדע ווערטער און מיט טרערן אין זיינע אויגן אויפגעלעבט פֿאַר די לאַנדסלייט דאָס אַמאָליקע היים־שטעטל קנישין. דערמאָנענדיק נעמען, ערטער און דאָטעס האָט מר. סאָלאָזש געשילדערט דאָס לעבן פון די אידן אין שטעטל פֿאַר דער מלחמה, בעת דער מלחמה און אויך נאָך דער באַפרייאונג. ער האָט אויך אַרויסגעבראַכט וועגן די ליידן און פּיין פון די אידן אין קנישין אונטער דער נאַצישער הערשאַפט, און וועגן דעם טראַגישן אומקום פון די דאָרטיקע אידן ביי די רוצח׳ישע היטלעריסטן מיט זייערע אָרטיקע אַרויס־העלפערס.

ביז גאָר רירענד איז געווען די שילדערונג פון סעם סאָלאָזש וועגן דעם ווי אַזוי ער האָט, פֿאַרשטעלט אַלס קריסטלעכער אינגל אין צייט פון דער מלחמה, געהאָלפן אַנדערע אידן פון אומקום ביי די נאַציס. מר. סאָלאָזש האָט אויך דערציילט, וועגן זיין באַזוך אין קנישין נאָך דער מלחמה און אויך שפּעטער, און ווי אַזוי דאָס אַמאָליקע טייערע אידישע שטעטל זעט איצט אויס אַן אידן. עס איז דאָרט וויסט און טרויעריק — האָט סעם סאָלאָזש געזאָגט — אין די גאַסלעך און הייזער, וואו עס זיינען אַמאָל געווען אונזערע אַלעמענס היימען. מען זעט ניט איצט אין קנישין קיין איין אידישן מענטש, אַלץ איז אָפּגעווישט און פֿאַרניכטעט, ווי נאָך אַ מורא׳דיקן

ווינטער אין קנישין
מאָלעריי פון דעם חשובן ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, ישראל בעקער, באַרימטער בינער־קינסטלער און קונסט־מאָלער, וועמענס משפּחה האָט געשטאָמט פון קנישין

שטורם. מיר אַלע דאַרפן דעריבער אָפהיטן מיט גרויס טריישאָפט דעם יחוס פון די אַמאָליקע אידן אין קנישין, דעם הייליקן אָנדענק און גרויסן יחוס פון אונזערע טייערע אומגעבראַכטע משפחה־מענטשן.

די אָנוועזנדע קנישינער לאָנדסלייט, וועלכע האָבן זיך צוגעהערט צו די רירענדע רייד פון זייער חשובן לאָנדסמאַן סעם סאַלאָזש, זיינען די גאָנצע צייט געזעסן אומבאָוועגלעך. זיי האָבן זיך צוגעהערט צו דעם אָלעם וואָס עס האָט אַרויסגעבראַכט מר. סאַלאָזש און טרערן זיינען געווען אין זייערע אויגן. צום ערשטן מאָל פון זינט נאָך דער שרעקלעכער מלחמה, דאָס מיינט קנאַפּע פערציק יאָר, האָבן די לאָנדסלייט פון קנישין אין ישראל איצט געהערט, פון זייער פראָמינענטן לאָנדסמאַן סעם סאַלאָזש, א געוויע שילדערונג פון דער אידישער קנישין ווי דאָס האָט אויס־געזען ערב דער מלחמה, אין צייט פון דער גרויזאַמער היטלער־הערשאָפט און אויך נאָך דער מלחמה.

צום סוף פון דעם איינדרוקספולן אָוונט האָבן די אָנוועזנדע געשטעלט פראָגן וועגן זייערע נאָענטע און אָנדערע, וואָס סעם סאַלאָזש האָט געענטפערט אויף א געהעריקן אופן. נאָכדעם האָט פרוי מלכה ראָזענטאָל סערווירט פיינע מאכלים, וואָס האָט דער־מאָנט די אָמאָליקע אידישע קנישין. מען האָט פאַרבראַכט גוט, זיך געזעגנט אויף א האַרציקן אופן און זיך געוואונטשן צו באַגעגענען וואָס אָפטער. דער צוזאַמענקונפט האָט אויף אָלע אָנוועזנדע איבער־געלאָזט אַן אומפאַרגעסלעכן אייndרוק. אויך פאַר דעם געקומענעם סעם סאַלאָזש פון ניו יאָרק, איז דאָס געווען א גרויסע איבער־לעבעניש.

פאַר דעם ליבהאַרציקן און טרייַען סעם סאַלאָזש, זיינען דאָס געווען עטלעכע שעה פון גרויס איבערלעבעניש. ווידעראַמאָל, זייענדיק צווישן זיינע ליבע לאָנדסלייט, פון וועלכע פיל זיינען געווען אויף דער שוועל פון טויט ביי די נאַציס, ווידעראַמאָל האָט אויך סאַלאָזש זיך דערמאָנט יענע צייט פון מיט פערציק יאָר צוריק, ווען ער האָט געשוועבט צווישן לעבן און טויט ביי די היטלעריס־טישע רוצחים. ער האָט זיך דערמאָנט, דער יונגער ענערגישער סאַלאָזש, ווי ער פלעגט אין יענער מוראַ־דיקער צייט פאַרן אידישן פאָלק, ארומבלאָנקען אָלס קריסטלעכער בחור, מיט א צלם אָנגע־האָנגען אויף זיין האַלז, און דורך דעם האָט ער געהאָלפן ראָטע־ווען אָנדערע אידן פון אומקום ביי די נאַציס און פון דורכמאַכן ליידן און פיין.

סעם סאַלאָזש געדענקט דאָס אָלץ גוט, נאָך ביז היינטיקן טאָג, ווען דער גורל האָט אים געהאָט באַשטימט ער זאָל העלפן אָנדערע אידן. ער פלעגט אויך אין יענער שרעקלעכער צייט, אָלס קריסט־לעכער אינגל, זיך אריינ׳גנב׳ענען אין דער געטא, כדי צו באַזאָרגן די הונגעריקע אידן מיט אריינגעשמוגלטע שפייז, ווי אויך צו שאָפן און אָנהאַלטן א פאַרבינדונג מיט די העלדישע פאַרטיזאָנער קעמפער אין די וועלדער. צום סוף איז ער אַליין, סעם סאַלאָזש אויך געווען צווישן די מוטיקע און שטאָלצע העלדישע אידן, וועלכע האָבן אַרויסגעוויזן אַן אומבויגזאַמען קאַמף קעגן די היטלעריסטישע מערדערס און זייערע אַרטיקע אַרויסהעלפערס.

סעם סאַלאָזש געדענקט, ער וועט דאָס קיינמאָל ניט פאַרגעסן, וועו ער איז אָלס יונגער בחור פון קוים צוועלף יאָר, געשפרונגען פון א טראַנספאָרט וואָס האָט געפירט אים — צוזאַמען מיט אָנדערע אידן — צום טויט. ער געדענקט דאָס גוט כסדר אויך אין זיין איצטיקן לעבן . . .

סעם סאַלאָזש געדענקט, ער געדענקט אָלץ און זיין האָרץ איז שטענדיק אָנגעפילט מיט ווייטיק. ער געדענקט גוט, אַז זיינע זעקס ברידער און פיר שוועסטער, ווי אויך די ליבע טאַטע־מאַמע און אָנדערע נאָענטע משפחה־מענטשן, זיינען אומגעבראַכט געוואָרן פון די רוצח׳ישע נאַציס. ער וויסט, ער געדענקט און ער וועט קיינמאָל ניט פאַרגעסן, סעם סאַלאָזש, אַז ער איז געבליבן לעבן נאָך דעם היטלער־מבול בלויז איינער אַליין, איינער פון א גרויסער און פאַרצווייגטער טייערער אידישע משפחה און דעם שטעטל קנישין . . .

איצט, אין זיין נייַעם צופרידענעם לעבן אין ניו יאָרק, טוט סעם סאַלאָזש אויך זייער פיל גוטס פאַרן אידישן כלל. ער האָט דא

הילף פאַר די פאַרבליבענע לאָנדסלייט אין ביאַליסטאָק

דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק האָט לעצטנס ווידער איבערגעשיקט הילף צו פאַרבליבענע און נויטבאַדאַרף־טיקע אידן אין ביאַליסטאָק. די דאָזיקע הילף פון דעם ספעציעלן פאָנד, וואָס עס האָט מיט א צייט צוריק איינגעשטעלט אונזער חשובער לאָנדסמאַן יחזקאל (דזשערי) מינק מיט זיין פרוי הינדע. א דאַנק דער „מינק־פאונדעישאַן", וואָס ווערט כסדר אונטערשטיצט פון אונזערע טרייַע לאָנדסלייט און פריינט, איז מעגלעך אָנצופירן די דאָזיקע וויכטיקע הילפס־אַרבעט פאַר דער קליינער גרופּע נויטבאַדאַרפטיקע לאָנדסלייט, וועלכע וואוינען איצט אין ביאַליסטאָק.

פריינט דזשערי מינק מיט זיין פרוי הינדע, זיינען אויך טרייַע און איבערגעבענע שטיצער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק. מר. און מרס. מינק טאָן זייער נאָבעלער הילפס־אַרבעט אויף אַן אמת אידיש־ביאַליסטאָקער שטייגער.

* * *

אונזער חשובער און באַוואוסטער לאָנדסמאַן מאָקס ראָטנער, דער פראָמינענטער אינדוסטריאַליסט און כלל־טוער פון קליוו־לענד, האָט צוגעטראָגן א שיינע ביישטייערונג צו דער „מינק פאונ־דעישאַן", פון וואָס עס ווערט געשיקט נויטיקע הילף צו די פאַר־בליבענע אידן אין ביאַליסטאָק. פריינט מאָקס ראָטנער, וועלכער טוט פיל וויכטיקע אַרבעט פאַר מדינת ישראל, איז אויך א גרוי־סער פריינט און שטיצער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק. ווי באַקאַנט, האָט מר. ראָטנער געהאָט א גרויסן חלק ביים העלפן אַרויסגעבן דעם מאָנומענטאַלן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך.

שטיצע פאַר נויטבאַדערפטיקע אין מדינת ישראל

ווי יעדעס יאָר אין דער צייט, האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק אויך פאַר דעם פאַרגאַנגענעם פסח אַרויס־געשיקט געהעריקע הילף פאַר נויטבאַדערפטיקע לאָנדסלייט אין מדינת ישראל. די דאָזיקע הילף ווערט יעדעס מאָל געשיקט א דאַנק די בריטהאַרציקע ביישטייערונגען, וואָס לאָנדסלייט און פריינט שיקן צו אויפן רוף פון אונזער מעות חיטים קאַמפּיין.

מיר ווילן טאָקע דורך דעם וועג אויסדריקן א האַרציקן דאַנק צו אַלע לאָנדסלייט און פריינט, וועלכע רופן זיך שטענדיק וואַרעם אָפּ אויפן רוף פון ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, פאַר דעם מעות חיטים קאַמפּיין. אין נאָמען פון אונזערע נויטבאַדערפטיקע לאָנדסלייט, וועמען מיר שיקן הילף, שיקן מיר דורך דעם וועג איבער די בעסטע וואונטשן און א האַרציקן דאַנק צו די בריט־האַרציקע שטיצערס, ווי אויך בעסטע וואונטשן צום נייַעם יאָר.

* * *

די נויטבאַדערפטיקע לאָנדסלייט איז פוילן און אין מדינת ישראל, וועמען מען שיקט הילף א דאַנק דער „מינק פאונדעישאַן" און דורכן מעות חיטים קאַמפּיין, שרייבן בריוו פיל מיט לויב און וואַרעמקייט פאַר דער הילף וואָס מען שיקט זיי. דער ביאַלי־סטאָקער צענטער אין ניו יאָרק איז שטאָלץ פון דער הילפס־אַרבעט וואָס ווערט אָנגעפירט א דאַנק דער טריישאָפט, איבערגע־געבנקייט און וואַרעמע צושטייער פון אונזערע היגע לאָנדסלייט און פריינט.

אויפגעבויט א פיינע פאַמיליע, מיט זיין ליבער פרוי ראָוז (פון דער־היים קאָהען), דאָס פאַרל האָט דריי געראָטענע קינדער: מרס. דאַיען קודיש (פאַרהייראָט צו דר. מעטיו קודיש), סקאָט און מאַרק. סעם און ראָוז סאַלאָזש זיינען שטאָלץ און גליקלעך פון דעם, וואָס זייערע דריי טרייַע קינדער גייַען אין די ווענג פון טאָטע־מאַמע.

מיין זיידע

פון סאָל (שלמה) קרים, ניו יאָרק

ווען מיר האָבן זיך אַריינגעצויגן אין באַצער׳ס מויער אין ביאַליסטאָק, אין 1918, בין איך געווען אַ קינד פון פיר יאָר. די אַרעמקייט האָט געבושעוועט איבער אונזער גאַנצער גרויסער דירה, אַזוי ווי דאָס איז געווען אין ביאַליסטאָק בכלל אין יענער צייט. אונזער וואוינונג איז טאַקע געווען גרויס, אָבער גאָנץ פוסט. איך געדענק נאָך איצט די מעבל אין שטוב וואָס איז באַשטאַנען פון שאָפעס, אַ גרויסער עס־טיש אַ שפּיגל און נאָך עטלעכע זאַכן. אָבער דער „פּוץ" און דאָס גרויסע פאַרמעגן ביי אונז איז געווען די עטאַזשערקע. אין אַ געוויסער מאָס איז דאָס אויך געווען דערפאַר, ווייל דאָרט איז געשטאַנען אַ שיינע רויטע בלומען־פלאָש. און אַנגעשפאַרט אין דער פלאָש, איז געווען מיין פאָטערס בילד. ער איז געווען אויפן בילד אַ פאַלנער אַמעריקאַנער אין אַ שיינעם ברוינעם אָנצוג, מיט געפּוצטע גלאַנצנדיקע שיך. אויף אַן אויפּשריפט וואָס איז געווען אין דעם רעמל פון בילד האָט זיך גע־לייענט: „קלינטאָן סטריט, ניו יאָרק, 1909".

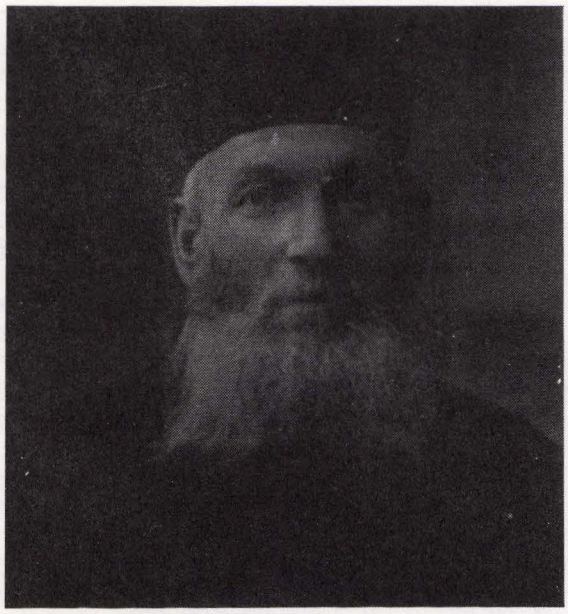
מיין טאַטע איז אַנטלאָפן פון ביאַליסטאָק אין יאָר 1907. ער איז שוין דאָן געווען אויס גערער חסיד. עס האָט אים שוין געהאַט באַ־הערשט דער „בונד" און ער האָט געמוזט אַנטלויפן פון די צאַרישע זשאַנדאַרמען. אין 1910 איז מיין טאַטע צוריקגעקומען, פון אַמעריקע קיין ביאַליסטאָק, חתונה צו האָבן מיט זיין כלה (מיין מאַמע) און זיך געגרייט באַלד צוריקצופאָרן קיין ניו יאָרק. אָבער מיין זיידנ׳ס שטערונג און דער גורל, האָט געוואָלט אַנדערש. נאָך דרייצן יאָר טרוימען וועגן אַמעריקע, איז ער געבליבן בלויז ביי זיינע גוטע חלומות, ווי אויך מיט דער פאַטאַגראַפיע פון דער איסט סאַיד אין ניו יאָרק און אַ ווייב מיט פינף קינדער (איך איינער פון זיי).

דאָס האָט זיך אזוי געצויגן ביזן יאָר 1923, ווען פרעזידענט קולידזש האָט איינגעפירט אַ עזעץ, אַז יעדער וואָס איז געווען אין אַמעריקע ביזן יאָר 1920 קען פאָרן צוריק, אָבער מען דארף דאָס באַווייזן אויף אַ ממשות׳דיקן אופן. מיין טאַטע האָט ניט לאַנג גע־וואַרט. ער האָט באַלד אַוועקגעשיקט די פאַטאַגראַפיע מיטן שטעמפּל פון קלינטאָן סטריט אין ניו יאָרק, צום אַמעריקאַנער קאָנסול אין וואַרשע. דאָס האָט טאַקע געהאָלפן ווי אַ כישוף. אין עטלעכע חדשים איז אַנגעקומען די גוטע נייעס, אַז מיין טאַטע האָט די אַמעריקאַנער וויזע און ער קאָן שוין פאָרן אין קאָלאָמבוס׳עס מדינה. מיר, די קינדער, זיינען פון דעם געווען זייער צופרידן. אָבער די מאַמע אונזערע איז געוואָרן זייער נערוועז.

איך געדענק נאָך איצט גוט דעם טאָג וואָס האָט זיך געצויגן ביז שפּעט אין דער נאַכט, ווען מיין טאַטע איז אַוועקגעפאָרן פון ביאַליסטאָק. איך בין שוין דאָן געווען 9 יאָר אַלט, מיין ברודערל לייבל עלף יאָר, אָבער די אַנדערע זיינען געווען צו יונג צו געדענקן אָלץ. איך געדענק ווי מיין מאַמע איז געווען אויסגעפּוצט און זייער פאַרזיכטיק אויך צוגעשמירט. אָבער אירע קלוגע אויגן זיינען געווען אומעטיק.

איך האָב נאַכדעם זייער געבענקט נאָך מיין טאַטן. דאָס איז געווען ניט בלויז פאַר זיין צאַרטקייט וואָס ער האָט אַרויסגעווויזן צו אונז קינדער, פאַר זיין אַרענטלעכקייט, פּינקטלעכקייט און ריין־קייט. אָבער ניט פאַרשטייענדיק דאַמאָלט נאָך אָלץ האָב איך געפילט, אַז די בענקשאַפט פון מיין מאַמע איז אַ גאָר אַנדערע.

דעם ערשטן ווינטער נאָך מיין טאַטנ׳ס אַוועקפאָרן בין איך, גליטשענדיק זיך אויף איין ליזשוע (איך האָב נאָך קיין פאַר ניט געהאַט) געפאַלן און צעבראָכן מיין רעכטן פוס. דער דאָקטאָר האָט דעם פוס אויסגעבעט אין גיפס און איך בין געלעגן אין בעט דרייסיק טעג. דאָס זיינען געווען דרייסיק טעג ווי אַן אייביקייט וואָס איך וועל קיינמאָל ניט פאַרגעסן. דערפאַר אָבער האָב איך דאַמאָלט באַקומען די פריווילעגיע צו ליגן אין מיין זיידנ׳ס צימער, טאַקע באַלד לעבן אים. און כדי מיך צו באַרואיקן און פאַרשפּילן

דער זיידע חיים משה־יאַנקל זעווקאַ ז״ל

האָט מיין זיידע מיר דערציילט יעדן אָוונט אַ מעשה׳לע. אַזוי אַרום האָט מיין זיידע מיר דערציילט דרייסיק מעשה׳לעך פון ספּרים. און אַזוי אַרום האָט זיך אַנגעהויבן און פאַרבונדן די ליבע און אום־צעריסבאַרע פריינטשאַפט צווישן מיר מיט מיין זיידע. מיין ליבע און שטאַרקע געפילן צו אים זיינען געווען אַ סך שטאַרקער, ווייל ער האָט שוין דאָן געהאַט זעקס אייניקלעך און איך בלויז איין זיידן.

אַ וואונדערבאַרער מענטש איז געווען מיין טייערער זיידע, ר׳ חיים משה יאַנקל ז״ל. ער איז געווען אַ מענטש וואָס האָט געלעבט בלויז פאַר יענעם, דאָס מיינט שטענדיק צו העלפן יענעם, צו לערנען יענעם, ווייל גאָט האָט אונז צו דעם באַשאַפן און דאָס איז אונזער פליכט. איך געדענק גוט מיין זיידן, אַזעלכעס פאַרגעסט זיך ניט.

מיין זיידע האָט געהאַט אַ קליינע פּענסיע פון דער תלמוד תורה אין ביאַליסטאָק וואו ער איז געווען לערער אין משך פון 27 יאָר. ער האָט געלערנט אַ גאַנצן דור תלמידים מיט טריישאַפט און ליבע אַזוי לאַנג, ביז דר. פּינעס האָט אָפּערירט זיינע אויגן. נאָכ־דעם האָט מיין זיידע צו זיין גרויסן באַדויער געמוזט אויפגעבן דאָס לערנען מיט קינדער, וואָס איז פאַר אים געווען אַ שווערער קלאַפּ.

איך האָב איין מאָל געפירט דעם זיידן פון באַצער׳ס בית המדרש צום הויז. האָט ער פרובירט אויפהויבן זיינע אויגן אויב ער וועט עפּעס זען. אין דעם מאָמענט האָט ער, ווי אַ סילועט, באַ־מערקט אַ פּיגור. און דער זיידע האָט געפרעגט ביי מיר: „גייט ניט דאָרט חנה די וועבערקע?" וועז איך האָב געענטפערט יאָ, האָט דער זיידע ביי מיר געבעטן אַז איך זאָל אים אַריבערפירן אויף דער אַנדער זייט גאַס, ביז חנה די וועבערקע וועט פאַרבייגין.

— זיידע, וואָס אַנטלויפסטו — האָב איך געזאָגט — זי איז אַ גאַנץ פיינע פרוי די חנה.

— יאָ, טאַקע דערפאַר — האָט מיין זיידע געזאָגט — וויל איך אַריבערגיין אויף דער אַנדער זייט.

נו, האָב איך אַזוי געטאָן. איך האָב צוליב געטאָן מיין ליבן זיידן. אָבער וועז מיר זיינען שוין געווען צוריק אויף דער ריכטי־קער זייט, לעבן אונזער הויז, האָב געפרעגט ביים זיידן פאַרוואָס ער האָט ניט געוואָלט זען די שכנה.

— ניין, מיין קינד — האָט דער זיידע געזאָגט — איך האָב ניט געוואָלט, אַז חנה זאָל מיך זען. דו פאַרשטייסט, זי איז מיר שולדיק פינף זלאָטעס. וועז זי האָט די געלט, וואָלט זי דאָך מיר צוריק־געגעבן. איז פאַרוואָס זאָל איך איר ווייַ טאָן? איך וועל וואַרטן ביז זי וועט וועלן מיך זען...

מיין זיידע האָט געפירט אַ פיינעם אידישן מוסטער לעבן, ער

גרויסער דערפאָלג פון בענ״ס קונסט־שאַפונגען

אין דעם יונעסקאָ־פּאַלאַץ אין פּאַריז איז לעצטנס פאָרגעקומען אַ גרויסע אויסשטעלונג פון די קונסט־שאַפונגען פון אונזער פּראָמינענטן לאָנדסמאַן, דער בּאָרימטער קינסטלער בען. ביי דער דאָזיקער אויסשטעלונג, וואָס האָט געהאַט אַ ריזיקן אַפּקלאַנג אין פּראָנקרייך, זיינען געווען געוואָרן זעלטענע קונסט־שאַפונגען פון בען, וואָס ער האָט געמאַכט אין יאָר 1939 בייַם אויסברוך פון דער צווייטער וועלט־מלחמה. דאָס איז אויך געווען אויף דער פּראָנצויזישער טעלעוויזיע.

ביי דער אויסשטעלונג זיינען געווען 72 צייכענונגען פון בען, געמאַכט פון וויסן שטיפט אויף שוואָרץ פּאַפּיר, וואָס איז אויך דערשינען אין אַ גרויסן בוך. דאָס איז געווען מיט אַ פאָרוואָרט פון דעם געוועזענעם דירעקטאָר פון יונעסקאָ, ווי אויך אַן אָריגינעלן פּרעפאַס פון דעם קינסטלער אין וועלכן ער גיט אויפקלערונגען ווי אַזוי ער האָט דאָס געצייכנט. וועגן דעם בוך מיט די זעלטענע 72 צייכענונגען פון בען, זיינען אויך געווען אַפּהאַנדלונגען אין דער ישׂראל־פּרעסע.

ביי דער פּייערלעכער אויסשטעלונג פון בענ׳ס צייכענונגען אין דעם פּאַריזער יונעסקאָ־פּאַלאַץ, זיינען אָנוועזנד געווען פּראָמינענטע מלוכה־לייט, בּאָרימטע קינסטלער, קריטיקער, אַקאַדעמיקער, וויכטיקע פּערזענלעכקייטן פון דער פּראָנצויזישער קולטור־וועלט ווי אויך אַ צאָל פאָרטרעטער פון דער אידישער געזעלשאַפטלעכקייט און בענ׳ס פּערזענלעכע פריינט. דער גרויסער בוך מיט די צייכענונגען פאָרעוודיקט זיך מיט דער צייכענונג ליבע און שלום. פון דער דאָזיקער צייכענונג איז אויך געמאַכט אַ מדעאָל פון זילבער און בראָנז, וואָס איז ספּעציעל באַשטעלט געוואָרן ביי דעם גרויסן קינסטלער און אונזער חשובער ביאַליסטאָקער לאָנדסמאַן.

ווי אַזוי און פאָרוואָאָס האָט בען געשאַפן די זעלטענע צייכענונגען, מיט אַ ווייסן בליישטיפט אויף שוואַרצן פּאַפּיר? וועגן דעם דערציילט דער בּאָרימטער קינסטלער פאָלגענדעס:

„עס איז געווען אין דעם פּראָנצויזישן שטעטל לאַ קוטיר־בוסע, אין דעם דעפּאַרטמענט ער, וואו איך בין געווען מיט מיין מוטער אין 1939. פֿלוצלינג האָבן מיר זיך דערוואוסט וועגן אויסברוך פון דער מלחמה, איך בין געוואָרן דערשיטערט, אינגאַנצן דערשלאָגן. פאַר מיר האָבן זיך באַוויזן וויזיעס פון גרויל...

„אין פאָרלויף פון צווויי חדשים, בייטאָג און ביינאַכט, האָט עפּעס אַן איבערנאַטירלעכער כוח געפּירט מיט מיין האַנט און מיך ממש געצוואונגען אַן אַפּהאַלט צו צייכענען, ביז איך האָב פּולשטענדיק אויסגעדריקט מיין וויזיע. און אָט אַזוי אַרום האָב איך געשאַפן אַ ציקל פון 72 צייכענונגען, מיט אַ ווייסן בליישטיפט אויף שוואַרצן פּאַפּיר. קיינמאָל פריער אין מיין לעבן און אויך קיינמאָל נאָכדעם, האָב איך ניט אַזוי געצייכנט.

„די דאָזיקע צייכענונגען, וואָס איך האָב ניט געוואוסט דאָן וויאָס דאָס אויסצוטייטשן האָבן פאָראויסגעשטאָלטיקט — איך האָב דאָס פאָרשטאַנען פיל שפּעטער — די מאַנסטעריאַזיטעט אַן אַ פאַרגלייך, וואָס וועט אַרויפפאַלן אויף אַן האַפענונגסלאָזער מענטשהייט. ווען איך האָב פאָרענדיקט מיין לעצטע צייכענונג, האָב איך זיך דערפילט באַפרייט און דערלייכטערט. איך האָב די דאָזיקע צייכענונגען מיינע קיינמאָל און קיינעם ניט געוויזן, ווייל איך מיט מיין גערא האָבן געוואָלט פאַרגעסן דעם קאָשמאַר פון יענער צייט.

„איצט אָבער, ווען די שלעכטס הויבט אויף ווידער דעם אימה׳דיקן קאָפּ אין פיל ערטער אויף דער וועלט, פילן מיר דעם ווידערגעבורט פונם פּחד, אַז די אומשולדיקע קרבנות זיינען פאָרגעסן געוואָרן. איך ווידמע דעריבער די דאָזיקע צייכענונגען מיינע, שוין באַלד אַ האַלבן יאָרהונדערט נאָכדעם ווי איך האָב דאָס געשאַפן, די איצטיקע נייע דורות וואָס זיינען דאָמאָלט נאָך ניט געווען אויף דער וועלט. זאָל דאָס פאָר זיי פאָרשפּאָרן דעם וועג פאָר שלעכטס, זאָלן זיי קאָנען אַיינהאַלטן דעם שלום מיטן טובל זיין זייער כוח אין אייביקן ליכט...״

ליבע און שלום. די לעצטע פון די 72 זעלטענע צייכענונגען פון בען, וואָס איז אויך אין אַ זילבער מעדאָל

איז געווען אַ טיף גלויביקער אַן שום צווייפל. ער איז געווען אין לעבן ערלעך און טריי זיין אידישן גלויבן, אָבער גלייכצייטיק באַשיידן ווי אַ נאיוו קינד. איך געדענק, עס איז געווען אַנהויב זומער, דער זייגער האָט געוויזן שוין באַלד צען פרי. דער זיידע איז שוין געווען אין הויז מער ווי אַ שעה צייט, אָבער ער האָט נאָך גארניט געהאָט געזומען אין זיין מויל אַריין. ער האָט זיך געדרייט ביים טיש אַהין און צוריק, דאָס ברויט אויפן טיש האָט געטריקנט. האָב איך געפרעגט ביי מיין מוטער:

— דו ביזט עפּעס צעקריגט מיט דיין טאַטן?

— ניין, חלילה — זאָגט די מאַמע — וואָס פאַלט דיר אייַן?

— ווייל איך זע — האָב איך ווייטער געזאָגט — אַז דער זיידע זעצט זיך ניט ביים טיש.

— נו, טרייב אַראָפּ די קאַץ פון זיידנ׳ס בענקל — האָט די מאַמע געזאָגט — וועט ער זיך אַוועקזעצן עסן. דו ווייסט דאָך, אַז דער זיידע וועט דאָס ניט טאָן, עס איז גאָטס באַשעפענישׂ.

מיין זיידנ׳ס לעבן, איז פאַר מיר געווען אַ מוסטער. דאָס איז געווען אויך דערפאַר, ווייל אין מיין עלטער פון 9 ביז 17 יאָר, ווען איך האָב פאַרלאָזן ביאַליסטאָק (אין יאָר 1931), איז דער זיידע אויך געווען מיין טאַטע, מיין לערער, פריינט און אויך מיין חבר. ער איז געווען שטענדיק מיט געדולד און מיט אַ שמייכל גרייט צו ענטפערן אויף מיינע פראָגעס אין אַ גרויסער צאָל. ער איז אויך שטענדיק געווען גרייט זיך צו טיילן מיט אַלץ וואָס ער האָט געוואוסט מיט מיר, ווי ער האָט פאַרשטאַנען אַז איך וועל דאָס באַגרייפן. ער איז אויך גרייט געווען צו טיילן זיך מיט מיר אַלץ וואָס ער האָט געהאָט און וואָס קען מיר ברענגען נוצן.

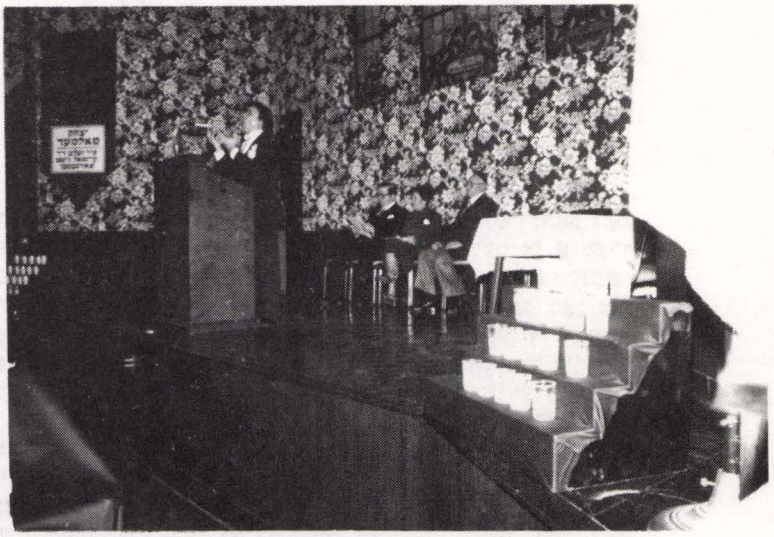
אָט אַזוי געדענק איך מיין זיידנ׳ן, ר׳ חיים משה יאַנקל זצ״ל.

געמיינזאַמע 40טע יערלעכע אזכרה פון די ביאַליסטאָקער און גראָדנער לאַנדסלייט אין אָנדענק פון די קדושים

זונטיק, דעם 20טן מערץ 1983, איז אין דעם גרויסן אוידיטאָריום פונם ביאַליסטאָקער צענטער, אויף 228 איסט בראָדוועי, ניו יאָרק, דורכגעפירט געוואָרן אַן איינדרוקספולע און פאַרייניקטע אזכרה־פאַרזאַמלונג פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און קלוב גראָדנער פריינט. די אזכרה איז געווען געווידמעט דעם 40טן יאָרטאָג פון אידישן חורבן אין ביאַליסטאָק, גראָדנע און אומגעגנט.

צו דער אזכרה זיינען געקומען אַ גרויסע צאָל לאַנדסלייט, פיל פון זיי האָבן מיט זיך אויך מיטגעבראַכט זייערע קינדער. די פאַרזיצערס פון דער איינדרוקספולער פאַרזאַמלונג זיינען געווען איסאַק ריבאַלאָווסקי, געווערקער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, און דאָרא ראָסקע, אין נאָמען פון דעם קלוב גראָדנער פריינט.

אַ שטאַרקן איינדרוק האָט אויף אַלעמען געמאַכט די צערעמאָניע פון אָנצינדן די פערציק יאָרצייט־ליכט, וואָס איז דורכגעפירט געוואָרן פון די קינדער. דער באַקאַנטער חזן סאָל זים, האָט דערביי געזונגען פאַסיקע תפילות און לידער, וואָס האָט אַרויסגערופן טרערן אין די אויגן ביי פיל אַנווועזנדע. חזן זים האָט

ביי דער ביאַליסטאָקער־גראָדנער אזכרה. עס זינגט דער באַוואוסטער חזן סאָל זים

אויך געזונגען שפּעטער ביי דער פאַרזאַמלונג, און דער עולם האָט אים באַשאָנקען מיט דאָנקבאַרקייט. חזן זים האָט אָנגעהויבן מיט געזאָנג פון התקוה און דעם אָמעריקאָנער הימן.

נאָכדעם האָט געהאַלטן אַן עמאָציאָנעלע רעדע סעם סאָלאָזש, פּרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע איינוואוינער. ער האָט ארויסגעבראַכט טרויעריקע פאַקטן וועגן די ליידן און אומקום פון די אידן ביי די נאַציס, וועגן די גרויסע וועלט איז געווען גלייכגילטיק צו דעם אידישן חורבן. סעם סאָלאָזש האָט אויך דערמאָנט וועגן דער שנאה פון דער וועלט צו אידן און מדינת ישראל בעת דער מלחמה אין לבנון. די וועלט האָט ניט געקענט פאַרגינען די אידן — האָט סעם סאָלאָזש געזאָגט — אַז מדינת ישראל האָט פאַרניכטעט די טעראָר־באַנדעס פון דער פ.ל.א.

ידידיה ל. האָמבורג, מיטגליד פון באָארד אוו גאָווערנאָרס פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, האָט געזאָגט וועגן די אמאָליקע וואונדערלעכע אידישע ישובים אין ביאַליסטאָק און אין גראָדנע. די

סעם סאָלאָזש מיט זיין זון, סקאָט, צינדן אָן אַ יאָרצייט־ליכט פאַר די געפאַלענע סאָלדאַטן פון דער ישראל־אַרמיי

דאָזיקע קהילות, וואָס האָבן אין פאַרלויף פון הונדערטער יאָרן געצויגן אַ גרויסן יחוס, זיינען געווען אַ זייער וויכטיקער טייל פון דעם גרויסן שפּעריישן מזרח־אייראָפּעאישן אידנטום. האָמבורג האָט אויך ארויסגעבראַכט וועגן דעם אידישן חורבן ביי די נאַציס, ווי אויך דעם פרואוו נאָך דער מלחמה אויפצובויען אַ נייעם לעבן אין ביאַליסטאָק, וואָס האָט זיך ליידער ניט איינגעלעבן. ער האָט אויך גערופן צו זיין אויף דער וואָך ביים באַשיצן מדינת ישראל.

אין נאָמען פון די גראָדנער לאַנדסלייט האָט געריעדט דער באַקאַנטער געזעלשאַפטלעכער טוער דזשעק וואָליקאָוו, וועלכער האָט געלעבן אַן איבערבליק וועגן דער אמאָליקער גוט באַוואוסטער קהילה אין גראָדנע, וואו עס האָבן ביז דער צווייטער וועלט־מלחמה געלעבט 27 טויזנט אידן. ער האָט ארויסגעבראַכט וועגן דעם אמאָליקן גרויסן און פרעכטיקן פאַרצווייגטן אידישן לעבן אין גראָדנע וויי אויך אין די ארומיקע שטעטלעך. ניט געקוקט אויף דעם גרויסן אידישן חורבן, האָט וואָליקאָוו אָנגעוויזן, זיינען איצט וווייטער פאָראַן פאַרשידענע כוחות אין דער וועלט, וועלכע ווילן שלעכטס טאָן אידן און פאַרמעסטן זיך קעגן דער אידישער מדינה. מיר מוזן דעריבער כסדר זיין אויף דער וואַך.

מיט גרויס אינטערעס האָט דער פאַרזאַמלטער עולם אויסגעהערט די האַרציקע רעדע פון אַליס קרעמער, וועלכע האָט געערעדט אין נאָמען פון דעם „צווייטן דור", די קינדער פון די גראָדטעווטע און גליטענע אידן ביי די נאַציס. אַליס קרעמער, וועלכע איז די טאָכטער פון משה'ל און רחל קרעמער, וויצע־פּרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, האָט דערציילט ווי אַזוי די קינדער לעבן כסדר מיט מיט די דורכגעמאַכטע ליידן פון זייערע עלטערן. די נייע דורות — האָט אַליס קרעמער געזאָגט — באַמיען זיך איצט און זיי וועלן דאָס אויך אָפּהיטן אין דער צוקונפט, ניט צו לאָזן פאַרגעסן וואָס היטלער האָט געטאָן צום אידישן פאָלק.

אַ ריר־ענדע רעדע האָט דאָן געהאַלטן דזשערי פרייד־אַוויטש, וועלכער האָט דורכגעמאַכט ליידן און פיין ביי די נאַציס. ער האָט דערציילט וועגן דעם לעבן פון די אידן אין דער אמאָליקער גראָדנע מיט זייערע פאַרשידענע פאַרצווייגטע טעטיקייטן וואָס האָבן שטענדיק געהאָט פאַר אַ ציל צו שטאַרקן אידישקייט. דאָס

די באַדייטונג פון דעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

פון וועלע זאַבלודאָווסקי (מעקסיקא)

איך ווייס נישט צי סאַציאַלאָגן האָבן וועז עס איז פעסט־געשטעלט וואָר עס איז משפּיע אויף וועמען — אַ שטאָט אויף אירע איינוואוינער, אָדער די איינוואוינער אויף אַ שטאָט. ווי דער כלל זאָל נישט זיין איז אַ פאַקט: די שטאָט ביאַליסטאָק און אירע אידן האָבן זיך טיף אינדענטיפיצירט און באַווירקט איינע אויף די אַנדערע מיט אַן אייגנאַרטיקן כאַראַקטער און פערזענלעכקייט. ביאַליסטאָק און ביאַליסטאָקער האָבן געפירט אַ קעגנזייטיקע, אָפענע ליבע. און אפילו נאָכן חורבן, נאָך דער גרויסער, נישט־פאָרגלייכלעכער אידישער טראַגעדיע, האָבן די לעבן־געבליבענע ביאַליסטאָקער אידן אָפּגעטיילט זייערע סענטימענטן לגבי דער שטאָט פון זייער יוגנט, פון זייערע טרוימען און חלומות — פון דער שטאָט וואָס איז געווען עדות צו די מיאוסטע פאַרשוועכונגען פון אַלע מענטשלעכע געפילן.

דער נייער גרויסער ביאַליסטאָקער יזכור־בוך איז אַ בולט׳ער אויסדרוק פון די דאָזיקע סענטימענטן: ליבשאפט און בענקשאפט צו דער שפּרודלדיקער, אידישער שטאָט פון פאַר דער מלחמה; פאַרערנג און שטאָלץ מיט די גרויסע פערזענלעכקייטן וואָס זי האָט אַרויסגעגעבן אויף פאַרשיידענע געביטן; אַן אומענדלעכער צער און ווייטיק אויפן גורל וואָס די אידן פון שטאָט האָבן געטיילט צוזאַמען מיטן גאַנצן מזרח־אייראָפּעישן אידנטום; און צום סוף פון יזכור בוך — אַ דערמאָנונג: ביאַליסטאָקער אידן זיינען צעשפּרייט איבער גאָר דער פרייער וועלט און זיי מאַנען און דערמאָנען עס זאָל נישט פאַרגעסן וועלן דער מארטירער טויט פון זייערע בריידער און שוועסטער.

וועז מיר האָבן פאַרלאָזט ביאַליסטאָק אין יאָר 1935, בין איך געווען אַ קינד פון 11 יאָר — צו יונג צו געדענקען אַלץ; צו אַלט — אַלץ צו פאַרגעסן. דאָך איז ביאַליסטאָק געבליבן „מיין שטאָט". ביים בלעטערן דעם יזכור־בוך זיינען בילדער און געשטאַלטן, ווי דורך אַ חלום, פאַרבײַ פאָר מיינע אויגן. און פונקט ווי מיין מאַן, שמואל זאַבלודאָווסקי ע״ה, האָט גלייך נאָך דער מלחמה, און במשך פון יאָרן און יאָרן נאָך דעם, געזוכט צוויישן די ליסטעס פון לעבן־געבליבענע, אפשר, פאַרט, וועט ער דאָרט עמעצן געפינען; אַזוי האָב איך איצט, אין יאָר 1982, געזוכט אין דעם נייעם גרויסן יזכור־בוך צוויישן די רשימות די נעמען פון די קרבנות, כדי זיך צו דערוויסן וועז און ווי אַזוי זיי זיינען אומגעקומען. געזוכט, און צום גרויסן צער געפונען: צוויישן די לעבעדיקערהייט־פאַרברענטע אין דער שול — מיין שוואָגער, אהרן זאַבלודאָווסקי, דער באַוואוסטער ביאַליסטאָקער שאכמאַטיסט; צוויישן די „שבת׳דיקע" — משה זאַבלודאָווסקי — דער באַקאַנטער פעדאַגאָג, דער האַרציקער, אידעלער „משה׳לע" — דער שטאָלץ פון דער משפּחה. און כ׳האָב געפילט דעם פיין און די יסורים פון זייערע פרויען. כ׳האָב געהערט דעם האַרץ־רייסנדיקן געווײַן פון זייערע קינדערלעך. און אין די קאַשמאַרן פון די נעכט בעתן לייענען דעם יזכור־בוך, בין איך מיטגעגאַנגען, מיט דער מחנה ביאַליסטאָקער אידן, אויף זייער לעצטן וועג.

* * *

דער יאָר תשמ״ב, וועז דער יזכור בוך איז דערשינען, האָט זיך אויסגעצייכנט מיט אַ דערוואַכטער כוואַליע פון אַנטיסעמיטיזם איבער דער גאַנצער וועלט. מיטן אויסרייד פון זיך אַננעמען פאַר די „געקריוודעטע" פאַלעסטינער, האָט מען אונטערגעלייגט באַמבעס אין אידישע לערן־אַנשטאַלטן, שולן און ישראל־אַמבאַסאַדעס. מען האָט פאַרגליכן ישראל צו די נאַצים (טויזנט מאָל להבדיל) און ווער עס האָט נאָר פאַרמאָגט אַ מויל, צי אַ פעדער, האָט זיך אַרויפגעכאפט אויפן אַנטיסעמיטישן וואָגן. און צו אונזער וויייטיק און חרפה — נישט — וויינק „ליבעראַלע" אידן צווישן זיי. און עס שטעלט זיך אַ גרויסע און וויייטקדיקע פראַגע: וואו זיינען אָט די אַלע „הומאַניסטן" געווען וועז מען האָט אויסגעהרגעט 6 מיליאָן אידן? עס איז געווען שוידערלעך צו זען טויטע קערפערלעך פון אומשולדיקע קינדערלעך אין לבנון — און דאָך וויילט זיך פרעגן — ווער האָט איינגעריסן וועלטן וועז מען האָט פאַרטילקט די אַנדערהאַלבן מיליאָן אומשולדיקע אידישע קינדערלעך? וואָס האָבן מיר געלערנט פון אונזער גרויסער, אומ־פאַרגלייכלעכער טראַגעדיע? — דער ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, אַרויסגעגעבן קנאַפּע 40 יאָר נאָכן חורבן, איז אַ דערמאָנונג און אַ וואַרנונג: אַ אידנטום וואָס וועט ניט וועלן געדענקען טרעבלינקע און אוישוויץ, וועט ניט פאַרדינען אויפגעהאַלטן צו ווערן.

* * *

ס׳איז געווען אמאל אַ אידישע שטאָט ביאַליסטאָק. די נאַצים ימח שמם האָבן די אידן פון שטאָט אויסגעהרגעט. די שטאָט איז געשטאַרבן, צוזאַמען מיט אירע אידן.

צו פאַראַפראַזירן ח. נ. ביאַליק באַרימט ליד:

ס׳איז געווען אַ שטאָט — און ניטאָ זי מער,
פאָר דער צייט איז זי, די שטאָט, געשטאַרבן
און איר לעבנסליד איז אָפּגעהאַקט אין מיטן.
און ווייַ, זי האָט דאָך נאָך אַ ליד געהאַט
און פאַרלוירן איז דאָס ליד אויף אייביק,
פאַרלוירן אויף אייביק.

אַלץ איז ליידער אויף אַ גרויזאַמען אופן פאַרניכטעט געווארן פון די נאַצים, מיט זייערע אַרטיקע אַרויסהעלפערס. עס איז דעריבער דער חוב פון דער שארית הפליטה ווייטער צו ציען דעם גרויסן יחוס פון די אומגעבראַכטע קדושים, מען דאַרף אויך כסדר זיין אויף דער וואַך קעגן אַלערליי שונאים פון דעם אידישן פאָלק.

מיט אַ קורצער איינדרוקספולער רעדע איז אַרויסגעטראָטן די יונגע גייל קליניצקי, די טאָכטער פון סעם טשודזן, אייניר פון די טרייַע אַקטיוויסטן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאפט. אויך זי האָט דערציילט וועגן די געפילן בייַ די קינדער פון גערעטעוועטע עלטערן אין פארבינדונג מיטן חורבן בייַ די נאַצים. זי האָט אָפּעלירט צו די שארית הפליטה אידן, אַז זיי זאָלן וואָס מער דערציילן זייערע קינדער וועגן די איבערלעבענישן בייַ היטלער׳ן און וועגן דעם אידישן חורבן, כדי די קינדער זאָלן דאָס קענען שפּעטער אויך איבערגעבן צו די ווייטערדיקע דורות.

מרס. דאָרא ראָסעק און איסאַק ריבאַלאָווסקי האָבן דאַן אַנגעפירט מיט דער צערעמאָניע פון אַנצינדן די יאָרצייט־ליכט וואָס זיינען אַנגעצונדן געווארן פון אַ צאָל גערעטעוועטע אידן, מענער און פרויען, פון די נאַציס. סעם סאַלאַזש מיט זיין זון סקאָט, האָבן אַנגעצונדן אַ ספּעציעלן גרויסן ליכט אין אַנדענק פון די געפאַלענע העלדישע סאַלדאַטן אין דער ישראל־אַרמיי. אויך די גראַדנער האָבן אַנגעצונדן אַ גרויסן יאָרצייט־ליכט, אין אַנדענק פון די פאַר־שטאָרבענע לאַנדסלייט אין פאַרגאַנגענעם יאָר.

איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט גערעדט צום עולם וועגן די אַקטיוויטעטן און אויפגאָבן פון די ביאַליסטאָקער און גראַדנער לאַנדסלייט. ער האָט באַריכטעט וועגן פאַרשידענע וויכטיקע דער־גרייכונגען. צום סוף האָט מר. ריבאַלאָווסקי געמאַכט אַן אפיל און דער עולם האָט זיך אָפּגערופן אויף אַ בריייטהאַרציקן אופן מיט ביישטייערונגען.

ראַבאַי בצלאל שאולזאָן, גייסטיקער פירער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, האָט געמאַכט דעם א״ל מלא רחמים און געזאָגט פאַסיקע תפילות. דער עולם האָט געזאָגט קדיש בציבור און צום סוף געזונגען דעם פאַרטיזאַנער הימן.

אין דעם אָפיס פון אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי

פון קאָפּל לב (תל־אביב)

איך זיץ אין דעם אפיס פון אונזער חשובן לאַנדסמאַן און באַוואוסטן אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי, איך קוק זיך אַרום און איך זע דאָ אויף די וועגט פיל בילדער, פאַרשידענע דאָקומענטן, פאַטאָגראַפיעס, אויסצייכענונגען, בריוו, אַנערקענונגען און אַנדערעס, וואָס גיט אויך אַ קלאָרן באַגריף וועגן דער פּערזענלעכקייט פון פריינט קלעמענטינאָווסקי.

דערביי דערציילט מיר מר. קלעמענטינאָווסקי, אַז ער האָט צוערשט אַמטירט פופצן יאָר אַלס פאַרטרעטער פון פּראָקליט, וועלכע אַלס פראָקליט האָט אַמטירט דער דאַמאַלסטיקער יוסטיץ־מיניסטער פון ישראל, פנחס רוזן ע״ה. נאָכדעם האָט מר. רוזן רעזיגנירט פון זיין אַמט, ווייל זיינע רעגירונגס־פונקציעס נעמען ביי אים אַוועק די גאַנצע צייט. דאָן האָט דער ציוניסטישער קאָנגרעס אויסגעווייולט אַלס פּראָקליט דעם אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי. נאָכדעם האָבן די ציוניסטישע קאָנגרעסן נאָכאַנאַנד דריי מאָל אויסגעווייולט, יעדעס מאָל איינשטימיק, אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי אַלס פּראָקליט (אַטוירני).

דאָס איז אַן ערן־אַמט, וואָס די אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון ציוניסטישן קאָנגרעס דאַרף אויסווייולן. ביים לעצטן קאָנגרעס האָט אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי געמאַלדן, אַז נאָכדעם ווי ער האָט אַ לאַנגע צייט פונקציאָנירט אין דעם אַמט, שטעלט ער מער ניט אַרויס זיין נאַמען אַלס קאַנדידאַט צו דעם אַמט. דאָן האָט די אַלוועלטלעכע ציוניסטישע אַרגאַניזאַציע באַשלאָסן אויסצודרוקן זייער דאָנקבאַרקייט צו אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי און אים פאַרשרייבן אין דעם גאָלדענעם בוך.

אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי איז געווען אכט יאָר דער וויצע־מעיאָר פון תל־אביב און ער איז געווען פאַראַנטוואָרטלעך פאַר דער מעדיצינישער אָפּטיילונג, פאַר די שפּיטעלער און אַנדערע מעדיצינישע אינסטיטוציעס. וועג ער האָט פאַרעפֿנדיקט דעם אַמט האָבן די דאָקטוירים און פאַרוואָלטונגען פון די שפּיטעלער און קליניקס באַשלאָסן אויסצודריקן זייער דאַנק צו אים פאַר זיין וויכטיקער און פרוכטבאַרער אַרבעט און טעטיקייט. זיי האָבן אים פאַרשריבן אין דעם גאָלדענעם בוך פון קרן קימת לישראל.

איך זיץ אין אָפיס פון אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי, איך הער זיך צו זיינע רייד און איך אָבסערווירע כסדר די פאַרשידענע דאָקומענטן, פאַטאָגראַפיעס, אויסצייכענונגען און אַנדערעס אויף די וועגט. אָט זע איך אַן אויסצייכענונג אויף וועלכער עס לייענט זיך: „אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי איז אויסגעקליבן געווארן אלס ערן־בירגער פון תל־אביב פאַר זיין וויכטיקער טעטיקייט פאַר דער אַנטוויקלונג פון תל־אביב, און פאַר זיין איבערגעגעבנקייט און די זאָרגן פאַר די באַדערפענישן פאַר כלל־ישראל פון די בירגער פון תל־אביב און פאַרן כבוד פון דער שטאָט תל־אביב יפו״.

און אָט זע איך אַ פאַטאָגראַפיע ווי אַדוו. קלעמענטינאָווסקי זיצט מיט פאַרשטייער פון דער פוילישער רעגירונג, צוזאַמען מיט מיטגלידער פון דער אַלוועלטלעכער פעדעראַציע פון פוילישע אידן. מען פירט אונטערהאַנדלונגען וועגן וויכטיקע ענינים אין פאַרבינדונג מיט דער דאָקומענטאַציע און ירושה פון דער געשיכטע פון דעם פוילישן אידנטום.

וויטער זעך איך אַ פאַטאָגראַפיע פון אַ דעלעגאַציע פון אַדוואָקאַטן פון ישראל, וואָס איז אויפגענומען און באַגריסט געוואָרן ביי דעם פרעזידענט פון סענאַט פון דער פראַנצויזישער רעפובליק. קלעמענטינאָווסקי שטייט דאָרט אַלס מיטגליד פון דער דעלעגאַציע, וועלכע האָט זיך באַטייליקט אין פאַריז אין אַן אינטערנאַציאָנאַלער קאָנפערענץ פון יוריסטן. און ווידער אַ פאַטאָגראַפיע: צבי קלעמענטינאָווסקי זיצט דאָרט מיט אַנדערע אַדוואָקאַטן פון ישראל און אַמעריקע. זיי פירן אונטערהאַנדלונגען וועגן אַ הלוואה פאַר מדינת ישראל פון אַ ניו יאָרקער באַנק, זיי בעאַרבעטן די דאָקומענטן אין צוזאַמענהאַנג מיט דער הלוואה.

און דאָ גאָר אַן אינטערעסאַנטע פאַטאָגראַפיע:

אַ דעלעגאַציע פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק נעמט אויף צבי קלעמענטינאָווסקי אויף דעם לופט־פעלד אין ניו יאָרק, אין דער דעלעגאַציע באַטייליקן זיך וויכטיקע טוערס פון דעם צענטער. דאָס איז געווען אין יאָר 1949 וועו קלעמענטינאָווסקי איז געקומען פון ישראל צו דער ערשטער וועלט־קאָנפערענץ פון ביאַליסטאָקער אין ניו יאָרק. ביי דער קאָנפערענץ איז באַשלאָסן געוואָרן אויפצובויען דעם „קריית ביאַליסטאָק״ וווי אויך שאָפן די געזעלשאַפט פון דער קריית ביאַליסטאָק פאונדעשיאָן. דערביי זעט מען אַ פאַטאָגראַפיע ווי קלעמענטינאָווסקי האַלט אַ רעדע ביי דער אַלוועלטלעכער קאָנפערענץ פון די ביאַליסטאָקער. מען זעט דאָרט פאַרשידענע דעלעגאַציעס, דער פאַרזיצער איז געווען דוד סאַהן ע״ה.

אין אַלגעמיין, זיצנדיק אין אָפיס פון אַדוו. קלעמענטינאָווסקי און זעענדיק די אַלע זאַכן אויף די וועגט, בין איך אונטערן איינדרוק, אַז דאָ זעט מען די קורצע געשיכטע פון אַ ביאַליסטאָקער וואָס האָט אָפּגעגעבן פיל יאָרן און אַסך צייט און ענערגיע פאַרן אידישן כלל. דאָס הויבט זיך אָן פון דער שטאָט ביאַליסטאָק וואו אַדוו. קלעמענטינאָווסקי האָט פאַרנומען דעם אַמט אַלס פאַרשטייער פון די אידן אין שטאָט־ראָט, און אַלס דער לעצטער פאַרזיצער פון דער אידישער קהילה אין ביאַליסטאָק. נאָכדעם האָט צבי קלעמענטינאָווסקי דורכגעמאַכט אַ שווערער צייט ביז ער איז אָנגעקומען, אין יאָר 1941, קיין תל־אביב. און דאָ הויבט ער אָן און זעצט פאָר זיין כלל־אַרבעט אַלס ציוניסט, אַלס בירגער פון תל־אביב און אַלס ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן.

אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי גיט מיר אַריינצוקוקן אין זיין אַלבום און איך זע פון דעם, אַז אונזער חשובער לאַנדסמאַן איז אויך געווען אַ טעטיקער מיטגליד אין דער הגנה און אַ מפקד. איך זע מדאָלן וואָס קלעמענטינאָווסקי האָט באַקומען פון זיכער־הייטס־מיניסטעריום פון ישראל פאַר זיין טעטיקייט אין דער הגנה. וויטער זע איך דאָקומענטן וואָס באַווייזן וועגן דער באַטיילקונג פון אַדוו. קלעמענטינאָווסקי אין קאָנפערענצן פון דעם אידישן וועלט־קאָנגרעס, אין וויכטיקע צוזאַמענקונפטן פון דער וועלט־פעדעראַציע פון פוילישע אידן, אין אינטערנאַציאָנאַלע קאָנפערענצן פון יוריסטן און אַדוואָקאַטן און אַנדערע.

און אָט זע איך אַ דאָקומענט וואָס איך האָב אַנגעהויבן צו לאָכן, און אפשר איז דאָס ערנסט. דאָס איז אַ באַשטעטיקונג וועגן קלעמענטינאָווסקי איז אַנגעקומען פון רוסלאַנד קיין ישראל, אין יאָר 1941, און ער איז געווען אַן אַ גראָשן געלט אין זיין טאַש. האָט אים דאָן די סוכנות יהודית געגעבן אַ הלוואה. איז טאָקע אין דעם דאָקומענט געשריבן, אַז די הלוואה האָט באַטראָפן אַנגעצן . . צוויי פונט. אָט אזוי האָט אַדוו. קלעמענטינאָווסקי אַנגעהויבן אין ארץ ישראל און עס וואָלט פאַרנומען פיל צייט צו דערציילן זיין געשיכטע דאָ. אין דעם אידישן היימלאַנד, ביז ער האָט אויפגעבויט זיין קאַריערע אלס באַוואוסטער אַדוואָקאַט און אַלס כלל־טוער.

איך לייען די דאָקומענטן אין דעם גרויסן אַלבום

אָט איז אַ בריוו פון אריה דולצין, דער איצטיקער פאַרזיצער פון סוכנות יהודית און פון דער אַלוועלטלעכער ציוניסטישער אַרגאַניזאַציע. שרייבט ער אין דעם בריוו צו קלעמענטינאָווסקי: „כמעט דרייסיק יאָר האָבטו אויסגעפירט דיין אמט אַלס אַטוירני פון דער אַלוועלטלעכער ציוניסטישער אַרגאַניזאַציע, פריער אַלס פאַרטרעטער פון יוסטיץ־מיניסטער רוזן און שפּעטער אַלס זעלבסט־שטענדיקער אַטוירני. דיינע פליכטן האָבטו אויסגעפירט ערלעך, אביעקטיוו און ענערגיש. דו האָבט אָפּגעהיט די געזעצלעכקייט פון

די פונקציעס פון אונזער באַוועגונג און פון אירע פֿאַרשידענע אַפּטיילונגען, און אַפּגעהיט ענוי די פֿאַרשריפטן פון אונזער קאָנסטיטוציע. מען האָט זיך שטענדיק באַצויגן צו דיר מיט פולער אכטונג און אַנערקענונג. מיר וועלן דאַרפן נאָך ניט איינמאָל אויס־נוצן דיין וויסן, דיינע עצות און דיינע דערפֿאַרונגען".

אין אַ צווייטן בריוו, פון דער אַלוועלטלעכער ציוניסטישער ארבעטער באַוועגונג, לייענט זיך:

„מיר ווילן דיר אויסדרוקן אונזער אַנערקענונג און אכטונג פֿאַר דיין איבערגעבענער ארבעט, דיין ערלעכקייט און דיינע אַביעקטיווע אויספֿירן, וואָס דו האָסט אַרויסגעוויזן אויף דיין אמט אַלס פֿראַקליט (אַטוירני) פון הסתדרות הציונית העולמית".

און נאָך אַ בריוו, פון דעם וויצע־פֿרעזידענט פון דעם אידישן וועלט־קאָנגרעס, שרייבט מר. סולטאַניק:

„איצט, ווען דו האָסט פֿאַרענדיקט דעם אמט פון פֿראַקליט פיל איך פֿאַר מיין פליכט דיר אויסצודרוקן אונזער דאַנק און אכטונג. אַפֿהיטנדיק די געזעצלעכקייט פון די ארבעטן פון דער ציוניסטי־שער באַוועגונג און היטנדיק אונזער קאָנסטיטוציע, האָסטו אויך געווואוסט ווען דאָס איז געווען נויטיק אויפצוהויבן דיין שטימע. מיר פלעגן מערסטנס אַננעמען דיין שטעלונג און מיינונג. איך האָף, אַז מיר וועלן נאָך צוזאַמענארבעטן אין אונזער פֿאַליטישער און כלל־ארבעט צום גונסטן פון דעם אידישן פֿאָלק".

וויטער לייען איך אַ בריוו פון דעם „האיאַס" אין ניו יאָרק אין וועלכן מען מעלדעט קלעמענטינאָווסקין, אַז ער איז אויסגעקליבן געוואָרן אַלס מיטגליד פון באָארד פון דירעקטאָרן פונם „האיאַס". אין דעם אַלבום זיינען נאָך דאָ פיל אַנדערע וויכטיקע בריוו און דאָקומענטן. אָבער גענוג פֿאַר היינט. צום סוף האָב איך געפֿרעגט ביי אונזער גוטן פריינט אַדוו. קלעמענטינאָווסקי, וועלכע אמטן ער האָלט נאָך איצט אַן. און אָט זיינען זיי:

צבי קלעמענטינאָווסקי איז אַ מיטגליד פון דעם עקזעקוטיוו־קאָמיטעט פון אוניוועדסיטעט אין תל־אביב, וואָס איז היינט דער גרעסטער אוניוועדסיטעט אין ישראל מיט איבער זעכצן טויזנט שטענדיקע סטודענטן און זעקס טויזנט מיט ספּעציעלע סטודיעס. וויטער איז קלעמענטינאָווסקי:

אַ מיטגליד פון ראָט פון „ג'וּאיש קאָלאָניאַל טראַסט", די מוטער געזעלשאפֿט פון דער גרעסטער באַנק אין ישראל „בנק לאומי לישראל"; ער איז אַ דירעקטאָר פון דער צייטונג „ניו אוטלוק" וואָס גיט זיך אָפּ ספּעציעל מיט די פֿראָבלעמען פון די באַציאונגען צווישן אַראָבער און אידן, פון פֿאָליטישן, קולטורעלן און סאָציאַלן שטאַנדפונקט; ער איז אַ מיטגליד פון פרעזידיום פון דער וועלט־פֿעדעראַציע פון פּוילישע אידן; איז אַ מיטגליד פון ראָט פון דער אינטערנאַציאָנאַלער ארגאַניזאַציע פון אידישע אַדוואָקאַטן, יוריסטן און ריכטער; ער איז אויך טעטיק אין דער ארגאַניזאַציע פון אַדוואָקאַטן אין ישראל, און איז אַ מיטגליד אין פֿאַרשידענע קאָמיסיעס פון דער ארגאַניזאַציע; ער איז אַ מיטגליד אין דער פֿאַרוואַלטונג פון דער אומאָפּהענגיקער ליבעראַל־פֿאַרטיי; ער איז דער ראָטגעבער פון דער ארגאַניזאַציע פון בויערס און קאָנטראָקטאָרס און פון פֿאַרשידענע אַנדערע אונטער־נעמונגען. נאָטירלעך, אַז צבי קלעמענטינאָווסקי פירט אויך אָן אַ וויכטיקן אָפּיס פון אַדוואָקאַטן.

ווי מיר זען, איז דאָס אַלץ פֿאַר איין מענטש איבערגענוג. מיר דאַרפן ווינטשן אונזער גוטן פריינט און חשובן לאַנדסמאַן אַדוו. קלעמענטינאָווסקי, געזונט און אַ סך וויטערדיקע יאָרן פון דער־פֿאָלגרייכן אַקטיוויטעט אויף די פֿאַרשידענע געביטן וואָס ער טוט. און צום סוף, איידער איך פֿאַרענדיק מיין באַשרייבונג, נאָך אַ קורצע באַמערקונג.

אין דעם אַלבום האָב איך געזען וויזיט־קאָרטן פון צוויי יאָפּאַנעזישע זשורנאַליסטן. ווען איך האָב געפֿרעגט וואָס איז דאָס, האָט צבי קלעמענטינאָווסקי מיר דערציילט פֿאלגענדעס:

וועו עס איז אים אין יאָר 1940 געלונגען צו אַנטלויפן פון ביאַליסטאָק, איז ער אַנגעקומען קיין ליטע. דאָרט האָבן זיך צונויפ־געקומען איבער צען טויזנט אידישע פליטים פון פוילן. נאָטירלעך, איז מר. קלעמענטינאָווסקי געוואָרן איינער פון זייערע פירער. די פֿראָגע איז דאָן געווען וואו באַקומט מען וויזעס פֿאַר די פליטים, כדי זיי זאָלן וואָס גיכער קענען פֿאַרלאָזן יענע טעריטאָריע וואָס איז דאָן געווען געפערלעך. האָט צבי קלעמענטינאָווסקי געפונען א געמיינזאַמע שפּראַך מיטן ארטיקן יאַפּאַנעזישן אַמבאַסאַדאָר און פון אים באַקומען אַ גרויסע צאָל טראַנזיט־וויזעס. איצט זיינען געקומען צוויי פֿאַרטרעטער פון טעלעוויזיע אין טאָקיאָ און זיי האָבן געהאָט אַן אינטערוויו מיט קלעמענטינאָווסקין פֿאַר דער טעלעוויזיע אין יאַפּאַן. זיי האָבן אים געבעטן אַז ער זאָל דערציילן וויי אַזוי דער יאַפּאַנעזישער אַמבאַסאַדאָר האָט געהאָלפן ראָטעווען טויזנטער אידן, ביים אַנהויב פון דער מלחמה. דער יאַפּאַנעזישער אַמבאַסאַדאָר האָט נאָך געדענקט דעם נאָמען פון קלעמענ־טינאָווסקי און אים געפונען. אָט אַזוי איז מר. קלעמענטינאָווסקי אויך אפילו אויפגעטראָטן פֿאַר דער טעלעוויזיע אין יאַפּאַן.

אַדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי זאָגט, אַז ער האָט נאָך צו דערציילן פיל ענלעכע אַזעלכע עפּיזאָדן. אָבער דערווייל, אויף איצט, וועט זיין גענוג.

קאַלענדאַר פון די נעקסטע אונטערנעמונגען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים

1. דאָנערשטיק, דעם 10טן ביז מאָנטיק, דעם 14טן נאָוועמבער 1983, אונזער יערלעכער באזאר. דעם יאָר וועט זיך דער באזאר נישט עפענען פֿאַר א צווייטע וואָך.
2. זונטיק, דעם 4טן דעצעמבער, 1983. די יערלעכע חנוכה־פייערונג, קאָנצערט און דינער.
3. זונטיק, דעם 18טן מערץ, 1984. די יערלעכע פורים־פייערונג און קאָנצערט. יערלעכע מיטגלידערשאפֿט זיצונג.
4. זונטיק, דעם 1טן אַפּריל, 1984, די 41טע ביאַליסטאָקער־גראָדנער יזכור פֿאַרזאַמלונג.

יערלעכע אזכרה ביי די „ביאַליסטאָקער און אומגעגנט קלוב" אין מיאַמי

דער „ביאַליסטאָקער און אומגעגנט קלוב" אין מיאַמי ביטש וועט דורכפֿירן די 41טע יערלעכע אזכרה אין אַנדענק פון די זעכציק טויזנט אומגעבראַכטע אידן אין ביאַליסטאָק, ביי א ספּעציעלער וויכטיקער פֿאַרזאַמלונג. די אזכרה וועט פֿאַרקומען זונטיק 2 בייטאָג, דעם 5טן פעברואַר 1984. עס וועט געגרייט א פאַסיקע פֿראָגראַם, מיט דער באַטייליקונג פון א צאָל רעדנער, כדי אויף א ווירדיקן אופן צו באַערן די קדושים פון ביאַליסטאָק און אומגעגנט וואָס זיינען אומגעבראַכט געוואָרן ביי די רוצחים.

דער באַרימטער ביאַליסטאָקער חזן מרדכי ספּעקטאָר, וועלכער איז אויך אויפגעטראָטן דעם פֿאַריקן יאָר, וועט זינגען פאַסיקע תפילות און לידער.

אַלע ביאַליסטאָקער אין מיאַמי ביטש, ווי אויך די יענ‌יקע וואָס וועלן אין דער צייט פֿאַרברענגען אין מיאַמי ביטש, ווערן געבעטן צו פֿאַרצייכענען די דאָטע פון דעם 5טן פעברואַר און זיך אויך צו באַטייליקן אין דער אזכרה. די טרויער פֿאַרזאַמלונג וועט פֿאַרקומען אויפן אַדרעס:

BEACH HARBOR RESORT MOTEL
189th Street and Collins Ave.
Miami Beach, Florida

אַ ביאַליסטאָקער ישיבה אין ירושלים

נאָכן אויסברוך פון דער ערשטער וועלט־מלחמה, אין יאָר 1914, האָבן פיל ישיבות אין דער ליטע־פוילן פאַרלאָזט זייערע איינגעוואָרצלטע ערטער און אָוועק קיין טיף־רוסלאַנד. אין יענער צייט האָבן אַ גרופּע ישיבה־תלמידים פון ביאַליסטאָק באשלאָסן צו בלייבן אויפן אָרט, אפילו אונטער דער דייטשער אָקופּאַציע און זיך פאַרנעמען מיט לערנען תורה. אָט דאָס איז געווען די באַזע און אַנהויב פון שאָפן די ביאַליסטאָקער ישיבה, וועמענס גרינדונג איז געווען אין יאָר 1917, קורץ פאַרן סוף פון דער ערשטער וועלט־מלחמה. איצט איז די ישיבה אין ירושלים, און ניט לאַנג צוריק איז געוואָרן דער 65טער יובל.

די דאָזיקע ישיבה האָט דורכגעמאַכט אַן אינטערעסאַנטן וועג, פון זינט דער גרינדונג מיט העכער אַ האַלבן יאָרהונדערט צוריק.

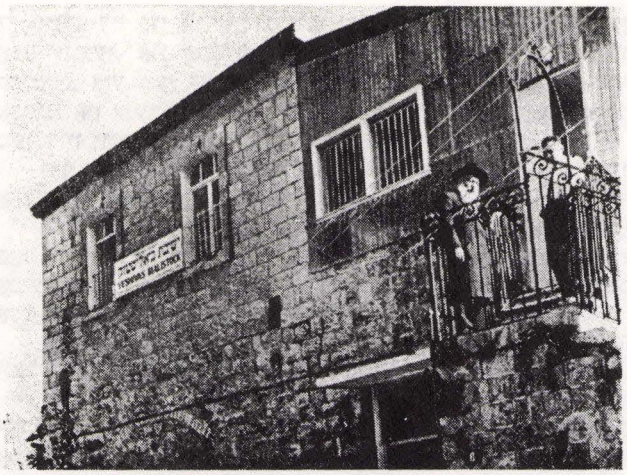
אין יאָר 1918, קורץ נאָך דער מלחמה, איז דורך ביאַליסטאָק דורכגעפאָרן צוריק פון רוסלאַנד הגאון ר׳ אלחנן יאָקובאָוויטש ז״ל. זייענדיק אין שטאָט איז דער חשובער גאָסט פאַרבעטן געוואָרן דורך דער אויבנדערמאַנטער גרופּע ביאַליסטאָקער לומדים און חשובע באַלעבאָטים, אַז ער זאָל דאָרט אויפבויען אַ פולשטענדיקע ישיבה פאַר דער ביאַליסטאָקער יוגנט וויי אויך פאַר לערנער פון דער אומגעגנט, וועלכע שטרעבן זיך צו פאַרפולקאָמען אין העכערע תורה־סטודיעס און אין אַלגעמיין אין ישיבה׳שן תורה גייסט.

ר׳ אלחנן יאָקובאָוויטש ז״ל האָט די דאָזיקע הייליקע מיסיע דורכגעפירט מיט דערפאָלג, אָבער ווי דער שטייגער איז, מיט אַ באַשיידענעם אָנהויב. די דאָזיקע ישיבה וואָס האָט זיך ביי דער רעגירונג געפונט „די ראָבינער שולע״ איז ביי די ארטיקע אידן געווען באקאַנט אלס „קיבוץ״. די דאָזיקע ישיבה האָט זיך ביסלעך־וויי אָנטוויקלט צו אַ חשובן תורה־צענטער וואוהין עס זיינען געקומען לערנען סאַי בחורים פון ביאַליסטאָק, סאַי אויך פון אַנדערע נאָענטע און וויייטע ערטער.

ביי דער פאַרברייטונג פון דער ישיבה איז אין יענער צייט אָנגענומען געוואָרן אלס ראש ישיבה אויך דער באָוואוסטער גאון הצדיק ר׳ יעקב מתמיד ז״ל. ער איז געווען גוט באקאַנט אין ביאַליסטאָק און אין אַנדערע ערטער, אלס איינער פון די גרויסע לומדים, וועלכע האָט זיין תורה קענטניש דערוואָרבן אין דער אַמאָליקער באָוואוסטער וואָלאָזשינער ישיבה. הגאון ר׳ אלחנן יאָקובאָוויטש, איז אין יאָר תרצ״ו עולה געווען קיין ארץ ישראל און נפטר געוואָרן דאָרט אין יאָר תש״א. דאָקאָגן האָט מיט דער ישיבה וויייטער אָנגעפירט, אין ביאַליסטאָק, הגאון ר׳ יעקב מתמיד ביז דעם שרעקלעכן חורבן ביי היטלער׳ן, ווען עס זיינען אומגעבראַכט געוואָרן די צענדליקער טויזנטער טייערע ביאַליסטאָקער אידישע מענער, פרויען און קינדער; און עס איז חרוב געוואָרן די אַמאָליקע באָוואוסטע אידישע קהילה פון פיל הונדערטער יארן.

מיט קנאַפּע צוואַנציק יאָר צוריק איז די אַמאָליקע ביאַליסטאָקער ישיבה ווידער אויפגעשטעלט געוואָרן, דאָס מאָל אין דער הייליקער שטאָט ירושלים, וואו דער צענטער פון תורה־לערנען איז טעטיק מיט גרויס שטאָלץ און כבוד. די דאָזיקע ישיבה איז באַנייט און אויסגעברייטערט געוואָרן אין ירושלים, אין אָנדענק פון די קדושים און מארטירער פון דער פאַרניכטעטער אידישער ביאַליסטאָק.

די דאָזיקע שווערע אויפגאַבע, פון ווידעראויפבויען די ביאַליסטאָקער ישיבה אין דער הייליקער שטאָט ירושלים, איז איבער־געגעבן געוואָרן דורכצופירן דעם באָוואוסטן תורה־פירער און גאון ר׳ יהושע גראָדזיצקי, וועלכער איז איינער פון די גערעטע־וועטע גדולי תורה פון אומקום ביי די נאַצישע רוצחים. היות ווי ר׳ יהושע גראָדזיצקי האָט געהייראָט מיט אַן אייניקל פון ר׳ אלחנן יאָקובאָוויטש ז״ל, איז באשלאָסן געוואָרן פון די עלטערע

די ביאַליסטאָקער ישיבה אין ירושלים

ירושלימער ראשי ישיבות און גדולי תורה, אַז די דאָזיקע ישיבה זאָל טראָגן דעם נאָמען ביאַליסטאָק, וואָס פאַראייביקט די אַמאָליקע באָרימטע אידישע קהילה.

פאַרן צוועק אויפצובויען די ישיבה איז אין ירושלים געקויפט געוואָרן אַן אָלטע רואינירטע שוהל און די ישיבה אָנטוויקלט זיך כסדר און וואָקסט מיט אַ ברייטן פאַרנעם. אין דער ישיבה לערנען אַ גרויסע צאָל תלמידים און עס קומען צו אָלץ מער און מער. דאָס אָלץ איז צו פאַרדאַנקן די אָנפירערשאַפט פון דער ביאַליסטאָקער ישיבה אין ירושלים, באַזונדערס טאָקע אויך די פּעאיקייטן און אומדערמידלעכע אָנשטרענגונגען וואָס עס טוט אַריין אין דעם גרויסן תורה צענטער ר׳ יהושע גראָדזיצקי.

אין אַ בריוו פון ר׳ יהושע גראָדזיצקי וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק האָט לעצטנס באָקומען, שרייבט דער חשובער ראש־הישיבה, אַז לעצטנס ווערט געבויט ביי דער ישיבה אַן אינטערנאַט (דאָרמיטאָרי) פאַר די תלמידים. דאָס ווערט דערמעגלעכן אַריינצונעמען אין דער ישיבה ניט בלויז תלמידים פון ירושלים, נאָר אויך פון פאַרשידענע לענדער, אפילו אויך פון אָמעריקע. „דער בנין איז אָבער נאָך ניט אינגאַנצן פאַרענדיקט — שרייבט ר׳ יהושע גראָדזיצקי אין זיין בריוו צום ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק — ווייל עס זיינען נאָך נויטיק געהעריקע פאָנדן פאַר דעם וויכטיקן צווועק. מיר בעטן אייך דעריבער אונז צו העלפן, כדי מיר זאָלן קאָנען פולשטענדיק פאַרענדיקן דעם בנין״.

דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט אַרויסגעשיקט שוין אָביסל הילף צו דער ישיבה. מיר האָפן צו קאָנען וויייטער אָזעלכעס טאָן אין די ראָמען פון אונזערע מעגלעכקייטן.

אָכטונג ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט אין מדינת ישראל

דערמיט אינפאָרמירן מיר אַלע ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט אין מדינת ישראל, אַז אונזער נייער קאָרעספאָנדענט פאַר דער „ביאַליסטאָקער שטימע״ איז דער לאָנדסמאַן

קאָפּל לב

צו וועמען איר דאַרפט זיך ווענדן וועגן אַלע אינפאָר־מאַציעס, נייעסן וועגן אָקטיוויטעטן, פאַמיליע־אָנגעלעג־הייטן און אָנדערעס, וואָס איר ווילט אַז דאָס זאָל זיין גע־דרוקט אין דער „ביאַליסטאָקער־שטימע״. דער אָדרעס פון פריינט לב איז:

קאָפּל לב, קרית ביאַליסטאָק,
לוחמי הגיטאות 26, יהוד, איקוד 56000
טעלעפאָן: 03/362898

זכרונות פון דער אַמאָליקער ביאַליסטאָק

פון מאיר באַראַק (ברק), (וואלעי סטרים, נ.י.)

אַ חסידישער רבי אין אַ ליטווישער קהילה

וואָס איך דערצייל דאָ איצט, איז דעראינערונגען פון די יאָרן 1922-23. נאָכן אָפּלערנען אַ קורצע צייט אין דער צענטראַלער נאַוואַרדאָקער ישיבה אין ביאַליסטאָק, האָב איך צופעליק אויסגעפונען אין דער גאַלעריע פון די רעליגיעזע גייסטרייכע אויטאָריטעטן אַן אויסטערלישע דערשיינונג. פאַר מיר פּערזענליך, וואָס איך האָב זיך אויפגעהאָדעוועט אין אַ לומדיש-מתנגדישער סביבה, איז דאָס געווען אַ גוואַלטיקער חידוש. איך גלויב, אַז פאַר מאַנכע לייענער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", וועט דאָס זיין אַ איבערראַשענדע אַנטדעקונג.

איך מיין צו זאָגן, אַז אין דער בארימטער ליטווישער שטאָט, די חשוב'ע קהילה ביאַליסטאָק פון פאַרבערגטע מתנגדים און משכילים, האָט ווייזט אויס כדי צו דערגרייכן די פראַכטפולע פאַנאַראַמע פון אַריגינעלע אידישקייט, אויך פאַריאָגט אַ הדרת-פּנים'דיקן חסידישן רבי מיט שטריימל און פיאות, ווי בייַ די אַמאָליקע פּוילישע חסידים אין וואַרשע. מען האָט אים געוופן דער „סלאָנימער רבי".

דער באַטרעפנדער סלאָנימער רבי, אַ שיינע ליכטיקע פּערזענלעכקייט מיט גדלות אין תורה און חסידות, האָט פּראַקטיזירט די פּולע אָקטיוויטע רבי'אישע טעטיקייטן, ווי פּראָווען „טישן", טיילן שיריים, נעמען „פּדיונות" און זאָגן חסידישע תורה פאַרן בריטן עולם. וועט איר דאָך געווויס פרעגן: היתכן? ווי שיקט זיך עס, אַז אַ רבי פון סלאָנים זאָל מאַכן זיין רעזידענץ אָדער „הויף" אין ביאַליסטאָק? איז דער הונטערגרונט פון דער געשיכטע אזא.

דער אָלטער סלאָנימער רבי איז נפטר געווארן ז"ע און ער האָט איבערגעלאָזט צוויי געראָטענע זין. איז איינער נאָטירלעך געווארן זיין ממלא מקום אין שטאָט, און דער צווייטער איז געקרוינט געווארן אָלס סלאָנימער רבי אין ביאַליסטאָק. משמעות, אַז די דאָזיקע טשיקאַווע ידיעה האָט אַרויסגערופן בייַ אונז גרויס נייגער, האָב איך צוזאַמען מיט אַ גרופּע חברים-תלמידים פון דער נאַוואַרדאָקער ישיבה, די קאָלטע ליטוואָקעס, וועלכע האָבן קיינמאָל קיין רבי ניט אָנגעזען פאַר די אויגן, זיך אַוועקגעלאָזט אין דעם רבי'נס בית-המדרש. איך בין אַוועק אַ ווינטערדיקן פרייטיק פאַרנאַכט, כדי צו אַבסערווירן פון דער נאָענט די פאַטריאַראַליש-הייליקע געשטאַלט פון דעם חסידישן מנהיג. און די גאַנצע אויפירונג איז פאַר אונז יוגנטלעכע געווען אַן אָנגענעמער אט-ראַקציע.

דער רבי האָט אונז אויפגענומען וואַרעם און זייער פריינט-לעך. ער האָט אונז גוט אויסגעהערט, געשטעלט אייניקע פראַגן אין וועלכער ישיבה מיר לערנען א. אַז. וו. ער האָט אַרויסגעווויזן אַ סך סימפּאַטיע צו די ליטווישע בני-תורה, טראָץ דעם, וואָס מיר זענען אגב, אין שטאַרקן דיסטאַנץ פון חסידישע יונגעלייט מיט זייער הנהגה און לעבנס-שטייגער. די נאַוואַרדאָקער זענען בטבע ערנסטע מענטשן בעלי-מחשבה און פילאָזאָפיש געשטימט, דאָקעגן די חסידישע יונגעלייט לוסטיקע לונג און לעבערס. זייער שיטה באַשטייט פון „עבדו את ה' בשמחה"... דער רבי האָט געהייסן פריילעך זיין!

לאָמיר בייַ דער געלעגנהייט איבערגעבן עטלעכע שאַרפע חסידישע מעשה'לעך און אויסטייטשונגען. צוויי לאָדזשער גבירים האָבן זיך מתחתן געווען. ווי דער שטייגער, האָט מען צוגעזאָגט אַ פעטן נדן. פאַסירט, אַז דער אבי-הכלה איז געווארן אַ יורד און קאָן ניט סילוק'ן דעם נדן. האָט דער גביר ניט געווואָלט מסכים זיין צו דער חתונה. זייענדיק אַ הייסער חסיד איז ער אַוועק צום גערער רבי'ן ז"ל דערציילן די געשיכטע. ווי נאָר דער רבי האָט אים דער-

מאיר באַראַק (ברק)

מחבר פון דער סעריע "זכרונות פון דער אַמאָליקער ביאַליסטאָק"

זען, ביים געבן „שלום", האָט ער אויסגעשריען: „גוט וואָס דו ביסט געקומען!"... ביים אַוועקפאָרן ווידערהאָלט דער רבי דאָס אייגענע „גוט וואָס דו ביסט געקומען"... גיט דער גביר אַ פרעג: — רבי, וואָס מיינט איר דערמיט?! — האָט דער רבי געענטפערט מיט אַ שמייכל: וואָס פאַרשטייסטו ניט, איך מיין פשוט, גוט וואָס דו ביסט געקומען באַקלאָגן זיך אויפן מחותן, איידער דער מחותן זאָל קומען זיך זשאַלעווען אויף דיר.

* * *

אין ספר שמות, פרשה „תרומה", וואו עס רעדט זיך וועגן די קאָנסטרוקציע פון דער מנורה, איז אויפן פסוק: „מקשה אחת זהב טהור" — האָט דער רבי ר' יצחק פון ניעסכיזש געזאָגט בשם אביו ר' מרדכי ניעסכיזשער ז"ל: זייער אַ שווערע זאַך איז פאַראַן אויף דער וועלט: אַ מענטש זאָל האָבן ריינע גאָלד — דאָס מיינט, זיינע געלט זאָל זיין ריין און לויטער, און אויב אזא איינער געפינט זיך יאָ — איז ער בבחינת אַ „מנורה" וואָס לייכט אויפן עולם העליון...

* * *

עס ווערט דערציילט: אין ביאַליסטאָק איז געווען אַ עלטערע אידענע, וועלכע האָט געהאָלטן אַ שפייז-קראָם, און ס'רוב קונים זענען געווען די אַרטיקע ישיבה-בחורים. זי פלעגט זיי רעכענען הויכע פּריזן. האָבן די פרומע ווייבער, די נשים צדקניות איר שטאַרק אויסגעמוסר'ט:

— ס'טייטש, היתכן?!... פאַרוואָס קליינע דבורה, באַרייסט איר די אַרימע ישיבה-לייט?

— אַי קינדערלעך, אַ געזונט אין אייך, — האָט זי זיך פאַרענטפערט, — איר וויסט גאָרניט, ווי טייער עס איז ביי מיר אַ ערלעכער גראָשן...

יאָ, אין יעדן וויץ ליגט אַ קערנדל אמת. אַמאָליקע יאָרן בעת שנים כתיקונן, האָט מען טאָקע אָפּגעשאָצט אַ ערלעכע מטבע. און וואַרשיינלעך דערפאַר צום יום-הדין אויפן עולם האָמת פרעגט מען די ערשטע שאלה: „נשאת ונתת באמונה", צו האָסטו געהאַנדלט ערלעך?...

קלמן קאָפלאַנסקי בּאַקומט די הויכע אויסצייכענונג, "אַרדער אָוו קאַנאַדע", פון דעם געווערנאַל־גובערנאַטאָר עדוואַרד שרייער

פּראָמינענטער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן קלמן קאָפלאַנסקי בּאַרט אין קאַנאַדע

דער באַקאַנטער זשורנאַליסט יעקב ראַבינאָוויטש, רעדאַקטאָר פון דער מאַנט־רעאַלער אָפּטיילונג פון דעם „אַלגעמיינער זשורנאַל", האָט אין דער צייטונג פון פרייטיק, דעם 18טן מערץ 1983, געגעבן א קורצע אינטערעסאַנטע באַ־שרייבונג וועגן דער באַערונג פון אונזער חשובן לאַנדסמאַן, קלמן קאָפ־לאַנסקי, אין קאַנאַדע. אין זיין באַריכט וועגן דעם, שרייבט דער חשובער יעקב ראַבינאָוויטש פאָלגענדעס:

קלמן קאָפלאַנסקי איז געווען א זייער באַקאַנטער נאָמען אין מאַנטרעאָל. עס איז שוין אַבער אַרום א פערטל יאָרהונדערט, ווי ער איז אַוועק פון מאַנטרעאָל. ער איז זיין גאַנצן לעבן פאַרבונדן מיט דער אַרבעטס־באַוועגונג. אין 1957 איז ער געוואָרן דירעק־טאָר פון אינטערנאַציאָנאַלן דעפּאַרטמענט פון קאַנאַדער „לעיבאָר קאָנגרעס". ער איז אַרומגעפאָרן איבער גאַנץ קאַנאַדע, אייראָפּע און לאַטיין אַמעריקע. ער האָט אויך פאַרטרעטן די קאַנאַדער רעגירונג אויף קאָנפערענצן פון דער יו־ען. ער פלעגט אויך פאָר־ברענגען פיל צייט אין זשענעוע און פּאַריז.

קאָפלאַנסקי'ס הויפּט־זיך איז געווען אין אָטאָוואַ, וואו ער האָט זיך איצט צוריקגעציגן פון זיינע פליכטן ווי א נאַענטער מיט־אַרבעטער אין דער יו־ען. ער באַדויערט, וואָס די יו־ען איז געוואָרן אַן אָנטי־ישראל פאַרטיפיקאַציע.

קאָפלאַנסקי איז פון די גרעסטע־וועטע אין דער „אטהעניא"־שיף, וואָס איז געזונקען געוואָרן פון די דייטשן אין 1939, אין אטלאַנטישן אָקעאַן. ער איז א געבוירענער אין ביאַליסטאָק און איז געקומען דאָרטן פון קאַנאַדע אויף א באַזוך. אין סעפּטעמבער, 1939, האָט ער געזומען די „אטהעניא" קיין קאַנאַדע. אין מיטן דער רייזע, האָט א דייטשע אונטערוואָסער שיף — זיי געזונקען. 150 פאַסאַזשירן זיינען אומגעקומען.

קאָפלאַנסקי האָט אויסגעוואַנדערט פון פּוילן אין 1929. ער האָט צוויי טעכטער, ער איז נאָך אקטיוו, ביי 71 יאָר, אין פאַר־שידענע אינסטיטוציעס. זיין באַקומען דעם „אָרדער אָוו קענאַדא" צייגט, אז די רעגירונג שאַצט אָפּ זיינע גרויסע פאַרדינסטן פאַרן קאַנאַדער פאָלק, פאַר דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג און פאַרן קאַמף פאַר פרייהייט, דעמאָקראַטיע, און פאַרבריידערונג פון פעלקער.

וויכטיקער עקאָנאָמישער שליח פון ישראל באַזוכט דעם ביאַליסטאָקער צענטער

אין אָנהויב חודש אַפּריל 1983, האָט די רעגירונג פון מדינת ישראל געשיקט א גרופּע פון 35 אינדוסטריאַליסטן און געשעפּטס־לייט קיין אַמעריקע. כדי דאָ צו באַזוכן פאַרשידענע אידישע אינסטיטוציעס און זיך באַגעגענען מיט אָנגעזעענע אידישע פירער. דער ציל פון דעם איז געווען צו באַקענען די באַטרעפּנדע מיט דער עקאָנאָמישער לאָגע פון ישראל, און מיט די באַדערפענישן און נויטן פון דער אידישער מדינה.

צווישן די אָרגאַניזאַציעס אין ניו יאָרק, וואָס זיינען באַשטימט געווען באַזוכט צו ווערן פון די דערמאָנטע שליחים, איז אויך געווען דער ביאַליסטאָקער צענטער, אויף 228 איסט בראָדוועי. איינער פון די דאָזיקע שליחים, א. לאָפּידוס, איז געקומען אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער פרייטיק פרי, דעם 15טן אַפּריל. ער איז געקומען אין דער באַגלייטונג פון מרס. סעלי דעלסאָן, דירעק־טאָרין פון דער פאָלקס־אָרגאַניזאַציעס אָפּטיילונג פאַר ישראל־באַנדס, אין ניו יאָרק.

א. לאָפּידוס, א געוועזענער פאַילאַט פון דער ישראל־אָרמיי, איז איצט א וויכטיקער ביזנעסמאַן אין ישראל, ער איז א פּראָמי־נענטער עקאָנאָמיסט. ביי א היימישן צוביס וואָס איז סערווירט

צוזאַמענטרעף מיטן עקאָנאָמישן שליח פון מדינת ישראל, א. לאָפּידוס, אין ביאַליסטאָקער צענטער. פון רעכטס צו לינקס: י. שמולעוויטש, איסאַק ריבאַלאָווסקי, מרס. סעלי דעלסאָן, א. לאָפּידוס, סאָל קרים און טשאָרלס שוועכער

געוואָרן פאַר די חשובע געסט, האָט זיך אַנטוויקלט אַן אינטערע־סאַנטער קעגנזייטיקער שמועס וועגן דער עקאָנאָמישער לאָגע אין מדינת ישראל. מר. לאָפּידוס האָט דערביי איבערגעגעבן א צאָל פאַרטרויליכע איינצעלהייטן וועגן דער לאָגע אין און אַרום מדינת ישראל. ער האָט אויך געענטפערט אויף א צאָל פראַגן, וואָס זיינען באַרירט געוואָרן פון די טויער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, וועלכע האָבן זיך באַטייליקט אין דער וויכטיקער באַגעגענש.

צום סוף האָבן א. לאָפּידוס און מרס. סעלי דעלסאָן אויסגע־דריקט דעם וואונטש, אַז דער ביאַליסטאָקער צענטער זאָל דורכ־פירן א פאָסיקן באַנד־דראַיוו, ווי דאָס פלעגט געטאָן וועלן אין די פריערדיקע יאָרן. די טויער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער ביי דער באַגעגענש, האָבן צוגעזאָגט צו טאָן אַלץ כדי צו העלפן מדינת ישראל, אַזוי ווי דאָס איז די גאַנצע צייט מיט דער גרויסער ביאַליסטאָקער אידישער פאָלקס אָרגאַניזאַציע.

• שליחט זיך אַן אַלם מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשען און שפּיטאָל!

אַ ביאַליסטאָקער חזן וואָס פאַרשאַפט שטאָלץ זיינע לאַנדסלייט

חזן מרדכי ספעקטאָר

די אידישע ביאַליסטאָק וואָס איז געווען באַרימט אומעטום בייאידן האָט אין אַלע צייטן, ביזן אויסברוך פון דער צווייטער וועלט־מלחמה און דעם אידישן חורבן בייהיטלער׳ן, אַרויסגעגעבן און אויך געהאַט באַוואוסטע חזנים. ליידער, זיינען וויניק געבליבן פון זיי, אַזוי ווי דאָס איז אויך מיט געווען אַנדערע באַוואוסטע פערזענלעכקייטן, וואָס אונזער אומפאַרגעסלעכע היים־שטאָט האָט געהאַט אויף פאַרשידענע געביטן.

עס איז דעריבער אַ שטאָלץ און כבוד פאַר די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט צו האָבן איצט איינעם פון די גרויסע חזנים פון אונזער צייט, וועלכער ציט וויייטער דעם יחוס פון די אַמאָליקע באַוואוסטע חזנים אין ביאַליסטאָק. דאָס איז דער איצט־באַוואוסטער חזן מרדכי ספעקטאָר, וועלכער וואוינט אין וועסט פאַלם ביטש, פלאָרידאַ, וואו ער איז חזן אין איינער פון די דאָרטיקע גרעסטע שוהלן. חזן ספעקטאָר דערציילט, אַז דער אומפאַרגעסלעכער פסח קאַפּלאַן ע״ה האָט, נאָך מיט העכער פופציק יאָר צוריק, געשריבן אין „דאָס נייע לעבן״ וועגן אים, ספעקטאָר׳ן:

„וועז מרדכי ספעקטאָר איז געווען אַ משורר אין דער גרויסער ביאַליסטאָקער שוהל, איז ער שוין געווען אַ וואונדער־קינד און עס איז געווען צו דערוואַרטן פון אים גרויסע קינסטלערישע דער־גרייכונגען אַלס זינגער און חזן״. פסח קאַפּלאַן ע״ה — גרויסז זיך איצט מרדכי ספעקטאָר — האָט מיט העכער 50 יאָר צוריק ניט געמאַכט קיין טעות.

מרדכי ספעקטאָר האָט אַנגעהויבן לערנען חזנות ביים ביאַליסטאָקער כאָר־דיריגענט פנחס שווארץ ע״ה, וועלכער איז אַוועק־געפאָרן קיין אויסטראַליע אין יאָר 1937 און ער איז געווען כאָר־דיריגענט אין דער גרויסער שוהל אין מעלבורן, וואו ער איז געשטאַרבן מיט עטלעכע יאָר צוריק. ער האָט פאַרענדיקט דיווילנער קאָנסערוואַטאָריע.

קורץ נאָכדעם ווי די סאָוועטן האָבן פאַרנומען ביאַליסטאָק, אין יאָר 1940, זיינען די דאָמאַלסטיקע נייע מאַכט־האָבער געוואָרן באַגייסטערט פון ספעקטאָר׳ס שטימע, וועז מען האָט אים געהערט ביי פאַרשידענע אַרויסטריטן. זיי האָבן אים געגעבן אַ סקאַלערשיפּ צו פאַרן שטודירן אין דער מינסקער קאָנסערוואַטאָריע.

וועז היטלער איז אַנגעפאַלן אויף סאָוועט־רוסלאַנד, אין יוני 1941, איז ספעקטאָר געווען געצוואונגען איבערצוריישן זיינע סטודיעס אוז ער האָט זיך אַנגעשלאָסן אַלס אַ מיטגליד פון אַ מוזי־קאַלישן טעאַטער אוז קאָנצערט־אַנסאַמבל, וואָס איז אַרומגעפאָרן גאַסטראַלירן איבער סאָוועט־רוסלאַנד.

אין יאָר 1948 איז מרדכי ספעקטאָר צוריקגעקומען קיין ביאַליסטאָק, וואו עס איז געווען זיין היים פאַר דער מלחמה אוז וואו די נאַצישע רוצחים האָבן אומגעבראַכט אַלע זיינע נאָענטע משפּחה־מענטשן. אין יאָר 1949 איז ספעקטאָר געוואָרן אַ מיטגליד פון דעם אידישן מלוכה־טעאַטער אין וואַרשע, וואָס איז געווען אונטער דער אַנפירערשאַפט פון דער באַרימטער קינסטלערין אידאַ קאַמינסקא. אין 1951 האָט ער חתונה געהאַט מיט דער אינטערנאַציאָנאַלער קאַלאַטור־סאָפּראַנאָ אוז מיטגליד פון דער וואַרשעווער אָפּערע, מרים סאַנדלער, מיט וועמען ער איז אין יאָר 1957 אַוועקגעפאָרן קיין ישראל. נאָך אַ גרויסן אוז דערפאַלגרייכן טור פון קאָנצערטן אין ישראל, פראַנקרייך, בעלגיע אוז אַנדערע ערטער, ווערן זיי אין יאָר 1960 אַנגאַזשירט אין דעם אידישן טעאַטער „מיטרע״ אין בוענאָס אייראָס (אַרגענטינע), ווי אויך קיין אורוגוואי. אין 1961 איז דאָס פאָרל אַרויסגעפאָרן מיט אַ טור קאָנצערטן איבער דרום אוז צענטראַל־אַמעריקע וואו זיי זיינען אומעטום אַרויסגעטראָטן מיט גרויס דערפאָלג. אין 1962 איז מרדכי ספעקטאָר מיט זיין פרוי אַנגעקומען אין די פאַראייניקטע שטאָטן פון אַמעריקע.

דעם ערשטן קאָנצערט האָבן ספעקטאָר מיט זיין פרוי געגעבן אין דעם גרויסן אוידיטאָריום פון ביאַליסטאָקער צענטער, אין ניו יאָרק. זייער דערפאָלג איז געווען אַ גרויסער, די קריטיק אוז פּרעסע האָבן זיך זייער וואַרעם אָפּגערופן אוז מיט פיל לויב פאַר דעם קינסטלער־פּאָרל. איסאַק ריבאַלאָווסקי, דער איצטיקער געזעראַל סעקרעטאָר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער וואָס האָט אין יענער צייט אַנגעפירט מיט דעם „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט״, האָט דאָן צום קאָנצערט ספּעציעל אויך געבראַכט דעם טעאַטער־רעדאַקטאָר פון „פאָרווערטס״, חיים זהרענרייך, וועלכער האָט אין זיין אַרטיקל געגעבן אַ זייער וואַרימע אָפּשאַצונג וועגן דעם קאָנצערט.

אַ דאַנק דעם ערשטן קאָנצערט אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, וואָס האָט גהאַט אַ בריייטן אָפּקלאַנג, איז דאָס קינסטלער־פּאָרל געוואָרן גיך באַקאַנט און פאָפּולער. דאָס האָט זיי געגעבן אַ מעגלעכקייט אויפצוטרעטן אין ריזיקן מעדיסאָן סקווער גאַרדען פאָר 22 טויזנט מענטשן, ביי דער „נאַכט אָוו סטאַרס״, אויף דער ראַדיאָ סטאַנציע פון דאָבעליו־אי־וויי־די, אויף טעלעוויזיע, נאָכדעם אויף אַ טור איבערן לאַנד אַרגאַניזירט פון אַרבעטער רינג און אַנדערע.

אין יאָר 1963 איז מרדכי ספעקטאָר געקומען זיך געזעגענען מיט דוד סאָהן ע״ה, דער גרינדער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק. סאָהן האָט אויסגעדריקט דעם פאַרלאַנג, אַז ספעקטאָר זאָל זיך צוריק אומקערן צום ביאַליסטאָקער שטאָם. דאָס מיינט, האָט דוד סאָהן געזאָגט, אַז נאָכדעם ווי די אידישע קהילה אין ביאַליסטאָק איז אומגעבראַכט געוואָרן פון היטלער׳ן, וואָלט פאַר אים געווען די גרעסטע מאַראַלישע סאַטיספאַקציע, וועז עס איז איצט פאַראַן נאָך אַ שליח ציבור אין דער וועלט, אין נוסח ביאַליסטאָק.

מרדכי ספעקטאָר האָט צוגעזאָגט אַזוי צו טאָן, אוז ער האָלט די גאַנצע צייט וואַרט. אין פאַרלויף פון פופצן יאָר איז ער געווען חזן אין איינעם פון די גרעסטע אַרטאַדאָקסישע שוהלן אין ניו יאָרק, מאָונט סיני דזשואיש צענטער. אוז די לעצטע יאָרן איז ער חזן אין דעם גרויסן אנשי שלום וועסט פאַלם ביטש טעמפּל, אין פלאָרידע. ער איז אויך אויפגעטראָטן מיט קאָנצערטן אין די גרעסטע שוהלן אין אַמעריקע אוז קאַנאַדע, צוזאַמען מיט זיין פרוי האָבן זיי געמאַכט רעקאָרדס פון זייער געזאַנג וואָס איז שנעל פאַרקויפט געוואָרן. אומעטום וואו דאָס פאָרל קומט אוז זיי טרעטן אויף, רופן זיי אַרויס באַגייסטערונג ביים עולם מיט זייער רייכן רעפּערטואָר, טאַלאַנט אוז געשולטע קינסטלערישע אויספירונג.

פאַר די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ניו יאָרק אוז אומעטום, איז אַ גרויסער שטאָלץ וואָס מיר האָבן אַזאַ באַגאַבטן לאַנדסמאַן, וועלכער ציט וויייטער דעם גרויסן יחוס פון די אַמאָליקע חזנים אוז זינגער פון ביאַליסטאָק.

לואיס סילווער באַערט פון אַרבעטער־רינג דיוויזיע ביים יונאַיטעד דזשואיש אַפּיל אין ניו יאָרק

זונטיק, דעם 30טן אָקטאָבער היינטיקס יאָר, וועט די אַרבעטער־רינג דיוויזיע ביים פאַרייניקטן אידישן אַפּיל אין ניו יאָרק, דורכפירן אַ גרויסע פייערונג ביי וועלכער עס וועט באַערט ווערן אונזער חשובער און פּראָמינענטער לאָנדסמאַן, לואיס סילווער. דער באַנקעט וועט פאָרקומען אין דעם שעראַטאָן צענטער האָטעל.

פריינט לואיס סילווער, וועלכער איז גוט באַקאַנט אין באַליבט אין דעם היגן אידיש־געזעלשאַפטלעכן קולטורעלן לעבן, איז פאַר פיל יאָרן אויך אָקטיוו אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן אין שפּיטאָל. ער איז דער קולטור־דירעקטאָר ביים צענטער. אין פאָרלויף פון פיל יאָרן איז לואיס סילווער געווען פאָרזיצער פון די יערלעכע אזכרות, אין אָנדענק פון אונזערע קדושים און מאַרטירער, וואָס עס פירט יעדעס יאָר דורך דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק.

לואיס סילווער

אַליין אַן אָפּשטאַמיקער פון זאָבלודאָווע, האָט פריינט סילווער זיך איינגעשאָפן אַ פיינעם נאָמען אין דעם היגן אידישן לעבן. ער איז אויך געווען איינער פון די בויער פון דער גוט באַקאַנטער אַרבעטער־רינג היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, אין דער בראָנקס. אין פאָרלויף פון אַלע יאָרן גיט ער אָפּ פיל כוח, ענערגיע און אָנשטרענגונגען ביים אָנפירן מיט דער דאָזיקער וויכטיקער אינסטיטוציע, אַלס עקזעקוטיוו־דירעקטאָר.

לואיס סילווער, וועלכער איז קאָסירער פון דער אַרבעטער־רינג דיוויזיע ביים יונאַיטעד דזשואיש אַפּיל, איז אַ געוויסע צייט געווען אַן איבערגעבענער לערער אין די שולן פון אַרבעטער־רינג. ער איז אויך מחבר פון אַ צאָל ביכער, וועגן אַמעריקאַנער געשיכטע. צו דער פייערונג לכבוד פריינט סילווער, זונטיק דעם 30טן אָקטאָבער ה.י. וועלן דערוואַרט אַ גרויסער עולם.

מיר ווינטשן אונזער חשובן לאָנדסמאַן לואיס סילווער פיל דערפאָלג אין אַלע זיינע וויייטערדיקע טעטיקייטן, ווי אויך געזונט און נחת אין זיין גאָנצער משפּחה.

ראַיאַ זאַק וועלט אויסגעצייכנט פון דעם אַמעריקאַנער אידישן קאָנגרעס אין ניו יאָרק

אונזער חשובע לאָנדספרוי ראַיאַ זאַק, וועלכע איז אַ טרייע טוערין אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, האָט באַקומען די ערשטע יערלעכע אויסצייכענונג פאַר פאַרדינסטפולע לייסטונגען און איבערגעבנקייט אין איר אַרבעט, פון דעם אַמעריקאַנער אידישן קאָנגרעס. פרוי זאַק אַרבעט אין דער דאָזיקער באַוואוסטער אידישער נאַציאָנאַלער אַרגאַניזאַציע שוין 28 יאָר.

ראַיאַ זאַק, וועלכע איז אַ מיטגליד פון באָארד אָוו גאָווערנאָס פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, האָט דורכגעמאַכט שוועכע איבערלעבענישן אין צייט פון דער מלחמה און זי איז געקומען קיין אַמעריקע אין יאָר 1953, מיט איר מאַן שעפטל זאַק, באַוואוסטער אידישער בינע־קינסטלער, וועלכער איז געשטאָרבן מיט העכער אַ יאָר צוריק.

אין יאָר 1955 האָט פריינדין זאַק אָנגעהויבן אַרבעטן אין דעם

ראַיאַ זאַק

אַמעריקאַנער אידישן קאָנגרעס, אַלס סעקרעטאַרין פון דעם אידיש־דעפאַרטמענט, וואָס איז אין יענער צייט אָנגעפירט געוואָרן פון דעם באָרימטן שרייבער יעקב גלאַטשטיין. אין יאָר 1960 איז ראַיאַ איבערגעאָנגען אַרבעטן אין דעם פרעסע־דעפאַרטמענט און מיט דער צייט איז געוואָרן אַדמיניסטראַטיוו סעקרעטאַרין פון דער אָפּטיילונג.

אין משך פון די יאָרן פון איר אַרבעט אויף דער וויכטיקער פאָזיציע האָט ראַיאַ זאַק זיך געשאָפן אַ גוט־באַקאַנטן און אָנגעזעענעם נאָמען צווישן די רעפאָרטערס און רעדאַקטאָרן און בכלל צווישן די אָנגעשטעלטע פון דעם אַמעריקאַנער אידישן קאָנגרעס, אַלס קוואַל פון אינפאָרמאַציע וועגן אידישע ענינים.

מיר זיינען שטאָלץ מיט אונזער חשובער לאָנדספרוי, ראַיאַ זאַק, וועלכע ווערט ווי געהעריק אָפּגעשאַצט און אויסגעצייכנט פאַר איר איבערגעגעבענער אַרבעט. מיר ווינטשן דער ליבהאָר־ציקער ראַיאַ נאָך פיל יאָרן פון דערפאָלגרייכער אַרבעט לטובת הכלל, ווי זי טוט דאָס אַלע יאָרן ביז איצט. מיר ווינטשן איר געזונט, פרייד און צופרידנהייט.

דער ביאַליסטאָקער צענטער מאַכט באַמיאונגען פאַר לאַנדספרוי אין מאַסקווע

ווי מיר האָבן שוין דערציילט אין דער לעצטער „ביאַליסטאָקער שטימע", פון ערב פסח היינטיקס יאָר, איז צום ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק דערגאַנגען די נייעס וועגן אַ אידישער פרוי פון ביאַליסטאָק, וועלכע איז איצט אין מאַסקווע מיט איר משפחה, וועלכע שטרעבט צו עמיגרירן צו אירע נאָענטע משפחה־מענטשן וואָס וואוינען אין מדינת ישראל. די דאָזיקע נייעס איז צו אונז אָנגעקומען אַ דאַנק דער אַרגאַניזאַציע „סטודענט סטראַגל פאַר סאָוועט דזשוס" (סטודענטן קאַמף פאַר סאָוועטישע אידן), אין ניו יאָרק.

די דאָזיקע פרוי, בערטאַ שאַכאָווסקי, איז אין צייט פון דער מלחמה געווען אין ביאַליסטאָקער געטאָ. נאָכדעם איז זי אַרויס־געפירט און געפיניקט געוואָרן אין עטלעכע נאַצישע לאָגערן. איר משפחה איז אומגעבראַכט געוואָרן ביי היטלערן. אין ישראל לעבן אָבער איצט אַ צאָל פון אירע נאָענטע, וועלכע מאָכן גרויסע באַמיאונגען, אַז די דאָזיקע פרוי זאָל קומען צו זיי. דערווייל האָט די פרוי גרויסע שוועריקייטן און די סאָוועטישע רעגירונג זאָגט איר כסדר אַפּ די אַרויספאָר־ווייזן. וועגן די נייעס איז דערגאַנגען צום ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, האָבן מיר אָנגעהויבן מאָכן באַמיאונגען צו העלפן דער פרוי, מיט איר טאָכטער און איידעם און זייער אינגעלע, צו קאָנען עמיגרירן פון מאַסקווע קיין ישראל.

עס דאַרף דערמאָנט ווערן, אַז דער מיידעלשער נאָמען פון פרוי בערטאַ שאַכאָווסקי, פון פאַר דער מלחמה אין ביאַליסטאָק, איז געווען סאָקאָלסקי. אירע טאָטע־מאָמע זיינען געווען אפרים און גוטא סאָקאָלסקי, די משפחה האָט געוואוינט אויף שיענקע־וויטשא גאַס נומער 39. איר פאָטער, אפרים, וועלכער האָט געהאַט אַ פאַרבען־פאַבריקל, איז געשטאָרבן פאַר דער מלחמה. בערטאַ סאָקאָלסקי האָט געלערנט אין זעליגמאַנ׳ס גימנאַזיע, אין ביאַליסטאָק.

באַלד נאָך דער מלחמה, וועו בערטאַ סאָקאָלסקי איז באַפרייט געוואָרן פון אירע ליידן און פיין ביי היטלערן, איז זי דורך די ענגלענדער אָפּגעשיקט געוואָרן קיין סאָוועט־רוסלאַנד, אָלס אַ סאָוועטישע בירגערין. בערטאַ האָט נאָכדעם חתונה געהאַט מיט אַ סאָוועטישן איד, גריגאָרי שאַכאָווסקי און ביי דעם פאָרל איז געבוירן געוואָרן אַ טאָכטער. דער מאַן איז געשטאָרבן אין יאָר 1968. אין די לעצטע יאָרן האָט פרוי שאַכאָווסקי שוין באַקומען פיל אָפּידעיוויטס פון אירע נאָענטע אין ישראל, וועלכע שטרעבן אַז די פרוי, מיט איר טאָכטער און איידעם און זייער קינד, זאָלן קומען צו זיי קיין ישראל. אָבער ווי געזאָגט, זיינען אָלע ביז איצטיקע וועג־דונגען פון דער פרוי אין מאַסקווע, אָפּגעוואָרפן געוואָרן.

דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק מאָכט אין דער לעצטער צייט גרויסע באַמיאונגען צו העלפן דער לאַנדספרוי אין מאַסקווע, מיט איר משפחה, צו קענען עמיגרירן קיין מדינת ישראל. דער צענטער האָט זיך פאַרבונדן מיט די קאָנגרעסלייט ביל גרין און סטיוועו סאָלאָזש, ווי אויך מיט די ניו יאָרקער סענאַטאָרן אָלפאָנסאָ ד׳אַמאַטאָ און דאָניעל פאַטריק מאָניהען, כדי צו העלפן פרוי שאַכאָווסקי עמיגרירן. אַ דעלעגאַציע פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, בראש מיטן געגנעראַל־סעקרעטאַר איסאַק ריבאַלאָווסקי, איז אויפגענומען געוואָרן אויף אַ וואַרעמען אופן פון די קאָנגרעס־לייט סאָלאָזש און גרין. עס איז ווי געהעריק ארומגערעדט געוואָרן דער גאַנצער ענין. די קאָנגרעסלייט, ווי אויך די סענאַטאָרן, האָבן זיך פאַרבונדן מיט רעגירונגס־פירער אין וואַשינגטאָן און זיי האָבן זיך אויך געוענדעט צו די אָפּיציעלע קרייזן אין מאַסקווע מיט דער בקשה, אַז מען זאָל דערלויבן דער פרוי שאַכאָווסקי מיט אירע נאָענטע צו עמיגרירן קיין מדינת ישראל.

דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק מאָכט אויך באַמיאונגען דורך אָנדערע וועגן, כדי צו העלפן אונזער לאָנדס־פרוי עמיגרירן פון מאַסקווע קיין מדינת ישראל צו אירע משפחה־מענטשן. מיר האָפן צו דערגרייכן גוטע רעזולטאַטן. צוליב דער לאָגע אין וועלכער פרוי שאַכאָווסקי מיט איר משפחה זיינען, האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק אַרויסגעשיקט פּעקלעך מיט קליידער און אָנדערע זאַכן פאַר דער משפחה. דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט אויך געשריבן בריוו צו דער לאָנדספרוי און זי איז צופרידן צו זיין אָזוי אָרום אין פאַרבינדונג מיט די היגע לאָנדסלייט.

דער 35טער יום־העצמאות רינג

געווידמעט מדינת ישראל

פון **יעקב מעללער** (ברוקלין, נ.י.)

זאָלבע צוויי אין מיין שרייב צימער,
„ישראל׳ס עבר" נאָר און איך.
איך צעוויקל מיין זכרון קנויל,
מיט זכרונות מיר טיילן זיך.

פינף מלחמות אין ישראל פאַרביי,
פאַרלוירן יונגע לעבנס גאָר אַסך.
אויך קרבנות פון אַראַבער פיל,
דיקטירט דער „מח" אויף דער וואָך.

אַזוי לויפן פיל „עבר" געדאַנקען,
עס גאָרט ישראל נאָך שלום און רו.
איך פיל ווי עס קייטעלט זיך,
צום „עבר־קייט" אַ נייער רינג צו...

אַ טרייסט וואַכט אויף אין מיין זכרון,
ג־ט׳ס צוזאָג צו די אבות אין תנ״ך.
אָפּגעבן וועט ער די הייליקע לאַנד,
צו זייערע דור־דורות אין אָן אָפּמאַך.

איז אין אונזער דור מקוים געוואָרן,
יובל׳ט ישראל דעם 35טן יאָר אַצינדער.
לאָמיר יום־טוב׳ן דעם יום־העצמאות,
יונג און אַלט, מענער פרויען און קינדער.

קייטלען זאָלן זיך די צוקונפטיקע רינגען,
לאַנגע, לאַנגע יאָרן אין דער ישראל קייט.
אין זכות דער ל״ו צדיקים וועלט׳ס לעגענדע,
זאָל ישראל אין 36טן יאָר צו שלום און רו זיין גרייט.

CHANGE OF ADDRESS?

We ask all our friends and members to please notify us of any change of address. You will be saving us time and money.

Name.....

Old Address.....

New Address.....

Your attention to this matter will be greatly appreciated.

BIALYSTOKER HOME & INFIRMARY FOR THE AGED
228 East Broadway New York, N. Y. 10002

בריוו מיט בענקשאַפט צו דער געוועזענער אידישער ביאַליסטאָק

פאַר אונז איז שטענדיק אַ גרויסער כבוד און שטאָלץ צו זיין פאַרבונדן מיט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אומעטום. דערפאַר איז ביי אונז אַ פרייד ווען מיר באַקומען אַ ידיעה און בריוו פון לאַנדס־לייט, וועלכע לעבן איצט צעשפרייט אין פאַרשידענע טיילן וועלט. גאָר באַזונדערס איז אַ פאַרגניגן צו הערן וועגן לאַנדסלייט, וועלכע זיינען אין פאַרלויף פון פיל יאָרן געווען אַפּגעריסן פון אונז, דאָס מיינט פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, פון דעם גרויסן צענטער אין ניו יאָרק, פון פריינט און יוגנט־חברים.

אַזוי איז פאַר אונז אויך געווען מיט אַ קורצער צייט צוריק ווען מיר האָבן זיך דערוואוסט וועגן אונזער לאַנדסמאַן אפרים

אפרים (עדוואַרד) קיסלער

(עדוואַרד) קיסלער, וועלכער וואוינט איצט אין גדאַנסק, פוילן. און פון דאָמאָלט אַן ווען מיר האָבן זיך מיט אים פאַרבונדן, באַקומען מיר כסדר פון אים בריוו וואָס זיינען אַנגעפילט מיט גרויס בענק־שאפט צו דער אַמאָליקער אידישער ביאַליסטאָק. צום ערשטן מאָל, העכער פערציק יאָר שפּעטער נאָכן אויסברוך פון דער צווייטער וועלט־מלחמה, איז ער איצט ווידער פאַרבונדן מיט זיינע ליבע לאַנדסלייט.

עדוואַרד קיסלער, וועלכער וואוינט איצט מיט זיין פרוי און טאָכטער אין גדאַנסק, איז געבוירן געווארן אין ביאַליסטאָק אין יאָר 1925. פאַר דער מלחמה האָט ער מיט זיין משפּחה געוואוינט אויף סוראזער גאַס, און שפּעטער אויף סאָסנאָווער, ניט וויים פון דעם אַלטן בית עולם. זיין פאָטער, יואל קיסלער, איז געווען אַ רימער. אין צייט פון דער מלחמה, זיינען זיינע נאָענטע אומגעבראַכט געוואָרן פון די נאַציס. דער פאָטער איז אומגעקומען אַלס פּאַרטי־זאַנער. אויך ער, עדוואַרד, נאָכדעם ווי ער איז אַנטלאָפן פון ביאַלי־סטאָקער געטאָ בעת די שרעקלעכע „אַקציעס", איז ער אַוועק אין די וועלדער, וואו ער האָט געקעמפט אַלס פּאַרטיזאַנער.

דער ליבער לאַנדסמאַן, וועלכער האָט זיך אויך באַטייליקט אין דעם אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ, איז צווישן די פּאַרטי־זאַנער געווען באַקאַנט אַלס „באַריס". אַלס רעזולטאַט פון זיינע שווערע איבערלעבענישן אין צייט פון דער מלחמה, איז אפרים (עדוואַרד) קיסלער איצט קראַנק, ער איז אַן אינוואַליד. אין זיינע בריוו וואָס ער שרייבט צו אונז, לעבט ער אויף אַ שטיק פון דעם אַמאָליקן אידישן לעבן אין ביאַליסטאָק, פריינט און באַקאַנטע, וואָס ער האָט קיינמאָל ביז איצט ניט פאַרגעסן, כאָטש זיין לעבן איז אין צייט פון דער מלחמה געווען באַגלייט מיט שווערע יאָרן.

* * *

אין איינעם פון זיינע בריוו שרייבט קיסלער, אַז ער איז זייער געריטן פון דעם ווי אַזוי דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק האָט זיך צו אים אַפּגערופן מיט גרויס ווארעמקייט, ווי נאָר מיר האָבן זיך דערוואוסט וועגן אים. דאָס דערמאָנט אים, שרייבט ער אין זיין בריוו, אין די אַמאָליקע טייערע האַרציקע אידן אין ביאַלי־סטאָק, וועמענס לעבן איז שטענדיק געווען באַגלייט מיט גוטס־קייט. צום ערשטן מאָל נאָך אַזוי פיל יאָר איבעריים, דערציילט ער מיט שטאָלץ, שרייבט ער איצט ווידער אידיש.

אַלס יונגער בחור, שרייבט קיסלער אין איינעם פון זיינע בריוו, האָט ער געלערנט און פאַרענדיקט די אידישע שולע אין ביאַליסטאָק אויפן נאָמען פון בראָניסלאָוו גראָסער, וואָס איז געווען אויף דער אַלינסקי־גאַס. ער האָט פאַרענדיקט די שולע, גיט ער צו, צוזאַמען מיט אַ זון פון דאָמלסטיקן דירעקטאָר פון דער שולע, בראָדזקי. נאָכדעם, דערציילט ער, האָט ער געלערנט אין דרוסקינ'ס אידישע גימנאַזיע.

אין דער צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה, דערציילט קיסלער ווייטער, האָבן די נאַציס אומגעבראַכט אַלע זיינע נאָענטע משפּחה־מענטשן, מיטן אויסנאַם פון פאָטער. אָבער ווי שוין דער־מאָנט אויבן, איז דער פאָטער אומגעקומען אַלס העלדישער פּאַרטיזאַן אין די וועלדער. זיין פאָטער יואל קיסלער, וועמען מען האָט גערופן „דער באַרוועסער", איז אומגעקומען אין די וועלדער אין קאַמף קעגן די נאַציס, צוזאַמען מיט גרישא לונסקי.

אויב אין ניו יאָרק אַדער אין אַנדערע ערטער וואוינען איצט ביאַליסטאָקער אידן וואָס זיינען געווען אַלס פּאַרטיזאַנער אין דער אָפּטיילונג „פּאַראויס" — שרייבט קיסלער אין איינעם פון זיינע בריוו — געדענקן זיי אויך אים גוט, ווייל אין דער אָפּטיילונג צווישן די פּאַרטיזאַנער האָט מען אים גערופן „באַריס".

„מיינע שווערע איבעלעבענישן אין געטאָ — שרייבט קיסלער — דאָס אַנטלויפן אין די וועלדער, דאָס לעבן אַלס פּאַרטיזאַן און דעם גראָנגל וואָס מיר האָבן געפירט קעגן דעם נאַצישן פיינט, האָט זיך שטאַרק אָפּגערופן אויף מיין געזונט אַזוי ווי דאָס איז אויך מיט אַנדערע".

* * *

גלייך נאָכן פאַרבינדן זיך מיט פריינט אפרים קיסלער אין גדאַנסק, פוילן, האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק אויך אַרויסגעשיקט צו אים די „ביאַליסטאָקער שטימע". קורץ נאָכ־דעם, איז פון קיסלערן אַנגעקומען פאָלגענדער בריוו:

„טייערער לאַנדסמאַן איסאַק ריבאַלאָווסקי! נעכטן האָב איך דערהאַלטן צוויי נומערן פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", אַ שיינעם דאַנק אייך דערפאַר. די צוויי צייטשריפטן האָב איך גע־לייענט אַ גאַנצע נאַכט, פיל מאָל ווידער און ווידער. עס איז געווען ביי מיר אַ יום־טוב. אונזער אַלטע היים איז געקומען דורך דעם צו מיר אין שטוב. וויפל רעפלעקסיעס און זכרונות! זייט געבענשט פון גאָט און פון ביאַליסטאָקער אידן פאַר דעם. איך ווייס, אַז עס זיינען ניט פאַראַן קיין ווערטער מיט וועלכע מען קען אייך אַלעמען באַ־דאַנקן פאַר דעם. אַלע ווערטער אין פאַרגלייך מיט אייערע פאַר־דינסטן ביים אויפהאַלטן דעם לעבנס־פאָדעם פון אונזער אַמאָליקע היים־שטאָט, זיינען באַנאָל און גרוי".

אין זיין בריוו שרייבט ווייטער אפרים קיסלער, אַז לייענדיק איצט די „ביאַליסטאָקער שטימע" האָט ער זיך דערמאָנט, אַז אַלס קליינער אינגל איז ער עטלעכע מאָל געווען מיט זיינע טאָטע־מאָמע אויף פיינע אידישע חתונות, אין דעם „ריבאַלאָווסקי־זאַל" וואָס איז געווען ניט וויים פון דער באַן־סטאַנציע, אויף דער

שוויענטעגע ראָכא גאָס. פרעגט ער אין דעם בריוו, ביי איסאַק ריבאַלאָווסקי, אויב דער דאָזיקער חתונה־זאָל איז געווען דאָס אייגנטום פון זיין, ריבאַלאָווסקי׳ס משפחה?

יאָ, טייערער פריינט און לאָנדסמאַן אפרים־עדווארד קיסלער! דאָס איז געווען דאָס אייגנטום פון דער ריבאַלאָווסקי־משפחה, וועלכע זיינען אומגעבראַכט געוואָרן פון די נאַצישע רוצחים. און זייער דורך ניסים־געראַטעוועטער זון פון די היטלעריסטישע מערדערס, איסאַק ריבאַלאָווסקי, איז איצט דער געגנראַל סעקרעטאַר פון דעם גרויסן און גוט באַוואוסטן ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, אין ניו יאָרק.

„די ביאַליסטאָקער שטימע״ איז איצט — שרייבט קיסלער אין זיין בריוו — ווי אָ נייער „ריבאַלאָווסקי זאָל״ און די סוראָזער גאַס, ווו ביאַליסטאָקער אידן, כאָטש צעזייט און צעשפרייט איבער גאָר דער וועלט, טרעפן זיך פונדאָסנייַ״.

ביים לייענען די „ביאַליסטאָקער שטימע״, שרייבט מר. קיסלער, האָט ער זיך דערוואוסט, אַז זיין חבר פון די פאַרטיזאַנער גרופּן אין צייט פון דער מלחמה אין קאַמף קעגן די נאַצים, סראַלקע קאַט, לעבט איצט אין בועאַנס־איירעס. ער שיקט אים דעריבער זיינע האַרציקסטע גרוסן און וואונטשן. ער האָט ליידער ניט סראַלקע קאַט׳ס אַדרעס און איך ניט דעם אַדרעס פון „בית ביאַליסטאָק״ אין בועאַנס איירעס, מיט וועמען ער וויל זיך געראַטן פאַרבינדן.

* * *

„טייערע לאָנדסלייט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק — שרייבט עדווארד קיסלער אין איינעם פון זיינע בריוו — איך בין שטאָלץ פון אייך און פון אייערע טעטיקייטן. איך באַוונדער אייער אומדערמידלעכקייט און עקשנות מיט וועלכע איר האָט אויפגעשטעלט אַזאָ אייביקן פּראַכטפולן מאָנומענט, אונזער אַמאָליקער טייערער היים און די דאָרטיקע קדושים און מאָרטירער, דורך אַרויסגעבן דעם מאָנומענטאַלן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך. וואו נעמט מען אַזוי פיל ענערגיע? א דאַנק גאָט דערפאָר. איך בין איבערצייגט, אַז די טריישאַפט און איבערגעגענקייט ביים פאַראייביקן דעם אַנדענק און כבוד פון אונזער יחוס און אָפשטאַם, פון אונזערע העלדן און מאָרטירער, איז א רעזולטאַט פון א גרויסע ליבע צו די מאָרטירער און קדושים וויי אויך צו די רעשטלעך ביאַליסטאָקער אידן, וועלכע זיינען איצט צעזייט און צעשפרייט איבער דער גאַנצער וועלט. אין אייערע אויפטוען און דערגרייכונגען, איז אויך א ליבע און טריישאַפט צום אידישן פאָלק. זייט געשטאַרקט אין אייער מי און אויסדויער ביים דורכפירן די הייליקע אַרבעט. זייט אַלע געזונט און געשטאַרקט, זאָל אייך דער גאָט פון אונזערע אבות בענטשן און שטאַרקן.

* * *

די פאַסט האָט מיר געבראַכט דעם נייעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, וואָס איר האָט מיר צוגעשיקט. דער בוך איז פאַר מיר איצט געוואָרן אין מיין שטוב ווי א הייליקער ספר. איך לייען דעם בוך און ווידער האָט פאַר מיר אויפגעלעבט די אַמאָליקע טייערע היים, וואָס איז אויף אַזא גרויזאַמען אופן פאַרניכטעט געוואָרן פון די מערדערישע הילעריסטן.

איך לייען דעם יזכור־בוך, איך טרעף זיך אַן אויף נעמען פון מיינע נאָענטע אומגעבראַכטע און אַנדערע, און טרערן רינען מיר כסדר פון מיינע אויגן. ווידער און פונדאָסנייַ האָבן אויפגעלעבט די ניט פאַרהיילטע וואונדן...

כמעט יעדן אָונט, פון זינט איך האָב באַקומען דעם יזכור־בוך, לייען איך דאָס צוזאַמען מיט מיין יונגע טאָכטער און איך טייטש פאַר איר אַלץ אויס. צום ערשטן מאָל זעט מיין טעכטערל אין דעם בוך נעמען פון אירע באָבע־זיידע, פעטערס און מומעס און אַנדערע נאָענטע, וועלכע זיינען פאַרניכטעט געוואָרן צוזאַמען מיט די אַנדערע ביאַליסטאָקער אידן.

איך האָב פשוט ניט קיין ווערטער צו באַדאַנקען אייך פאַר אַרויסגעבן און צושיקן מיט דעם מאָנומענטאַלן יזכור־בוך, אין וועלכן עס וואָרצלט דער גרויסער יחוס פון אונז אַלעמען און וואָס

אַמאָל אין ביאַליסטאָק...

דער אידישער ישוב אין דער פאַר׳מלחמה׳דיקער ביאַליסטאָק האָט געהאַט, אַזוי ווי דאָס איז אויך געווען אין אַנדערע שטעט און שטעטלעך אין פוילן, פאָליטישע ריכטונגען, אינסטיטוציעס, אַרגאַניזאַציעס און אַלערליי גרופּן פון פארשידענע מינים. צווישן דעם אַלעם, איז שטענדיק אין ביאַליסטאָק אויך געווען א גרויסע און שטאַרקע ציוניסטישע אַרגאַניזאַציע. אַלס רעזולטאַט פון דעם, האָט די ציוניסטישע אַרגאַניזאַציע (אַלגעמיינע) אויך געהאַט א גרויסע און שטאַרקע פראַקציע אין דער קהילה.

אין יאָר 1928 איז קיין ביאַליסטאָק געקומען אויף א באַזוך, פון וואַרשע, דער באַוואוסטער ציוניסטישער פירער און דעפוטאַט פון סיים, יצחק גרינבוים. זייענדיק דאָמאָלט אין ביאַליסטאָק, האָט יצחק גרינבוים זיך געמאַכט א פאַטאַגראַפישע אויפנאַמע מיט דער ציוניסטישער פראַקציע ביי דער קהילה. מיר ברענגען דאָ די פאַטאַגראַפיע פון יענער היסטאָרישער באַגעגעניש.

די פאַטאַגראַפיע האָט אונז צוגעשיקט אונזער חשובער לאָנדסמאַן און באַוואוסטער לאָיער צבי קלעמענטינאָווסקי, וועלכער וואוינט איצט אין מדינת ישראל. פריינט קלעמענטינאָווסקי, וועלכער האָט זיך געראַטעוועט פון ביאַליסטאָק ביים אויסברוך פון דער מלחמה, איז געווען פאַרזיצער פון דעם לעצטן קהילה־ראַט, ביים אויסברוך פון דער מלחמה, אין ביאַליסטאָק.

עס זיצן פון לינקס צו רעכטס: י. אַלדאָק, יהושע העשל קלעמענטינאָווסקי, דר. גוטמאַן, יצחק גרינבוים, טרייבוס, יעקוב באָווסקי (אומבאַקאַנט).

צווייטע רייע פון לינקס צו רעכטס: לייבל פאיאנס, גאָלדבערג, לעדער, ראָקאָוויצקי, צבי קלעמענטינאָווסקי, מאלעצקי.

דריטע רייע פון לינקס צו רעכטס: מרדכי קרוגליאק, (אומבאַקאַנט), נאָכומאָווסקי, מ. מאָווששאָוויץ.

וועט אויך איבערגעטראָגן ווערן אויף אונזערע קינדס־קינדער. זייט געבענשט פאַר אייערע גרויסע אַנשטרענגונגען.

* * *

פריינט אפרים קיסלער האָט אונז אויך צוגעשיקט אינטערעסאַנטע קאָפּיטלען אין וועלכע ער באַשרייבט זיינע איבערלעבענישן אין צייט פון דער מלחמה, הויפּטזעכלעך אויך אַלס פאַרטיזאַן אין די וועלדער און די באַפרייאונג. מיר וועלן דאָס ביי א געלעגנהייט אויסנוצן פאַר דער „ביאַליסטאָקער שטימע״.

שלום ביאַליסטאָק

דער ווייטערדיקער ארטיקל אונטערן נאָמען „שלום ביאַליסטאָק", איז געווען געדרוקט אין דער בריוו פאַרשפרייטער פֿאָפולערער תל־אביבֿער צייטונג „מעריב". דער ארטיקל איז געשריבן געוואָרן פון נירה הראל. די איבערזעצונג אין אידיש וואָס מיר דרוקן דאָ ווייטער, איז געמאַכט געוואָרן פון רחל וויס־טרייוויש. נירה הראל איז אַ טאָכטער פון דער פאָמיליע ראָטשטיין, פון ביאַליסטאָק. די מוטער איז פון דערהיים פייצע עפרון. ביידע האָבן געלערנט אין דער העברעאישער גימנאַזיע אין ביאַליסטאָק.

דו, שטאָט ביאַליסטאָק די ווייט־נאָענטע מיינע, איך שרייב צו דיר אַ בריוו מיט אַ ציטער אין מיין האָנט. פיל צייט זוך איך די פאַסענדע ווערטער וואָס זאָל דערקלערן מיין פֿלוצלינגע בענק־שאַפט, וואָס איז אַנגעפאַלן אויף מיר צו דיר. אַ בענקשאַפט צו דיר כאָטש איך האָב דיך קיינמאָל ניט געזען און דיך ניט באָקענט.

דיין נאָמען האָב איך געהערט זינט איך בין געבוירן געוואָרן דאָ, אין תל־אביב, ביי מיין מוטער און פאָטער און וואו עס איז געווען דער אַנהויב פון מיין לעבן. זיי האָבן מיר שטענדיק געזאָגט: „מיר זיינען ביאַליסטאָקער, פון פוילן. עס איז ווייט, מיר זיינען פון ביאַליסטאָק, וואָס עקזיסטירט ניט מער".

מיינע עלטערן האָבן מיר געוויזן בילדער, פיל פושקעס מיט בילדער. צווישן די בילדער זע איך מיין מוטער אין פוטער און פערל אויפן האַלז. מיין פאָטער אין מיליטעריש קלײדער מיט אַ קיילעכדיקן פנים. פיל פנימ׳ער האָבן געקוקט אויף מיר פון די בילדער. מיין מוטער האָבן זיי אַנגערופן מיט נעמען, יעדעס פנים האָט זיין נאָמען. זיי האָבן מיר דערציילט ווי זיי פלעגן שפּאַצירן אין וואַלד (אין ביאַליסטאָק) פיל שעה׳ן, ערב שבת פלעגן זיי זינגען. זיי זיינען געווען זיבן שוועסטער מיט אַ ברודער און די עלטערן. אַלע זיינען אומגעבראַכט געוואָרן פון די נאַצישׂ, זאָגט מיין פאָטער. איך הער און איך קוק אויף די בילדער. איך האָב קיין זיידע, קיין באָבע, ניט קיין אָנקעלס און מומעס, בלויז מיין מוטער און פאָטער אין תל־אביב.

פיל צייט פאַרפלישט, עס דוכט זיך איך פאַרלאָזן תל־אביב, אָבער זי פאַרלאָזט מיך ניט. איך גיי אַוועק, זי בלייבט און איך קום צוריק. מיין האָנט האַלט די האָנט פון מיין זונעלע אסף, מיר שטייען לעבן דעם הויז אויף בן־יהודה גאַס. איך האָב שוין ניט דעם שליסל צום אַריינגאַנג אין דער דירה. אַ פרעמדע פאַרהאַנג פאַכעט אויפן פענסטער. אויף דער טעראַסע איז אַ וואַזאָן וואָס איך האָב ניט באַגאָסן. אַלץ אין הויז איז ווי פריער.

דאָס איז געווען דאָ — זאָג איך צו מיין זון — דאָ האָב איך אַנגעהויבן גיין, רעדן, לייענען און לערנען. דאָ בין איך געווען אַלס קינד און געוואָקסן. אמת, די גאַס האָט זיך אַביסל געטוישט, די געשעפטן געענדערט, אויך די מענטשן זיינען אַנדערע. נאָר דער פאָטער פון מיין חברה, אהבה, פאַרט נאָך אויפן זעלבן בייסיקל ווי אמאָל. אָט דו זעסט אים? עס איז אַזוי ווי פריער, ווען איך בין געווען אין דיין עלטער.

נאָכן קומען אַהיים, האָבן מיר געקוקט אין אַלבום. פון די בילדער זעען מיר מיינע קינדער־יאָרן.

איך בין מקנא מיין קינד, ער קאָן קומען אין מיין געבורטס־שטאָט און זען, הערן, פילן דעם ריח און אַנרירן דעם אָרט, אפילו אויב ער איז ניט מסוגל צו פֿאַרשטיין, אָבער וויניקסטענס זיין באַקאַנט מיט דעם פלאַץ. אָבער איך?

איך טראַכט וועגן מיינע עלטערן, וועלכע האָבן מיר וויניק דערציילט זייערע זכרונות פון די יוגנט־יאָרן, טראַכטנדיק דאָס איך וועל ניט פֿאַרשטיין, ווייל איך האָב ניט געוואָלט פֿאַרשטיין. איך טראַכט וועגן זיי און איך האָב אַ בענקשאַפט צו דיר, דו ווייט־נאָענטע שטאָט פאַר מיר, צו וועלכער איך האָב פֿאַרשפּעטיקט צו קומען און וואָס איז שוין ניטאָ.

אַ חתונה וואונטש

(מערקע שבח A 15755)

פון **מרים יהב**, (באר־שבע)

פאַר מיינע טייערע קוזינס
בערי און סעלין ברוק.

ס׳איז היינט אַ שמחה ביי בערי און סעלין אין הויז,
אַ שמחה פאַר דער גאַנצער משפּחה, קליין און גרויס.
ס׳איז היינט פון אייער חתונה אַדורך דריי און דרייסיק יאָר,
וויל איך אייך ווינטשן מיט ווערטער אַ פאַר.

איר זאָלט זיך עלטערן אין גליק און אין פרייד,
איר זאָלט צוזאַמען פלעכטן אייער לעבן לאַנגע יאָרן
ווי אַ גאָלדענע קייט.
איר זאָלט נחת האָבן, דו בערי, פון סעלין און סעלין פון דיר,
עס זאָל אייער מזל שיינען ווי איר ווען זיך געבן אַ ריר.

אייער לעבן זאָל פליסן רואיק און שיין,
מיין וואונטש קומט פון הארצן אויפריכטיק ריין.
איר זאָלט אייער וועג לאַנגע יאָרן צוזאַמען גיין,
ניט אַפּהאַלטן זיך אפילו פאַרן גרעסטן און הארטסטן שטיין.

דעם גיהנום האָבן מיר שוין אין אונזערע יונגע יאָרן באַקענט,
אומבאַהאַלפן און אַן האָפענונג מיט געבונדענע הענט.
אונזערע שענסטע יאָרן האָט מען ביי אונז צוגענומען,
דערפאַר מוזן מיר היינט יעדן טאָג מיט פֿראַצענט באַקומען.

איז זייט גליקלעך און גענישט פון יעדער שעה אין טאָג,
נעמט אַלע זאָרגן פון אייער וועג אַראָפּ.
איר זאָלט פון אייער משפּחה נחת שעפּן ווי פון אַ טיפן קוואַל,
און איר ביידע זאָלט פילן צוזאַמען ווי אַ יונג פּאָרל
אויף אַן אייביקן באַל.

אַ באַזוך פון געסט אין דער ביאַליסטאָקער היים

צווישן די געסט־באַזוכער איז דער ביאַליסטאָקער היים און צענטער, איז לעצטנס אויך געווען די חשובע ביאַליסטאָקער לאַנדספרוי, ד. נייבערג, פון שיקאַגאָ. מרס. נייבערג האָט דורכגעמאַכט ליידן און פיין ביי די נאַצישׂ און זי האָט נאָך דער מלחמה אויפגעבויט איר נייעם צופֿרידענעם פאַמיליען־לעבן אין שיקאַגאָ.

צוזאַמען מיט פרוי נייבערג, איז אויך דעם באַזוך אין אונזער אינסטיטוציע אויך געווען פרוי מאַלי נאָווּאָק, אַ חשובע ביאַליסטאָקער לאַנדספרוי, וועלכע וואוינט מיט איר משפּחה אין ברוקלין, נ. י. אויך זי איז אַ געראַטעוועטע פון היטלער׳ן. די צוויי חשובע געסט זיינען געבראַכט געוואָרן אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן פון פרוי חוה קאַסטרע, וועלכע איז אַ מיטגליד פון באָארד אָו דירעקטאָרן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן. פרוי קאַסטרע איז אַ טרייַע אַקטיוויט טוערין פון אונזער אינסטיטוציע.

די געסט האָבן באַזוכט אַלע אַפּטיילונגען פון דער היים, זיי האָבן געהאַט שמועסן מיט די עלטערע איינוואוינער און אויס־געדריקט גרויס צופֿרידנהייט פון דעם אַלעם וואָס זיי האָבן געזען. זיי האָבן אויסגעדריקט אַנערקענונג פאַר דער גוטער אַרבעט וואָס ווערט דאָ געפירט, און דאָנקבאַרקייט מיט לויב פאַר די טוער און פריינט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן.

צום סוף, ביים געזעגענען זיך מיט דעם געשעפֿטס־טאָר איסאַק ריבאַלאָווסקי, וועלכער האָט אויף אַ וואַרעמען אופן אויפגענומען די געסט, האָט פרוי נייבערג איבערגעלאָזט אַ פיינע ביישטייערונג פאַר דעם היים.

באַקאַנטער אַדוואָקאַט משה עינת פון תל־אביב אויף אַ באַזוך אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער

דער באַקאַנטער אַדוואָקאַט פון תל־אביב, משה עינת, מיט זיין פרוי זיינען אַנהויב זומער געווען אויף אַ באַזוך אין ניו יאָרק. מר. עינת, וועלכער איז אַדוואָקאַט פון דער „קרית ביאַליסטאָק פאָונדעישאַן", איז דאָ געווען אין אַ ספּעציעלער שליחות. ער איז געקומען קיין אַמעריקע, כדי דורכצופירן אַלע נויטיקע פאָרמאַליטעטן פון איינשטעלן די „קרית ביאַליסטאָק פאָונדעישאַן" אין תל־אביב וואָס איז ביז איצט געווען אין ניו יאָרק, אין הסכם מיט דעם באַשלוס וואָס איז אָנגענומען געוואָרן פון די טוער פון דער פאָונדעישאַן אין ניו יאָרק און אין ישראל בעתן באַזוך פון סעם סאַלאַזש אין איסאַק ריבאַלאָווסקי לעצטנס אין ישראל.

פון איצט אָן וועט דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, צוזאַמען מיט קרית ביאַליסטאָק אין ישראל, אָנפירן מיט דער ניי־איינגעשטעלטער פאָונדעישאַן, וואָס וועט זיין אין תל־אביב.

משה עינת איז געפאָרן קיין מיאַמי ביטש, כדי זיך דאָרט צו באַגעגענען, דורכשמועסן און דערלייַדיקן אַלץ מיט דוד היין, דער פּרעזידענט פון דער „קרית ביאַליסטאָק פאָונדעישאַן". מר. היין האָט אונטערגעשריבן די נויטיקע פאַפּירן און אַלע פאַרמאַליטעטן זיינען דורכגעפירט געוואָרן לויטן געזעץ, אַזוי אַרום אָן די פאָונדעישאַן וועט פון איצט אָן פונקציאָנירן פון תל־אביב. א פולער באַריכט וועגן דעם אַלעם, וועט זיין געדרוקט אין קומענדן ערב פּסח נומער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע".

פאָרן פאָרלאָזן ניו יאָרק האָבן משה עינת מיט זיין פרוי באַזוכט דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאָר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל. זיי האָבן געהאַט אַ לענגערן שמועס מיט איסאַק ריבאַלאָווסקי, גענעראַל סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאָר עלטערע מענטשן. אין דעם שמועס, וואָס איז פאָרגעקומען ביי אַ לאָנטש־מאָלצייט, האָט מר. עינת אינפאָרמירט ווי אַזוי עס ווערט איינגעשטעלט די נייַע פאָונדעישאַן, אין תל־אביב.

דאָס פאָרל האָט באַזוכט די פאָרשידענע אָפּטיילונגען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים, וואו זיי האָבן אויך געשמועסט מיט די עלטערע איינוואוינער. די חשובע געסט פון מדינת ישראל האָבן אויסגעדריקט אַנערקענונג פאָר די טוער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאָר עלטערע מענטשן, פאָר דער גוטער און זייער נוצלעכער אַרבעט וואָס ווערט געטאָן.

מר. עינת מיט זיין פרוי האָבן זיך האַרציק געזעגענט מיט מר. ריבאַלאָווסקי און אויסגעדרוקט אַ וואונטש אין קורצן זיך ווידער צו זען. אַדוואָקאַט עינת האָט צוגעזאָגט, אַז נאָך זיין צוריקומען קיין תל־אביב וועט ער דאָרט גלייך דורכפירן אַלע פאָרמאַליטעטן אין פאַרבינדונג מיט איינשטעלן די נייַע פירונג פון דער „קרית ביאַליסטאָק פאָונדעישאַן".

סבינה בריקמאַן — יאָסקאָוויטש

קראַנקען־שוועסטער פון „אילון" יד־אליהו, תל־אביב זוכט אירע קרובים אין אַמעריקע:

בריקמאַן יצחק־דוד **און זיינע קינדער אַ ברודער פון איר פאָטער. פון ביאַליסטאָק** Rybny Rynek.

וואַקסמאַן מענדל **און זיינע קינדער אַ ברודער פון איר מוטער. פון ביאַליסטאָק** Ulica Kilinskiego.

פּאַקמאַן **פון ביאַליסטאָק.**

אין פאַל פון געפינען די קרובים פון Sabina, **ביטע מעלדן וועגן דעם, דעם** אַדוו. משה עינת רחוב יפתח 18, תל־אביב Israel.

• שליפּט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאָר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל !

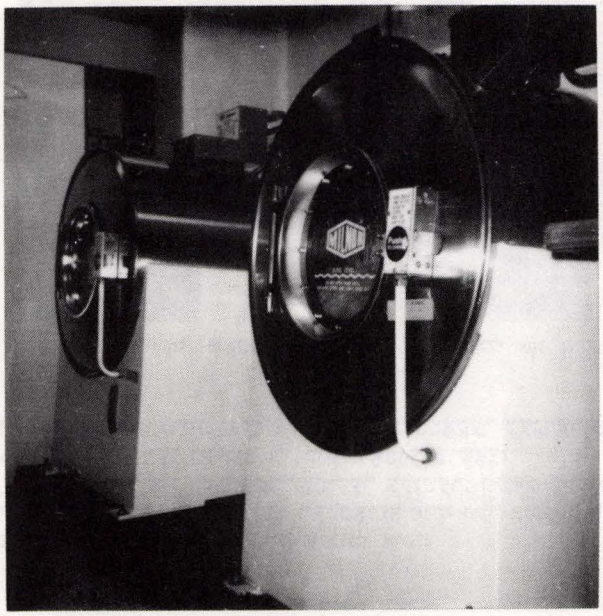
דער נייער וואַש־מאַשין צימער אינסטאַלירט אין דער היים

לעצטנס איז אין דער ביאַליסטאָקער היים פאָר עלטערע מענטשן אינסטאַלירט געוואָרן אַ נייער גוט־איינגעאָרדנטער וואַש־צימער, מיט נייַע וואַש־מאַשינען און „דרייַערס" (טרוקן־מאַשינען). עס איז אויך אייגעשטעלט געוואָרן אַ געהעריקער טיש פאָר צולייגן די געוואַשענע און געטריקנטע וועש.

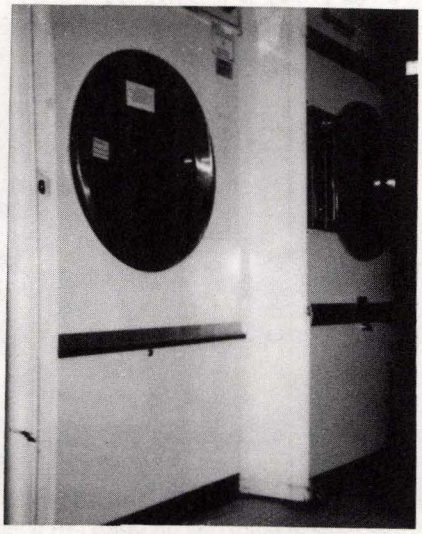
די נייַע מאַשינען קאָנען אַריינגענעמען ביז פופציק פונט וועש, צום וואַשן און טריקענען. די מאַשינען זיינען פון די סאַמע מאָדערנסטע אויסאַרבעטונגען.

NEW LAUNDRY ROOM INSTALLED

Recently we installed a new laundry room, consisting of the most modern new washers and dryers, and a working table for folding. The machines can hold up to 50 lbs. of laundry, for washing and drying.

די נייַע וואַש מאַשינען
The new washing machines

די נייַע מאַשינען צו טריקענען וועש
The new drying machines

א היימישער צוזאַמענקונפט

זייענדיק אין ניו יאָרק אויפן וועג אַהיים צוריק קיין אַרגענטינע, נאָך אַ טור אין אייראָפּע און ישראל, האָבן מאָקס און לאה נאָווערא פון בוענאָס־אייראס טעלעפאָנירט צו איסאק ריבאַלאָווסקי — געוועזענעם סעקרעטאָר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער — און אויסגעדריקט דעם וואונטש, אַז זיי ווילן באַזוכן דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן.

ווי דאָס איז מיט אַנדערע, האָט מר. ריבאַלאָווסקי אויפגענומען ווערעם די חשובע געסט און זיי אַרומגעפירט איבער דער אינסטיטוציע. מאָקס און לאה נאָווערא האָבן אויסגעדריקט זייער באַוואונדערונג און גרויס צופרידנהייט פון דעם וואָס זיי האָבן געזען אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער. דאָס פאַרל האָט געזאָגט, אַז אַזוי לאַנג ווי מען זעט ניט מיט די אייגענע אויגן די גרויסע

פון רעכטס צו לינקס: מאָקס און לאה נאָווערא, מאַלי און איסאָק ריבאַלאָווסקי

אויפטוען און דערגרייכונגען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, ווייס מען גאָרניט ווי הויך דאָס אַפּצושאַצן.

נאָכן באַזוך אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, זונטיק בייטאָג, זיינען אַלע אַוועק אין אַ פיינעם רעסטאָראַן אויף דער איסט סאיד, וואו מען האָט פאַרבראַכט אויף אַ גוטן אופן.

* * *

אַ טאָג פריער, שבת, איז געווען אַ צוזאַמענטרעף מיט די געסט פון אַרגענטינע אין הויז פון וועלוול און בובע שטשופאַק, אין ברוקלין, נ.י. דאָרט זיינען געווען אַ גרעסערע צאָל ביאַליסטאָקער

אויפן בילד געפינען זיך: מאָקס און לאה נאָווערא, ליובאַ בעגון און טאָכטער פון אַרגענטינע, וועלוול און בובי שטשופאַק, גדליה און מאַשקע לין, יעטא אייזנער און איסאָק און מאַלי ריבאַלאָווסקי. פאָטאָ בייַ סידני אייזנער.

לאַנדסלייט און פריינט, וועלכע האָבן צוזאַמען דורכגעמאַכט ליידן און פיין מיט מאָקס און לאה נאָווערא און ליובאַ בעגון אין צייט פון דער מלחמה. די שטשופאַקס האָבן צוגעגרייט פיינע מאכלים און מען האָט פאַרבראַכט עטלעכע שעה אויף אַ גאָר היימישן וועג.

ווי דער שטייגער איז בייַ אַזאַ צוזאַמענטרעף, האָט מען אויפגעלעבט די אַמאָליקע היימען אין דער פאַר־מלחמה־דיקער ביאַליסטאָק, מען האָט דערמאָנט די נאָענטע וואָס זיינען אומגעבראַכט געוואָרן בייַ די נאַציס און מען האָט אויך ווידעראַמאָל אויפגעלעבט די גרויזאַמע צייט ביי היטלער'ן, וועמען מען האָט צוזאַמען דורכגעמאַכט ליידן און פיין. קיינער האָט דאָמאָלט ניט געגלויבט אַז עס וועט קומען אַ צייט ווי איצט, וועמען מען וועט וועגן דעם אַלעם דערציילן איז פריידן...

יודל און זלאָטקע פיטליוק פון אַרגענטינע אויף אַ באַזוך אין ביאַליסטאָקער צענטער

יודל און זלאָטקע פיטליוק, חשובע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט פון בוענאָס־אייראס, אַרגענטינע, זיינען אויף זייער וועג צוריק אהיים פון מדינת ישראל, אויך געווען אין ניו יאָרק. די חשובע געסט האָבן אויסגענוצט די גוטע געלעגנהייט און באַזוכט דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן.

דאָס פאַרל, וועלכע האָבן אין צייט פון דער מלחמה דורכגעמאַכט ליידן ביי היטלערן אין אייראָפּע, זיינען געווען אויך באַזונדערס צופרידן צו זיין אַנוועזנד ביי אַ מיטינג פון באַארד אָו גאָווערנאָרס פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים. זיי האָבן געהערט באריכטן וועגן אונזערע פאַרצווייגטע טעטיקייטן און פלענער אויף ווייטער.

ביי דעם מיטינג פון דעם באַארד אָו גאָווערנאָרס, האָט פריינט יודל פיטליוק אָפּגעגעבן אַן אינטערעסאַנטן באריכט וועגן אונזערע לאַנדסלייט אין בוענאָס אייראס, ספּעציעל וועגן די גראַטוועטע פון היטלערן, וואָס זיינען אין די יאָרן נאָך דער מלחמה אַריינגעקומען קיין אַרגענטינע.

די חשובע געסט האָבן, פאַרשטייט זיך, באַזוכט די פאַרשידענע אָפּטיילונגען פון דעם היים פאַר די עלטערע איינוואוינער און דעם צענטער, און זיי האָבן אויסגעדרוקט גרויס צופרידנהייט פון דעם וואָס זיי האָבן געזען. אין אַ שמועס מיט פריינט איסאָק ריבאַלאָווסקי, גענעראַל־סעקרעטאַר, האָבן יודל פיטליוק מיט זיין פרוי אויסגעדרוקט אַנערקענונג צו די טוער פון דער אינסטיטוציע, פאַר דער וויכטיקער און גרויסער נוצלעכער אַרבעט וואָס ווערט דאָ אָנגעפירט.

ביים געזעגענען זיך האָבן יודל פיטליוק מיט זיין פרוי איבערגעלאָזט אַ פיינע ביישטייַערונג פאַר דער אינסטיטוציע, און געוואונטשן ווייטערדיקן דערפאָלג און צו דערגרייכן וויכטיקע רעזולטאַטן אין די אַקטיוויטעטן.

היימישער „פיקניק" אין פאַרק פון דער ביאַליסטאָקער היים

מיטוואָך, דעם 22טן יוני, ה.י. איז אין פאַרק פון דער ביאַליסטאָקער היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, דורכגעפירט געוואָרן אַ פייערלעכער „פיקניק", פאַר די איינוואוינער פון דער אינסטיטוציע.

ביי ספּעציעל גרעסטע טישן זיינען סערווירט געוואָרן פיינע היימישע מאכלים מיט געטראַנקען, עס האָבן אויך געשפּילט רעקאָרדס מיט אידישע פאָלקס־לידער, געזאַנג פון ישראל און אַנדערעס.

אין דעם היימישן טראַדיציאָנעלן „פיקניק", וואָס ווערט דורכגעפירט יעדעס יאָר אין דער צייט, האָבן זיך אויך באַטייליקט — אויסער די עלטערע איינוואוינער — אַ צאָל טוער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן.

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין אַרגענטינע

פון **יצחק צעסלער** (בוענאָס איירעס)

קבלת פנים פאַר דעם חשובן לאַנדסמאַן און כלל־טוער פון דרום אַפריקע, דר. אפרים קלוק און פרוי

דינסטיק דעם 4טן יאַנואַר 1983, האָט דער ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד אין בוענאָס איירעס איינגעאָרדנט אַ מסיבה לכבוד דעם לאַנדסמאַן, באַקאַנטער עסקן און פֿאַליטיקער אין דרום אַפריקע — דר. אפרים קלוק און פרוי, וועלכע זיינען געווען אויף אַ באַזוך אין אַרגענטינע.

זלמן יעוורעיסקי האָט דערעפענט דעם אָוונט און דערקלערט אַז דער באַערטער איז נישט נאָר פֿאַפולער ביי די אידן פון קעיפּטאַון, נאָר אויך אין אַרטיקן פֿאַליטישן לעבן אַלס גרינדער פון דער דעמאָקראַטישער פּאַרטיי.

יצחק צעסלער האָט אָנגעוויזן אַז דר. קלוק און זיין פרוי פאַר־דינען די האַרציקסטע באַערונג, באַזונדערס ווען זיי זיינען ספּע־ציעל געקומען קיין בוענאָס איירעס בכדי צו באַגעגענען זיך מיט די לאַנדסלייט. ער האָט באַריכטעט וועגן דער טעטיקייט פונ׳ם ישוב און פונ׳ם ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד וועלכער באַשעפטיקט זיך איצט מיט איבערזעצן אויף שפּאַניש דעם גרויסן נייעם יזכור־בוך אַרויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק.

יצחק צעסלער האָט באַגריסט דעם כלל־טוער אייזיק ברוק־מאַן און דעם לאַנדסמאַן פּעדאַגאָג — מלך פרידמאַן.

בן ציון ברוקער האָט דערמאָנט דעם אוהב ישראל פון דרום אַפריקע מאַרשאַל יאן סמאַטס, וועלכער שטעלט זיך איין קעגן די העצעס אויף ישראל, וואָס ווערט געפירט אין יאָהאַנעסבורג, און אויך קעגן אַנטיסעמיטיזם.

נאָכן באַערן דעם אַנדענק פון דער אַקטיוויסטן — חיה גראָס־מאַן ע״ה, האָט אייזיק ברוקמאַן אָנגעוויזן אַז די ביאַליסטאָקער האָבן אַ צוציאונגס קראַפט, און מ׳פילט זיך היימיש אין זייער סביבה.

יצחק שטורמאַק האָט איבערגעגעבן וועגן דער אַרבעט פון דער היגער קהילה און שולווועזן. ער האָט פאַרבעטן דר. קלוק און פרוי מיט די זעלבע זיך צו באַקענען.

יהושע גרוצקי האָט באַטאָנט אַז טראָצדעם וואָס דר. קלוק האָט געמאַכט אַזא קאַריערע האָט ער זיך נישט דערווייטערט פון

משה טענענבוים באַערט

אַ גרופּע ביאַליסטאָקער האָבן באַערט זייער לאַנדסמאַן משה טענענבוים צו זיין וווינען אַ בן־שמונים, אַריינשרייבנדיק אים אין ״ספר הזהב״ פון קרן קימת לישראל.

זיצנדיק: משה טענענבוים און זיין פרוי רחל. עס שטייען, פון רעכט צו לינקס: די שוועסטער פון טענענבוים, יהושע גרוצקי און רייזל עפּראָן

די לאַנדסלייט און בכלל פון דער אידיש געזעלשאַפטלעכער אַרבעט.

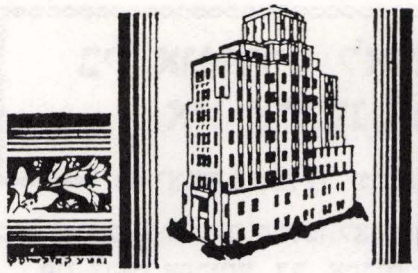
צום שלוס האָט גערעט דר. קלוק וועלכער האָט געלויבט די אַרבעט פון זיינע לאַנדסלייט אין אַרגענטינע. בכלל באַגעגנט ער ביאַליסטאָקער אין יעדן לאַנד וואָס ער באַזוכט. ער האָט איבער־געגעבן וועגן די ליכט און שאָטן זייטן פון אידישן לעבן אין דרום אַפריקע און דערמאָנט די עליה פון דאָזיקן ישוב און איר ראָל אין דער מדינה.

דר. קלוק האָט אויף אַ באַלערנדיקן אופן געשילדערט דאָס אַלגעמיינע לעבן אין דרום אַפריקע, און באַזונדערס זיך באַצויגן צום „אַפּאַרטייד״ פּראָבלעם. זיין רעדע איז געהערט געוואָרן מיט דער גרעסטער אויפמערקזאַמקייט.

מיטן דאַנקען דער פרויען קאָמיסיע איז געשלאָסן געוואָרן דער אָוונט.

אַ פאַרשפּעטיקטע בילד. בײַם געזעגענען זיך מיט די לאַנדסלייט אין בוענאָס איירעס, פאַרן צוריקפאָרן קיין ניו יאָרק. עס שטייען פון רעכטס צו לינקס: יצחק צעסלער, צבי פייגין, איסאַק ריבאַלאָווסקי, סאָל און עטל קרים, רייזל עפּראָן, סטעלאַ פייגין, מאַלי ריבאַלאָווסקי, ראָזע און יהושע גרוצקי, ישראל עפּראָן

אונזער אינסטיטוציע

זואָס מען טוט און זואָס מען פלאַנט

צוגרייטונגען אין דער ביאַליסטאָקער היים צו די ימים־טובים

אונזער שוהל אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים, אויף 228 איסט בראָדוויי, וועט דעם יאָר ווי אַלע יאָר, זיין דער זאַמלפונקט פון מתפללים. אונזערע עלטערע איינוואוינער ווי אויך שכנים פון דער געגנט, וועלן דאָ קומען אויסבעטן א גוט יאָר.

עס וועלן אויך אַנגעצונדן ווערן פאַר יום כיפור אַלע עלעקטרישע ליכט ביי די נעמען פון די פאַרשטאָרבענע און מיטגלידער וועלכע זיינען פאַראייביקט געווארן אויף די בראָנז־טאָוולען אין אונזער שוהל, און זייער אַנדענק וועט געהייליקט ווערן ביי דער תפילה פון „יזכור".

אויף סוכות וועלן מיר, ווי תמיד, האָבן א שיין־דעקאָרירטע סוכה און אויך די ארבעה מינים.

די עס־צימערן וועלן זיין יום־טוב׳דיק און עס וועלן סערווירט ווערן געשמאַקע טראַדיציאָנעלע מאכלים.

מיר ווינטשן אַלע אונזערע לאָנדסלייט, שכנים און פריינט א געזונטן געבענטשטן און מזל׳דיקן נייעם יאָר.

טראַדיציאָנעלע פּורים־פייערונג און יערלעכע מיטגלידערשאַפט מיטינג

דער פייערלעכער יום־טוב פּורים וועט געפייערט ווערן מיט א פיינעם קאָנצערט און טראַדיציאָנעלע סעודה, זונטיק, דעם 18טן מערץ, 1984, אין גרויסן אוידיטאָריום פון צענטער, 228 איסט בראָדוויי.

אין דעם רייכן פּראָגראַם וועלן זיך באַטייליקן טאַלאַנטפולע אַרטיסטן און ווי אַלע מאָל וועלן די מיטגלידער און פריינט זיך אונטערהאַלטן צו די קלאַנגען פון מוזיק און געזאַנג. עס וועלן סערווירט ווערן האָמענטאַשן מיט אַנדערע געשמאַקע מאכלים.

עס וועט גלייכצייטיק דורכגעפירט ווערן די יערלעכע מיטגלידערשאַפט זיצונג וועו די נייע דירעקטאָרן פאַר דעם יאָר 85־1984 וועלן דערוויילט ווערן.

יערלעכע חנוכה־פייערונג און קאָנצערט

די יערלעכע חנוכה־פייערונג און קאָנצערט וועט פאָרקומען זונטיק, דעם 4טן דעצעמבער, 1983. עס וועט, ווי שטענדיק, אַנגעצונדן ווערן חנוכה־מנורות פון אונזערע מיטגלידער און פריינט און דורכגעפירט ווערן א טראַדיציאָנעלע מוזיקאַלישע פּראָגראַם. ווי תמיד וועלן סערווירט ווערן געשמאַקע היימישע מאכלים מיט חנוכה־לאָטקעס.

מער איינצלהייטן וועלן אַנאָנסירט ווערן אין די איינלאַדונגען, וואָס וועלן ארויסגעשיקט ווערן פאַר דעם צוועק און אויך אין דער אידישער פּרעסע.

אין דער שוהל פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים

מיר ווילן אויסדריקן א גרויסן יישר־כח צו אונזערע עלטערע מענער, ווי אויך צו די שכנים פון דער געגנט, וועלכע מיט זייער דאָוונען האַלטן אויף דעם מנין אין דער פרי און פאַרנאַכט אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן.

ביים דאָוונען היט מען אויך אַפּ יאָרצייט און מען זאָגט קדיש בציבור. זאָל דער השי״ת בענטשן אַלע מתפללים, אַז זיי זאָלן געזונט זיין און קענען אַנפירן מיט׳ן מנין.

א דערמאָנונג צו אונזערע מיטגלידער וועגן „דיוס"

ביים סוף פון היינטיקן יאָר 1983 וועלן פון אונזער אָפּיס ארויסגעשיקט ווערן בילס פאַר „דיוס" צום נייעם יאָר.

מיר וועלן זיך דעריבער צו אַלע מיטגלידער פון ביאַליסטאָקער צענטער, אַז זיי זאָלן גלייך אַריינשיקן דעם באַטרעף פון יערלעכן דיוס. דאָס וועט אונז אויך איינשפּאָרן פאָסט־אויסגאָבן מיט א דערמאָנונג.

מיר בעטן אויך אונזערע טרייע מיטגלידער, צו ווערבירן נייע מיטגלידער פאַר אונזער אינסטיטוציע.

אונזער יערלעכער באַזאַר

דעם יאָר, וועט פאַרקומען אונזער יערלעכער באַזאַר דאָנערשטיק, 10טן נאָוועמבער, פרייטיק, 11טן נאָוועמבער, שבת צו נאַכט, 12טן נאָוועמבער, זונטיק, 13טן נאָוועמבער, און וועט זיך פאַרמאַכן מאַנטיק ביינאַכט, דעם 14טן נאָוועמבער, 1983. דער באַזאַר וועט זיך נאַכאַמאָל נישט עפענען פאַר א צווייטן שבת־זונטיק, ווי אין פריער־דיקע יאָרן.

אונזער לעידיס אַקזילערי אַרבעט פליסיק ביים העלפן דעם באַזאַר און ברענגט אַריין פאַרשיידענע סחורות און אַרטיקלען. א סך פריוואַטע מענטשן און פיל פירמעס רופן זיך אָפּ אויף אונזער וועגדונג און שיקן אַריין גוטע שטאָפּן.

מיר בעטן אַלע וואָס קענען צו ביישטייערן סחורה פאַר דעם באַזאַר. אַזוי ווי די צייט דערנענטערט זיך, זאָל מען דאָס טאָן וואָס פריער.

איטקע־צירל באַראַקין ע״ה

טייערע, ליבע מאַמע מיינע,
מיט טיפן וויייטיק אין האַרצן,
מיט א צעפּייניקטער נשמה
און מיט טרערן אין די אויגן—
מיט יראת הכבוד און בענקשאַפט,
אָן א סוף און א פאַרוואונדעט האַרץ,
דערמאָן איך דיך היינט,
טייערע מאַמע מיינע...

און יעדן טאָג פון יאָר,
אַזוי אויך צום 40סטן יאָרצייט,
זינט די נאַצי־רוצחים האָבן
דיין איידעלע נשמה —
דיין שטיל אייגזאָם לעבן,
גרויזאָם אויסגעלאָשן,
אין דער ביאַליסטאָקער גטא,
אין יאָר 1943.

אין פריידן און אין ליידן,
ביזטו שטענדיק מיט מיר,
אין מיין האַרץ
און אין מיינע געדאַנקען.

כבוד דיין הייליקן אַנדענק!

דיין טאָכטער חיה־פייגל באַראַקין־מעלאָמדאָוויטש און פאַמיליע

סקאָקי, אילינאי, 1983

אַ ביאַליסטאָקער אַמבולאַנס אין ישראל מיט אַן אַראַבישן שאָפער

אין יאָר 1970 האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק געשיקט אַ נייעם און פולשטענדיק מעדיצינישׂ־איינגעאַרדנטן אַמבולאַנס קיין מדינת ישראל. דאָס איז געווען אַ טייל פון דער ברייטער הילף, וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער טראָגט אַלע יאָרן צו פאַר דער אידישער מדינה.

מיט אַ קורצער צייט צוריק האָבן מיר באַקומען אַן אויסשניט פון אַ ישׂראל־צייטונג, מיט אַ בילד, אויף וועלכן מיר האָבן געזען דעם אַמבולאַנס, וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט מיט דרייצן יאָר צוריק געשיקט קיין ישׂראל. אויף דעם בילד — וואָס מיר דרוקן דאָ — זעט מען דעם אַראַבישן שאָפער, אַפּדולאַה בוטרוס, פירן דעם אַמבולאַנס.

צאַלעל בילטשעק ע״ה

פון בוענאָס אייראָס, אַרגענטינע, איז אָנגעקומען די נייעס, אַז סוף יוני היינטיקס יאָר איז דאָרט געשטאָרבן אונזער חשובער און גוט־באַקאַנטער ביאַליסטאָקער לאָנדסמאַן, צאַלעל בילטשעק. ער איז געקומען קיין אַרגענטינע מיט צענדליקער יאָרן צוריק און ער איז דאָרט געווען צווישן די עלטסטע לאָנדסלייט.

צאַלעל בילטשעק איז געווען אַ האַרציקער אידישער פאָלקס־מענטש, וועלכער איז געווען באַליבט ביי אַלעמען. ער האָט זיך שטענדיק פאַראינטערעסירט ניט בלויז מיט די ביאַליסטאָקער אין אַרגענטינע, נאָר אויך מיט די לאָנדסלייט אין אָנדערע ערטער.

דער פאַרשטאָרבענער צאַלעל בילטשעק האָט פאַר״תומ״ט זיין פרוי, כאַמע, וועלכע איז אויך אַן אָפּשטאַמערין פון ביאַליסטאָק, ווי אויך אָנדערע משפּחה־מענטשן. פרוי כאַמע בילטשעק איז אַ מומע צו וועלוול שטשופּאָק מיט זיין פרוי בּובּע, וועלכע זיינען טרייַע אַקטיוויסט טויער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן אין ניו יאָרק.

כבוד דעם אָנדענק פון פאַרשטאָרבענעם צאַלעל בילטשעק!

41טע ביאַליסטאָקער־גראָדנער הזכרה־פאַרזאַמלונג, זונטיק, דעם 1טן אַפּריל, 1984

אַזוי ווי יעדעס יאָר וועלן אויך דעם יאָר די ביאַליסטאָקער און גראָדנער לאָנדסלייט אָפּהאַלטן אַ געמיינזאַמע הזכרה־פאַרזאַמלונג נאָך זייערע קדושים, 41 יאָר נאָך זייער אומקום ביי די נאַצישׂ, ימ״ש. דער יזכור וועט פאָרקומען זונטיק בייטאָג, דעם 1טן אַפּריל 1984, אין דעם גרויסן אוידיטאָריום פון ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדווי, נ.י.

מיר דערוואַרטן, אַז די הזכרה וואָס וועט אָפּגעהאַלטן ווערן דעם יאָר וועט זיין אַזוי באַדייטפול און רירענד אַזוי ווי פאָריקן יאָר. מער איינצלהייטן וועלן פאַרעפנטלעכט ווערן דורך בריוו צו אַלע לאָנדסלייט און אין דער פּרעסע.

חיים יצחק גאָרבּער ע״ה

דעם 20טן מאַי היינטיקס יאָר איז אין מדינת ישראל געשטאָרבן, אין עלטער פון 69 יאָר, אונזער חשובער באַליבטער לאָנדסמאַן חיים יצחק גאָרבער ע״ה. אין יאָר 1939 איז ער געקומען קיין ישׂראל אַלץ חלוץ, מיט זיין פרוי. זיי האָבן זיך באַזעצט אין קיבוץ עין הכרמל וואו ער איז געווען איבערגעגעבן אַלע אַרבעטן.

חיים יצחק גארבּער

דער פאַרשטאָרבענער האָט פאַר״תומ״ט זיין פרוי, צוויי טעכטער מיט אַ זון און זיבן אייניקלעך, ווי אויך זיין ברודער שלמה גאָרבער מיט זיין משפּחה. דער ברודער שלמה גאָרבער, אים צו לאָנגע יאָרן, וועלכער האָט זיך געראָטעוועט פון דעם היטלער גיהנום, איז אַ וויכטיקער טוער צווישן די ביאַליסטאָקער לאָנדס־לייט אין מדינת ישראל, ער איז איינער פון די פירער פון דעם ארגון יוצאי ביאַליסטאָק אין תל־אביב.

כבוד דעם אָנדענק פון דעם פאַרשטאָרבענעם חיים יצחק גאָרבער ע״ה.

• שליסט זיך אָן אַלם מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל !

יערלעכע אזכרה ביי די פרוזשענער און אומגעגענט לאַנדסלייט

פון משה רודניצקי

אָ גרויסער עולם פֿרוזשענער און פון אומגעגענט לאַנדסלייט, פון ניו יאָרק און פילאַדעלפיע, האָבן זיך באַטייליקט אין דער 40טער יערלעכער אזכרה־פֿאַרזאַמלונג אין אַנדענק פון די קדושים און מאַרטירער, וואָס זיינען אומגעבראַכט געוואָרן פון די נאַצים. די איינדרוקספולע פֿאַרזאַמלונג איז פֿאַרגעקומען זונטיק בייטאָג, דעם 30טן יאָנואַר 1983, אין דעם פיין־דעקאָרירטן אוידיטאָריום פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק. עס זיינען אויך ביי דעם רירנדן צוזאַמענטרעף באַערט געוואָרן די אומגעבראַכטע אידן פון די שטעט און שטעטלעך אַרום פרוזשענע, ווי שערשעוו, מאַלץ, לינעווע, סעלץ און אַנדערע. די אזכרה איז אַרגאַניזירט און דורכגעפירט געוואָרן פון די פרוזשענער און אומגעגענט רעליף־קאָמיטעט.

דער פֿאָרזיצער פון דער יזכור־פֿאַרזאַמלונג איז געווען איטשע יאַנאַוויטש. ער האָט באַגריסט דעם עולם און אויסגעדריקט צופרידנקייט פון דעם וואָס די לאַנדסלייט היטן אַפּ מיט טרייהייט דעם אַנדענק פון די קדושים, און עס ווערט ניט פֿאַרנאַכלעסיקט דאָס קומען צו די יערלעכע טרויער־פֿאַרזאַמלונגען.

פריינט יאַנאַוויטש האָט דאַן אַרויפגערופן אין פֿרעזידיום פֿאַל־גענדע לאַנדסלייט: בערל בלוטשטיין, ווילי טענענבוים, ווילי גאָלוב, שמוליק קאָופמאַן, שרייבמאַן, א. ווארשאַווסקי און משה שאריד. נאָכדעם זיינען אַנגעצונדן געוואָרן זעקס יאָרצייט־ליכט, אין אַנדענק פון די זעקס מיליאָן אומגעבראַכטע אידישע מענער, פרויען און קינדער ביי די היטלעריסטישע מערדערס. די ליכט זיינען אַנגעצונדן געוואָרן פון: בעני באַבמאַן און פרוי, ב. גארבער־מאַן און פרוי, פרעד קאטראנסקי און פרוי, פרוי סילוויע און טאָכטער סיגעל, פרוי לעוו, פּעסעצקי.

גלייכצייטיק מיטן אָנצינדן די יאָרצייט־ליכט האָט דער באַוואוסטער חזן עקיבא לעפקאָוויטש געזונגען דעם „אל מלא רחמים", וואָס האָט אַלעמען איינגעהילט אין טרויער. מיט קורצע רירנדע רעדעס וועגן דעם שרעקלעכן אידישן חורבן אין דער גרויזאַמער היטלער־צייט, ווי אויך וועגן דעם אַמאָליקן שפּרודל־דיקן אידישן לעבן אין פרוזשענע און אין די אַרומיקע שטעטלער, זיינען אַרויסגעטראָטן: מרס. פריילעך פון פילאַדעלפיע, די טאָכ־טער פון מר. און מרס. גאָלובאָוויטש; לארי קאַרמאַן; פישל שלאָס־בערג; פרוי קראָקאָווסקי, די טאָכטער פון דעם פרוזשענער רב ז"ל, פרוי העלען ראָגאָוויטש און אַנדערע.

אין די רעדעס איז אַרויסגעבראַכט געוואָרן וועגן דעם שרעק־לעכן אידישן חורבן ביי די נאַציס און עס איז געהערט געוואָרן אַ רוף צו זיין אויף דער וואָך קעגן די נייע שונאים פון אידישן פֿאָלק. איטשע יאַנאַוויטש האָט געמאַכט דעם אָפּיל און גערופן די לאַנדס־לייט ניט פאַרגעסן צו שטיצן די נויטבאַדעפֿטיקע. דער עולם האָט זיך אָפּגערופן זייער וואַרעם. משה שאריד האָט באַדאַנקט אַלעמען פֿאַר דעם וואַרעמען אָפרוף און ער האָט פֿאַרגעלייענט בריוו פון לאַנדסלייט, מיט דאַנקבאַרקייט און אַנערקענונג פֿאַר ניט פאַר־געסן זיי.

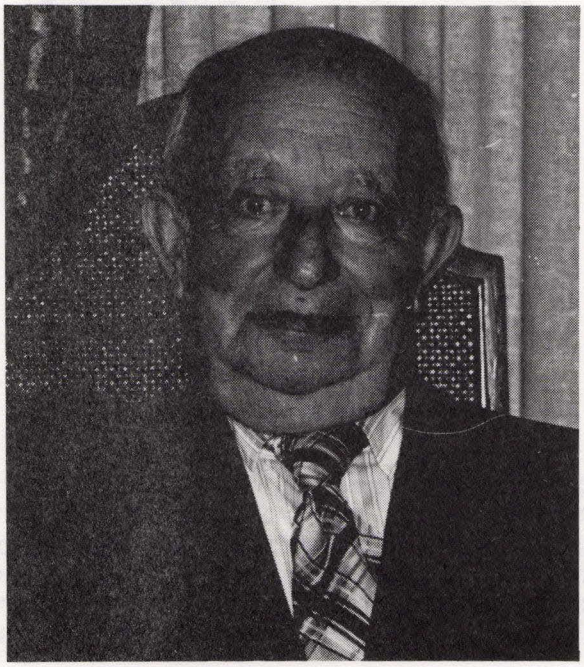
אין פֿאַרלויף פון דער טרויער־פֿאַרזאַמלונג האָט חזן עקיבא לעפקאָוויטש געזונגען פֿאָסיקע תפילות און צום סוף האָט דער פֿאַרזאַמלטער עולם געזאָגט קדיש בציבור. די איינדרוקספולע פֿאַרזאַמלונג האָט זיך געשלאָסן מיט אַ דאַנק־אויסדרוק פון דעם טשערמאַן, איטשע יאַנאַוויטש, צו אַלעמען פאַר אָפּהיטן און קומען צו די יערלעכע טרויער־פֿאַרזאַמלונגען און זיך אָפּרופן וואַרעם מיט ביישטייַרונגען פֿאַרן רעליף־קאָמיטעט וואָס עס דער־מעגלעכט צו שטיצן נויטבאַדערפטיקע לאַנדסלייט.

עס איז אויך אויסגעדריקט געוואָרן אַ דאַנק און יישר־כוח צו פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי, גענעראַל־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, ווי אויך צו דער פירערשאַפט פון דער אינסטיטוציע בכלל, פאַר דער גרויסער הילף וואָס ווערט יעדעס מאָל געגעבן דעם פרוזשענער און אומגעגנט רעליף־קאָמיטעט, ביים העלפן דורכפירן אַזוי ווירדיק די יערלעכע טרויער־פֿאַרזאַמלונגען.

טשאַרלס קאָסס ע"ה

טשאַרלס קאָסס ע"ה, איינער פון די בויערס און פֿאַר לאַנגע יאָרן טרייַע פירערס און אַקטיוויסט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פֿאַר עלטערע מענטשן, איז געשטאָרבן דעם 13טן מערץ, 1983, אין עלטער פון 89 יאָר. פריינט קאָסס, וועלכער איז געווען באַליבט ביי אַלעמען, איז געווען אַ ליב־האַרציקער טייערער פֿאָלקס־מענטש וועמענס לעבן אַלע יאָרן איז געווען פֿאַרבונדן מיט כלל־אַרבעט און טאָן גוטס וואו נאָר דאָס איז געווען נויטיק.

פריינט טשאַרלס קאָסס ע"ה, וועלכער איז פֿאַר פיל יאָרן געווען אַן אַקטיוויסט מיטגליד פון באָארד אָוו דירעקטאָרס פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, איז אויך געווען איינער פון די גרינדערס

טשאַרלס קאָסס

פון דעם ביאַליסטאָקער יאָנג מענס אסאָסיעישאָן. ער איז אויך געווען פֿאַרזיצער פון דער סעמעטערי קאָמיטע. פריינט קאָסס ע"ה, וועלכער איז געווען אַלע יאָרן אַ פּריי־אַרביטערעיטאָר, איז שטענדיק געווען אַקטיוו ביים העלפן דורכפירן קאָמפּעינס און זאַמלען נויטיקע פֿאַנדן פֿאַרן ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פֿאַר עלטערע מענטשן.

דער פֿאַרשטאַרבענער טשאַרלס קאָסס ע"ה האָט איבער־געלאָזט אין טרויער זיין זון, מאַרי; אַ טאָכטער ראָזעלין (מרס. אַלבערט מייזלער); אַ שוועסטער, אסתר ווי אויך צוויי אייניקלעך, לאורא און דזשענים.

די אָנפירערשאַפט און מיטגלידער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פֿאַר עלטערע מענטשן דריקן אויס דעם טיפסטן מיטגעפיל צו דער משפּחה פון פֿאַרשטאַרבענעם טשאַרלס קאָסס ע"ה. זאָלן זיי קיינמאָל מער ניט וויסן פון טרויער און צער. כבוד זיין אָנדענק!

אברהם שייקעוויטש ע״ה

פון קאָפּל לב, תל־אביב

מיטן טויט פון אברהם שייקעוויטש ע״ה איז פון אונז אַוועק־געריסן געוואָרן אַ ליבהאַרציקער מענטש, אַ וואַרעמער איד און טרייער ביאַליסטאָקער לאָנדסמאַן. שייקעוויטש, וועלכער איז געבוירן געוואָרן דעם 26טן יוני 1910 אין ביאַליסטאָק, האָט עמיגרירט קיין קאַנאַדע אין יאָר 1928 וואו ער האָט זיך באַזעצט אין מאָנטרעאָל.

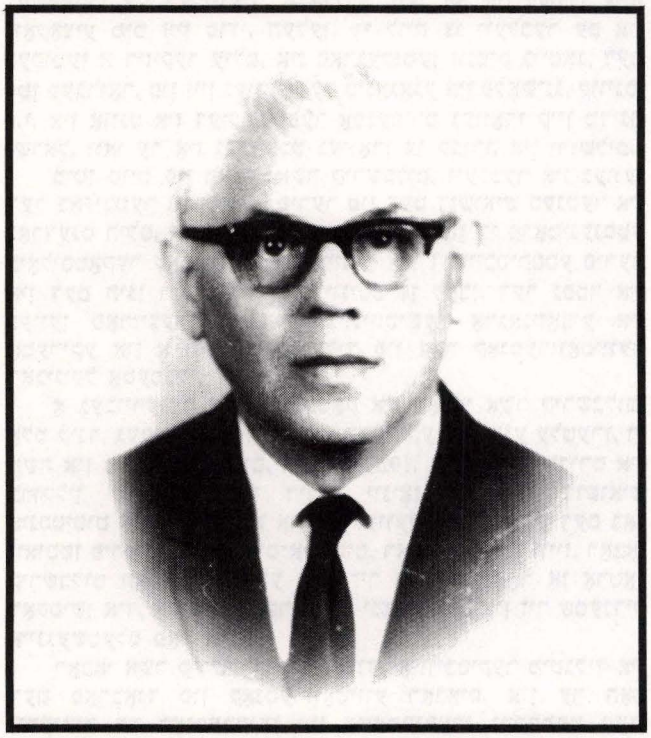
ער האָט געאַרבעט אין אַ קליידער פאַבריק און אין דער פרייער צייט האָט ער זיך פאַרנומען מיט פאַרשידענעם ספאָרט. גלייכצייטיק איז ער געווען זייער אַקטיוו אין דעם אידישן געזעל־שאַפטלעכן קולטור־לעבן און ער האָט פיל בייגעשטייערט צו דער אַנטוויקלונג פון דער גרויסער אידישער ביבליאָטעק אין מאָנטרעאָל. טראָץ דעם וואָס ער האָט זיך זייער שנעל אקלימא־טיזירט אין קאַנאַדע, האָט ער אַבער קיינמאָל ניט פאַרגעסן זיין היים־שטאָט ביאַליסטאָק. צוזאַמען מיט אונזער חשובן לאָנדסמאַן, ה׳ ראָסקעס, האָט ער געשאַפן דעם פאַרבאַנד פון ביאַליסטאָקער אין קאַנאַדע.

אברהם שייקעוויטש האָט שטענדיק אַנגעהאַלטן אַ נאָענטן קאָנטאַקט מיט אַלע אַרגאַניזאַציעס פון ביאַליסטאָקער אין דער וועלט, ער האָט אויך פיל געהאָלפן דער ביאַליסטאָקער שארית הפליטה. אין יאָר 1954, איז די משפחה אַוועק קיין מאָנטוויידעאָ וואו זיי האָבן אויפגעבויט זייער נייע היים. שייקעוויטש האָט דאָן נאָך מער פאַרשטאַרקט זיין פאַרבינדונג מיט די ביאַליסטאָקער אין דרום־אַמעריקע, באַזונדערס אין ארגענטינע. זייענדיק פינף יאָר אין אורוגוואַי, האָט שייקעוויטש באַשלאָסן עולה צו זיין מיט זיין פאַמיליע קיין מדינת ישראל אויפצובויען אַ נייעם לעבן.

קומענדיק קיין ישראל האָט ער דאָ גלייך אַנגעהויבן אַ פאַר־צווייגטע טעטיקייט. ער איז געווען אין דער אַנפירערשאַפט פון דעם ארגון יוצאי ביאַליסטוק, ער האָט געלייסטעט פיל געלט, צייט און ענערגיע ביים העלפן אויפבויען און אַנטוויקלען „קרית ביאַלי־סטאָק״. ער איז אויך אַלע יאָרן געווען קאָרעספאָנדענט פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע״ און מיט טריישאַפט געשריבן וועגן אַלץ וואָס איז פאַרגעקומען אין לעבן פון די לאָנדסלייט אין מדינת ישראל. ער האָט יעדעס יאָר זיך באַטייליקט אין די אזכרות גע־ווידמעט דעם אַנדענק פון די זעכציק טויזנט אומגעבראַכטע ביאַלי־סטאָקער אידן בייַ די נאַציס. ער האָט שטענדיק געמאַנט און גע־פאַדערט ניט צו פאַרגיסן די אידישע טראַגעדיע.

אין יאָר 1970 איז געשטאַרבן נאָך אַ לענגערער קראַנקהייט שייקעוויטש׳ס פרוי, צפורה. אין יאָר 1973 האָט ער חתונה געהאַט מיט שושנה האַראָוויץ און ווידער אויפגעבויט אַ פאַמיליען־לעבן. אין יאָר 1979 האָט דער ביטערער גורל אים געטראָפן וועו זיין טייערער זון, בן־ציון, און די שנור אלישבע, זיינען דער׳הרג׳עט געוואָרן פון אַן אויפרייס פון אַן עראָפלאַן אין וועלכן זיי זיינען אויך געפלויגן איבער די הימלען פון גריכנלאַנד. דאָס יונגע אומגעקומענע פּאָרל האָבן איבערגלאָזן צוויי קליינע קינדער, די טייערע אייניקלעך פון שייקעוויטש׳ן.

דער שרעקלעכער אומגליק האָט געווירקט זייער שטאַרק אויף אברהם שייקעוויטש ביזן סוף פון זיין לעבן. טראָץ אַלעם, האָט ער

אברהם שייקעוויטש

אַבער פאַרגעזעצט די געזעלשאַפטלעכע אַרבעט ביזן לעצטן טאָג וועו ער איז פון אונז אַוועק. כבוד זיין אַנדענק, יהי זכרו ברוך!

* * *

דאָנערשטיק, דעם 5טן מאַי היינטיקס יאָר, איז אין גרויסן אוידיטאָריום פון תיכון ד׳, אין תל־אביב, דורכגעפירט געוואָרן אַן אזכרה צו די שלושים פון אונזער באַליבטן לאָנדסמאַן אברהם שייקעוויטש ע״ה. דער זאַל איז געווען פיל געפאַקט מיט ביאַלי־סטאָקער לאָנדסלייט, משפחה און פריינט פון דעם פאַר־שטאַרבענעם.

פאַרזיצער פון דעם אָונט איז געווען זלמן ירושלמי, וועלכער האָט איינגעלאַדן די אלמנה אַנצוצינדן אַ יזכור־ליכט. יובל פסח, אַ שילער פון תיכון ד׳, האָט געשפילט פאַסיקע מוזיק אויף זיין פידל. מיט געהעריקע אַפּשאַצונגען וועגן דעם פאַרשטאַרבענעם, זיינען אַרויסגעטראָטן: קאָפּל לב, מיכאל פליקער, שלמה גארבער און צבי קלעמענטינאָווסקי. אַלע האָבן אַנגעוויזן אויף דער טריישאַפט וואָס שייקעוויטש האָט שטענדיק אַרויסגעוויזן ביים העלפן שטאַרקן די לאָנדסמאַנשאַפט אין ישראל, קרית ביאַליסטאָק, און בכלל זיין טריישאַפט צו כלל ישראל און מדינת ישראל.

ביי דער אזכרה איז פאַרגעלייענט געוואָרן אַ רירענדער בריוו פון פריינט ראָסקעס, פאַרזיצער פון די ביאַליסטאָקער אין קאַנאַדע. שייקעוויטש׳ס איניקל, שירה, האָט געלייענט אַ האַרציק ליד וואָס זי האָט אַנגעשריבן וועגן איר זיידן. זי האָט אויך רעציטירט דאָס ליד „אחרי מותי״ פון דיכטער ח. נ. ביאַליק.

די איינדרוקספולע אזכרה איז געשלאָסן געוואָרן מיט אל מלא רחמים.

ראַבאַי אשר קירשבלום ז״ל

אין עלטער פון 70 יאָר איז שבת, דעם 5טן פעברואַר 1983, געשטאָרבן פון אַ האַרץ־אַטאַק אונזער חשובער און פֿראָמינענטער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, ראַבאַי אשר קירשבלום. ער איז געשטאָרבן אין האַליוואוד, פלאָרידאַ, וואו ער איז געווען אויף וואַקאַציע מיט זיין פרוי, העלען. די לויה צו וועלכער עס איז געקומען אַ ריזיקער עולם, איז פאָרגעקומען זונטיק בייטאָג, דעם 6טן פעברואַר, פון זיין געווען סינאַגאָגע אין פלאַשינג, קווינס, נ.י. אין אַוונט איז דער קערפּער אַפּגעפירט געוואָרן קיין מדינת ישראל, וואו ער איז געבראַכט געוואָרן צו קבורה אין ירושלים.

מיטן טויט פון ראַבאַי אשר קירשבלום, וועלכער איז געווען דער באַליבטער גייסטיקער פירער פון דעם דזשואיש סענטער אין גאַרדענס הילס, איז אַוועק פון אונז איינער פון די פֿראָמינענסטע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, און איינער פון די וויכטיקסטע פירער אין דעם היגן רעליגיעזן און ציוניסטישן לעבן. דער נפטר איז געווען פאָרזיצער פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין אַמעריקע און אַ חשובער מיטגליד פון דער קאַנסערוואַטיווער ראַביניקל אַסעמבלי.

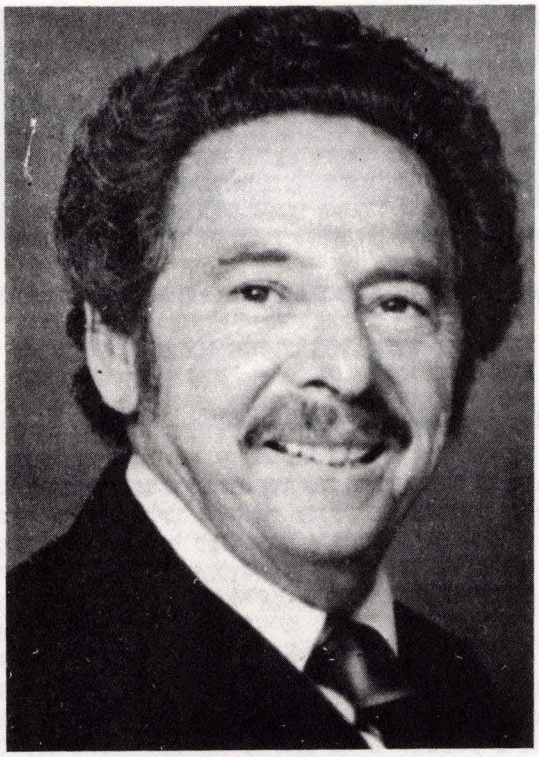
אַ געבוירענער אין ביאַליסטאָק איז ראַבאַי אשר קירשבלום, אַלס קינד, געבראַכט געוואָרן קיין אַמעריקע פון זיינע עלטערן, ר׳ משה און פייגע קירשבלום, אין יאָר 1923. ער האָט שטודירט אין ברוקלין קאָלעדזש, אין היברו יוניאַן קאָלעדזש דזשואיש אינסטיטוט אָוו רעלידזשען און איז געווען אַ תלמיד פון דעם באַוואוסטן פירער פון רעפֿאָרם־אידנטום, ראַבאַי סטיוון ווייז. ראַבאַי קירשבלום האָט אָבער אַלע יאָרן זיך געהאַלטן פאָר אַן אָרטאָדאָקסישן איד, אָפּגעהיט כשרות און ימים־טובים און זיך שטענדיק איינגעשטעלט פאַר הלכה.

ראַבאַי אשר קירשבלום איז געווען אַ וויכטיקער מיטגליד אין דעם פאָרבאַנד פון קאַנסערוואַטיווע ראַבאַיס, און ער האָט שטענדיק בייַ קאַנפֿערענצן און צוזאַמענפֿאָרן געקעמפט קעגן רעזאָלוציעס וואָס האָבן געהאָט פאָר אַ ציל אָפּצושוואַכן די הלכה. ער פלעגט אויך פירן אַ קאַמף קעגן אַ שותפות צווישן רעפֿאָרם און קאַנסערוואַטיווע אידן. גלייכצייטיק מיט זיינע אַקטיוויטעטן אין דעם רעליגיעזן אידישן לעבן, איז ער אַלע יאָרן אויך געווען זייער אַקטיוו אין דער ציוניסטישער באַוועגונג. ער פלעגט זיך באַטייליקן אין אַלע ציוניסטישע קאַנגרעסן און אַנדערע צוזאַמענפֿאָרן, וואו ער איז געווען גוט באַקאַנט מיט זיינע אַרויסטריטן אַלס דינאַמישער רעדנער. ראַבאַי קירשבלום איז אויך געווען אַקטיוו אין דער נאַציאָנאַלער קאַנפֿערענץ פון אידן און קריסטן, וואו ער האָט געאַרבעט אויף אַן ענערגישן וועג צו ברענגען צו אַ נאַענטקייט און גוטע באַציאונגען צווישן אידן און קריסטן.

פון יאָר 1946 איז ראַבאַי אשר קירשבלום געווען פאַרבונדן מיט דעם דזשואיש סענטער אין פלאַשינג, וואו ער איז פאַרבליבן גייסטיקער פירער ביזן סוף פון זיין לעבן.

בייַ דער לוויה האָבן דעם נפטר מספּיד געווען זיין עלטערער ברודער, הרב מרדכי קירשבלום, וועלכער וואוינט אין ירושלים און ער האָט זיך גראָד געפונען אויף וואַקאַציע אין פלאָרידע וועו זיין אינגערער ברודער איז געשטאָרבן. הרב מרדכי קירשבלום האָט דערביי דערציילט וועגן דעם לעבן און אויפטוען פון דעם נפטר. חזן עקיבא לעפקאָוויטש, פון דער שוהל וואו ראַבאַי אשר קירשבלום איז געווען רב, האָט געזאָגט דעם אל מלא רחמים. עס האָבן אים אויך מספּיד געווען אַנדערע פֿראָמינענטע רבנים און חשובע פֿערזענלעכקייטן. אַלע האָבן אַרויסגעבראַכט וועגן דער גוטסקייט פון דעם נפטר, וועלכער איז אַלע יאָרן געווען באַקאַנט און באַליבט בייַ אַלעמען. וועו דער ארון מיטן נפטר איז אַפּגע־פירט געוואָרן קיין מדינת ישראל מיט אַן עראָפלאַן, איז ער באַגלייט געוואָרן פון דער אלמנה און די קינדער.

דער פֿארשטאַרבענער ראַבאַי אשר קירשבלום האָט פאַר־

ראַבאַי אשר קירשבלום

יתומ׳ט זיין פרוי העלען, אַ זון חזן אליעזר קירשבלום פון טאָראָנטע, אַ טאָכטער מאַרשאַ ווי אויך אַנדערע משפּחה־מענטשן, צווישן זיי דעם עלטערן ברודער הרב מרדכי קירשבלום וואָס וואוינט אין מדינת ישראל.

מיטן טויט פון ראַבאַי אשר קירשבלום האָט אויך אונזער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק פאַרלאָרן אַ טרייַען פריינט. ער פלעגט זיין נאָענט צו אונזערע אַקטיוויטעטן און שטענדיק זיך פאַראינטערעסירט מיט דער אינסטיטוציע. מיט זיין טויט, האָבן ביאַליסטאָקער אידן אָפּגעוואָרן אַ טרייַען און פֿראָמינענטן לאַנדס־מאַן. מיר וועלן אים שטענדיק געדענקען.

אַ תפילה

פון חנה שטיינמאַן

העלף גאָט, די פילע זוכענדע פון אונז
עניוות׳דיג צו גיין אויף דיינע שטעגן!
מיר זאָלן פרייד אין לעבן דערזעהן;
און ווי אויסגעשטערענט ס׳זיינען דיינע וועגן.

פאַרטרייב דעם צווייפל און זיין פלאַגענדיקן צער
פון חכם, ווי פון אומגליקליכן נאָר!
מאַך אונזערע קליינע טריבע אויגן זען,
אַז דו ביסט דער גערעכטער, פון אייביק אַן געווען.

שטאַרק אונז, גאָט, עס זאָל דער ביטערער צווייפל
אויף אייביק, ווי פון אונז פאַרשניטן ווערן!
ניט אַלעמען פון אונז איז ווי באַשערט
דיין שטימע קלאָר און פרי, אין לעבן צו דערהערן.

פיל אַן דאָס האַרץ מיט הייליקער רו
פון קוואָל פון הייליקייט און פֿראָכט.
מיט קלייניקייטן זיינען אונזערע טעג פאַרבּיי;
באַגלייט זשע אונזער קומענדן פאַרנאַכט!

דאָראַ רובינאַ ע״ה

פון אַסקאָר מעקלער (לאָס אַנדזשעלעס)

מיט גרויס צער האָבן מיר אַלע, דאָ אין לאָס אַנדזשעלעס, אויפגענומען די טרויעריקע נייַעס וועגן דעם טויט פון דער באַקאַנטער ביאַליסטאָקער זינגערין און שוישפילערין, דאָרא רובינא ע״ה. זי איז געשטאָרבן דעם 20טן פעברואַר, 1983, אין עלטער פון 68 יאָר, נאָך א שווערער און לאַנגער קראַנקהייט.

די באַליבטע דאָראַ, וועלכע האָט צו זיך ארויסגערופן דרך־ארץ מצד אַלעמען, איז די לעצטע צוויי יאָר געווען אין האָס־פּיטאַלס, אויך פּאַראַליזירט. זי איז געווען איינע פון די גערַאטע־וועטע פון אומקום בייַ היטלער׳ן און האָט, אין צייט פון דער גרויס־זאַמער צווייטער וועלט־מלחמה, דורכגעמאַכט פיל ליידן.

אין צייט פון דער מלחמה איז די ליבהאַרציקע דאָראַ רובינא געווען אין אוישוויץ און אין אַנדערע נאַצישע טויט־לאָגערן, וואו זי

דאָראַ רובינאַ

איז געפּיניקט און דערנידעריקט געוואָרן פון די היטלעריסטישע מערדערס, אָזוי ווי דאָס איז געווען מיט אַנדערע אידן. אין איר קעגנוואָרט האָבן די רוצחים דערשאָסן איר מאַן, שאַדאָווסקי, וועלכער איז געווען א באַקאַנטער אידישער שוישפּילער.

נאָך דער מלחמה וועט עס האָט זיך איינגעשטילט דער היטלער־קאָשמאַר, איז דאָראַ רובינא צוריקגעקומען קיין ביאַליסטאָק. ניט געקוקט אויף אירע דורכגעמאַכטע ליידן און אָן אויסגעפּיניקטע, איז זי געווען אָקטיוו צוזאַמען מיט אַנדערע אין דעם אידישן קאָמיטעט, וואָס האָט געטראָגן הילף צו די געליטענע און זיך געשטעלט פאַר אַן אויפגאַבע ווידעראויפצובויען אַביסל אידיש לעבן אין ביאַליסטאָק, וואו עס איז פאַר דער מלחמה געווען א פאַרצווייגטער און בליענדער אידישער ישוב.

קומענדיק שפּעטער קיין אַמעריקע, איז דאָראַ רובינא דאָ אויפגעטראָטן אין פאַרשידענע ערטער מיט קאָנצערטן בייַ אידישע אַרגאַניזאַציעס און אומעטום איז זי באַשאַנקן געוואָרן מיט דאָנק־בעריט פאַר ברענגען פרייד און געזאַנג צום אידישן עולם. זי איז אויך מיט גרויס דערפאָלג אויפגעטראָטן אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק. אין יאָר 1958 האָט דאָראַ רובינא פאַרלאָרן, דאָ אין אַמעריקע, איר איינציקן ברודער הערץ רובין, וועלכער איז געווען א באַקאַנטער טאַלאַנטירטער מוזיקער־קאָמפּאָזיטאָר. פון דער גאַנצער גרויסער רובינא־משפּחה איז געבליבן די באַוואוסטע טעאַטער און פילם־קינסטלערין, פאַניא רובינאַ, וועלכע לעבט אין ניו יאָרק.

דאָראַ רובינא ע״ה איז אויך געווען טאַלאַנטירט אין שרייבן עסייען, לידער און אַנדערעס. וועג זי איז געקומען גלייך נאָך דער באַפרייאונג קיין ביאַליסטאָק, האָט זי אַנגעשריבן א צאָל לידער, וועגן אירע איבערלעבענישן און בעאַבאַכטונגען אין די נאָצישע פּייניקונגס־לאָגערן, וואו זי האָט דורכגעמאַכט ליידן צוזאַמען מיט אַנדערע. דאָ בייגעליגט שיק איך אייך א ליד, געשריבן פון דאָראַ רובינא, וועגן דעם נאָצישן טויט־לאָגער שטוטהאָף.

כבוד דעם אַנדענק פון דאָראַ רובינא!

שטוטהאָף

פון דאָראַ רובינא

גענוון איז שוין פינצטער
און גייאַגט אונז אין לויף,
נאָר אָט זיך דערנענטערט
צו א שטאָט מיט א הויף.

א שטאָט און א הויף
וואו עס טוט זידן,
טויזנטער פּעק
און אידן, אידן...

ווייבער מיט קינדער
אַלע צוזאַמען,
קינדער וואָס קלאַמערן זיך
בייַ דער מאַמען.

פּנימער בלייכע,
אויסדרוק פון פּיין,
אין יעדנס אויגן איז די פראַגע
וואָס וועט זיין?

וואָס וועט זיין ווילסט וויסן?
עס ענטפערן בליקן,
מען זאָרגט שוין פאַר אונז
און די לופט טוט שטיקן...

* * *

דאָ איז אויס מיט דער חרפה
אויס מיט דער שאַנד,
איצט הערשט איבער דיר
א ברוטאַלע האַנט.

עס קומען אָן טעג
פון פּחד און גרויל,
ניט ווייַנען, ניט לאַכן
פאַרשטומט איז דאָס מויל...

גופים פאַרפיניקטע
הויט נאָר און ביינער,
זיי פאַלן ווי פליגן
איינער ווי איינער!

משה אייזענשטאַדט ע״ה

פון דוד פאַדליאַשוק (פאַריז)

ווי עס איז שוין געווען געמאַלדן אין פאַריקן, ערב פּסח־נומער, „ביאַליסטאָקער שטימע״, איז לעצטנס אין פאַריז געשטאָרבן אונזער חשובער לאָנדסמאַן משה אייזענשטאַדט ע״ה, אין עלטער פון 85 יאָר. דער פאַרשטאָרבענער איז געווען אַ זון פון אַ ביאַליסטאָקער באַלעבאָטישער משפּחה. זיין פאָטער, יוסף אייזענשטאַדט, איז געווען אַ חשובער מיטגליד פון דער ביאַליסטאָקער קהילה.

משה אייזענשטאַדט האָט געלערנט אין דער גימנאַזיע פון אַלעקסאַנדראָוון, וואָס ער האָט פאַרענדיקט אין יאָר 1914 פאַרן אויסברוך פון דער ערשטער וועלט־מלחמה. אין די יאָרן פון דער דייטשער אָקופּאַציע, 1915־1918, איז אייזענשטאַדט, וואָס האָט אַרויסגעוויזן אַ נייגונג צו שפּילן טעאַטער, אַריינגעטראָטן אין דער

משה אייזענשטאַדט

טרופּע וואָס עס האָט דאַן געשאַפן זיין פאָטער, און ער האָט דאָרט געשפּילט אין אידיש פיעסן פון אַן אַלזייטיקן רעפּערטואָר. אין דער דאָזיקער טרופּע האָט ער זיך באַקענט מיט זיין צוקונפטיקער פרוי, זינא פאַרטנאַי ע״ה, וועלכע האָט אויך געשפּילט אין דער זעלבער טרופּע. אין יאָר 1917 האָבן זיי חתונה געהאַט.

נאָכן סוף פון דער ערשטער וועלט־מלחמה איז דאָס פאָרל, אין יאָר 1919, אַוועקגעפאָרן קיין קאָוונע וואָס איז אין יענער צייט געווען די הויפּט־שטאָט פון דער יונגער ליטווישער מדינה. היות ער איז געווען פּעאיק צו שפּראָכן, האָט ער אין קאָוונע באַקומען אַ פּאָסטן אַלס איבערזעצער אין דער דאָרטיקער פראַנצויזישער מיליטעריישער מיסיע. אין יאָר 1921 האָט משה אייזענשטאַדט מיט זיין פרוי עמיגרירט קיין פראַנקרייך וואו זיי האָבן געלעבט אַלע יאָרן ביז זיין טויט. זיין פרוי, זינא, איז פון די נאַציס דעפּאָרטירט געוואָרן קיין אוישוויץ, אין יאָר 1942, וואו זי איז אומגעבראַכט געוואָרן צוזאַמען מיט אַנדערע אידן.

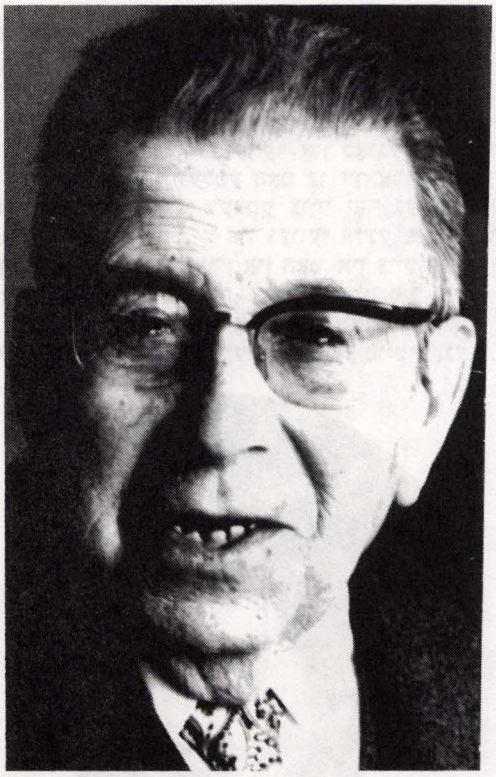
זייענדיק אין פאַריז, איז משה אייזענשטאַדט געווען באַשעפּטיקט אויף פאַרשידענע געביטן. זינט 1952 איז זיין פרנסה געווען אַלס איבערזעצער אין דעם פראַנצויזישן גריכט. ער איז געווען באַגאַבט מיט אַ ליטעראַרישן און זשורנאַליסטן טאַלאַנט און ער האָט, צווישן ביידע וועלט־מלחמות, געשריבן און געדרוקט נאָוועלן, עסייען און פּובליציסטישע אַרטיקלען אין אידישע צייטונגען.

טריי דעם אָפּשטאַם פון אונזער חרובער היים־שטאָט ביאַליסטאָק, איז משה אייזענשטאַדט אויך געווען אַן איבערגעבענער מיטגליד אין דער ביאַליסטאָקער לאָנדסמאַנשאַפט אין פאַריז ביז איר אויפלייזונג. ער איז די לעצטע יאָרן געווען קראַנק און אויסגעהויבט זיין נשמה דעם 13טן אַפּריל, 1982. ער האָט פאַר־יתומ׳ט זיין צווייטער פרוי, מיט זיינע צוויי טעכטער, צוויי אייניקלעך און צוויי אור־אייניקלעך.

כבוד זיין אַנדענק!

יזכור

מיר דריקן אויס אונזער טרויער אויפן טויט פון ליבן און אומפאַרגעסלעכן טייערן

מאַקס סיראָטאַ

ער איז געווען אַ גוטהאַרציקער מענטש, פריינטלעך צו אַלעמען ביי וועמען ער האָט אַרויסגערופן גרויס דרך־ארץ. פאַר דער ערשטער וועלט־מלחמה האָט מאַקס סיראָטאַ געשריבן רעפאָר־טאַזשן אין דער ביאַליסטאָקער „דאָס נייע לעבן״. ער האָט זיך באַזעצט אין פאַריז און פאַר פיל יאָרן האָט ער פאַרטגעזעצט צו שרייבן פאַר דער „ביאַליסטאָקער שטימע״, אין ניו יאָרק. ער האָט געזאַמלט פיל בילדער פאַר אַן אַלבום, פון זיינע אומגעקומענע שכנים, פריינט און באַקאַנטע, וועלכע זיינען אומגעבראַכט געוואָרן פון די נאַצים.

די אידישע ליידן, אומקום און חורבן ביי די נאַציס, האָט געהאָט אַ טיפע ווירקונג אויף זיין לעבן. ער איז געווען איינזאָם און עלענד. כבוד זיין אַנדענק!

גאַלדע און איסאַק בולאַווקאַ (פאַריז)
רחל גוזאַווסקי (פאַריז)
ראָזע און מאַקס באַביטש (ניו יאָרק)

דער ביאַליסטאָקער צענטער
היים פאַר עלטערע נוענטשען און שפיטאָל

228 איסט בראָדוועי, נ. י.

ווינטשט זיינע באַאמטע, דירעקטאָרען, מיטגלידער, טוער, שטיצער חברים און פריינט, אַלע אָנגעשלאָסענע אָרגאַניזאַציעס, ווי אויך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, כלל ישראל איבער דער גאָרער וועלט

אַ שנת חיים ושלום

אַ יאָר פון מאַטעריעלען וואוילזיין און גייסטיגע אויפריכטונג, הצלחה און פראָגרעס, שלום אין מדינת ישראל און פרידען איבערן גאַנצען ערד-קוגל.

סעם סאַלאַזש
פרעזידענט

רובין בינדלער
ערן־פרעזידענט

איסאַק ריבאַלאָווסקי
גענעראַל סעקרעטאַר

דינה מעדוועדעוו
קאַסירער

מר. און מרס. סאל קרים
ברוקלין, ניו יאָרק

טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרן

ווינטשן זייערע פאַמיליעס, פריינט און לאַנדסלייט
אַ כתיבה וחתימה טובה און שלום איבער דער וועלט.

די בריידער איצקאָוויטש
אַבראַשאַ, חיים, וועלוול, און שוועסטער בערטאַ
מעקסיקאַ סיטי

דריקען אויס זייערע האַרציגע נייַ־יאָר וואונשען צו דער פאַמיליע און פריינט, ווי אויך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט. שלום על ישראל!

מר. עלי איצקאָוויטש
ווינטשט זיין גאַנצער פאַמיליע אין מעקסיקאַ,
אַלע קרובים, פריינט און לאַנדסלייט
אַ סך גליק און געזונט צום נייעם יאָר

מר. און מרס. דזשאָזעף בערמאַן
און פאַמיליע
מיאַמי־ביטש פלא.

שיקען זייערע ברכות און גוטע וואונשען צום נייעם יאָהר צו אַלע זייערע פריינד און דעם כלל ישראל.

מיר בעטן פאַר אַ יאָר פון שלום, פאַר מדינת ישראל און פאַרן אידישן פאָלק.

אונזערע בעסטע ברכות צו אַלע אונזערע פריינד און באַקאַנטע איבער דער גאַנצער וועלט.

פריידל און אשר שטשוטשינסקי
מאַיאַמי ביטש, פלאָרידע

דארא וואריק — בישקאוויטש
און פאַמיליע

ווינטשען אַלע פריינד און דעם כלל ישראל
אַ געזונטען און גליקליכען יאָר.

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

מר. און מר. באַרני סאַקס
און פאַמיליע
מיאַמי, פלא.

ווינטשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען
אַלדאַס גוטס צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעם גאָרניצקי
און טאָכטער

לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

ווינשן זייער פאַמיליע אין ישראל און אַלע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום
אַ פרייליכען נייעם יאָר.

עמיל און מירא סאַיער
טאָראָנטאָ, קאַנאַדאַ

ווינטשן אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט
אַ נייעם, גוטן, געבענטשן יאָר,
און שלום אין ישראל.

בעלאַ לאנצעוויצקא
טאָראָנטאָ, קאַנאַדאַ

באַגריסט די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט איבער דער גאָרער וועלט מיט וואונטשן פאַר אַ כתיבה וחתימה טובה,
און שלום אין ישראל.

מרס. דינה מעדוועדעוו
קאַסירער פון דער אינסטיטוציע

ווינטשט דער משפּחה און פריינט, אַלע לאַנדסלייט
און דעם כלל ישראל אומעטום, אַ שנת חיים ושלום.
אַ כתיבה וחתימה טובה.

סלאָווע און עטל קיעק
ברוקלין, ניו יאָרק

ווינטשט דער משפּחה און פריינט, אַלע לאַנדסלייט
און כלל ישראל אומעטום
אַ שנת חיים ושלום, אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. עלי אָקון און פאַמיליע
פילאַדעלפיע, פּאַ.

באַגריסען אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט
איבער דער גאָרער וועלט מיט
אַ יאָר פון געזונט און שלום על ישראל.

מר. און מרס. פּאָול שאַכעט
וויס־פּרעזידענט פון דער אינסטיטוציע
און פאַמיליע

ווינטשען זייערע צאַלרייכע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען
אויף דער גאָרער וועלט
געזונט, גליק און פרייד צום נייעם יאָר
און שלום על ישראל.

מאַקס (מאָטעק) קאָכן און פאַמיליע
ירושלים

ווינטשן אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט
אַ יאָר פון געזונט, גליק און שלום אין ישראל.

מר. און מרס. בערנאַרד קאַגאַנאָווסקי
און פאַמיליע

ווינטשען אַלע פריינט און ביאַליסטאָקער יאָטען
אַ יאָר פון געזונט, פרנסה און שלום אין ישראל.

מר. און מרס. לואיס סילווער
און פאַמיליע

עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון אַרבעטער־רינג־הויז, נ. י.

ווינטשען אַלע פריינט און אַלע אידען אומעטום
אַ גוטען און גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. אייבראהעם מינץ
וויס־פּרעזידענט און טראַסטי פון דער אינסטיטוציע

ווינטשן זייער פאַמיליע אין אַרגענטינע
און אומעטום
ווי אויך די ביאַליסטאָקער און קאַבריינער לאַנדסלייט
אַ יאָר פון געזונט,
פּרנסה, און שלום אין ישראל.

מר. און מרס. שלמה וועבין
לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

באַגריסן אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט
און פריינט איבער דער גאָרער וועלט מיט
אַ יאָר פון געזונט און שלום על ישראל.

מר. און מרס. סעם נייִדאָרף
און פאַמיליע
בעווערלי הילס, קאַליפ.

ווינשען זייערע קרובים און לאַנדסלייט אומעטום
אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. ידידיה האַמבורג
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כל ישראל
אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. דוד היין
פרעזידענט פון „קרית ביאַליסטאָק פאונדעישאַן"
און פאַמיליע
נאָרט מיאַמי־ביטש, פלא.

ווינשען אַלע אידען איבער דער גאָרער וועלט
אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָהר.

מר. און מרס. מאָריס סאַפערשטיין
און פאַמיליע

ברוקלין, נ.י.

ווינטשען א גוטען, גליקלעכען און געזונטען נייַ־יאָר דער גאַנצער משפחה, חברים פון „פאָרבאַנד", ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען איבער דער וועלט.

א שנת חיים ושלום, א כתיבה וחתימה טובה!

מר. און מרס. הערי באַס
און זייער זון

פילאַדעלפיע, פּא.

ווינשען צום נייַעם יאָר אַלע זייערע פריינד פון נאָהענט און ווייט, און דעם כלל ישראל, א שנת חיים ושלום,

א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. יוסף קאַפּיצקי

עדיסאָן, ניו דזשוירזי

מיטגלידער פון באָארד אָוו דירעקטאָרן

באַגריסן צום נייַעם יאָר אַלע פריינט און לאַנדסלייט און ווינטשן זיי א כתיבה וחתימה טובה

מר. און מרס. מאָריס טשאַבאַט
(כאַבאַצקי)

ווינטשען זייערע משפחות און אַלע לאַנדסלייט א גוטען גליקליכען נייַעם יאָר.

איסאַק און מאַלי ריבאַל
(ריבאַלאָווסקי)

געווען סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער צענטער,
היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל

ווינטשען זייער פאַמיליע, אַלע פריינט און לאַנדסלייט א געזונט און געבענטשט יאָר

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

רעוו. און מרס. הערי פיינבערג

קיו־גאַרדענס, נ.י.

ווינטשען די באַאַמטע און מתפללים פון דעם פלעטבוש דזשואיש סענטער, אַלע פריינד און לאַנדסלייט, א געזונטען און גליקליכען נייַעם יאָר, א כתיבה וחתימה טובה.

מרס. ראַיאַ זאַק
טראַסטי פון דער אינסטיטוציע

ווינטשט דער פאַמיליע אין אַמעריקע און ישראל,
ווי אויך אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט איבער דער וועלט

א יאָר פון געזונט און שלום על ישראל.

מר. און מרס. סעם טשודין
טשערמאַן פון „ביאַליסטאָקער און אומגעגנט קלוב פון מיאַמי"

ווינטשן די מיטגלידער פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל, אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און זייערע פריינט

א געזונטן און גוטן יאָר.

מר. און מרס. לעאָן קרים
ברוקלין, ניו יאָרק
מיטגלידער פון באָארד אָוו דירעקטאָרן

ווינטשן זייער פאַמיליע, פריינט און לאַנדסלייט

א געזונטן און גוטן יאָר

הערשל און חוה קאַסטרי
ברוקלין, נ.י.

ווינטשען זייער פאַמיליע, פריינט און לאַנדסלייט א יאָר פון געזונט, שלום אין ישראל און איבער דער גאַנצער וועלט.

הערשל און לאה מאַראָ
טראַסטי

ווינטשען זייער פאַמיליע, פריינט, ביאַליסטאָקער און פרוזשינער לאַנדסלייט א יאָר פון געזונט, פרנסה און שלום אויף דער וועלט.

יוסף און נעשקע דאַבּרימאַן
סקאָוקי, איל.

ווינטשען זייער משפחה, פריינט און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט א יאָר פון געזונט און שלום אין ישראל.

משה און וואַליע שעפּעס
מעלבורן, אויסטראַליע

ווינטשן זייערע קינדער, אייניקלעך, קרובים און פריינט אין אַמעריקע, ישראל, און אויסטראַליע און די אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אויף דער גאַנצער וועלט

א גוט געזונט יאָר און שלום פאַר־ן פאָלק ישראל

מר. און מרס. וועלוול שטשופאַק
און פאַמיליע

ברוקלין

שיקען זייערע ברכות צו דער פאַמיליע און אַלע פריינד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. גדליה לין
און פאַמיליע

ברוקלין, נ.י.

באַגריסען זייער פאַמיליע אין ישראל און ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט אַ געבענטשטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. מיישעל ראָטענבערג
און פאַמיליע

ברוקלין, נ.י.

ווינטשען אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדלייט אַ געבענטשטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. טשאַרלס שוועכער
טשערמאַן, באָארד און גאָווערנערס
און פאַמיליע

בראָנקס, ניו־יאָרק

ווינטשען זייער משפחה, פריינט און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט

אַ יאָר פון געזונט און שלום אין ישראל.

מר. און מרס. פאָול (פיניע) כאָראָווסקי
און פאַמיליע

לאָנג איילאנד סיטי

ווינטשן אַ גוטן, גליקליכן און געזונטן יאָר, אַלע אונזערע ביאַליסטאָקער און זאבלודאָווער פריינט בכל מקום שהם

אַ שנת חיים ושלום, ושלום על ישראל!

אינד. אַסטראַלענקער יאָנג מענס בענעוואָלענט אַסאָסיאיישאַן

ניו־יאָרק

מיר באַגריסען אַלע אונזערע מיטגלידער און פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר און ווינשען זיי געזונט און גליק.

מאָטל און סאַראַ אָקון
פון אויסטראַליע

אברהם און שולמית אָקון
פון נאַרפאָלק, ווירדזשיניע

ווינטשען זייערע צאָלרייכע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידן אויף דער גאַנצער וועלט

געזונט, גליק און פרייד צום נייעם יאָר

און שלום על ישראל.

מר. און מרס. יאָסל שלאמאָוויטש
און פאַמיליע

ווינטשען זייערע לאַנדסלייט פון ווערזאָ

און ביאַליסטאָקער פריינט

אַ געזונטן, גליקליכן יאָר

מר. און מרס. דייויד שומאַן
שיקאַגאָ, איל.

ווינטשען אַ גליקליכען געזונטען נייעם יאָר צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כלל ישראל.

האַרציגסטע וואונטשען צום נייעם יאָר צו ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט איבעראַל און צו כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט, „געצייכענט" מיט וואָרט און האַרץ צו האַרץ,

פון

בען און געראַ
פאַריז, פראַנקרייך

פאַראייניקטער פרוזשענער און אומגעגענט רעליף־קאַמיטעט
אין ניו־יאָרק

אונזערע האַרציגסטע וואונטשען און שנה טובה ברכות צו אַלע אונזערע לאַנדסלייט מיט זייערע משפחות איבער דער גאַנצער וועלט.

זאָל דאָס קומענדע יאָר תשמ"ד (5744) ברענגען צו דעם גע־וואַרטען שלום און בטחון צו מדינת ישראל און כלל ישראל.

מיט פריינטשאַפט

פרוזשענער און אומגעגענט רעליף קאַמיטעט

ביאַליסטאָקער אונטערשטיצונג פאַראיין „סומך נופלים"

מיר ווינשען אַלע ברידער מיט זייערע פאַמיליעס און אַלע לאַנדסלייט בכלל

אַ שנת חיים ושלום

ביאַליסטאָקער בריקלייערס אַסס'ן
און די סיסטערהוד

ניו־יאָרק

צום נייעם יאָהר וואָס קומט, ווינשען מיר אַלע מעמבערס
און דעם גאַנצען כלל ביאַליסטאָקער

אַ כתיבה וחתימה טובה

ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי

228 איסט בראָדוויי, ניו־יאָרק

ווינשט אַלע שוועסטער און זייערע פאַמיליעס,
אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען,
געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

דער קלוב פון גראַדנער פריינט
פון ניו־יאָרק

ווינטשען אַלע גראַדנער לאַנדסלייט אין ניו־יאָרק און איבער דער גאַרער וועלט און אויך די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, אַ יאָר פון געזונט און אַנטגילטיגען שלום אין אונזער לאַנד ישראל.

מיט פריינדשאַפט

גראַדנער קלוב אין ניו־יאָרק

גאַניאַנדז־טרעסטינער יאַנג פרענדס

ווינטשען אַלע מיטגלידער און זייערע פאַמיליעס ווי אויך אַלע אידען, אַ גוטען, געבענטשטען נייעם יאָר פון געזונט און פרייד

פאַרבאַנד פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט
און אומגעגנט אין אַרגענטינע
„בית ביאַליסטאָק"

דריקט אויס צו די באַאַמטע און דירעקטאָרן פון דעם ביאַלי־סטאָקער צענטער אין נ.י. ווי אויך צו לאַנדסלייט איבער דער וועלט בעסטע וואונטשן פאַר אַ גוטן, געזונטן יאָר.

זלמן יעוורעיסקי — פרעזידענט
הירש פייגין — ערן־פרעזידענט

יצחק צעסלער — סעקרעטאַר

הערשל און סטעלאַ פייגין
און פאַמיליע
בוענאָס איירעס

ווינטשען זייערע קרובים, פריינט, חברים, לאַנדסלייט אין אַרגענטינע, אין אַמעריקע, אין מדינת ישראל און אומעטום, ביאַליסטאָקער אידען וואו נאָר זיי געפינען זיך, כלל ישראל אויף דעם גאַנצן ערד־קוגל

אַ שנת גאולה וישועה

באַגריסונגען פון פריינט און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר

(לויט'ן אלף בית)

— א —

סידני און יעטא אייזנער

ווינטשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. דעניעל אַלעקסאַנדער

און פאַמיליע, שיקאַגאָ

שיקען זייערע גליקוואונשען און גרוסען פאַר אַ נייעם, גוטען געבענטשטען יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט.

— ב —

מר. און מרס. מאַקס באַביטש

בראָנקס

ווינשען מיר אונזער משפחה אין פאַריז און ישראל, קרובים, פריינד און באַקאַנטע. אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאַריס בענדער

און זייער זון

באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע לאַנדסלייט און ווינשען זיי אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ג —

מר. און מרס. סעמועל געלטשינסקי

און פאַמיליע, ברוקלין

ווינטשט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ גוט יאָר.

מר. און מרס. דזשעק גוטמאַן

און פאַמיליע, בעיסייד, נ.י.

באַגריסען ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס גאַלוב

און פאַמיליע, ברוקלין

ווינטשן גראַדנער און ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט אַ געבענטשט יאָר.

— ד —

מרס. דזשעסי דאַלינסקי

און קינדער, ברוקלין נ.י.

ווינטשען זייערע קרובים און פריינט, ביא־ליסטאָקער לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אומעטום אַ גליקליכען יאָר.

מרס. רייטשעל דזשאַפע

און פאַמיליע

באַגריסען האַרציג זייערע אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

ר. דאָווידסאָן

אַנטווערפּען, בעלגיע

ווינטשט די ביאַליסטאָקער אידען און כל ישראל אַ געבענטשטן יאָר.

— ה —

מרס. חנה הערשקאָוויץ

מיאַמי, פלאָ.

באַגריסט כלל ישראל און פריינט אין אַגרענטינע צום נייעם יאָר.

— ו —

חזן יעקב ווי סאטשעק

און פאַמיליע

שיקען זייערע באַגריסונגען און גוטע וואונשען צו אַלע זייערע פריינד און ווינשען דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. ניאַמע וואַלדמאַן

ברוקלין

ווינשט צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט געזונט, גליק און פיל פרייד.

מר. און מרס. נחמיה וועריבלוד

און פאַמיליע

באַגריסן צום נייעם יאָר אַלע זייערע קרובים, פריינד און אַלע אידען.

עוזר וויסגאַרבער (וויס) כינקע סודאביטשער

בראָנקס, נ. י.

ווינשען פיל גליק צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס. אַרטור וואַכטעל

עלפאַסאָ, טעקסאס

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

— ז —

מר. און מרס. מיטשעל זיללאַן

פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַ גוטען און געזונטען נייעם יאָר צו אַלע זייערע פריינד און צום כלל ישראל.

מר. און מרס. חיים זעלעווינסקי

ברוקלין, ניו יאָרק

באַגריסן האַרציג זייערע אַלע פריינט און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

— ט —

מרס. פּעני טאַלינסקי

און קינדער

ווינשען אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטען יאָר.

— י —

מרס. אסתר יערוזאַלימסקי

און פאַמיליע, וועניס, קאַליפ.

ווינשען זייער גאַנצער פאַמיליע, זייערע אַלע פריינט פון נאָענט און ווייט, אַלע לאַנדסלייט פון אומעטום און אַלע אידען איבער דער וועלט אַ כתיבה וחתימה טובה.

די פרוי פון יעקב יערוזאלימסקי און קינדער

נאַרט האַליוואוד, קאַליפאָרניע

ווינטשן אַלע לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ געזונטן און גליקליכן יאָר און שלום אויף דער וועלט.

— ל —

מר. און מרס. ראַלף לינסקי

טאַמפּא, פלאָרידאַ

ווינשען זייערע אַלע פריינד און לאַנדסלייט פיל גליק און צופרידענהייט צום נייעם יאָר.

מר. הערמאַן לאסניק

מעמפּיס, טענעסי

ווינטשען זייערע קינדער, קרובים און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מרס. ווייאַלאַ לין

און פאַמיליע

ווינשען פיל געזונט און גליק צו זייערע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. אייברעהעם לעווין

און פאַמיליע, ראטשעסטער, נ. י.

ווינשען זייערע פריינד און אַלע אידען אַ גליקליכען פרייליכען יאָר.

מר. און מרס. פיליפּ לינענבערג

און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. עלי לידסקי

און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לואיס לערנער

ברוקלין

באַגריסען זייער פאַמיליע, פריינט, לאַנדסלייט און כלל ישראל מיט אַ יאָר פון געזונט און פרנסה און שלום אויף דער וועלט.

סידני ס. לעווין

פלאָרידאַ

ווינשט אַלע אידען אַ געזונט און גליקליך נייַ־יאָר.

— מ —

מר. און מרס. אשר מעקלער

און פאַמיליע, לאַס אַנדזשעלעס

באַגריסען און ווינשען אַלדאַס גוטס צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. לעאָן מעכאַניק

פלאַשינג, נ. י.

ווינטשן אַלע אידען אויף דער גאַנצער וועלט אַ שנת חיים ושלום, געזונט, גליק און פרייד.

— ס —

געניאַ סאַלאַמאַן

און פאַמיליע

באַגריסען אַלע פריינד און כלל־ישראל מיט דעם וואונש פון אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס סאַקס

און פאַמיליע, מיאַמי, פלאָרידא

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטן, געבענשטן יאָר.

מרס. הילדע סלאַיער

ווינטשט די פאַמיליעס סלאַיער־פאַרמאַן און זינאַקס אין אַמעריקע, פאַמיליע זאַלצמאַן אין ישראל און אַלע שוועסטער פון דער ביאַליסטאַקער לעידיס אַקזילערי, לאַנדסלייט און פריינט אַ גוט יאָר.

מרס. זאָפיאַ סטיין

און פאַמיליע, ניו־יאָרק

ווינשען זייער משפחה און אַלע אידען א גוטען געבענשטען נייעם יאָר.

מרס. מאָריס סאַלנעט

און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

ווינשען א גוטען, גליקליכען נייעם יאָר צו אַלע זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט.

— ע —

דר. און מרס. שמואל עברי און זון

באַלטימאָר

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען א שנת חיים ושלום.

— פ —

מרס. פאַניאַ פאַזניאַק

און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

באַגריסען די ביאַליסטאָקער און גראָדנער לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

— פ —

מר. און מרס. בערני פינק

און פאַמיליע, קליפטן, נ. דזש.

שיקען דעם האַרציגסטן גליק־וואונטש צו אַלע פריינד און כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דייוויד פאקס

און פאַמיליע, מיאַמי ביטש, פלאַ.

ווינטשען א געזונט יאָר צו זייער פאַמיליע, פריינט און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. לעאָן פריד

און פאַמיליע, ברוקלין

פסח דעם מצבה־קריצער'ס זון, ווינשט זיין קוזינע אייִדע סאַקאַלאָווסקי אין אויסטראַליע און אַלע פריינד און לאַנדסלייט אומעטום א נייעם יאָר פון געזונט און אַלדאַס גוטס און שלום אויף דער וועלט.

מאָטל און חוה פטאטשעוויטש

ווינטשן זייער פאַמיליע, ווי אויך דעם כלל ישראל, א געזונטן און גליקליכן יאָר.

— ק —

מרס. ענא קוזניצקי און פאַמיליע

לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפ.

שיקען זייערע האַרציגע גליקוואונשען און באַגריסונגען צו אַלע לאַנדסלייט, פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

שמואל קאַפלאַן

און פאַמיליע, בראָנקס, נ. י.

שיקען זייערע ברכות צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און אַלע אידען איבער דער גאַנצער וועלט.

מר. מייער קאַס

בראָנקס, נ. י.

ווינשען אַלע זייערע פריינד און די שוועסטער פון די ליידיס אָוקזילערי פון ביאַליסטאָקער צענטער און אַלע לאַנדסלייט א גוטען יאָר.

מר. און מרס. חיים בערל קריגער

און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

באַגריסען ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

— ר —

מר. און מרס. בערנארד ריטש

און פאַמיליע

ווינטשען א שנת חיים ושלום, ברכה און הצלחה צו אַלע פריינט און צום כלל ישראל.

— ש —

מרס. אסתר שעוואַך

און פאַמיליע, בראָנקס

ווינשען אַלע פריינט און לאַנדסלייט אַלדאַס גוטס צום נייעם יאָר.

די עלטערע איינוואוינער פון דעם

ביאַליסטאָקער צענטער

היים און שפיטאָל

ווינטשן איינער דעם אַנדערן, ווי אויך די באַאַמטע און דירעקטאָרן, מיטגלידער און פריינט פון דער אינסטיטוציע

א יאָר פון געזונט, גליק און שלום אין ישראל.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינטשן

רבקה ראָזענטאַל

(טיקטין)

און סטעף

צו זייערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און צו כל ישראל אין דער גאָרער וועלט.

■

א ביאַליסטאָקער לאַנדספרוי, שטאַלצע טאָכטער פון דער אַריסטאָקראַטישער פאַמיליע טיקטין, גע־טרייַ נאָכפאָלגערין פון די רייזע־טראַדיציעס פון איר גאָטזעליגען מאַן מאָקס ראָזענטאָל ע"ה און אָנפירערין פון דער „מאָקס ראָזענטאָל רייזע ביורא", אָנאָנסירט מרס. ראָזענטאָל, אַז איר רייזע־ביורא איז איצט אויף דעם נייעם אַדרעס:

MAX ROSENTHAL
TRAVEL BUREAU, INC.
853 BROADWAY (Room 410)
(Corner 14th Street)
New York, N. Y. 10003
ORegon 4-3382; 3383; 3319

די פירמע איז א פאַכמענישע ביאַליסטאָקער רייזע־אָגענטור, אָן אָפענע טיר און „לעבעדיגע בריק" צו אמעריקע, צו ישראל און צו דער גאַנצער וועלט. מיר פירען אידען אומעטום. דורך אונזער רייזע־ביורא קענט איר „עולה־רגל" זיין צו דעם כותל המערבי און צו אַלע הייליגע פלעצער אין אַלט און נייַ ישראל.

מרס. ראָזענטאַל באַהערשט עטליכע שפראַכען, און טוריסטען קענען זיך מיט איר לייכט צוזאַמענ־רעדען אין וועלכער שפראַך עס איז זיי לייכטער.

א רייזע דורך אונזער ביורא איז אָן אָנגענעמע איבערלעבעניש, וואָס איר וועט געדענקען אייער גאַנצען לעבען.

איר קענט פאָרען דורך אונז מיט שיף אָדער ערא־פלאַן. מיר גיבען אייך פערזענליכע אויפמערקזאַמ־קייט, העפליכקייט. באַקוועמליכקייט און פינקטליכ־קייט.

■

מיר דערליידיגען אייערע פאַרמאָלטיטעטן, פאָס־פאָרטען, טיקעטס א. א. ו. מיר אָראַנזשירען אייער טראַנספאָרטאַציע, פראַכט, פאַרפאָקונג.

מיר באַאָרגען פאַר אייך רעפרידזשעריישאָרס. עלעקטרישע עפליענסעס א. א. ו. קיין ישראל.

■

ספעציעלע הנחות

פאַר

ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט

■

שרייבט אָדער טעלעפאָנירט:

MAX ROSENTHAL
TRAVEL BUREAU, INC.
853 BROADWAY (Room 410)
(Corner 14th Street)
New York, N. Y. 10003
ORegon 4-3382; 3383; 3319

RELIABLE HEALTH SYSTEMS, INC.

2610 NOSTRAND AVE., BROOKLYN, N.Y. 11210 — (212) 338-2400

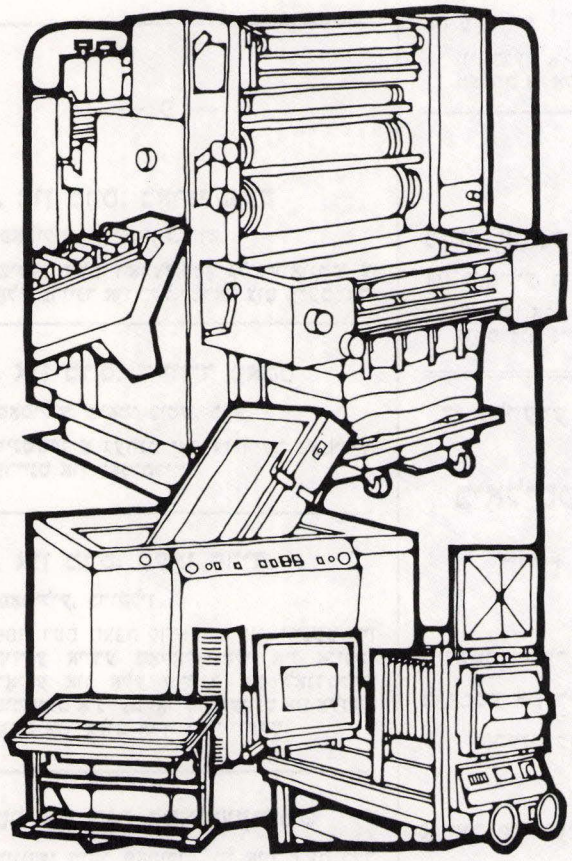
Computer Systems specialists for hospitals, nursing homes and health related facilities

(Provided and services computer system for Bialystoker Home)

Extends best wishes for a Happy and Healthful New Year

to the officers, directors, members, residents and friends of

BIALYSTOKER CENTER, HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

When it comes to typesetting and printing Nothing beats

EMPIRE PRESS

Designers and Printers of the Bialystoker Memorial Book

212-756-1473

GREETINGS

THE AMALGAMATED

BANK OF NEW YORK

❖

11-15 Union Square West

New York, N. Y. 10003

COMPLIMENTS OF

DOLLAR

DRY DOCK

SAVINGS BANK

❖

465 Grand Street

New York City

MEMBER FDIC

May the
New Year

bring you
Peace, Health,
Happiness
and Prosperity.

Bank Leumi
Trust Company of New York

Member F.D.I.C.

Branches in Manhattan,
Queens, the Bronx,
Brooklyn and Long Island.

CITIBANK

SEWARD PARK BRANCH

411 GRAND STREET • NEW YORK, N. Y.

Serving the Bialystoker Center & Home

Extends best wishes to
Their officers, directors, members and residents
As well as to all our Jewish clients and friends
A healthy, happy New Year
And peace in Israel and the world

STEVEN ENG — Ass't Vice President
and Staff

„סיטיבאַנק"

סואַרד פּאַרק אָפּטיילונג

411 גראַנד סטריט, ניו יאָרק

(באַדינט דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים)

דריקט אויס האַרציגע וואונטשן צו זייערע באאמטע,
דירעקטאָרן, מיטגלידער און איינוואוינער,
ווי אויך צו אלע אידן,
אַ גוט־יאָר פון געזונט, גליק
שלום אין ישראל און אין דער גאָרער וועלט.

סטיוון ענג, געהילף ווייס פרעז.
און די אָנגעשטעלטע

Best Wishes for a

HAPPY NEW YEAR

from the

BEACHARBOUR RESORT MOTEL

Max Schaub, Managing Director

18925 Collins Ave. Tel: (305) 931-8900
Miami Beach, Florida 33160 Toll Free: (800) 327-2042

The Bialystoker Center suggests that Bialystoker and Grodner Landsleit and Friends, should contact

MR. MAX SCHAUB
Managing Director of the
BEACHARBOUR RESORT MOTEL

for the coming season, here you will find the finest accomodations, and enjoy an "At Home" warm atmosphere among landsleit and friends.

דער ביאַליסטאָקער צענטער בעט ביאַליסטאָקער און גראָדנער לאַנדסלייט און
פריינט, איר זאָלט זיך שטעלן אין פאַרבינדונג מיט

מר. מאַקס שאוב
פאַרוואַלטער פון דעם
ביטשהאַרבער רעזאָרט מאָטעל

פאַר דעם נייעם סעזאָן אין מיאַמי ביטש, וואו איר וועט קריגן די בעסטע באַדינגונגען,
און איר וועט זיך געפינען אין אַ וואַרעמער אַטמאָספער
מיט לאַנדסלייט און גוטע פריינט.

MARTIN GINSBURG

L'SHONOH TOVOH!

New Year Greetings

from the

HON. VICE-PRESIDENTS

ABE GINSBURG

of the

BIALYSTOKER CENTER, HOME & INFIRMARY FOR THE AGED

Martin and Abe Ginsburg

and their families

May the New Year sound the clarion of brotherhood and peace throughout the world.

West New York, New Jersey

ROSE SOLASZ

Mr. and Mrs.

Sam Solasz

and Family

PRESIDENT

of the

SAM SOLASZ

BIALYSTOKER CENTER, HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

extend to their family, friends
and kinfolk everywhere
heartiest wishes

for

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR

האַרציקע וואונטשען צו אונזער פאַמיליע און צו אונזערע
לאַנדסלייט, און כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט
פאַר אַ שנת חיים ושלום.

May the New Year bring happiness to All,
salvation to our people and peace on earth.

THE SOLASZ FAMILY

DR. MATT AND DIANE KUDISH SCOTT DAVID MARK HOWARD

join their parents in this timely greeting.

Mr. & Mrs.
JACOB A. LICHTENFIELD
extend to their relatives and friends and all Bialystoker Landsleit best wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

CELIA KAYE – SADIE KLEIN
Children of the late
LENA MACKLER
extend greetings to their
Bialystoker kinfolk
and to all Israel
for a Happy New Year

Mr. & Mrs.
JACK NOTKOFF
and FAMILY
Bronx, N.Y.
wish their family and friends
A Happy New Year

MRS. ANNA SABEL
& FAMILY
Concord, California
Wish All Their Friends
A Happy, Healthy & Peaceful New Year

MR. & MRS. DAVID SIEGEL
AND FAMILY
Milwaukee, Wisconsin
extend to their friends, Bialystoker Kinfolk in town and the world over best wishes for a very Happy New Year

---

MRS. BENEDICTINE LICHT
and Family
wish everyone
a Healthy, Happy New Year

MR. & MRS. JACK WOLF
NEW YORK
wish all their friends and associates
a Blessed New Year

New Year Greetings
Best Wishes and Blessings
from
NETTIE & ALFRED STERN
and FAMILY
Children of our late Treasurer
LOUIS & MARY DAVIS
Board Members of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged
to their dear kin, the DAVISES, SAPERSTEINS and the STERNS,
to all their friends and neighbors, Bialystoker landsleit and Jews everywhere for a Happy and Prosperous New Year

---

New Year Greetings from

Mr. and Mrs. Norman
Bockow-Boćkowski
and Twin Sons
Lester & Barry

Great Neck, N. Y.

BIALYSTOKER CENTER, HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

WISHES ITS OFFICERS, DIRECTORS, MEMBERS AND FRIENDS, AFFILIATED ORGANIZATIONS, AND BIALYSTOKER LANDSLEIT, AS WELL AS ITS ELDERLY RESIDENTS AND JEWS THROUGHOUT THE WORLD — A YEAR OF LIFE AND PEACE, HEALTH AND HAPPINESS — IN ISRAEL AND ALL OVER THE WORLD.

WE WISH TO REMIND ALL OF OUR LANDSLEIT AND FRIENDS TO OBTAIN A COPY OF OUR **BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK.**

WE STAND ON THE THRESHOLD **OF A NEW YEAR,** WHEN WE CONTEMPLATE OUR PAST, AND THE HOLOCAUST.

EACH ONE OF US MUST HAVE A COPY OF THIS IMPORTANT VOLUME, SO THAT OUR CHILDREN AND GRANDCHILDREN SHOULD READ AND REMEMBER ABOUT THE TERRIBLE TRAGEDY THAT BEFEL OUR FAMILIES.

AND NEVER TO FORGET! SO THAT NEVER AGAIN!

Please send $30.00, plus $4.00 for postage and handling,
to
BIALYSTOKER CENTER
228 East Broadway
New York, N.Y. 10002
Phone: (212) 475-7755

Our monumental volume will be sent to you at once.

IZ & SHIRLEY SCHEINMAN
and Family
Northbrook, Illinois

Extend to their Relatives and Friends
Wishes for a Healthy, Happy New Year

MRS. EDITH GERING
Miami Beach, Florida
Wishes her family and friends, and Jews all over the world a Healthy, Happy and Peaceful New Year

---

MR. & MRS. JACOB BEREN
Trustee
Extend best wishes to their Bialystoker and Grodner landsleit for a Healthy and Happy New Year
We wish our children and first granddaughter, Jordana, a year of happiness and success

---

BIALYSTOKER YOUNG MEN'S BENEVOLENT ASSN.
New York, N.Y.

Extends New Year Greetings of Good Health and Peace in Israel To All Its Members and Landsleit

---

CAMP LAKOTA
on MASTEN LAKE
BOYS & GIRLS — 5 TO 16 YEARS
In Beautiful Mamakating Park
WURTSBORO, NEW YORK

- Only 73 Miles from N. Y. C.
- Elevation 1855 Ft.
- 53rd Camp Year
- Drama, Dancing, Music
- Crafts, Nature, Riding
- Friday Night Services
- All Land - Water Sports
- 5 Mile Spring-Fed Lake
- Excellent Kosher Cuisine
- Doctor, Reg. Nurses
- Mature, Experienced Staff

Call or Write
THE SHABOT FAMILY
146 Concord Street
New Milford, N.J. 07646
(201)385-8606

MRS. CLARA ASCH
and Family
Wish all their relatives and friends A Happy New Year

IN MEMORY OF
ROSE SCHPOONT
by her husband
HIRSH SCHPOONT

MR. & MRS. SAMUEL SAVAD
Atlantic City, New Jersey
Wish their Family & Friends A New Year of Good Health & Peace

---

MRS. JENNIE PIANIN
Miami, Fla.
Wishes her family and Bialystoker Landsleit A Healthy, Happy New Year

---

Best Wishes to Friends and Relatives for a good New Year from
FAY SUKENIK and SONS

MR. DAVID FINE
President, Bialystoker Young Men's Benevolent Association
and FAMILY
Brooklyn, New York
Extend their best wishes for the New Year to relatives, friends and landsleit

---

DR. and MRS.
BENJAMIN GISSEN
and Family
Extend their Greetings for a Happy and Prosperous New Year

New Year Greetings from . . .
SYLVIA ROSENBLUM

Mr. and Mrs.
ROBERT KAMBER
and FAMILY
Asbury Park, N.J.
Express their best wishes for a Happy New Year to all

Mr. & Mrs.
STANLEY KAGAN
West Caldwell, N.J.
Wish All Their Friends A Happy New Year

MRS. CLARA MARCUS
extends best wishes for a Happy New Year

New Year Greetings from . . .
Mr. & Mrs.
ISRAEL KALISH

MR. & MRS. M. ARTHUR TARLOWE
Vice-President, Bialystoker Center and Home
and Family
Wish their Relatives and Friends
A Healthy, Happy and Peaceful Year

MAX & FANYA MISHKOFF
and family
Miami, Florida
Wish their relatives, friends and landsleit
Good Health, Prosperity and Peace in Israel

MR. & MRS. LOUIS SCHNEIER
Extend Best Wishes to Family and Friends for a
Happy, Healthy and Peaceful New Year

MR. AND MRS. RALPH BELL
and Family
Former President of the Zionist Organization of Chicago
Wish their family, Bialystoker landsleit and friends
A Happy and Healthy New Year and Peace in Israel

MR. & MRS. EDWARD LIPTON
and Family
J.C. HAIR PRODUCTS
3 W. 18 Street, New York, N.Y. 10001
Wish their Relatives and Friends a Healthy and
Happy New Year with Peace for the Entire World.

MR. & MRS. MEYER ZAKHEIM
and Family
Wish their Relatives, Friends and Landsleit
a Healthy, Happy and Prosperous New Year.

MR. & MRS. MISCHA WARSCHAWSKI
Brooklyn, N.Y.
wish all their relatives and friends
A HAPPY NEW YEAR

MR. & MRS. RUBIN BINDLER
and Family
Honorary President, Bialystoker Center
Home and Infirmary for the Aged
wish their friends, all Goniondzer-Trestiner and Bialystoker
kinfolk and the Jewish People everywhere
a Happy and Prosperous New Year

MR. & MRS. HAROLD TALIN
Extend New Year's Greetings to their
Relatives, Friends, and Bialystoker Landsleit

DAYAN CLUB OF PELHAM PARKWAY
District 20
Extends New Year Greetings for Health, Prosperity and
Peace in Israel to all Officers and Members
EXECUTIVE BOARD, DAYAN CLUB
of PELHAM PARKWAY, District 20

Best New Year Wishes from the . . .
ROSKIES BROS.
HUNTINGDON WOOLEN MILLS, Ltd.
A Happy and Healthy New Year
771 Huntingdon Huntingdon, Que., Canada

New Year Greetings from . . .
MR. & MRS. JOSEPH SANDLER
along with best wishes to all their friends for
longevity, good health and good luck
May the Year 5742 be a timespan of freedom, peace,
brotherhood and happiness to all!

MR. & MRS. ABE GORDON
and Family
Miami Beach, Florida
Extend their sincere best wishes for a healthy and happy
New Year to their relatives, friends and
Bialystoker landsleit

New Year Greetings from . . .
DR. & MRS. LOUIS LINN
9 EAST 96th STREET NEW YORK, N.Y. 10028

JERRY AND HYNDA MINK
Jerusalem, Israel
Wish their Family and Friends as well as Landsleit in the U.S., Israel and Bialystok, Poland
New Year Greetings of Health and Joy

שלום על ישראל!

Best Wishes . . .

POZNANSKI'S BAKERY
Bread - Rolls - Cakes
We specialize in Birthday, Wedding and Bar Mitzvah Cakes
155 DIVISION AVENUE BROOKLYN, N.Y.

MR. & MRS. RUBIN BLUM
Wish their Relatives, Friends,
and Bialystoker kinfolk everywhere
A Happy and Healthy New Year

IN LOVING MEMORY OF OUR DEAR PARENTS
CELIA COHEN
and
WILLIAM COHEN
Former Vice-President of the Bialystoker Center and Home
May They Rest In Peace
MR. & MRS. SAM SIEGEL
MRS. JOSEPH ENGEL

IN LOVING MEMORY

OF OUR PARENTS

Saul & Ethel Rubin Brody

Martha & Ted Simon
Pearl & Al Shansky
Anita & Earl Barrison
All the Grandchildren

COUNSELLOR DAVID J. GOLDBERG
Hon. Chairman, Board of Directors
ROSE GOLDBERG
Hon. Vice-President
Miami Beach, Florida
and Family

extend best wishes to their family, relatives, friends, officers and directors of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, and to the Bialystoker Ladies Auxiliary for a Happy New Year

---

MR. & MRS. EDWARD MEYER
Extend Best Wishes to Family and Friends for a Happy, Healthy and Peaceful New Year

---

MR. AND MRS. MIKE KREMER
and Family
Vice Pres. of the Bialystoker Center and Home
Wishes all Bialystoker and Grodner landsleit
A year of paece and freedom for Jews all over the world, particularly for the State of Israel and its neighbors!

MRS. SALLY BERGER AND FAMILY
Staten Island, N.Y.
EXTEND NEW YEAR GREETINGS
to their family, friends,
the Bialystoker Center and Home
and all Israel

MR. & MRS. ABE NEWBORN
and Family
wish their Relatives, Friends and All Israel
A HAPPY NEW YEAR

MR. & MRS. EDWARD WINSTON
and Family
Children of the late IDA & LOUIS AIDAK

Extend their best wishes for a Happy New Year to everyone

IN LOVING MEMORY OF

My Parents and My Wife's Parents

BENJAMIN & YETTA FINKELSTEIN
HERMAN & BETTY BATISTE

HYMAN FINKELSTEIN

ROSE FINKELSTEIN
President, Bialystoker Ladies Auxiliary
Pays Tribute to the Memory of her Beloved Mother & Father

BENJAMIN & YETTA FINKELSTEIN

Dear Uncle

DAVID ROSENBLOOM

and Dear Aunt

LIBBY ROSENBLOOM

Of Blessed Memory

IN BLESSED MEMORY OF

ISAAC and MINNIE EPSTEIN

Always in our minds and memory

ABRAHAM and VIOLA SAPERSTEIN

IN LOVING MEMORY OF
Our Brothers

SAM & BERNARD

We Wish All Our Friends
A Healthy, Happy and Prosperous New Year

MR. & MRS. SAUL SAIDE
and Family

IN MEMORY OF
Our Loving Mother and Grandmother

FRIEDA ROTHBERG

MR. & MRS. ISIDORE KIMMEL
and CHILDREN

In Loving Memory of our Parents

MORRIS & ANNA KAPLAN

Abraham & Pauline Kaplan
Phil & Mathilde Kaplan
Gerry Bachrach
Harry & Shirley Wachtel

IN BLESSED MEMORY
Of Dear Husband and Beloved Father

SOLOMON WEISS

by KATE, NAT and MORTON WEISS

Forever in our hearts!

Greetings from . . .

IRVING AND SYLVIA FOX
LAKEWOOD, N.J.

who wish all their friends and the Jewish people everywhere a Happy New Year

We offer a Memorial Tribute to our Dear Parents

ABRAHAM AND BESSIE FUCHSMAN
ALEX AND FANNIE BUYER

HYMAN and SHIRLEY FEINSTEIN
and FAMILY
Children and Grandchildren of the late
MRS. PAULINE SIEGEL
extend best wishes to their relatives, friends and Bialystoker kinfolk everywhere for
A VERY HAPPY and PROSPEROUS NEW YEAR!

MAX AND ELLA BRINKER
Children of the late

CLARA WAGNER

Wish all their relatives, friends, members of the Bialystoker Ladies Auxiliary and all Bialystoker kinfolk A Happy and Healthy New Year

---

MR. AND MRS. CHARLES FEIGENBLATT
and Family
Brooklyn, N.Y.

Extend their Best Wishes to all Landsleit, *friends and Jews all over the world for a Healthy, Happy New Year*

DR. AND MRS. NACHMAN KACEN
(Kacenelenbogen), Cleveland, Ohio
and their children
Michael and Eva Kacen-Kaplan
West Hartford, Connecticut
Wish their family and friends in Israel, here and abroad, a Happy, Healthy and Peaceful New Year

IN MEMORIAM

We, their children and grandchildren,

Lovingly Remember

FANNIE and ELLY

TARLOFSKY

Late First Lady and President of

BIALYSTOKER CENTER, HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

We miss them deeply

THE TARLOFSKY FAMILY

ETHEL and M. ARTHUR TARLOWE

THEIR CHILDREN and GRANDCHILDREN

MILDRED AND EARL BRAND and FAMILY

PORTLAND, MAINE

Remember With Love

ROSE KASS

FORMER VICE-PRESIDENT OF THE BIALYSTOKER CENTER AND HOME

ALWAYS IN OUR HEARTS

MOSHE AISENSTADT

by David Podliashuk — Paris

As we have already noted in our last issue of the "Bialystoker Stimme" — the Passover issue — our esteemed landsman Moshe Aisenstadt recently passed away in Paris, at age 85. The deceased was the son of a prominent Bialystoker family. His father, Joseph Aisenstadt, was an important member of the Bialystoker community.

Moshe Aisenstadt studied at the Gymnasium of Alexandrov, from which he was graduated in 1914, before the outbreak of World War I. During the years of the German occupation, 1915-1918, Aisenstadt, who had shown an inclination toward theatre, joined his father's theatrical troupe and appeared in Jewish presentations of a varied repertoire. In this troupe he met his future wife, Zina Portnoy, who was also one of the performers. They were married in 1917.

After the end of World War I, in 1919, the couple left for Kovno, which was, at that time, the capital city of the young country of Lithuania. Since he was good in languages, he got a job in Kovno as an interpreter in the French Military Mission there. In 1921, Aisenstadt and his wife emigrated to France, where they lived until his death. His wife Zena was deported by the Nazis to Auschwitz, where she perished together with the other Jews.

In Paris, Moshe Aisenstadt was busy in several fields. Since 1952, he was employed as a translator in French courts. He was gifted with a literary and journalistic talent, and between the two world wars he wrote and published novels, essays, and articles in Jewish newspapers.

True to his heritage from the devastated home town of Bialystok, Moshe Aisenstadt was also a devoted member of the Bialystoker landsmanschaft in Paris, until its destruction. He suffered illness in recent years, and he expired on April 13, 1982. He is survived by his second wife, his two daughters, two grandchildren, and two greatgrandchildren. Honor to his memory!

GRACE COHEN

We mourn the passing of Grace Cohen, who died on Saturday morning June 11, 1983, following a long illness. A large throng attended the funeral services.

Grace is survived by her husband Samuel, and their two children Michael and Sarita. Michael is married to Merideth, and Sarita is the wife of Jeffrey Faust. There are two grandchildren: Gayle and Matthew.

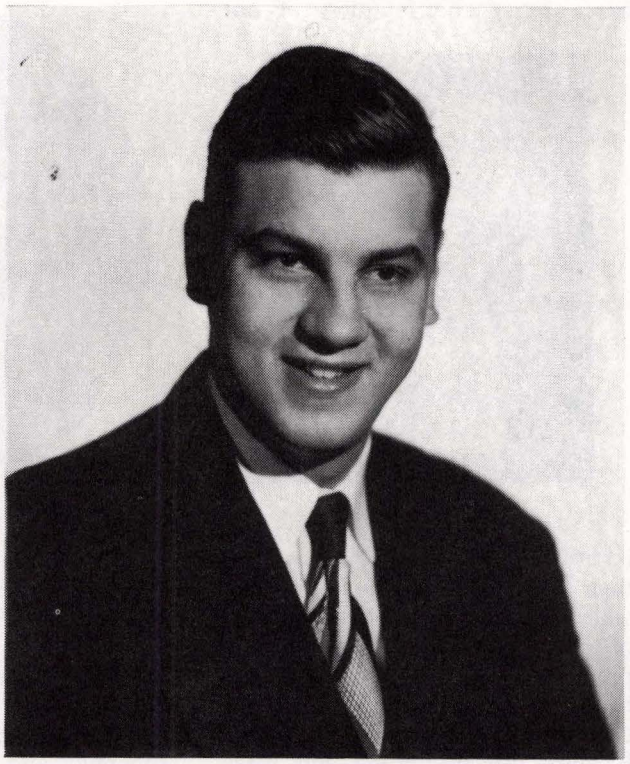
Her husband Samuel has a brother Hyman, who is married to Irene. The other sister-in-law is Rose, married to Sam Solasz, the president of our institution.

In behalf of the officers of the Bialystoker Center and Home for the Aged, we wish to express our deepest sympathy to the entire Cohen Family, and particularly to our President and First Lady. May the Almighty comfort and sustain them, and may they enjoy only happiness in the years to come.

LEON FINE

On Wednesday June 15, 1983, Leon Fine passed away at the age of 53, following a long illness. He was the son of David and Anna Fine. His father is the president of the Bialystoker Young Men's Association. His mother is deceased. Leon used to attend meetings together with his father.

Leon was a graduate engineer, and served in the Korean War. He was active in U.J.A., Israel Bonds, as well as in all phases of synagogue life in New York and Florida. He leaves two sisters, Renee and Nadine.

Leon Fine

Renee's husband is Howard Stave, who is the president of the Queens Bar Association, and Nadine's husband, Robert Stock, is the president of the Bayside Jewish Center in Queens. He is a teacher.

The officers and members of the Bialystoker Center and Home wish to express their heartfelt sympathy to the Fine Family. We offer our sincerest condolences in this tragic moment, and pray that the good Lord will comfort and sustain them all. May they know only happiness and joy in the years ahead.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

In Memoriam

ABRAHAM WAGMAN

On Monday May 23, 1983, Abraham Wagman, a long-time supporter of the Bialystoker Center and Home, passed away. A large throng attended the funeral service, which included Mr. Izaak Rybal, General Secretary of the Bialystoker Center and Home, and its Chaplain, Rabbi Charles J. Shoulson. The rabbi addressed the audience, spoke in behalf of the Center, and offered a memorial prayer.

Mr. Abraham Wagman, whose parents Boruch and Nettie Wagman were among the founders of our

Abraham Wagman

institution, always continued in their tradition. Nettie Wagman, who was one of the Vice-Presidents of our Ladies Auxiliary, used to prepare luncheons at home and bring them to the Center. The deceased contributed greatly to our Bazaars, always doing his work quietly, humbly, and with dignity. Abe and his brother Alex celebrated their Bar Mitzvahs at the Bialystoker Center.

Mr. Wagman is survived by his widow Bessie, two daughters, Rhonda and Barbara, a brother Alex, and three sisters — Pearl, Diana and Betty. The children are also members of the Board of Directors of the Bialystoker Center and Home, and of our Ladies Auxiliary as well.

In behalf of the officers and members of the Bialystoker Center and Home, we extend our heartfelt sympathy and sincere condolences to the entire Wagman Family. May the good Lord comfort and sustain them.

FRIEDA LEAH GOLDENBERG

Frieda Leah Goldenberg passed away on Wednesday June 1, 1983 at age 78. Born in Bialystok, she came to the U.S.A. in 1920. She is survived by her husband Irving, two sons, Harvey and Murray, and a

Frieda Leah Goldenberg

daughter Jaqueline. She also left seven grandchildren: Ira, Louis, Mark, Cyd, Gregg, Daniel, and Rachel.

Her Yichus extended even beyond her roots in the city of Bialystok. She was the daughter of Zvi Hirsh Burstein, and the sister of Sonia Stein, a long time devoted worker and supporter of our Bialystoker Center and Home for the Aged. Another sister was the world famous opera star Rosa Raisa, who was also born in the city of Bialystok. Her entire family always belonged to the Bialystoker Young Men's Association.

It should be noted that her husband and family have established a Fund in her memory at our world famous institution.

The officers and members of the Bialystoker Center and Home for the Aged express their heartfelt sympathy and sincerest condolences to all the members of her family, and pray that they may enjoy only happy occasions in the years ahead.

ETHEL RUBIN BRODY

Ethel Rubin Brody, a devoted member of the Bialystoker Center for many years, died on May 29, 1983 at the age of 89. She was an active supporter of our world-famous institution and was also involved in the work of the Bialystoker Ladies Auxiliary.

Mrs. Brody resided in Brooklyn and is survived by three daughters: Mrs. Martha Simon, Mrs. Pearl Brody Shanksy, and Mrs. Anita Barrison; as well as eight grandchildren.

Ethel Rubin Brody was an enthu-

Ethel Rubin Brody

siastic spokesperson for the life and times of the city of Bialystok, which she loved and remembered fondly albeit she was a loyal citizen of the U.S. She had a great love of learning, an appreciation of music, and a creative inclination for poetry. She left us and her family a great legacy for the future.

The Bialystoker Center and Home expresses its profound sympathy to the entire family. We hope and pray that they will know only joy in the years ahead.

POEM
by Ethel Rubin Brody

1982, found after her death

LITTLE DID I KNOW,
THE SORROW THAT WOULD BRING,
THE CALL WAS SUDDEN
THE SHOCK SEVERE,
TO PART WITH ALL OF YOU
I LOVED YOU SO DEAR.

imprisoned in Auschwitz and other death camps writes, in *Man's Search for Meaning,* that he searched for some response to fellow inmates who felt that they had nothing to expect from life anymore. The belief he arrived at: "... it did not really matter what we expected from life but rather what life expected from us. We needed to stop asking about the meaning of life and instead to think of ourselves as those who were being questioned by life — daily and hourly. Our answer must consist, not in talk and meditation, but in right action and right conduct. Life ultimately means taking the responsibility to find the right answer to its problems and to fulfill the tasks which it constantly sets for each individual." Those words are a great deal to live up to; I am still in the process of trying. And as I try, I am conscious that my sisters, my brother and I, part of what life expected from my parents, and that their ability to love, their concern for Judaism, and their perseverance have been a great gift to me.

ADDRESS BY GAIL CHUDEN-KLENICKI

Gail Chuden-Klenicki addressing the Yizkor Memorial Meeting.

Coming here today and speaking to you is a liberating experience for me. By opening up here to all of you, I am in a way liberating myself from an inner world of pain and confusion. The confusion about what really happened during those dark years of the Holocaust that dominated my parents' lives, and in many ways dominates my own.

If we, the children of the Holocaust, are to carry on the legacy of what had happened, we must know first hand about your lives before, during, and after those terrible times.

I know so much about the Holocaust from books, movies, and the bits and pieces I've heard or overheard. I've absorbed all I could, but found no clear or complete picture. Therefore I am appealing to my father, his friends and the whole generation, to work together to overcome the pain, and open up to us, so that we, the generation after, may know what happened first hand, so that the world will never forget in the years to come.

Frieda Henkin is shown lighting a candle after delivering her address.

ADDRESS BY FRIEDA HENKIN AT 40th BIALYSTOKER MEMORIAL IN MIAMI

It is very special and important to me to be here with my parents, Netti and Joe Dobryman, my husband, Mike, and my children, Samuel and Ami and all of you.

As all of you grieve your tremendous losses here, I also feel a loss and grieve with you. Being a child of survivors has taken on a great deal of significance for me. I would like to share my few words with you, not just on the importance of this memorial service today, but also on the permanency this service and others like it must hold in our history, present and future.

As a child of survivors, I feel very strongly about my inherited responsibility never to forget the Holocaust and never allow those around me to forget it. I feel my strongest obligation to my children is to be their teacher of the past, not only to secure a safe future for them, so that they will know of their family and beautiful culture that surrounded them. For that is my past and my children's past too.

It is important for me to know of my family that perished in the Holocaust and give them a permanent place in my life so they too shall never be forgotten. Samuel Isaac, my son, and Ami Rebecca, my daughter, share names with family members I never knew, but will never forget.

The strong feelings my parents and other survivors have shared concerning the need to remember the Holocaust is a feeling many children of survivors have. The National Organization of Children of Survivors was formed based on this strong feeling. I believe the success of this organization and its worldwide membership is the insurance to you that history shall never repeat itself and future generations shall know of the Holocaust.

I thank you for allowing me to share this day with you, and I thank my wonderful parents for giving me their gift of love and their great joy for living. I hope to pass these gifts on to my children, along with the need to know of and always remember the Holocaust. That is my promise to my parents, and the promise many children of survivors have made to theirs. Thank you.

cially on suffering. I prefer the words of the Czech writer Milan Kundera in his *Book of Laughter and Forgetting:* that the struggle of man against power is the struggle of memory against forgetting. For me, to remember is not just to dwell or to feel pain. When I remember I exercise my right as a human being to interpret history and learn who I am. This is the most essential part of being a moral person: to bear witness and to remember. I cannot imagine knowledge without remembrance. It is central to me as a Jew and as the daughter of two survivors of a genocide.

Forty years ago, in February 1943 in Bialystok, young Jews of the resistance discussed whether to try to escape into the forest where some felt they might survive, or to meet the Germans with whatever force they could manage when they tried to continue deportations from the ghetto. "We must decide now; our parents won't take care of us," said Mordecai Tannenbaum. "This is an orphanage." When I read the minutes of this astonishing meeting, I was haunted by those words. I thought how much could change in a generation. I have never known hunger; my parents starved. I was taken by surprise by anti-Semitism as a teenager; it formed my parents' earliest consciousness. I studied literature in college; my father could not hope to afford to attend gymnasium. I work for a law firm of worldly, wealthy Jews, my grandparents and great-grandparents struggled to survive amid violent anti-Semitism and constantly changing national borders. No nationalism, no socialism was ever theirs: the early Russian Socialist party did not condemn pogroms because they were spontaneous outpourings of the frustrations of the people. And when Poland gained its independence after World War I, my great-grandparents lost their land. I don't think that I will ever overcome my anger and bitterness at knowing that my grandfather, a paperhanger from Latvia, a speaker of German, fought in the Kaiser's army and died at the hands of the Nazi army in Auschwitz. This has taught me that Jews must be for themselves as well as for others, and has made me a cynic when it comes to nationalism of any kind.

Jewish ritual provides us with many opportunities to remember and to connect our current experience with the Torah. When Jews sit down to a seder, as we will very soon, we are directed to feel as though we ourselves had been enslaved in Egypt. On Pesach, I think not only of the great sadness of Moses, who never entered the promised land, but of the Warsaw ghetto uprising and most of all, I.G. Farben, the German industrial pharoah to whom my father and other Jews in Auschwitz were, as one survivor has said, less than slaves — to use and spend and discard at will.

I often feel that memories that are private for most people, memories of family and home, are very public for us, the children of survivors. Intimate memories have been replaced by images of barbed wire and suffering beyond comprehension. Somewhere among the numbers, our grandparents are there, though we children, born in the D.P. camps, in Poland, in the Bronx, can never remember our grandparents in the traditional sense. We resemble them, we have photographs if we are lucky, and we hear them in our mothers' and

Alys Kremer addressing the Yizkor Memorial Meeting.

fathers' voices. This loss makes history so important for us. We all know that history is rewritten in Eastern Europe by every generation and every politburo. But I think that the great amount of information we receive in the United States also presents the danger that a tragic event can seem remote and human suffering meaningless, as we go on to the next news item or media event. I'm certainly not here to say what our unparalleled freedom as American Jews should lead to, especially whether it means Likud, Labor or Peace Now or orthodox or reform Judaism. I am here to say that we cannot leave our history, our memory, in the hands of anyone else. Don't settle for network television's version of the Holocaust, interrupted by commercials. There is no reason to settle for the sensational or the sentimental when Emmanuel Ringelblum wrote his remarkable human document, *Notes from the Warsaw Ghetto.* What we now call the Holocaust was an event which encompassed many individual experiences. Though there has been much writing and dialogue about the Holocaust recently, there are many stories to tell and much serious study remains to be done.

I have come to believe that we children of survivors, most of us no longer children, have a clear advantage as American Jews who have parents who come from a culture with different values, because I am often frustrated by the lack of spirituality and compassion in American life. I think Jews should carry with them a healthy suspicion of a society that abandons its old and spends more on bombs than on human potential. I can't squander my freedom to be a Jew in the United States by not learning from Anatoly Schransky who has had to invent a Jewish life in the most hostile environment imaginable. Having enjoyed the fruit of American prosperity, I also remember that my parents and their fellow Jews were not wanted by this or any other country before or even after the war. This means that I lose my middle-class license to be smug when people around me complain about how there are too many immigrants in our country, or ignore the genocides which continue in the world today.

Victor Frankl, the Austrian psychiatrist who was

IMPRESSIVE BIALYSTOKER — GRODNER MEMORIAL IN NEW YORK

On Sunday, March 20, 1983, a great impressive and unified Memorial Meeting of the Bialystoker and Grodner friends was held in the grand auditorium of the Bialystoker Center at 228 East Broadway, in New York. The Memorial was dedicated to the 40th anniversary of the Jewish catastrophe in Bialystok, Grodno, and their environs.

A large number of *landsleit* attended the Memorial Meeting, many of whom brought their children. The chairpersons of this impressive gathering were Izaak Rybal, General Secretary of the Bialystoker Center and Home for the Aged, and Dora Russek, who represented the Grodner friends.

Everyone was greatly moved by the ceremony of kindling 40 yahrzeit lights, which was conducted by the children — the second generation!

The well known cantor, Sol Zim, offered appropriate prayers and songs thereby, which brought tears to the eyes of many in the audience. Cantor Zim also sang later for the gathering, and the audience showed him their deep appreciation.

Then an emotional address was delivered by Sam Solasz, President of the Bialystoker Center and Home for the Aged. He described a number of tragic facts regarding the suffering and final destruction of the Jews by the Nazis, while the world at large remained indifferent to the Jewish catastrophe. Sam Solasz also referred to the hatred of the world towards the Jews and to Israel, in connection with the war in Lebanon. The world could not forgive the fact, stated Sam Solasz, that the State of Israel destroyed the terrorist groups of the P.L.O.

Yedidia L. Hamburg, member of the Board of Governors of the Bialystoker Center, spoke about the former wonderful Jewish communities of Bialystok and Grodno. These communities, which for hundreds of years had a proud history, played an important role in the creative Eastern European Jewry. Mr. Hamburg also referred to the terrible destruction of the Jews by the Nazis,and the unsuccessful attempt to rebuild Jewish life in Bialystok. He also called upon everyone to stand ready to defend the State of Israel.

Jack Wolikoff, the well known community worker, spoke in behalf of the Grodner *landsleit.* He gave a brief description of the former well known community of Grodno, where 27,000 Jews lived before World War II. He referred to the former proud and interwoven Jewish life in Grodno, as well as in the surrounding towns. Now, in spite of the great Jewish tragedy, there are still various forces in the world that strive to do evil to the Jews, and to destroy the State of Israel. We must all, therefore, maintain a constant vigil.

The audience listened intently to the address delivered by Alys Kremer, who spoke in the name of the "second generation", the children of those who had suffered at the hands of the Nazis, but survived. Alyse Kremer, the daughter of Mike and Anna Kremer, Vice-President of the Bialystoker Center and Home for the Aged, told how children live with the tragic experience of their parents. The new generations, said Alyse Kremer, are now doing it, and they will continue to be careful in the future, not to allow the world to forget what Hitler did to the Jewish people.

A moving talk was given by Jerry Friedowitz, who suffered pain and torture at the hands of the Nazis. He told about the life of the Jews in the Grodno of yesteryear, with their various intertwined activities, whose main purpose always was to strengthen Judaism. All of that has been destroyed by the Nazis in a gruesome manner, with the help of the local residents. It is therefore the responsibility of the survivors to continue the heritage of the murdered martyrs. We must also remain constantly on the watch against the enemies of the Jewish people.

Then Gail Klenicki, the daughter of Sam Chuden, came forth with a short impressive talk. Her father is one of the loyal, active leaders of the Bialystoker landsmanschaft. She also dealt with the feelings that are experienced by children of surviving parents, in connection with the Nazi catastrophe. She appealed to the parents to tell their children all about their experiences in the Hitler era and the Jewish tragedy, so that they could then transmit it to later generations.

Mrs. Dora Russek and Izaak Rybalowski then conducted the ceremony of kindling the Yahrzeit candles, which were lit by a number of men and women, who were survivors of the Nazis. Sam Solasz and his son Scott lit a special giant candle in memory of the fallen soldiers in the Israeli army. Also the Grodner kindled a large yahrzeit candle, in memory of the Grodner members who died during the previous year.

Izaak Rybalowski spoke about the activities and aims of the Bialystoker and Grodner *landsleit.* He reported on a few of their achievements and successful endeavors. He ended by appealing for funds, and everyone responded beautifully.

Rabbi Charles J. Shoulson, spiritual leader of the Bialystoker Center, then chanted the "El Mole Rachamim", and offered appropriate prayers. The audience recited the Kaddish in unison.

ADDRESS BY ALYS KREMER

For my grandparents
Avram Kremer and Adel Minska
Bentzion Goldfarb and Bina Schuster

Today is a Yiskor, a day that asks that we remember. Why do we remember, both publicly and privately? Some people say: its no good to dwell, espe-

OUR INSTITUTION

ROSH HASHANAH AND YOM KIPPUR SERVICES

Our beautiful synagogue will once again be the scene of High Holy Day services to be held on Wednesday evening September 7, Thursday morning September 8, Thursday evening September 8, and Friday morning Septembr 9, 1983 — Rosh Hashanah.

Yom Kippur services will be held on Friday evening September 16, — Kol Nidrei. Yom Kippur services, including Yizkor, will be held on Saturday September 17. Yizkor will also be recited on Shemini Atzereth on Thursday September 29.

We invite our neighbors and friends to participate with us at these High Holy Day services, as well as on Sabbath, and daily Minchah services at 3:30 P.M.

CHANUKAH

We will celebrate Chanukah with our traditional Party and Concert on Sunday December 4. In accordance with our annual custom, members and friends will kindle Menorahs in remembrance of the miraculous survival of the Jews despite Hellenistic persecutions.

For further details, please consult the invitations we will be mailing to you.

ANNUAL MEMBERSHIP MEETING AND PURIM PARTY

We wish to announce to all our members that the Annual Membership Meeting will take place on Sunday March 18, 1984, at the Bialystoker Center and Home, 228 East Broadway, New York, N.Y. 10002. At this meeting the general membership will have the opportunity to vote for a slate of Board of Directors for 1984-85.

At the same time, our Purim Party will take place. A lovely program featuring talented artists will be presented. As in the past, our audience will enjoy excellent music and singing, as well as traditional Purim delicacies, such as Hamentashen and other tasty dishes.

HAPPY EVENTS

STEPHEN GIDEON ABRAHAM BAR MITZVAH

On Saturday January 22, 1983, Stephen Gideon Abraham celebrated his Bar Mitzvah at Temple Beth Am in Teaneck, N.J.

Steve is the son of our loyal members and supporters, Maurice and Lorraine Abraham, and the grandson of Sara Abelson. He is also the great nephew of our General Secretary, Mr. Izaak Rybal, and his wife Molly.

The Bar Mitzvah boy conducted the services in a very able manner, and the entire Congregation was impressed. Steve has shown that he has a love for Jewish tradition. We hope that he will grow up to be a source of pride to his parents, his country, and his people.

The officers and members of the Bialystoker Center and Home extend a hearty Mazal Tov to Maurice and Lorrain Abraham and wish them lots of *nachas* from Steve.

MAZAL TOV

On Sunday July 31, 1983, the marriage of Sidney Soer and Sharon Weltman took place at the Beth David Synagogue on 55 Yeomans Road in Toronto, Canada.

Sidney is the son of Mr. and Mrs. Emil Soer, Bialystoker landsleit and longtime friends of our institution. The wedding was attended by a delegation from the Bialystoker Center, who came to participate in the Simcha.

The officers and members of the Bialystoker Center and Home wish to express their heartfelt Mazal Tov and sincerest best wishes on the occasion of this beautiful Simcha.

ANNUAL BAZAAR

This year our Annual Bazaar will be held on Thursday November 10, Friday November 11, Saturday night November 12, and Sunday November 13, and will close Monday evening, November 14, 1983. The Bazaar will not be open a second weekend.

ESTHER GOLUB — MARIO KUCHER WEDDING

Mr. & Mrs. Max Golub announced the marriage of their daughter Esther to Mr. Mario Kucher on January 8, 1983, at the Park Avenue Synagogue. The bride is an Assistant Vice-President in the

Esther and Mario Kucher

International Department of a leading New York bank. The groom is in the Import/Export business. The couple will reside in Manhattan.

The Bialystoker Center and Home expresses a hearty *Mazal Tov* and its congratulations to our generous supporters for many years, Mr. & Mrs. Max Golub. The Golubs, who stem from Grodno, participate in all our endeavors. We wish them lots of *nachas* and joy from their children.

MAZAL TOV

On June 5, 1983, a son was born to Natalie and Steven Schubak, named Adam Michael.

We wish to extend a hearty Mazal Tov and sincerest congratulations to the parents, as well as to the grandparents, Barbara and William Schubak, members of our Board of Directors. The officers and members of the Bialystoker Center and Home pray that the entire family may have lots of nachas from the newborn infant.

BIALYSTOKER LADIES AUXILIARY

by ROSE FINKELSTEIN, President

A new season is about to begin and, I am sure, we are all looking foward to it with great anticipation. At the same time, I would like to take this opportunity to review the past season.

We started our meetings for the 1982-1983 year late because of the holidays. The first meeting was not held until the beginning of November. Because of this, and the fact that our Bazaar was to be held only about 3 weeks after our first meeting, I was afraid that we would not have a financial success. However, with the usual assistance which we received from Mr. Rybal and the Home staff, during the summer, our receipts far exceeded my expectations. Of course, I want to thank everyone involved for their assistance before and after the Bazaar.

Once this activity was over,the membership voted to have meetings every other Monday, instead of every week. Again, while I expected this to affect our yearly receipts, I was pleasantly surprised. Financially, the past season was a great success.

During the past year, the Auxiliary donated to the Home a total of $6,000.00. The contributions consisted of $2,000.00 each at Chanukah, Purim, and at the closing meeting of the Board of Directors. In addition, individual donations were made by our members at the Chanukah and Purim parties and for Maos Chitim. On behalf of all the officers let me thank you all and hope you'll continue your good work in the coming season.

The year ended with our closing Luncheon. Our membership turned out in full force to say good-bye to everyone, wishing each other a happy summer and enjoying the fantastic meal that is usually provided. They showed their appreciation for this opportunity by being very generous with their donations. I wish to thank everyone for coming to help make this a very enjoyable event, and hope everyone had a healthful summer and is looking forward, as I am, to the coming season. I also want to thank Mrs. Skorka and her staff for their usual efficient and courteous service at our meetings.

I am looking forward to seeing everyone at our opening meeting. Cards will be sent to let you know the correct date and time of the Luncheon.

May I wish everyone a healthful and happy New Year.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

BENJAMIN LACH RECEIVES HONOR AWARD IN PHOTOGRAPHY AND EDITORIAL WRITING

Recently our friend Benjamin Lach, whose family stems from Bialystok and who has been confined in a Texas prison for the past 15 years, received first honors in photography, and Honorable Mention in Best Printed Newspaper (The Echo) and Best Editorial, in the American Penal Press Contest.

As our readers know, we have been making every possible attempt to obtain the release of Mr. Lach for a number of years. We have been in close contact with Mr. Lach and have given him support and encouragement on every occasion. He has been eligible for parole since May 1975. The Parole Board has denied his application each year since then. This year, also, Mr. Lach's application for release was denied until next year. Throughout his confinement he has maintained an excellent disciplinary record, and has participated in all educational programs offered by the prisons. In May 1982 he became eligible for an AA degree from Lee College and a BBA from Sam Houston State University.

TDC Director W.J. Estelle Jr. and Benjamin Lach, Editor of the Echo.

MEMBERSHIP DUES REMINDER

Since this year we sent out our dues notices later than usual, we appeal to those who have not paid, to please pay for 1983. We cannot emphasize strongly enough the great need for prompt payment of membership dues. It is this money that helps pay for the *Bialystoker Stimme* and other vital services that we offer. We appeal to everyone very strongly to please send in your dues. Those who have paid, thank you.

World Zionist Organization. He writes in his letter to Klementynovski: "For almost 30 years you held the position of Attorney of the World Zionist Organization, first as representative of Justice-Minister Rosen, and later as an independent attorney. You have discharged your responsibilities loyally, objectively, and energetically. You observed the legality of the functions of our movement and of its various aspects, and have watched over the clauses of our constitution. We have always regarded you with the greatest respect and acknowledgement. We will certainly have need once again of your knowledge, your counsel, and your experience."

In a second letter of the World Zionist Labor Movement one reads: "We wish to express to you our acknowledgement and high regard for your loyal work, for your honesty, and for your objective conclusions which you have shown in your position as Attorney of the World Zionist Federation."

And still another letter from the Vice-President of the World Jewish Congress, Mr. Sultanik, writes: "Now, when you have ended your term as lawyer, I consider it my obligation to express our thankfulness and appreciation. While you have always guarded the legality of the work of the Zionist movement, and watched over our Constitution, you have also known when to raise your voice. In most cases we have always accepted your position and your opinion. I hope that we will continue to work together in our political and general endeavors in behalf of the Jewish people.

Further still I read a letter from the HIAS in New York, in which they notify Klementynovski that he has been selected as a member of their Board of Directors. In this album there are many more important letters and documents. But enough. Finally we asked our good friend, Atty. Klementynovski, to tell us what positions he still holds. Here they are:

Zvi Klementynovski is a member of the Executive Committee of the University of Tel-Aviv, which is today the largest university in Israel, with over sixteen thousand regular students and six thousand of special studies. In addition, Klementynovski is also a member of the Advisory Committee of the "Jewish Colonial Trust," the governing body of the largest bank in Israel "Bank Leumi L'Yisrael." He is a director of the "New Outlook" publication, which concerns itself especially with the problems of the relationship between Arabs and Jews, from the political, cultural and social viewpoint. He is a member of the Presidium of the World Federation of Polish Jews. He is a member of the Advisory Committee of the International Organization of Jewish Lawyers, Jurists, and Judges. He is also active in the Organization of Lawyers in Israel, and is a member of several committees of this organization. He is a member of the Administration of the Independent Liberal Party. He is an advisor in the Organization of Builders and Contractors, and of various other endeavors. Naturally, Zvi Klementynovski also conducts an important Lawyer's Office.

As we can see, for one person this is more than enough. It is for us only to wish our good friend and worthy landsman, Atty. Klementynovski, good health and many more years of successful activity in his many-sided endeavors. And finally, before I end my article, another brief observation.

In this album I saw visiting cards of two Japanese journalists. When I asked about that, Zvi Klementynovski told me the following: When he succeeded in fleeing from Bialystok in 1940, he came to Lithuania. There more than 10,000 Jewish refugees from Poland had gathered. Naturally, Mr. Klementynovski became one of their leaders. The question then was, how could they acquire visas for the refugees so that they could leave that land which was so terrible. Zvi Klementynovski found a common language with the local Japanese Ambassador, and from him he obtained a large number of transit-visas. Representatives from Tokyo television came for an interview with Klementynovski for Japanese television. They asked him to tell them how the Japanese Ambassador had helped save thousands of Jews at the beginning of the war. The Japanese Ambassador still remembered the name of Klementynovski and had found him. In this manner did Mr. Klementynovski appear even on Japanese television.

Atty. Zvi Klementyvnoski says that he has many more similar episodes to describe. But for now, it is sufficient.

HOLIDAY PROJECT AT OUR HOME

Several times a year it is customary for a wonderful organization called Holiday Project to visit our Home and to bring special cheer to our residents. This year, in addition to Chanukah and Purim, they also came on Father's Day, Sunday June 19.

On that day the dining room looked particularly festive with bright table cloths and fresh flowers on each table. A huge cake was wheeled in on a gaily decorated cart. It seemed that no one was old, no one was sick; everyone was smiling. Following a delicious dinner a Guitar and Song Concert was held in the Auditorium. This special entertainment was sponsored by Hospital Audiences, Inc. and the B'nai Brith Music and Performing Arts Lodge. What made this day especially memorable was the visit by the Holiday Project, an organization consisting of a group of people whose main goal in life is to make people happy. They visit hospitals and nursing homes on special occasions, bringing entertainment and little gifts to the patients and residents. The visitors themselves are the greatest gift. They are warm, exuberant, and enthusiastic. They spread good cheer all around them. Holidays can be a difficult time for people in institutions. Our thanks to the Holiday Project volunteers for helping to make it less difficult.

OPERA REHEARSAL IN CENTRAL PARK

The Hospital Audiences, Inc. is to be thanked also for their magnificent work in providing a fantastic experience for our residents for the opera rehearsal in Central Park held on Tuesday June 14, 1983. Our elderly folks were tremendously pleased by the Metropolitan Orchestra and the great singers. This was one of the most outstanding trips of the year for our residents. Thank you again, HAI.

IN THE OFFICE OF ATTORNEY ZVI KLEMENTYNOVSKI

by Koppel Lev, Tel-Aviv

I am sitting in the office of our worthy landsman and well-known attorney, Zvi Klementynovski, I look around and I see on the walls many photos, various documents, photographs, certificates, letters, honors, etc., which give a clear idea about the personality of friend Klementynovski.

Mr. Klementynovski told me that he had served for 15 years as legal representative when the incumbent Minister of Justice, Pincus Rosen, was serving as Attorney. Afterwards, Mr. Rosen resigned from his position because his government duties were taking too much of his time. Then the Zionist Congress selected Atty. Klementynovski as their lawyer. After that the Zionist Congresses selected Atty.Klementynovski unanimously three times as their attorney.

This was an honorary position which the General Assembly of the Zionist Congress would offer. At the last session of the Congress, Atty. Klementynovski notified everyone that since he had functioned in this position for a long time, he was no longer a candidate for this honor. At that time, the World Zionist Organization decided to express their gratitude to Atty. Klementynovski and to inscribe his name in the Golden Book.

Atty. Klementynovski served as Vice-Mayor of Tel-Aviv for 8 years, and he was responsible for the medical department, for the hospitals and other medical institutions. When he finished his term of service, the doctors and authorities of the hospitals and clinics decided to express their gratitude to him for his important and fruitful work. They inscribed his name in the Golden Book of the Keren Kayemet.

I sit in the office of Attorney Klementynovski, I listen to his words, and I observe continuously the various documents, photos, photographs and certificates on the walls. Suddenly I noticed a certificate which reads as follows: "Atty. Zvi Klementynovski has been chosen as Honorary Citizen of Tel-Aviv for his important work for the development of Tel-Aviv, and for his devotion and great concern for the needs of the people of Israel, for the citizens of Tel-Aviv, and for the honor of the city of Jaffe."

And here I see a photograph showing Atty. Klementynovski sitting with representatives of the Polish Government, together with members of the World Federation of Polish Jewry. Very important subjects are being discussed in connection with the documentation and heritage of the history of Polish Jewry.

Then I see a photograph of a delegation of lawyers from Israel, which was welcomed and addressed by the President of the Senate of the French Republic. Klementynovski stands there as a member of the delegation which participated in Paris in an International Conference of jurists. And still another photograph: Zvi Klementynovski is sitting with other lawyers from Israel and America. They are discussing a loan for the State of Israel from a New York bank; they are working out the documents in connection with this loan.

A VERY INTERESTING PHOTOGRAPH

A delegation from the Bialystoker Center in New York welcomed Zvi Klementynovski at the airport in New York. In this delegation, important members of the Center participated. This was the year 1949 when Klementynovski came from Israel to the First World Conference of Bialystoker in New York. At this conference, it was decided to build Kiryat Bialystok, as well as to create the Kiryat Bialystok Foundation. Right next to it is a photograph showing Klementynovski addressing the World Conferene of the Bialystoker. One sees there several delegations, headed by David Sohn, of blessed memory.

In general, sitting in the office of Atty. Klementynovski and seeing all of these things on the walls, I am under the impression that one sees here a short history of a Bialystoker who has given many years and a great deal of time and energy for the Jewish people. This began in the city of Bialystok, where Klementynovski occupied the position of representative of the Jews in the City Council, and as the last representative of the Jewish community in Bialystok. Afterwards, Zvi Klementynovski experienced difficult times until he came to Tel-Aviv in 1941. Here he began his great work as a Zionist, as a citizen of Tel-Aviv, and as a Bialystoker landsman.

Atty. Klementynovski asks me to look into his album, and I see therein that our worthy landsman was also an active member of the Haganah, in which he was an officer. I see medals which Klementynovski had received from the Defense Ministry of Israel for his activities in the Haganah. Also, I see documents which show the participation of Atty. Klementynovski in conferences of the Jewish World Congress, in important meetings of the World Federation of Polish Jewry, in international conferences of jurists and lawyers.

And here I see a document which made me laugh, and perhaps it is serious. This is a testimony that when Klementynovski came from Russia to Israel in 1941 and he did not have a penny in his pocket, he received a loan from a local charity. In fact, the document shows that the loan amounted to... two Pounds. In this manner did Atty. Klementynovski begin in Israel, and it would take a great deal of time to tell his full story in the Jewish homeland until he had built up his career as a well-known attorney and communal worker.

I READ FURTHER THE DOCUMENTS IN THE GREAT ALBUM

Here is a letter from Aryeh Dulzin,the present representative of the "Sochnut Yehudit" and of the

ROSE AND DAVID J. GOLDBERG VISIT OUR CENTER

On the occasion of their attending the Bar Mitzvah of their grandson — the child of their son, Gary — on June 18, 1983, Rose and David J. Goldberg took time on Tuesday June 21 to visit our world-famous institution, together with Mr. Goldberg's two sisters from California, Jean Goldberg and Rose F. Wallerstein.

Mr. & Mrs. Goldberg served our institution loyally for many years. Rose Goldberg's father was Philip Rosenthal, the first President of our Center and Home. Her mother, Mamie Rosenthal, was for a time Vice-President

At the Luncheon. Left to right: Rose Goldberg, David's two sisters, Jean and Rose, and David J. Goldberg.

of our Ladies Auxiliary. Mr. Goldberg served as Chairman of our Board of Directors of 23 years. Mrs. Goldberg is a Vice-President of the Bialystoker Home. Once yearly she arranged a special luncheon which was well attended, and raised large sums of money. Gary, the grandson, used to attend meetings together with his parents and grandparents. The Goldbergs remain vital supporters of the Bialystoker Center and Home, though they reside in Miami and are far removed from our institution.

Our worthy guests were taken on a tour of our building and were highly impressed by the great improvements that have taken place over the years. They were especially impressed by the dining room, the auditorium and the latest medical and therapeutic equipment. The changes were particularly noticeable to Rose Goldberg, who had not visited our building for many years. When they visited the 5th floor, they came upon the magnificent bather-tub that had been donated by Mr. Michael Saperstein in memory of his grandparents. This bather-tub is especially designed, with an overhead swing-door, that permits patients confined to wheel chairs to enter and leave with the least amount of exertion.

Mr. and Mrs. Goldberg inquired about the cost of this bather. They decided to donate a similar bather to the Home. Mr. Rybal thanked them profusely and added that since the male patients are on another floor, this bather would make it unnecessary to bring them from the 6th to the 5th floor. The cost of the bather is $5,000.00.

The Goldbergs said, "The cleanliness and efficiency of the Bialystoker Center and Home for the Aged in its present stage reflect great honor upon Bialystoker everywhere. This great institution makes us all very proud." They expressed special satisfaction at having been among the first builders of our institution and were happy to see how well it has developed. We wished one another a happy and healthful summer and expressed a wish to see one another more often.

The Goldbergs, together with their two sisters from California, were then invited to attend a festive luncheon that was prepared especially for them in the Conference Room. They were joined by Izaak and Molly Rybal, Sol and Ethel Krim, Mr. Yehoshua Schachter, and Rabbi Charles J. Shoulson.

MAZAL TOV

The Bar Mitzvah ceremony of Andrew Neal Goldberg was held in Temple Beth Shalom in New City, N.Y., on June 18, 1983. Andrew is the son of Mr. and Mrs. Gary M. Goldberg, and the grandson of Rose and David J. Goldberg, of Miami Beach.

Mr. David J. Goldberg is the Honorary Chairman of our Board of Directors, and Rose Goldberg is the

ANDREW NEAL GOLDBERG

Honorary Vice-President of the Bialystoker Center and Home for the Aged. Andrew is also the great-grandson of Mamie and Philip Rosenthal. Following the Bar Mitzvah ceremony, a luncheon was held at the estate of Andrew's parents in Suffern, N.Y.

The officers and members of the Bialystoker Center and Home for the Aged extend a hearty Mazal Tov to the entire Goldberg family.

BIALYSTOKER LADY SUCCEEDS HER HUSBAND IN CONGRESS SEAT

(We are reproducing here a synopsis of an article that appeared last April in the San Franciso Chronicle, which tells the story of a 57 year old grandmother who stems from Bialystok who has succeeded her late husband in his Congressional seat after he had been fatally stricken with an aneurysm).

Sala Burton's father, Max Galante, now 94, and his family operated a textile mill in Bialystok. Her mother, Raquel, is now 91. They left Poland several months before the outbreak of World War II. If they had remained, they would have perished.

The future Mrs. Burton began her American education as a teenager, with a knowledge of Polish, Russian, Yiddish, German and French. She now speaks English with only a slight accent.

When asked why she knows so many languages, she explained, "It sounds pretentious, but I had a German nurse. But we spoke mostly Polish at home."

Mrs. Burton's formal education stopped when she abandoned her studies at San Francisco State, on the old Waller Street campus, to marry Irving Lipschultz, a businessman. They have a daughter, Joy Gemes, who lives in Madrid with her husband and two children.

After her marriage to Lipschultz ended in divorce, she swung into intense political activity, working for liberal causes and emocratic candidates, making speeches and gathering support both in California and Washington.

Her name, Sala, distinctive and pleasant enough to be helpful in establishing identity in a poltical campaign, is "not that uncommon in Poland," she observed.

Now Mrs. Burton has won in the primaries and is already in Washington, filling the congressional seat that was vacated by her husband Phillip upon his death on April 10. "I will continue in his footsteps," Mrs. Burton told reporters recently. "I have been with Phillip all through his days in Washington. I was not someone who sat back and became a socialite," she said. "Every member of the House and Senate knows me... I am not a new kid on the block."

In her campaign Mrs. Burton engaged the same manager, Mike Novello, that her husband used in winning re-election to a tenth term. Former U.S. Representative John Burton and San Francisco Community College Governing Board member Robert Burton, the younger brothers of Phillip, were among her supporters.

Before her election Mrs. Burton had stated that her schooling began working in Helen Gahagan Douglas' unsuccessful state campaign against Richard Nixon in 1950, and continued in earnest after her marriage to Burton in 1953. "Many of the people in Congress have broken bread in our home," she had said. "Many a deal was worked out in our house, though I'd like to think of a better word than deal — perhaps negotiations."

SALA BURTON

In her new role Mrs. Burton hopes to be able to work as a full-fledged colleague with members of Congress she has known for years. "Women," she said, "are no longer regarded as second-class members."

"I think all the women who have served in Congress have contributed to the campaign to be considered equals by rubbing elbows with the men. They get good committee assignments — sometimes the best assignments — because it is recognized that women have been under-represented."

Mrs. Burton said that she does not consider it particularly distinctive that San Francisco has the first all-woman delegation to Congress in the history of the city — or, it is believed, any other large city. Democratic Representative Barbara Boxer won the adjoining Sixth District with major support from Phillip and Sala Burton.

We'll be together on women's issues. If they hadn't been on the back burner, women's rights would no longer be an issue today. But I didn't run because I'm a woman. I ran because I think I can do more in Congress than anyone else."

AMERICAN RED MOGEN DAVID FOR ISRAEL
Supporting MDA-Israel's Red Cross Service

April 13, 1983

Dear Mr. Rybal:

Please forgive this long delay in acknowledging receipt of your "Bialystoker Stimme." It is a magnificent Passover issue and I want to extend my congratulations to you as its Editor.

We are especially pleased with the photographs on the covers. No one knows better than yourself the value of such outstanding publicity.

Kindest regards,

Cordially yours,
David Sidman
National Director

GREATER NEW YORK FUND UNITED WAY

April 14, 1983

Dear Messrs. Rybal and Schachter:

The continued success of United Way's fund-raising efforts depends on the ever increasing awareness of the service provided through donors' contributions.

Your cooperation in opening your agency's doors during the campaign is the kind of firsthand experience that really makes a difference. When people see the great work being done, they want to help even more.

On behalf of the Fund I want you to know how much we appreciate your taking the time to host a tour and helping all of us tell the United Way story of service.

Sincerely yours,
Horace W. Morris
Executive Director

COALITION OF INSTITUTIONALIZED AGED

May 4, 1983

Dear Mrs. Rogoff:

The Coalition wishes to express its appreciation for the beautiful party you arranged at Bialystoker for the residents. This was the perfect way to cap an exciting event at City Hall and make Nursing Home Residents Recognition Day a memorable event.

In particular we want to thank you for your hospitality in hosting the party and the wonderful pastries and champagne you arranged for the Coalition. The auditorium was beautifully decorated and the residents were very impressed by the atmosphere of the party at Bialystoker.

Once again we wish to thank you for the trouble you went to and we look forward to a close working relationship and many other events at Bialystoker.

Sincerely,
Rae Spanover, President
Vic Rosenthal, Executive Director

HELP FOR THE SURVIVING LANDSLEIT IN BIALYSTOK

The Bialystoker Center in New York has recently, once again, sent help to the surviving and needy Jews of Bialystok. This assistance comes from the special fund which was established some time ago by our worthy *landsleit* Yechezkel and Hynda Mink. Thanks to the Mink Foundation, which is constantly replenished by our devoted landsleit and friends, it is possible to conduct this important philanthropic work for the small group of needy landsleit who now live in Bialystok.

Yechezkel/Jerry Mink and his wife Hynda are also very devoted supporters of the Bialystoker Center in New York. Mr. & Mrs. Mink do their noble charitable work in a truly Jewish-Bialystoker manner.

* * *

Our worthy and well-known *landsman,* Max Ratner, the prominent industrialist and philanthropist of Cleveland, has contributed a generous gift to the Mink Foundation, from which vital help is sent to the surviving Jews in Bialystok. Mr. Max Ratner, who does a great deal of essential work for the State of Israel, is also a great friend and supporter of the Bialystoker Center in New York. It is well-known that Mr. Ratner was largely instrumental in publishing the monumental *Bialystoker Memorial Book.*

HELP FOR THE NEEDY IN THE STATE OF ISRAEL

In accordance with its yearly custom, the Bialystoker Center in New York has this past Passover sent out much-needed help for needy *landsleit* in the State of Israel. This assistance has always been made available thanks to the open-hearted and the generous contributions which landsleit and friends send us in response to our Maos Chitim Campaign.

We wish to take this opportunity to express our heartfelt thanks to all our landsleit and friends who always respond so generously to the call of the Bialystoker Center in New York for the Maos Chitim Campaign.

RAE ADASHKO

As this issue of the Stimme was going to press, we received the sad news of the passing of Rae Adashko. She died on Thursday June 9, 1983 following a short illness. Rae was a graduate of the Hebrew gymnasium in Bialystok. She was a member of our Home and a contributor for many years.

More biographical facts and background material will appear in the next issue of the Stimme.

In behalf of the officers of the Bialystoker Center and Home for the Aged, we wish to express our deepest sympathy to the entire family. May they be comforted and sustained in the years ahead.

LETTERS TO OUR EDITORS

THE CITY OF NEW YORK
OFFICE OF THE MAYOR
NEW YORK, N Y 10007

May 9, 1983

Mr. Izaak Rybal
General Secretary
Bialystoker Center, Home and
Infirmary for the Aged
228-230 East Broadway
New York, N.Y. 10002

Dear Mr. Rybal:

Thank you for your gracious note concerning my address at the American Gathering of Jewish Holocaust Survivors. I am very appreciative of your support.

All the best.

Sincerely,

Ed Koch

Edward I. Koch
MAYOR

United Jewish Council of the East Side, Inc.

Dear Messrs. Rybal and Schachter:

On behalf of the UJC Board of Directors, I would like to thank you for letting us hold this year's Legislative Breakfast in your auditorium.

I am pleased to report that this year's Breakfast was well attended and very successful. The arrangement of the hall and the facilities were superb.

Thank you again for helping us and working with us to improve our community.

Sincerely,
Meyer Nochlin
President

Dear Mr. Solasz and Mr. Rybal,

Thank you very much for sending me a copy of the *Bialystoker Stimme.* What struck me as I read the *Stimme* was the realization that "Bialystok" signifies more than simply nostalgic recollection. It is, rather, a tribute to an ongoing concern for the Jews everywhere, and for the State of Israel. You have my admiration and best wishes for your continued outstanding leadership of the Bialystoker Institution.

Sincerely yours,
Hyman Finkelstein
Tucson, Arizona

American Gathering of Jewish Holocaust Survivors

אמעריקאנער צוזאמענקום פון דער שארית הפליטה

Benjamin Meed
President

June 20, 1983

Mr. Izaak Rybal
General Secretary
Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged.
228-230 East Broadway
New York, New York 10002

Dear Mr. Rybal

I would like to convey through you our heartiest thanks to the Bialystoker Center for the understanding, help and cooperation and for your participation at the historic Gathering of Jewish Holocaust Survivors which took place in Washington, D.C. last April.

The event which brought together 20,000 survivors will remain as a unique historic event in Jewish life. Your personal help and involvement in our preparation of the Gathering were very much appreciated, and further, I would like to take this opportunity to thank you and the officers of the Bialystoker Center who were so instrumental in making this Gathering what it was — a monument — a milestone in Jewish life.

I look forward to working with you in the future on many other projects. We are proud to have you among our leaders, and especially, we commend you for the work you are doing in behalf of the elderly in your home.

Please accept my heartiest good wishes for many years of good health and productive work.

Sincerely yours,
Benjamin Meed

Dear Izaak,

Thank you for sending me a copy of the *Bialystoker Memorial Book.* It is magnificent; a truly priceless documentation of that extraordinary, never to be forgotten community, Bialystok.

Our admiration for you and all who are working to maintain and build the Bialystoker Home is boundless, without limit. You are to be congratulated for maintaining the Bialystoker Home and all its programs, including the development and printing of the *Bialystoker Memorial Book,* an eloquent work of love.

Please convey to your dear wife, Molly, to Rose and Sam Solasz, to Mr. Shmulewitz and to Mr. Max Ratner my profound congratulations.

In friendship,
Rabbi Dr. H. Joseph Simckes
Hollis Hills Jewish Center

52 YEARS BIALYSTOKER CENTER
62 YEARS BIALYSTOKER STIMME

by Rabbi Charles J. Shoulson

From time to time I open a copy of the *Bialystoker Stimme* of one of the years gone by, and I never fail to be stunned by the enormous realization that our world-famous institution represents the brains and energies of far-sighted individuals who gave of themselves willingly and unstintingly in order to build this fortress of humanitarianism. The history of our Center and Home unfolds not only a thrilling chapter in the life of The Bialystoker Jewish Community in America, but also of the growth and progress of Jewry throughout the world. For the thread of influence travels from Bialystok, to New York, to Paris, to Buenos Aires, to Mexico, to Australia, and to Israel.

Even though we may witness the slow disintegration of *landsmanschaft* lodges and societies, the need for, and usefulness of, our Home will continue to exist for a long time to come. True, the link between them and the hometown has been severed, with but a sad memory of a proud past remaining, yet we all still have a mighty bastion around which to rally. If remembering requires a base, an anchor, we have it in our great Center in New York.

Statistics indicate that the percentage of men and women 65 and older in this country will increase dramatically in the years ahead. We will soon become a country heavily populated with senior citizens. Thus the need for institutions such as ours will increase substantially. As time progresses, the role of the Home for the Aged as a service to our *landsleit* of advancing years ever widens in import. What a tremendous source of comfort it must be to our far-flung landsleit to know that in their golden years they will have available to them a haven that will offer the same kind of environment that they enjoyed in their youth in days gone by.

The Bialystoker Center and Home has become the focal point and rallying location for all Bialystoker, wherever they may be. Every stone, every brick, every cement block, every piece of steel that went into our edifice is precious to all of us. They testify to the labor, heart, and soul that went into its creation. It is the repository of all our hopes and dreams.

A decade before the conclusion of our building, the chronicle known as the *Bialystoker Stimme* was initiated. Down through the years this publication has earned the respect and admiration of everyone capable of appreciating its literary excellence. In form and substance the *Stimme* has served as a beacon of light to all who thirst for the information it offers. How fortunate we have been in being blessed, first with a David Sohn, who established it, and guided it until his death in 1968, and since then, with an Izaak Rybal, whose talent and devotion are reflected in every page. The *Stimme* has served not only as a "landsmanschaft platform", in whose columns appear the free expression and opinions of our people, but also as a cultural link, which knits us closer together as a cohesive group. It carries the Word and Spirit of Bialystok to friends and supporters in all four corners of the world. By means of memoirs and sketches, poems and stories, the thought, experiences, and verbal expressions of our *landsleit* come to life again. Chronicling our institution's activities and attainments through the months, the "Stimme" is the barometer of all that transpires in our Center and Home.

Talented Yiddish writers and poets have always found, and still find, a vehicle for their literary efforts in the "Stimme." It is truly a "people's journal" in the real sense of the word. It is an organ *of* the people, *for* the people. And for that we owe a debt of gratitude to our Mr. Izaak Rybal, who keeps a close vigil over the contents of this journal. Under his masterful editorship we can always be sure that the contents of "The Stimme" will not only be interesting and accurate, but will be rendered in a style and spirit that reflect precisely the character of the Bialystok of old.

On the threshhold of a new year, I take this opportunity to wish all our officers, members,and K'lal Yisroel a healthful and joyous New Year. May we be blessed with an enduring peace, and may Israel dwell in safety.

FREEDA GOODMAN — A RESIDENT AT THE BIALYSTOKER HOME — WRITES

Recently a letter was received by the Lincoln Square Synagogue from our resident, Freeda Goodman. She writes as follows:

"I am adjusting myself to the routine and change of life as quickly as I can. It is such an experience that it takes time. At the Bialystoker Home they do watch your health which is the most important thing. The food is wonderful and the recreation fine. They also make it easy to entertain your family and friends in the social hall. The officials and their staff are so pleasant and interested in one's welfare at the Bialystoker Center and Home for the Aged.

Sincerely yours,
Freeda Goodman."

CALENDAR OF COMING EVENTS

1. ANNUAL BAZAAR: Thursday November 10 to Monday November 14, 1983
2. ANNUAL CHANUKAH PARTY CONCERT AND DINNER — Sunday December 4, 1983
3. ANNUAL PURIM PARTY, CONCERT & DINNER — ANNUAL MEMBERSHIP MEETING — Sunday March 18, 1984
4. 41st BIALYSTOKER-GRODNER YIZKOR ASSEMBLY — Sunday April 1, 1984

FROM THE DESK OF OUR ADMINISTRATOR

YEHOSHUA SCHACHTER

Five-Year Long-Range Planning Program

In an effort to set new guidelines and to create a more stringent framework for state expenditures in the coming years, Gov. Cuomo had requested that all institutions receiving state subsidization should submit a Five-Year Long-Range Planning Program. This means that any institution that plans to make any capital improvements over the next five years must submit, in advance, an outline of all such planned programs, their cost, the need for them, etc.

In accordance with this new requirement, we have submitted such a Planned Program for the next five years. Actually, we have been engaged in this type of advance contemplated programming in the past. A long time ago we saw fit to engage the services of a part-time occupational therapist and a part-time speech pathologist. We foresaw the need for a new nursing station on our 4th floor, and a closed circuit T.V. camera was installed on the 3rd floor, and a monitor on the 4th floor, for the purpose of increasing patients' safety.

Our modernization program extended, in fact, to the streamlining of our entire accounting system. We even foresaw the need for establishing a therapeutic milieu that will reach into general community activities as well. Thus, our residents were encouraged to participate in the Street Fairs and in setting up booths for arts and crafts.

Generally speaking our proposed plans revolve, naturally, around our determination to improve the calibre of our contribution to meet the community's health needs. The freeze is not, in any way, expected to affect our on-going activities, such as, a) our instituting a Long-Term Home Health Care Program (L.T.H.H.C.P.), and b) the addition of two nursing home beds. A good portion of our planning involved the premises adjacent to our building, at 232 East Broadway, which we have owned for the past 13 years. But a clear conclusion as to exactly how best to make use of that building has not yet been reached. More about that later.

A New Bather-Tub

Incidentally, we might mention at this point that we will be adding a new bather-tub on the 6th floor, similar to the innovative highly useful tub that we have been using on the 5th floor, thanks to the generosity of Mr. Michael Saperstein, who had donated the tub in memory of his grandparents. This magnificent tub, with its overhead swinging door, makes it possible to move patients who are confined to their wheel chairs in and out of the tub with relative ease and efficiency.

The new tub is the donation of Rose and David J. Goldberg, to whom we are extremely grateful. This is a gift will be appreciated by everyone. (See further description in another section of this issue).

A New Patient Charting System

We wish to express our heartfelt thanks and appreciation to our wonderful medical staff for their thoughtful contribution of a new patient charting system. This will fill a long-time need, and will yield greater efficiency in maintaining proper patient records. We are proud of our medical staff. They not only provide the finest medical care for our elderly folks, but they are truly concerned about improving our over-all efficiency as well.

A New Otoscope-Ophtalmoscope

Recently a new otoscope-ophtalmoscope was installed on the wall of our examining room. This has a self-charging battery and will certainly prove to be most useful.

The Annual Legislative Breakfast

On Sunday June 5, 1983, the Annual Legislative Breakfast, hosted by the United Jewish Council of the Lower East Side, was held in our auditorium at the Bialystoker Center. Amongst the community leaders and elected local officials who participated in the breakfast were: Mayor Edward Koch, City Council President Carol Bellamy, City Comptroller Jay Golden, Manhattan Borough President Andrew Stein, Congressman William Green, Assemblyman Sheldon Silver, representatives of all local banks, several judges, and numerous appointed city officials. Altogether over 120 people attended.

* * *

My wife Malki and my children join me in extending to everyone our very best wishes for a Shanah Metukah.

KEY OFFICERS OF THE UNITED JEWISH COUNCIL WITH MAYOR ED KOCH — Left to right: William Rapfogel, Sec. U.J.C, Steve Granik, Vice-President of the Young Israel, Mayor Ed Koch, Mel Zachter, Treasurer U.J.C., Heshy Jacob, Chairman of the Board, U.J.C., and Meyer Nochlin, President U.J.C.

THE SIGNIFICANCE OF THE BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

by WELE ZABLUDOVSKY (Mexico)

I am not certain as to whether sociologists have ever determined whether a city influences its residents, or vice versa. In any case, it is a fact that the city of Bialystok and its residents have had a great mutual influence upon one another's character and personality. Bialystok and Bialystoker have conducted a mutual open love for one another. And even after the catastrophe, after the great, unparalleled Jewish tragedy, the surviving Jews of Bialystok have separated their sentiments of the city of their youth, of their visions and dreams, from the city which was witness to the ugliest desecration of all human instincts.

The new monumental *Memorial Book* is an outstanding expression of this sentiment: love and longing for the ebullient Jewish city of pre-war times; self-esteem and pride in the great personalities that the city produced in various fields; and a fathomless pain and suffering over the tragic fate that the Jews of that city shared with the Jews of eastern Europe. And at the close of the *Memorial Book* — a reminder: Jews of Bialystok are spread throughout the free world, and they caution everyone not to forget the martyred death of their brothers and sisters.

When we left Bialystok in the year 1935, I was a child, age 11 — too young to remember it all; too old to forget it all. Nevertheless, Bialystok had remained "my city". As I flitted through the pages of the Bialystoker Memorial Book, certain scenes went through my mind, as in a dream. Just as my late husband, Samuel Zabludovsky, used to search through the lists of the survivors, right after the war and for years thereafter, in the hope that perhaps he would find someone, I too looked through the pages of the *Memorial Book,* through the lists of the names of the dead, to find out when and how they perished. I searched, and unfortunately found — among those who were buried alive in the synagogues — my brother-in-law, Aaron Zabludovsky, the famous Bialystoker chess player; among the "Shabbosdike," — Moshe Zabludovsky, the well known pedagogue, the warm-hearted, sophisticated "Moshe'le", the pride of our family. I felt the pain of the suffering of their wives; I heard the heartrending cries of their children. In the nightmares of the night, when I read the *Memorial Book,* I went along with the army of Bialystoker Jews on their final road.

• • •

The year 1982, when the Memorial Book appeared, was marked by an awakened wave of anti-Semitism all over the world. With the excuse that they were taking the part of the "persecuted Palestinians", bombs were placed in schools, synagogues, and embassies. Israel was compared to the Nazis, and anyone with a mouth or a pen, jumped on the anti-Semitic wagon. And, adding to our pain, not a few of "liberal" Jews.

Now the terrible question presents itself: Where were all those "humanists" when 6,000,000 Jews were killed? Certainly it was heartrending to see the dead bodies of innocent children in Lebanon, yet one is prompted to ask: Who cried aloud when 1,500,000 *Jewish* children were murdered?

What have we learned from our horrible, unparalleled tragedy? The Bialystoker Memorial Book, published about 40 years after the Holocaust, serves as a reminder and a warning: A Jewish world that will fail to remember Treblinka and Auschwitz will not deserve to survive.

There was once a Jewish city, Bialystok. The Nazis — may their remembrance be erased — murdered all the Jews of the city. The city perished, together with its Jews.

To paraphrase Ch. N. Bialik's famous poem:

There was a city, and it's no more,
It perished long before its time.
And its lifesong was severed in the middle.
Woe, she still had another song to sing,
But that song is lost forever...
lost forever!

constantly mindful of the fact that he has remained — he alone — a lone remnant of a great and intertwined family in the town of Knishin.

Now, in his peaceful life in New York, Sam Solasz does a great deal of good for the Jewish people in general. He established here a fine family, together with his dear wife Rose (nee Cohen). The couple have three fine children: Mrs. Diane Kudish (married to Dr. Matthew Kudish), Scott, and Mark. Sam and Rose Solasz are very proud of the fact that their three devoted children are following in the footsteps of their parents.

FAY JAFFE

Fay Jaffe, who was born in Bialystok and was a supporter of our institution, died on Monday July 18. She is survived by her brother Eli Jaffe.

In the name of the officers of the Bialystoker Center and Home for the Aged we wish to express our sincerest sympathy and condolences to the Jaffe Family.

MOVING ENCOUNTER OF SAM SOLASZ WITH HIS LANDSLEIT IN ISRAEL

During his most recent visit to the State of Israel at the beginning of the summer this year, in his important mission for the Bialystoker Center in New York, Sam Solasz, the President of the Bialystoker Center and Home, had an unforgettable experience. It is well known that Sam Solasz went to Israel on a visit together with Izaak Rybal, General Secretary of the Bialystoker Center and home for the Aged.

Tuesday evening May 31, Sam Solasz was invited to a gathering of his landsleit from his home town of Knishin, who are now living in Israel. Izaak Rybal was also invited to this intimate gathering which took place at the home of Mrs. Malka Rosenthal. About 30 landsleit, men and women, were there, most of whom had been with Sam Solasz during the war fighting with the partisans in the forests. Others who were present had suffered pain and torture under Hitler in other places. Among the gathered there were a number of longtime landsleit of Knishin in Israel. The city of Knishin was not far from Bialystok.

Izaak Rybal was asked to say a few words, which he considered to be a great honor. He greeted everyone warmly and told his audience of the interwoven activities of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, of which Sam Solasz is President. Although Mr. Solasz is not a Bialystoker, Mr. Rybal stressed, he is unusually very actively devoted to our institution. Sam Solasz is beloved by everyone, and everyone shows him the greatest respect. Mr. Solasz, Mr. Rybal continued, is very well known and highly regarded in the general Jewish communal life in New York.

Mr. Rybal also related that Sam Solasz has many good friends in New York, landsleit of Knishin, with whom Mr. Solasz does business as a well known purveyor of meats. Together with these friends Solasz has raised large sums of money which are sent to the Knishiner landsleit in Israel, in order to help their needy landsleit. "All of you," Mr. Rybal ended his brief talk, landsleit of Knishin may be very proud of your devoted and prominent landsman, Mr. Solasz, who brings honor and continues the beautiful Yichus of the warmly Jewish city of Knishin, which was destroyed by the Nazi murderers together with all of its precious Jews.

Most impressive of all, at this fine gathering was the address given by Sam Solasz. With moving words and tears in his eyes he reproduced for the landsleit the city of Knishin of old. Naming names, places and dates, Mr. Solasz pictured the life of the Jews in the city before the war, during the war, and after its liberation. He also described the pain and suffering of the Jews in Knishin under the Nazi domination, and about the tragic destruction of the local Jews at the hands of the murderous Nazis and their local cohorts.

Everyone was deeply moved by Sam Solasz's description of how he had masqueraded as a Christian boy during the war and had helped others from succumbing to the Nazis. Mr. Solasz also told about his visit to Knishin after the war and also later, and how the precious Jewish town now looks without any Jews. "It is now desolate and sad," Mr. Solasz said. "In the streets and homes which used to be our streets and homes, one does not see in Knishin one Jewish soul. Everything is wiped away and destroyed, like after a terrible storm. We must all therefore guard with great loyalty our Yichus of the former Jewish community in Knishin, the sacred memory and the great roots of our beloved annihilated family members."

The Knishiner landsleit who were present, who were listening to the moving words of their worthy landsman Sam Solasz, sat immobile the whole time. They listened intently to everything that Mr. Solasz had to say, and they had tears in their eyes. For the first time since the end of the 2nd World War — which means about forty years — the landsleit of Knishin in Israel heard from their landsman Sam Solasz, a detailed description of the Jewish Knishin as it appeared right before the war, during the gruesome Hitler period, and also immediately following the war.

At the end of the impressive evening those present asked questions about their relatives and others, and Sam Solasz replied in a fitting manner. Afterwards Mrs. Malke Rosenthal served delicious refreshments, which reminded everyone of the former Jewish Knishin. Everyone had a very enjoyable time, bid one another farewell heartily, and wished that they could meet more often. The gathering left an indelible impression upon everyone. It was also an unforgettable experience for Sam Solasz, the guest from New York.

For the affable and devoted Sam Solasz these few hours were a great experience. Once again, being among his beloved landsleit, many of whom were on the threshold of death at the hands of the Nazis, Mr. Solasz also was reminded of that time, forty years ago, when he hovered between life and death under the Hitler murderers. The young energetic Solasz reminded himself how during that terrible period for the Jewish people, he used to prance around as a Christian youngster with a cross on his throat, and used to help many other Jews escape suffering and pain.

Sam Solasz remembers all of this very well until this day, when fate selected him as the savior of other Jews. During that terrible period also, as a masquerading Christian lad, he sneaked into the ghetto in order to provide the hungry Jews with food that he smuggled in , as well as to create and maintain a line of communication with the heroic partisans in the forest. In the end he too, Sam Solasz, joined the courageous and heroic Jews who displayed an unswerving resistance against the Hitleristic murderers and their local cohorts.

Sam Solasz remembers — he will never forget it — when he, as a youngster age 12, jumped from a transport which was taking him, together with other Jews, to their death. He remembers it well continuously in his present life.

Sam Solasz recalls; he remembers it well. And his heart is always filled with pain. He remembers well, that his six brothers and four sisters, as well as his father and mother and other members of his family, were killed by the Nazi murderers. He knows, and he is

her. In her home I also met Mrs. Gryngaus's sister, Yetta Shmush. We had a warm conversation in which the two sisters showed great interest in the activities of the Bialystoker Center in New York. Mrs. Gryngaus and her sister have been devoted friends and generous supporters of our institution. At our parting I wished Mrs. Gryngaus a speedy recovery and continued good health.

With local Sabras:

Our last day in Tel-Aviv, Saturday night, Arye and Shosha Shacham invited the three of us to a beautiful restaurant by the sea where we had a delicious repast. We had an opportunity to discuss a number of items in connection with our activities, especially regarding the Kiryat Bialystok Foundation, of which Mrs. Shosha Shacham is now one of the five representatives of our Bialystoker Center in America.

We wish to take this opportunity to excuse ourselves to our innumerable landsleit in Israel, friends and family with whom we did not have an opportunity to meet, due to our limited time. We hope that very soon we will make a return visit to the Jewish State, when we will have more time and we will be able to fulfill all our obligations. The three of us — the President, General Secretary, and Treasurer of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged in New York — are happy to note that our present mission to Israel has been carried out with the best results, as we have planned and expected.

A remarkable meeting

Saturday night, one day after we had arrived in Israel, Sam Solasz and I had a remarkable meeting, which I believe is worth repeating.

We were both sitting in the lobby of the Hotel Diplomat and with us was our worthy landsman who lives in Tel-Aviv, Dr. Tuvia Cytron who came to visit us. The three of us talked, and Dr. Cytron, who had experienced pain and torture under Hitler, revealed to us a number of facts regarding his experiences in the ghetto, in Auschwitz, etc. He also told horrible details of how the Nazis murdered hundreds of Jewish children in Bialystok. At the same time, not far from us in the lobby of the hotel, there stood a middle-aged man who was listening to our conversation in Yiddish. The Jew approached us and asked us where we came from. When we answered that we came from Bialystok, he said that he has been coming to Israel a number of times from Australia where he was been living since World War II and has been constantly seeking a Bialystoker doctor by the name of Dr. Tuvia Cytron. Upon hearing this Sam Solasz arose and, pointing at Dr. Cytron cried out, "This is the Bialystoker doctor Tuvia Cytron whom you have been seeking."

This Jewish man, whose name is F. Klotzman, who comes from Lodz, fell upon Dr. Cytron and he embraced and kissed him, while crying out, "You are the doctor Cytron who saved my life in Auschwitz."

As it developed, this Jew, Mr. F. Klotzman of Lodz, was also an inmate in the death camp of Auschwitz where he met our beloved landsman and prominent physician, Dr. Tuvia Cytron. One time this Jew became very sick. He had a high temperature and it appeared that the Nazis would take him out to be gassed. Dr. Cytron, at that time, showed him how to bring his temperature down. He followed the doctor's orders and he got well, thereby avoiding being killed by the Nazis as an invalid.

Well, you can well imagine what took place between Dr. Tuvia Cytron of Tel Aviv and F. Klotzman from Australia, the savior and the saved from death under Hitler. Everyone in the lobby of the hotel marvelled at this dramatic encounter.

Our Visit to the Office of Loeb & Troper in Tel-Aviv

Since our accountants, Loeb & Troper, have an office in Tel-Aviv, our good friend Mr. Philip Machnikoff was kind enough to arrange for a representative of that office to invite us for a special reception.

Staff of Loeb and Troper office in Tel Aviv.

We all enjoyed a delicious luncheon together, at which time we also participated in a vital discussion concerning our business in New York. On that occasion we had a photo taken of the entire staff. after which we bid one another a fond farewell.

We wish to express our special thanks to Phil Machnikoff for his thoughtfulness in arranging this cordial welcome. It represented one aspect of our trip which made it unforgettable.

SEEKS INFORMATION ON KRYNIK

Mrs. Sidney Gersh of Mt. Clemens, Mich. is seeking information regarding her family that used to live in the village of Krynik, near Bialystok. Her grandmother and three sisters all perished in the Holocaust. Anyone who either comes from Krynik, or knows something about this village, is asked to write to:

Mrs. Sidney Gersh
236 Robertson
Mt. Clemens, Mich. 48043

New York conducts on various levels for the State of Israel.

A warm welcome was also extended to Mrs. Diana Medvedev, Treasurer of the great Bialystoker Center in New York. The festive welcome given to the worthy guests ended on a very high level. Until very late into the night everyone was spellbound by the impression left by the unusually well spent hours that day.

We also remember fondly the wonderful welcome which was given to the Mayor of Yahud, Saadia Chatucha, where more than 30 people gathered at set tables on which was heaped Israeli foods. We were all very proud to hear the Mayor's words, about the early Chalutzim from Bialystok who came several decades ago to settle in the area of Yahud. Later these same folks were the builders of Petah Tikvah. The Mayor also told how he fought that the name of the city should remain "Kiryat Bialystok."

The Vice-Mayor of Yahud, Mordechai Linick, said in his greetings that Kiryat Bialystok is not only a remembrance of a great and creative Jewish community in Eastern Europe, but also a place to live and to continue the existence of the annihilated community in Poland. He also called upon the Bialystoker Jews to come to settle in Kiryat Bialystok. The welcome for the guests from New York was unforgettable; we shall long remember it.

Our Visit to Jerusalem:

On Thursday morning, June 2, our beloved landsleit Shmuel and Nechama Dinur-Dragochinski came to visit us at our hotel. They took us to Jerusalem where we made our first stop at the "Western Wall." Like every other Jew who comes there, Solasz, Medvedev and I were very moved standing at the holy "Kotel." We also witnessed a number of Bar Mitzvahs there.

Later we went to see Alexander Shipov, a Russian Jew who has done a great deal lately to help a Jewish woman who stems from Bialystok to emigrate from Russia to Israel. This woman, Bertha Shakhovskaya — in Bialystok her family name was Sokolski — lived before the war on 39 Sienkiewicza Street.

At the Kotel: Left to right: Sam Solasz, Diana Medvedev, Nechama and Samuel Dinur.

Luncheon at the home of the Minks. Left to right: Diana Medvedev, Nechama Dinur, Sam Solasz, Hynda and Yechezkel Mink, and Shmuel Dinur.

Her daughter Alla, and her son-in-law Leonid Preisman and their infant son are stranded in Russia. Mr. Shakhovskaya is making great efforts to leave Moscow for Israel, but she has met with great difficulties.

When we arrived in the home of Alexander Shipov, he was not at home. We left a message with his wife, and the next day he came to see us at the Hotel Diplomat in Tel-Aviv. We discussed the entire situation, and now we are working together in an attempt to achieve good results to help our Bialystoker friend in Moscow, and her family, to emigrate from Russia to Israel, where she has family.

With Yechezkel and Hynda Mink:

When we were in Jerusalem, Sam Solasz, Diana Medvedev and I visited our good friend Yechezkel Mink and his wife Hynda, who invited us to their home for lunch. They live in a new, magnificent home, not far from the Kotel. In this project where they live, there are also many young couples from English speaking countries.

We had a very pleasant time at the home of Yechezkel and Hynda Mink, who welcomed us very warmly. Both of them, Mr. Mink and his wife, showed great interest in the latest activities of our Bialystoker Center in New York. The Minks are very good friends and generous supporters of the Bialystoker Center. Thanks to Yechezkel Mink and his wife, the "Mink Foundation" had been established at the Center, through which we help the few surviving Jews in Bialystok. We said good-bye to this wonderful couple, expressing the hope that we would soon meet again.

An important mission accomplished:

Unfortunately, on our present trip to Israel we were unable to devote much time to visiting family and friends, as we usually do. We had an important mission to accomplish, in a very short time. We hope to make up for it in the near future.

While in Tel-Aviv, we telephoned our good friend Eva Gryngaus, from South Africa, who lives sporadically in Israel. Since Mrs. Gryngaus had an operation recently and was recuperating at home, I went to visit

Visiting the Day Care Center in Kfar Tabor — infants section — in the name of Molly and Izaak Rybal.

Another room of the Day Care Center in Kfar Tabor — for older children.

Finally we entered into the day camp for small children, which bears the names of Molly and Izaak Rybal. There, children age 3 months to 5 years, whose mothers work, are kept. Everywhere there is unusal cleanliness with all necessary facilities for children, who eat and sleep there during the day; they also play games there.

Credit must also be given to the Mayor of Kfar Tabor, Micha Goldman, for building and maintaining in such a beautiful manner in this town, which should be an example for others as well. We also saw in Kfar Tabor a new large and beautiful Culture Center, bearing the name of the late, famous Labor leader, Yigal Allon, who was born there. Mr. Goldman also took us around to show us other newly built installations.

Afterwards we were invited to a meal at the home of Micha Goldman and his wife Zippe. We rested there and had a good home-cooked meal. Solasz, Diana Medvedev and I had a nice discussion with Mr. Goldman and his wife regarding a number of important items. We bid one another farewell warmly, and we thanked this lovely couple very much for the warm reception they gave us.

At a special reception with our landsleit:

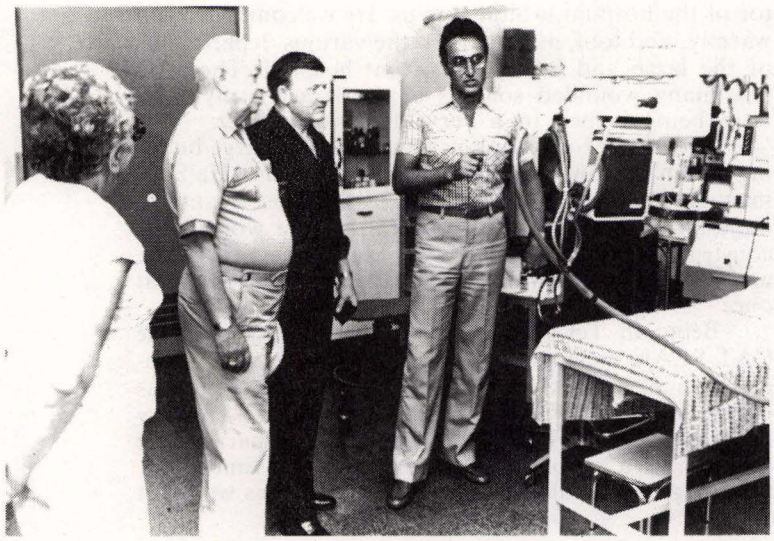
The two leaders of the great Bialystoker Center and Home for the Aged in New York, Sam Solasz, President, and Izaak Rybal, General Secretary, who came to Israel for a short visit in early summer, were welcomed here with great warmth by the local Bialystoker landsleit. This was especially expressed in Kiryat Bialystok, where the guests had an important meeting with the Mayor of Yahud, Saadia Chatucha, and the Secretary of the Histadrut in Yahud, Gabi Kozrobitzki.

Following this visit with the Mayor of Yahud, that evening a fiery welcome was held for the prominent guests from New York in Bet-Am in Kiryat Bialystok. Over a hundred people attended. Many more would have come, but it is a long trip from Tel-Aviv and other places.

The evening was under the chairmanship of A. Paplovski, who delivered an appropriate introduction. In addition, the speakers were: Koppel Lev, Zalman Yerushalmi, Attorney Zvi Klementynovski, Attorney M. Einat, and A. Tzinovich. All of them expressed praise and acknowledgment for the leaders of the Bialystoker Center in New York, which does important work not only for the landsleit in America and in other places, but also for Jews everywhere, and especially in the State of Israel. At the same time, the speakers expressed the hope to Solasz and Rybal that the leaders of the Bialystoker Center in New York would also become full partners in the plans to beautify and to improve Kiryat Bialystok, which perpetuates in such a worthy manner in the Jewish Homeland our beloved old home, the famous Bialystok with its precious Jews who were destroyed by the Nazis.

Sam Solasz and Izaak Rybal gave short emotional talks in which they thanked the leaders of the Bialystoker landsmanschaft in Israel and in Kiryat Bialystok, for their warm welcome. Both pointed out the importance of the mutual cooperative work between the Bialystoker landsleit everywhere in order to reach good results. Unfortunately, the wonderful Jewish Bialystok of old was destroyed in a gruesome manner. Nothing has been left of the wonderful Yishuv with its Yichus throughout many hundreds of years. Therefore it is incumbent upon us, the tiny group of surviving Bialystoker Jews, to guard the great spiritual heritage of the marytrs. We must also do everything within our power to strengthen the interrrelationship and cooperation of Bialystoker Jews everywhere.

The gathering listened with great interest to the important report presented by Solasz and Rybal. Mr. Rybal described the interwoven and variegated activities of the Bialystoker Center in New York, conducted in behalf of landsleit in New York, in America in general, and for Jewish interests everywhere. Mr. Solasz also brought out facts regarding the important activities and humanitarianism which the Bialystoker Center in

Dr. Modai shows working of the Cat Scanning Machine.

time with him, and he was happy to meet with us. Prof. Shani also thanked us heartily for the two discs for the cat-scan machine which our Center gave to the hospital at the appropriate time.

At the end of our friendly discussion, Sam Solasz, Dina Medvedev and I decided, with the agreement of Prof. Shani and Dr. Moshe Modai, to have the great operating theater with all its departments in the Tel Ha'Shomair Hospital named after the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged in New York. Also for this we left a sum of money from the Bialystoker Israel Emergency Fund, which we conducted recently.

We bid a fond farewell to Prof. Shani, Dr. Modai, and other prominent heads of the hospital. We left with them two copies of the new monumental *Bialystoker Memorial Book,* which was published by our Bialystoker Center. The leaders of the hospital had expressed a desire to own the Memorial Book because they wanted to know more about our institution in New York, which conducts intertwined activities for the landsleit and Jewish interests, as well as for the State of Israel.

A meeting with landsleit:

That same Monday evening we had a meeting with the Executive Committee of the "Irgun Yotzai Bialystok" who came to the house of the Polish Jews at 158 Dizengoff St. in Tel-Aviv. It was a friendly meeting where we discussed different subjects of common interest, as well as the "Kiryat Bialystok Foundation" which is in America. After an exchange of views, we came to the common understanding that henceforth the Foundation will function from Tel-Aviv. On this occasion we also welcomed Mrs. Shosha Shacham, the well known attorney in Tel-Aviv who will be from now on the representative of the Bialystoker Center in New York. Mrs. Shacham, who was born in Kiryat Bialystok, is the daughter of the well known activist among the Bialystoker landsleit in Israel, Shlomo Garber.

The other representatives from New York in Kiryat Bialystok Foundation — except Mrs. Shosha Shacham — are: Max Ratner, Sam Solasz, Izaak Rybal, and Abe Mintz.

With our Ambulance in Afula

On our way to Kfar Tabor, we stopped in Afula. Sam Solasz, Diana Medvedev, and I were happy to see there the fully equipped modern ambulance which the Bialystoker Center and Home for the Aged and Grodner Club Friends had presented to the State of Israel about a year ago.

As previously noted, we had paid $25,000.00 for the ambulance, which was a part of the successful Israel Emergency Campaign that was conducted a year ago.

The new ambulance, which is in Afula, stands near the local hospital, ready to serve in case of emergency for the local inhabitants, as well as for the residents in Kfar Tabor and its environs. We were proud to behold the magnificent ambulance, which represents a part of the important emergency work that is done by the Bialystoker Center and Home for the Aged and Grodner Friends, with great devotion.

It should be noted that this new ambulance, which is now in Afula, is the third modern and fully equipped ambulance that the Bialystoker Center has sent to the State of Israel.

We inspect our ambulance in Afula, on way to Kfar Tabor.

A visit to Kfar Tabor:

On Tuesday morning, May 31, Sam Solasz and I left for Kfar Tabor. When we arrived there we were welcomed by Micha Goldman, the Mayor of the city. As always, he was overjoyed to see us, and we enjoyed some light refreshment in his office. Afterwards Mr. Goldman took us around to show us the beautiful and rapid development that has taken place in Kfar Tabor. The air there and the natural surroundings are magnificent; everything is very clean and beautiful. We strolled leisurely on the newly paved street called "Rechov Bialystok."

Then we went in to inspect the new Medical Center which bears the names of Rose and Sam Solasz. There everything is arranged in a highly beautiful and modern manner, in order to serve well the infirm of the town and its environs. Everything caused wonderment. We also saw the water cooler which we sent there about a year ago, and which is very important for Kfar Tabor. We also noticed on the road many new buildings which have been built recently in Kfar Tabor.

Lunch and discussion in the soldier's dining hall (all of Jerusalem is visible in the background).

there are certain sections devoted to giving assistance to the soldiers of the Israeli army. Special sections for soldiers about to be released; seminars for those who are to remain in the army, etc.

After we were shown everything, and we had an interesting discussion with Gen. Chaim Granit and Pauli Liebowitz, Solasz and I decided that the Bialystoker Center in New York should adopt the great magnificent dining hall of the Recreation Center at Mt. Gilo. This means that that great dining hall will henceforth bear the name of the Bialystoker Center in New York, as well as of the Club of Grodner Friends. For this purpose we pledged the required sum of money, which is a part of the Bialystoker Israel Emergency Fund.

In the Tel Ha'Shomair Hospital:

On Monday morning, May 30, we were visited by a representative of the Tel Ha'Shomair Hospital in Tel Aviv, who took us to the hospital. When we arrived there, Solasz and I found Dr. Moshe Modai, the director of the hospital, waiting for us. He welcomed us very warmly, and took us around to the various departments of the large and highly important hospital. There we saw many wounded soldiers of the Israeli army, who were being helped in a very effective manner.

Then Dr. Modai took us to see the new large building which is now being built next to the Tel Ha'Shomair Hospital. This will be one of the most beautiful, largest and most modern hospitals in the world. The construction is proceeding with the greatest dispatch, and just as soon as a floor is finished, it is put to use at once.

Being in Tel Ha'Shomair, we also inspected the CAT SCAN machine, for which we had recently supplied two new discs, at a cost of $25,000.00. This was during the war in Lebanon, when the discs were very much needed. This $25,000.00 was also a part of the money raised by our Center for the Israel Emergency Campaign. It should be noted that these discs were put

A wing for research in pulmonary diseases, donated by Felicia Dresner and Karl Shabry, in memory of Lazar Shabry. Left to right: Diana Medvedev, Sam Solasz, snd Izaak Rybal.

to use on the very same day when we paid for them in America. They were given to the hospital very quickly.

When we were in the new building of the Tel Ha'Shomair Hospital, Solasz, Diana Medvedev and I noticed plaques on some of the walls, bearing the names of individuals and organizations in America and other places, that had made contributions in behalf of this important hospital. Among these, we also noticed the name of Lazar Shabry, of blessed memory, in whose name his family had dedicated an entire research floor. This contribution had been presented by Felicia Dresner and his nephew, Karl Shabry. It should be mentioned that Lazar Shabry was for many years a devoted member and generous supporter of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged in New York. His name is also memorialized in a prominent manner on a special plaque in the lobby of our Bialystoker Center.

When we were in the Tel Ha'Shomair Hospital, Sam Solasz and I requested a meeting with Prof. Mordechai Shani, the Director of the Hospital. In spite of the fact that Prof. Shani was busy at the time due to the doctors' strike, he came immediately. We spent a long

Showing the discs we donated to Tel Ha-Shomair Hospital. Left to right: Sam Solasz, Rose Solasz, Dr. Moshe Modai, and Mr. Micha Goldman, Mayor of Kfar Tabor.

AN IMPORTANT MISSION TO ISRAEL

By IZAAK RYBAL, General Secretary

On Thursday evening May 26, 1983, Mr. Sam Solasz, the President of the Bialystoker Center and Home for the Aged, and I flew on a brief but important visit to the State of Israel. We were accompanied by Diana Medvedev, the Treasurer of our institution. This time our Center did not arrange a tour to Israel, as we had planned earlier, because a few weeks ago we had all gone to the great Gathering of Holocaust Survivors in Washington. The tour of the members and friends of the Bialystoker Center to Israel has been postponed till later.

Our trip this time to the State of Israel, of friend Sam Solasz and myself, was in behalf of an important mission. Namely, it was concerned with the allocation to various institutions in Israel of the funds which the Bialystoker Center had gathered so successfully in the Emergency Campaign for the State of Israel. That campaign was initiated immediately right after Israel made its incursion into Lebanon in June 1982, to destroy the terrorist gangs of the P.L.O. The campaign of our Center was proclaimed as a result of the report that was brought to us by Sam Solasz upon his return from Israel, where he visited at the outbreak of the war in Lebanon.

Friday morning, when we arrived by El Al in Israel, we were met at the airport in Tel Aviv by an important delegation which had gathered for us. The delegation consisted of: Gen. Chaim Granit, of the Israeli army, who is the American representative of the organization, "The Agudah for the Soldiers in Israel," which helps the soldiers of the Israeli army in various ways ; Micha Goldman, the Mayor of Kfar Tabor; a representative of the Tel Ha'Shomair Hospital in Tel Aviv; a committee from "Kiryat Bialystok", as well as a number of friends. The welcome we received was very cordial

From the airfield we all left for the Diplomat Hotel, where we had a brief conversation. Then Solasz and I remained in the hotel.

In Kiryat Bialystok:

Next day we found ourselves with our landsleit and friends in Kiryat Bialystok, which is not far from Tel Aviv. On Saturday morning Solasz and I attended Sabbath services in the local synagogue. There we met many more landsleit and friends, and naturally, we were overjoyed with everyone.

Sam Solasz and I were very happy to note that in the synagogue in Kiryat Bialystok, as well as in the local "Bet Am," everything had been repaired and set in order, exactly as we had agreed on our last visit there. We had also left a sum of money for that purpose. Thanks are due the Vaad of Kiryat Bialystok — which we surely expressed — for carrying out all the of the necessary repairs and renovations.

With Zvi and Eileen Klementynovski:

Sabbath evening we met with our worthy landsman and prominent lawyer in Tel Aviv, Attorney Zvi and Eileen Klementynovski. It was a great pleasure for us to meet once again with this lovely couple. Friend Klementynovski and his wife invited us to join them at a fine restaurant for dinner. We enjoyed ourselves tremendously, as well as having a long and important conversation.

At the main entrance of the Har Gilo Selwyn Kennett study Center. Standing, left to right: Gen. Chaim Granit, Sam Solasz, two female Israeli soldiers, and Izaak Rybal.

Our discussion centered on the "Kiryat Bialystok Foundation", which is in America, of which David Hein is the chairman. Before Solasz and I left for Israel, Mr. Hein asked us to attend to this in Tel Aviv. During our discussion, Zvi Klementynovski displayed a deep understanding about this matter, which had been protracted for some time, and had to be finally concluded. Solasz and I presented our plan as to exactly how to solve the problems involved,and we were happy to find that Mr. Klementynovski accepted our views with great interest. In the end, all of us — Solasz, Klementynovski and I — were practically ageed on the plan that we had presented.

For the heroic Israeli Soldiers:

On Sunday morning May 29, we were visited in our hotel by Gen. Chaim Granit, accompanied by Mrs. Pauli Liebowitz, Deputy Director of the leadership of the "Agudah for the Israeli Soldiers". They took us to two places where there are large facilities to render help to Israeli soldiers in various circumstances. One place is in the center of Jerusalem, and the second is the Gilo, on the highest mountains surrounding Jerusalem. Both great institutions are equipped in the finest manner, with the necessary useful facilities.

In the mission that Sam Solasz and I had to carry out on our present visit to Israel, we also had to decide to allocate a certain sum of money from the special Bialystoker Israel Emergency Campaign, for the aid that is being given to the Israeli soldiers.

In these institutions which we visited, as in other similar places of the "Agudah For Israeli Soldiers",

A BIALYSTOKER YESHIVA IN JERUSALEM

Following the outbreak of World War I, in 1914, many yeshivos in Lithuania/Poland left their deeply rooted places and went deep into Russia. At that time a group of Yeshiva students from Bialystok decided to remain in place, even under the German occupation, and to occupy themselves with the study of Torah. This was the beginning of the *Bialystoker Yeshiva,* which was organized in 1917, just before the start of World War I. Now the yeshiva is in Jerusalem, and it celebrated its 65th Anniversary.

This yeshiva has lived through an interesting experience since its founding more than half a century ago.

In 1918, right after the war, the gaon Rabbi Elchonon Jacobowitz Z'L, was returning from Russia through Bialystok. The revered guest was invited by the above mentioned group of Bialystoker scholars and prominent citizens, to establish there a full-fledged Yeshiva for the Bialystoker youth, as well as for students of the surrounding area, who strived to perfect themselves in Torah studies, and generally in the yeshiva spirit.

Rabbi Elchonon Jacobowitz Z'L performed this sacred mission successfully, but, as usual, with a slow beginning. This yeshiva, which the local government called "The Rabbiner Schule", was known by the local Jews as "Kibbutz". This yeshiva slowly developed into an important Torah center where young men not only from Bialystok but also from places near and far, came to study.

As the yeshiva expanded, the well known gaon and tzadik Reb Yakov Masmid Z'L was engaged as Rosh Yeshiva. He was famous in Bialystok and other places as one of the greatest scholars, who had acquired his Torah learning in the famous yeshiva of Wolozin. The gaon Rabbi Elchonon Jacobowitz moved to Israel in 1936 and died there in 1941. Thereafter the Yeshiva was conducted by the gaon Reb Yakov Masmid, until the terrible Hitler catastrophe, when tens of thousands of precious Bialystoker Jewish men, women and children were killed, and the famous Jewish community of many centuries was destroyed.

The dormitory for the students at the Bialystoker Yeshiva in Jerusalem.

About 20 years ago the former Bialystoker yeshiva was once more established, this time in the holy city of Jerusalem, where this center of Torah study is active, with great pride and honor. This yeshiva has been rejuvenated and developed in Jerusalem, in memory of the saints and martyrs of the destroyed Jewish Bialystok.

This difficult task of rebuilding the Bialystoker yeshiva in the holy city of Jerusalem was placed into the hands of the famous Torah leader and gaon, Rabbi Yehoshua Grodzitski, who is one of the Torah giants who survived the onslaught of the Nazi murderers.

Since Rabbi Yehoshua Grodzitsky married a grandchild of Rabbi Elchonon Jacobowitz Z'L, the elders and Torah giants of the Jerusalem yeshiva decided that this yeshiva should bear the name of "Bialystok," which will serve to perpetuate the name of the former famous Jewish community.

For the purpose of rebuilding the yeshiva, an old dilapidated synagogue was purchased in Jerusalem, and the yeshiva is now growing continuously, in broad measure. A large number of students study there now, and their number is steadily being augmented. All this should be credited to the leadership of the *Bialystoker Yeshiva in Jerusalem,* and especially to the talents and tireless effort invested in this great Torah center by Rabbi Yehoshua Grodzitski.

In a letter received recently at the Bialystoker Center, the worthy yeshiva leader writes that recently construction was started on a dormitory for the students. This will enable the yeshiva to accept students not only from Jerusalem, but also from other countries, even from America. "The building is, however, not finished yet," writes Rabbi Yehoshua Grodzitski in his letter to the Bialystoker Center, "because certain funds are still outstanding for this worthy purpose. We ask you, therefore, to help us, so that we may be able to finish the structure."

The Bialystoker Center has already sent some assistance to the Yeshiva, and we hope to be able to send additional help.

Whence comes all this energy? Thank G-d for it. I am convinced that your great loyalty and devotion in perpetuating the memory of our roots and genealogy, of our heroes and martyrs, is a reflection of your great love for the martyrs, as well as for all Bialystoker Jews, who are presently spread all over the world. Your activities and achievements also reflect a deep affection and loyalty to the Jewish people. May your strength continue in your labor and patience in carrying out your sacred work. All of you, be well and strong, and may the G-d of our fathers bless and strengthen you in your sacred endeavors."

Friend Ephraim Kisler also sent us interesting chapters in which he describes his experiences during the war, especially as a partisan fighter in the forests, and the eventual freedom. We shall use them in future issues of the "Bialystoker Stimme."

CORRESPONDENCE FILLED WITH LONGING FOR THE JEWISH BIALYSTOK THAT WAS

For us it is always a great honor and source of pride to be in touch with Bialystoker *landsleit* everywhere. We are therefore overjoyed to receive correspondence from *landsleit* who now live in various parts of the world. Especially it is a pleasure to hear about landsleit who have been separated from us for many years. That is, separated from Bialystoker landsleit, from our great Bialystoker Center in New York, from friends and comrades from youth.

This was the case when we learned, a short time ago, about our landsman Ephraim Edward Kisler, who is now living in Gdansk, Poland. From the time when we contacted him, we constantly receive letters from him that are filled with great longing for the Jewish Bialystok of bygone days. For the first time, over 40 years later following World War II, he is now in touch once more with his beloved landsleit.

Edward Kisler, who now lives with his wife and daughter in Gdansk, was born in Bialystok in 1925. Before the war he lived with his family on Surazer Street, and later on Sosnover, not far from the old cemetery. His father, Joel Kisler, was a saddle worker. During the war his close relatives were destroyed by the Nazis. His father was killed as a partisan fighter. Edward, also, fled to the woods to fight as a partisan, after he escaped from Bialystok during the terrible "actions".

Our dear landsman, who also participated in the uprising in the Bialystoker ghetto, was known among the partisans as "Boris". As a result of his terrible experiences during the war, Ephraim Edward Kisler is now an invalid. In his letter he relives a part of his former Jewish life in Bialystok. He recalls friends and acquaintances, whom he has not forgotten to this day, though his life during the war was filled with difficult times.

In one of his letters, Kisler writes that he was very moved by the very warm manner in which the Bialystoker Center in New York responded to him as soon as we heard about him. This reminds him, he said, of the former warm-hearted Jews of Bialystok, whose lives were always marked by kindness. For the first time after so many years of breaking off, he says with pride, he is now writing in Yiddish once more.

As a young lad, Kisler writes in one of his letters, he studied at, and was graduated from the Jewish school in Bialystok, called, "Bronislaw Grosser," which was located on Kilinski Street. He finished the school, he adds, together with a son of the director of the school at the time, by the name of Brodsky. Afterwards, he says, he studied in Druskin's Gymnasium.

During the Second World War, Kisler continues, the Nazis killed all of his close relatives, except his father. But, as stated above, his father died as a brave partisan fighter in the woods. His father, Joel Kisler, who was known as "The Bare Footed," perished in the forests fighting the Nazis, together with Grisha.

If in New York, or anywhere else, there are Bialystoker who served in the detachment called "Forward," writes Kisler in one of his letters, they would remember him well because in the section of the partisans he was called "Boris."

My terrible experiences in the ghetto, writes Kisler, my escaping to the woods, my life as a partisan, and the struggle that we conducted against the Nazi enemy, have reflected strongly on my health, as it must have done to others.

Immediately following our contact with friend Ephraim Kisler in Gdansk, Poland, the Bialystoker Center sent him a copy of the *Bialystoker Stimme.* Shortly thereafter the following letter arrived from Kisler:

"Dear Landsman Izaak Rybalowski:

Yesterday I received two issues of the "Bialystoker Stimme." Many thanks. I read the two publications all night, over and over again. For me it was a Yom Tov! Our old home came back to me, into my house. So many reflections and memories! Blessings upon you, from God and from Bialystoker Jews for it. I realize that there are no words sufficient to thank all of you for it. All words become commonplace and trite when compared to your work in keeping alive the life-threads of our former home town.

Kisler continues in his letter, and says that while reading the *Bialystoker Stimme*, he remembered that as a youngster he had attended weddings several times together with his parents in "Rybalowski Hall," which was not far from the railroad station, on the "Shvientego Rocha" Street. He inquires in his letter to Izaak Rybalowski, whether this banquet hall was owned by his Rybalowski family.

Yes, dear friend and landsman, Ephraim-Edward Kisler. That was owned by the Rybalowski family, that was destroyed by the Nazi murderers. And their son, Izaak Rybalowski, who was miraculously saved, is now the General Secretary of the world-famous Bialystoker Center and Home for the Aged in New York.

The *Bialystoker Stimme* is now," writes Kisler in his letter, "like a new "Rybalowski Hall," and the Surazer Street is once again a meeting place for Bialystoker Jews, although they are spread far and wide throughout the world.

Upon reading the "Bialystoker Stimme," writes Mr. Kisler, he learned that his comrade of the partisan group during the war in fighting the Nazis, Srolek Cut, is now residing in Buenos Aires. He wishes to send him his heartiest regards and best wishes. Unfortunately he does not have Srolke Cut's address, nor the address of the "Bais Bialystok" in Buenos Aires, which he would like to contact.

"Dear landsleit of the Bialystoker Center in New York," writes Edward Kisler in one of his letters. "I am very proud of you, and of your activities. I admire your tireless efforts and steadfastness with which you have established such a lasting magnificent monument in tribute to our former beloved home and its saints and martyrs, by publishing the monumental *Memorial Book.*

Several days after our return from the unforgettable Gathering of the Holocaust Survivors in Washington, I sent two separate letters, to Benjamin Meed and Mayor Edward Koch. The text of the letters follows:

Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged

ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפיטאָל

Mr. Benjamin Meed
122 W. 30th St., R. 201
New York, N.Y.

Dearly beloved friend Benjamin Meed:

I take this opportunity to express the respectful recognition of the entire group of 50 Bialystoker and Grodner *landsleit,* who participated in the American Gathering of Jewish Holocaust Survivors held in Washington, D.C., April 11-14, 1983.

The three days that we spent at the Gathering will always remain inscribed in our memories, as well as in the minds of the thousands of Jewish Holocaust survivors who experienced this historical event.

We feel that you deserve the greatest portion of praise for planning, preparing and executing on such a large scale, this important gathering in America's capital city. This gathering, and perhaps for the first time, expressed on a grand scale, on the American scene, our Hitlerian catastrophe, as well as the dangers that lurk once again on the Jewish people and the State of Israel.

We wish also to express our deepest gratitude to all of the workers and participants, who helped in executing this tremendous undertaking. It will never be forgotten.

We wish you the best of health and great strength in all of your future endeavors in behalf of the Jewish Holocaust survivors and in behalf of the Jewish interests in general.

With warmest personal regards, I am

Sincerely yours,
Izaak Rybal
General Secretary

Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged

ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפיטאָל

Honorable Mayor Edward I. Koch
City Hall
New York, New York

Honorable Sir:

Our Bialystoker Center and Home for the Aged was represented by a large group of members and supporters at the historical *American Gathering of Jewish Holocaust Survivors,* held in Washington, April 11-14, 1983

We wish to take this opportunity to express our heartfelt gratitude and appreciation for your courageous and mighty address that you gave on Wednesday evening, April 13, at the Washington Monument, where there were gathered thousands of Jewish men, women, and the grown-up children of the Jewish Holocaust survivors.

Your address regarding the Jewish catastrophe at the hands of Hitler, and how the world at that time remained indifferent to the Jewish tragedy, touched us all.

We, the Jewish Holocaust survivors, who experienced pain and suffering during World War II, are very proud of you,as the worthy and courageous mayor of our great city.

With the greatest respect and warmest best wishes, I am

Sincerely,
Izaak Rybal
General Secretary

COALITION OF INSTITUTIONALIZED AGED AND DISABLED, INC.

On Friday, April 29, 1983, the Coalition sponsored Nursing Home Residents Recognition Day at City Hall. Over 150 residents attended from nursing homes all over New York City.

Ray Spanower, President of the Coalition, opened the event by thanking City Hall for being so gracious.

The first speaker was Roberta Spohn, Deputy Commissioner from the Department of the Aging. She represented Mayor Koch and Commissioner Janet Sainer in presenting the New York City Proclamation for Nursing Home Residents Day to Rae Spanover.

The next speaker was Congressman Mario Biaggi, a long-time friend of the elderly, and a member of the House Select Committee on Aging. Congressman Biaggi pledged his support to work with aging residents to help them get the recognition and support they deserve.

The third speaker was Council President Carol Bellamy. Ms. Bellamy presented the New York City Council Proclamation to Morris Draluck, Vice-President of the Coalition.

The fourth speaker was Manhattan Borough President Andrew Stein. Mr. Stein spoke of his many years of involvement in trying to clean up sub-standard nursing home conditions.

Mindy Domb brought greetings from Congressman Ted Weiss.

Following the impressive program, the residents left City Hall and went to the Bialystoker Home for a champagne toast and French pastries. A special thanks was expressed to the Bialystoker Center for its hospitality.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

During the four days that our group of 50 people were together, and participated in the various events of the gathering, the atmosphere was a very warm one, as is usually the case when Bialystoker gather under such conditions. The spirit among us, and the relationship, were like that of one large devoted family. Wherever our group came during the gathering, we conducted ourselves with worthiness, and evoked a high regard from everyone.

We were all very proud to witness and to hear how our very good friend, Cantor Sol Zim, of the Hollis Hills Jewish Center, came forth with magnificent song at the end of the historic gathering, Wednesday evening, at the Washington Monument, where over 20,000 people were gathered. Cantor Sol Zim, who is a loyal friend of the Bialystoker Center, participates in our Annual Memorial meetings in our Center, and always receives our profoundest gratitude, as he well deserves. His performance at the Washington Monument thrilled the great throng.

A GREAT PRIDE FOR THE JEWS

Down through the years, many important gatherings, conventions, etc. have taken place in America's capital city, but none compares with the Gathering of the Holocaust Survivors. The many thousands of Jewish survivors — men, women, and also their grown children — called forth from everyone a great deal of respect. This was also true of the highest American government officials, including President Ronald Reagan. The government leaders who participated in the Gathering, with their speeches and greetings, were very touched by what they saw in the surviving Jews, as were the general inhabitants of Washington.

Hitherto the American government leaders, and the great masses of the general populace, have only read and heard about the remnant of Jews saved from the Hitler hell. This time, however, they were able to see the survivors with their own eyes. And what they saw created amazement. The appearance, behavior, and conduct of the great mass of Jewish survivors were admired by everyone. It is therefore no wonder that the residents of Washington — Jew and non-Jew alike — showed unusual warmth to the visiting Jews who had escaped death at the hands of Hitler.

A special word of praise should be said for the Jews of Washington, who were unusually cordial to the thousands who participated in the gathering. The Jewish Federation of Washington organized a special committee, consisting of over 1,000 Jews, who voluntarily assisted in whatever manner was necessary. The Jewish residents of Washington also opened their doors wide for the visiting delegates to the gathering. Due to a shortage of hotel rooms, the Jews in Washington invited into their homes a thousand visiting Jewish survivors. They were all treated like members of their own families.

Unforgettable was the manner in which the grown children of the survivors acted at the gathering. About 3,000 of them — some of them with their own children — participated. Among them were professionals from various important quarters. Throughout the entire duration of the gathering, these grown children of the survivors conducted their own important seminars and symposia, regarding the Jewish catastrophe, and resistance against the Nazis. It was so good to see, and to know, that the new Jewish generations are accepting for their parents with great loyalty the responsibility of not allowing anyone to forget what was done to the Jewish people, aided by the indifference of the entire world.

UNFORGETTABLE DAYS

As one entered the giant Convention Center, which was the central hall of the gathering, one saw an unsual scene. Here the thousands of visitors met, and from here they left and returned from their activities.

Here one also sought relatives, *landsleit,* and friends, and when someone was found by chance, a dramatic scene usually ensued.

Most unforgettable of all was the impressive opening of the historic gathering, on Monday evening, which lasted till way past midnight. The scene of the newly built Capital Center, with over 20,000 spectators, with the speeches and greetings, made an impression that is impossible to describe. The same was true on Tuesday morning and evening, when in the famous historic Constitution Hall, two great cultural events took place. Through music, song, dance, and skillful readings, the former Jewish life of eastern Europe, which was destroyed by Hitler, was re-enacted. All those who witnessed it will never forget it.

Most impressive, too, was the close of the great Gathering, which took place in front of the Washington monument on Wednesday evening. There the thousands of visitors sat with lit candles in their hands. All of this made a tremendous impression. Here, also, everyone received a modest "evening repast", which was placed in specially made cartons. It consisted of a small black bread, an apple, two pieces of cheese, and a small bottle of wine. The purpose of this was to demonstrate that when the gathered men and women were in the concentration camps, their hope was to have at least such a modest repast. These packages were presented as a gift by two surviving men, Leon Weinberg and Abraham Rosenholtz, who now reside in Hamden, Connecticut.

At this great gathering thanks were also expressed to America, for affording the immigrant Jews following World War II, to rebuild their lives here in grand style, and to rear their children in a good manner. Simultaneously, however, regret was also expressed about the fact that America did so little to help the Jews who suffered under Hitler. Almost all of the speakers touched upon this theme. The strongest speech emphasizing this point was made by Mayor Edward Koch, on Wednesday evening, at the conclusion of the gathering.

Indeed, the great Gathering of Holocaust Survivors in Washington, D.C. had very important historic significance. It shall always be remembered, with a great deal of praise going to those who organized it, especially Benjamin Meed, who was the chief architect, planner, and organizer of it all. We owe him a great debt of gratitude.

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.

228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755-7756 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK SEPTEMBER, 1983 No. 333

AT THE GATHERING OF HOLOCAUST SURVIVORS IN WASHINGTON, D.C.

by IZAAK RYBAL, General Secretary

AN HISTORICAL EVENT

The impressive Gathering of the Survivors of the Holocaust of America and Canada, in Washington D.C., which was held from April 11 to 14, 1983, was not only an important event for the survivors. It was also, and will always remain, a great historical event in Jewish life in America, as well as in American life in general.

It is therefore no wonder that at this gathering in America's capital, one saw hundreds of journalists, television and radio reporters, who reported to millions on the gathering. Understandably, for the many thousands who participated in the Gathering of Holocaust Survivors, it was a special, unusual experience, which will never be forgotten. It will be written about and discussed for a long itme.

A great deal of acknowledgment must be given to the committee and all the active leaders, who excelled in the planning, organizing and executing of the entire gathering. Special recognition must be given to the indefatiguable Benjamin Meed, President of the American Gathering of Holocaust Survivors. From beginning to end, when the Gathering was first planned, all the threads of this historical gathering were in the hands of Benjamin Meed. He lived with it actually 24 hours a day, planning and worrying that everything should be in order. As usual, at his side there always stood, ready to assist in every way, his beloved wife, Vladke Meed, the well known fighter in the Jewish resistance against the Nazis. It should be noted that Benjamin Meed, who is a prominent businessman, gave up practically his entire business for a whole year in order to devote himself completely to planning this important gathering of the survivors. Furthermore, Mr. Meed made use, during this period, of his own business co-workers, who did whatever was necessary to insure the success of this undertaking. It is therefore obvious why Benjamin Meed and his wife Vladke were so highly praised afterwards, following the historic event. This will probably continue for a long time; this will never be forgotten.

OUR BIALYSTOKER GROUP

Just as it was two years ago — in June, 1981 — when our Bialystoker Center participated in the historic gathering in Jerusalem, by being represented by a large group, we were similarly represented in Washington. As soon as the plans for a gathering in America's capital were publicized, we began to organize a group of our *landsleit* who would participate.

Our group in Washington consisted of 50 people, Bialystoker *landsleit* and friends. It should be stated that we had many more volunteeers, but we decided to limit our group to this number. Under my leadership, the group left New York on Monday April 11, in the morning, and we arrived in Washington around noon. We had gathered in Brighton Beach at the Trump-Warbus houses. We also returned there, on April 14. In our group we also had several children of survivors, as well as two grandchildren.

A group of Bialystoker landsleit who came with the tour in Washington D.C.

The entire time that we spent in Washington, we had at our disposal a fine bus, with which we had left New York and returned. We all stayed at the same hotel. The group had meals together, and participated in all meetings and activities together. The main meals were served in the dining hall of the Young Israel of Silver Spring, MD., a suburb of Washington.

VERY FEW COPIES REMAIN OF THE BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

Now, a year after the appearance of, and our beginning to distribute, the monumental *Bialystoker Memorial Book* — published by the Bialystoker Center in New York — we are happy to announce that this fine work has had, and will continue to have, a tremendous acceptance among our *landsleit* and friends.

During the past year, the *Memorial Book* has been sold in great quantity, and only a few copies have remained. Together with the great response in the purchase and distribution of the book, we also received a constant stream of praise for the publication. Bialystoker landsleit as well as friends, in America and other countries, expressed acknowledgment to the leaders of the Bialystoker Center for producing this work; for not slackening our efforts in any way,in helping to perpetuate the memory of hundreds of years of Jewish life in Bialystok, from the inception of the Jewish community, to its tragic end at the hands of Hitler.

We are especially pleased by the fact that a number of our landsleit have purchased the new monumental Memorial Book not only for themselves, but also for their married children and grandchildren. As it is known, the book consists of over 400 pages in Yiddish, and more than 200 pages in English, together with fascinating photos. This enables the next generation to read and to learn about their great heritage, their exalted lineage, which stems from the former precious Jewish Bialystok.

It is really important that Bialystoker landsleit as well as friends should purchase the new Memorial Book — in addition to themselves — also for their children and grandchildren. The publication serves as a fine gift for Bar Mitzvah boys, for weddings, and other simchos, as well as being a fine gift generally for relatives and friends.

As stated above, only a few copies of the new giant Memorial Book are left. The minimum cost of a copy is $30.00, plus $4.00 for postage and handling. Hurry with your order. Fill out this coupon and send it to the Bialystoker Center, together with your check, made payable to:

BIALYSTOKER CENTER Book-Committee
228 East Broadway, New York, N. Y. 10002

Gentlemen:

Please send me a copy of the *Bialystoker Memorial Book.*

Enclosed is my check for $_____

Name _____

Address: _____

City: _____

ENGLISH SECTION

At the Gathering of Holocaust Survivors in Washington
Izaak Rybal 1

Coalition of Institutionalized Aged and Disabled 3

Correspondence filled with longing for the Jewish Bialystok that was 4

A Bialystoker Yeshiva that was 5

An Important Mission to Israel
Izaak Rybal 6

Our Visit to the Office of Loeb and Troper in Tel Aviv 11

Moving Encounter of Sam Solasz with Landsleit in Israel 12

The Significance of the Bialystoker Memorial Book
Wele Zabludovsky 13

From the Desk of the Administrator
Yehoshua Schachter 14

52 Years Bialystoker Center
62 Years Bialystoker Stimme
Rabbi Charles J. Shoulson 15

Bialystoker Lady Succeeds Her Husband in Congress Seat 18

Rose and David J. Goldberg Visit our Center and Home 19

Bialystoker Ladies Auxiliary
Rose Finkelstein 20

Benjamin Lach Receives Award 20

In the Office of Zvi Klementynovski
Koppel Lev 21

Holiday Project at our Home 22

Impressive Bialystoker-Grodner Memorial in New York 24

Address by Alys Kremer 24

Address by Gail Chuden-Klenicki 26

Address by Frieda Henkin at 40th Bialystoker Memorial in Miami 26

Published by the Bialystoker Center
228 East Broadway, New York City

Editorial Committee — Izaak Rybal, Editor

WITH HOLOCAUST SURVIVORS IN WASHINGTON

ROSH HASHANAH ISSUE

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.

228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755-7756 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK | SEPTEMBER, 1983 | No. 333

Thankfulness of the Holocaust Survivors to America

President Ronald Reagan, with his wife Nancy, accepting the Declaration of Gratitude to America, with thousands of signatures of surviving Jews, from Benjamin Meed, President of the American Gathering of Jewish Survivors of Hitlerism. This photo was taken at the impressive opening of the historic gathering, Monday evening, April 11, 1983, in the Capitol Center in Landover, Md., which is about a thirty minute drive from Washington.

דאַנקבאַרקייט פון דער שארית הפליטה צו אַמעריקע

פרעזידענט רענאָלד רעיגען, מיט זיין פרוי נענסי, ביים איבערנעמען די דאַנקבאַרקייט־אויסצייכענונג צו אַמעריקע מיט אונטערשריפטן פון צענדליקער טויזנטער שארית הפליטה אידן, פון בנימין מיד, פרעזידענט פון דעם אַמעריקאַנער צוזאַמענקום פון די געראַטעוועטע אידן פון היטלער'ן. דאָס בילד איז גענומען געוואָרן ביי דער פייערלעכער דערעפענונג פון דעם היסטאָרישן צוזאַמענפאָר, מאָנטיק אָוונט, דעם 11טן אַפּריל, 1983, אין דעם קעפּיטאָל צענטער, אין לענדאָוור, מעריילענד, וואָס איז דרייסיק מינוט פאָרן פון וואַשינגטאָן